

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

RAPŠACH – regionální učebnice

AUTOŘI:

Mgr. Olga Imrichová
Mgr. Pavlína Křížová
Mgr. Martin Kvapil
Mgr. Ivana Kvapilová
Mgr. Karel Snětina

RAPŠACH – REGIONÁLNÍ UČEBNICE

Regionální učebnice pro Základní školu a Mateřskou školu v Rapšachu

Autoři:

1. Všeobecný úvod
2. Dějepisná část
3. Přírodovědná část
4. Vlastivědně – zeměpisná část

Mgr. Ivana Kvapilová, Mgr. Karel Snětina
Mgr. Pavlína Křížová, Mgr. Karel Snětina
Mgr. Martin Kvapil, Mgr. Karel Snětina
Mgr. Karel Snětina, Mgr. Pavlína Křížová,
Mgr. Olga Imrichová, Mgr. Ivana Kvapilová

Grafická úprava:

Foto:

Mgr. Karel Snětina

Mgr. Martin Kvapil, Mgr. Karel Snětina, Marie Snětinová, Mgr. Olga Imrichová, Petr Beníšek, Jaromír Jáchym a žáci ZŠ v Rapšachu (pokud není uvedeno jinak)

Mapy a mapové podklady:
(pokud není uvedeno jinak)

MAPY.CZ
Mapy.cz, s.r.o.

Jazyková úprava:

Vydala:

Rok vydání:

Tisk:

Mgr. Pavlína Křížová

Základní škola a Mateřská škola v Rapšachu
2012

Publikace vznikla v rámci projektu „ŠKOLY PRO VENKOV“

1. NA ÚVOD

1.1. MOTO

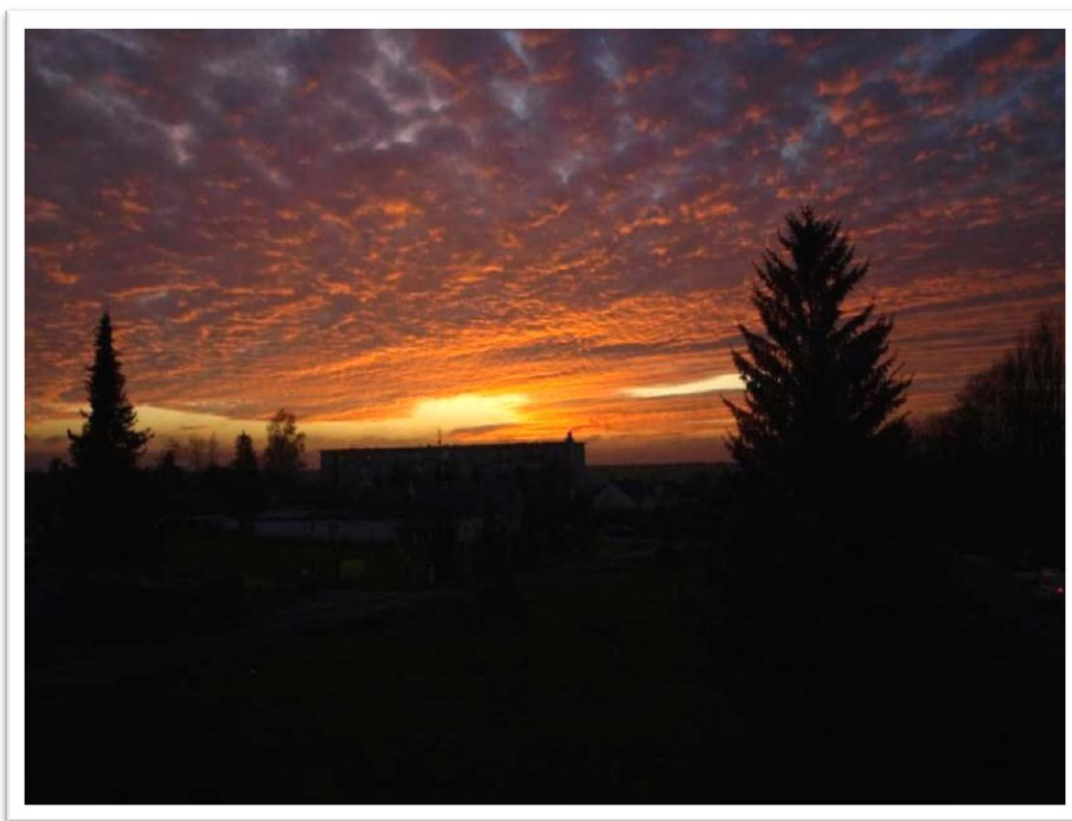
Když se žení čerti z jihočeských blat
když jdou duše na výmlat
a začíná noc
když si víly začnou botky vyzouvat
strejcové hrdla prolívat
pak nechybí moc
aby na maličkou chvíli
jedné mokré noci člověk uvěřil
že svět je jenom černobílý
vpravo dobro vlevo zlo a vpředu cíl

Když se kácí les bez motorových pil
to jenom mocí temných sil
a pod mechem strach
co tu po dávných předcích zbyl
když první biskup posvětil
dubový práh
to pak hlína sladce voní
nebe pokleká a lesům hladí stín
to krajem běží stádo koní
a hřívy mažou dluhy z promlčených vin

**A tma je měkká
jak může jenom v jižních Čechách být
tak trochu leká
a spáčkům ráno nedá dokončit
poslední verš pod husím peřím
a bože při všem čemu věřím
to mám rád...**

Jan Brož, píseň Když se čerti žení, vyšlo na CD Žalman a spol. – Ztracený písňě, 2006

1.2. PODĚKOVÁNÍ AUTORŮM

Rád děkuji všem, kteří se podíleli na tvorbě této regionální učebnice. Kromě autorů výše uvedených to byli v letech 2011 a 2012 tito žáci naší školy:

Adam Jan
Arenbergerová Aneta
Bárta Ondřej
Beníšek František
Beníšková Jana
Brůžek Jiří
Búthová Jana
Círal František
Círalová Anna
Demeter Matěj
Dvořáková Ivana
Ferenc Julius
Ferenc Roman
Ferencová Jana
Folta Radim
Gáborová Marie
Ginzel Filip
Gorol Roman

Havel Adam
Herzog Dušan
Herzogová Veronika
Homolková Ludmila
Horník Tomáš
Janeček Adam
Jindra Pavel
Jindrová Adéla
Kicová Nikola
Kováčová Hana
Král Martin
Kreklová Eliška
Kříž Jan
Kubatová Simona
Machová Michaela
Mikudim Josef
Mužík Miloslav
Nistorová Barbora

Novotný Roman
Polák Radek
Posík Filip
Prokeš David
Pšenička Václav
Pudilová Nela
Pytel Tadeáš
Richter Marek
Šebesta Radek
Šimová Kristýna
Šindler Jan
Tomanová Simona
Trojáková Aneta
Tundr Petr
Vlk Pavel
Voříšek Petr
Zahradníková Zuzana

*Mgr. Karel Snětina
ředitel školy*

1.3. RAPŠACH – KDE TO JE?

Pojďme se na chvíli zvednout od počítačů – od internetu, Facebooku, od virtuálního světa, a zkusme se podívat, kolik zajímavostí a dobrodružství nás může potkat v naší vsi a jejím nejbližším okolí. Vím, že to pro mnohé bude těžké – už jsme příliš uvykli pohodlí před počítačem, ale pojďme to alespoň zkusit!

2. Turistická značka

Budeme chodit po cestách s turistickým značením, které je u nás nejhustší a nejdokonalejší na světě, můžeme se i projet na kole po nejbližších cyklotrasách, kterých v posledních letech přibýlo jako hub po dešti, a zabloudíme i na cesty neznačené, které už málokdo z vás zná,

i když jsou jen pár desítek metrů za naší vsí.

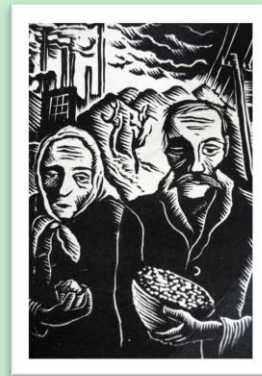
Navštívíme spolu místa, která jsou zajímavá z hlediska přírodopisu i zeměpisu, vrátíme se v čase a projdeme spolu historií obce a jejího okolí. Dozvíme se o tom, jak vypadal Rapšach dříve, a tak snad také poznáme, kam by mohl směřovat.

Nebudeme k tomu potřebovat nic víc, než svou hlavu a nohy, tužku, fotoaparát, možná GPS navigaci a – když jinak nedáte – i internet.

PL1 ÚVODNÍ ČÁST: ZNAČENÉ TURISTICKÉ TRASY

3. Cykloturistické značení

**Až budeš chtít, Bože,
trestat svoje lidi
pošli je sem dělat
a nech jim, co sklídí**

*Tohle zapsal
o Rapšachu do obecní
kroniky v roce 1932 kro-
nikář, odborný učitel
Jaroslav Maruna.*

1. Jaroslav Maruna

**Opravdu to tehdy
platilo?
A co dnes?**

*Pojďme se spolu projít
naši obcí a jejím nejbliž-
ším okolím, snad na to
společně přijdeme.*

**TAKŽE – VZHŮRU
NA CESTU!**

1.3.1. OBEC RAPŠACH VE ZKRATCE – ZAČÁTEK I KONEC

Zdeněk Šmíd: Lužnice

Rapšach

Má rozlehlou náves a u kostela parčík, kde seděly na lavičkách romské dívky s bílými mládenci a mohly se smíchy potřáhat, takže jsem si řekl, že alespoň tahle ves nevyhyne. Nad nimi se tměl jeden z největších kostelů na horní Lužnici a také prý nejstarší: samá gotika, nejspíš už z času Karla IV. I tady prý řádili husité, ale kostel přežil téměř ve zdraví. Brzy nato vyzdobil středověký malíř presbytář obrazem, na kterém svatý Krištof nese přes vodu Ježíška. Freska je největší vzácností Rapšachu.

Chrám svatého Zikmunda na růžích ustláno neměl. V 16. století se tudy přehnala reformace a kostel zchátral. Pak přišla třicetiletá válka a celý kraj pustl dlouhé věky po ní. Před sto lety se začalo blýskat na lepší časy, ale vzápětí vtrhla do vsi politika: válka, národní pnutí, další válka, vyhnání Němců, příchod kolonistů z Čech i z Balkánu, komunismus a nové chátrání obce. Sedm let po druhé světové válce odsunuli málo spolehlivé občany, tentokrát do českého vnitrozemí. Mnozí jiní tam odešli dobrovolně. Přesto se Rapšach měl stát první socialistickou obcí v Československu. Maketu, jak bude ves vypadat, až se to všechno povede, předváděli na výstavě úspěchů socialismu až v Moskvě. Nepovedlo se to.

Dnešní Rapšach se z oněch experimentů pomalu, leč vytrvale sbírá, jsou tu nové domky a hlavně ta veselá mládež v parku. Jen kostel je zavřený jako za husitů a tváří se odmítavě. Řekl bych, že po tom všem má na odmítavý výraz nárok.

(Šmíd, 2005)

1.3.1.1. CO ŘÍKÁ WIKIPEDIE?

4. Rapšach - začátek

Obec **Rapšach** (německy *Rapischach* nebo *Rottenschachen*) se nachází v okrese Jindřichův Hradec, kraj Jihočeský. V současnosti zde žije **asi 540 obyvatel**. Zatímco *Nová Ves u Klikova* náležela vždy k Čechům, bylo katastrální území Rapšach k Československu připojeno až 31. července 1920 jako součást tzv. **Západního Vitorazska**.

Rapšach je stará obec, založená uprostřed lesů ve 12. století, první písemná zmínka o ní pochází z roku 1338. Nejdříve patřila k **panství Litschau**, od 15. století, kdy zde bylo 15 usedlíků, patřila k **panství Heidenreichstein**, v roce 1868, po zřízení okresu Schrems k **rakouské spolkové zemi Dolní Rakousko**, byla do něho začleněna. Od roku 1920 patřil Rapšach do **českého okresu Třeboň**. Následovalo české osidlování. Před rokem 1938 v Rapšachu žilo 2.200 obyvatel, převážně českých. Po mnichovské dohodě sice Rapšach zůstal na území Čech, ale zřízení Protektorátu urychlilo odchod českého obyvatelstva, začali převažovat Němci. Ti museli však odejít po válce, z Rapšachu bylo vyhnáno na 800 li-

5. Jedna z nejstarších pohlednic Rapšachu

6. Rapšach na obrázku z obecní kroniky

V roce 1952 byla z příkazu ministerstva vnitra přesídlena do vnitrozemí z důvodů ostrahy státní hranice téměř celá obec, s výjimkou šesti rodin. Přicházeli noví osídlenci, nejprve z Pacovska a Pelhřimovska, později z jižní Moravy a ze Slovenska. Obec se však postupně téměř vylidnila.

Přestože Rapšach býval hustě obydlen (20 lidí v jednom bytě nebylo vzácností), nikdy zde nebylo mnoho pracovních příležitostí. Větší zemědělci, kteří zde kdysi byli, málo úrodné písčité pozemky rozdělili mezi své početné potomstvo, které je dělilo dále, takže na počátku 20. století zde nebyli žádní větší vlastníci půdy. Lidé proto za práci odjížděli do měst, hlavně do Vídně. Rapšach také daleko široko proslul jako obec košíkářů, opálkářů a hrnčírů. Po roce 1920 bylo zřízeno pastvinářské družstvo. Koncem 50. let rozhodly politické orgány, že neúrodná půda u Rapšachu bude zúrodněna a z Rapšachu se stane „vzorová pohraniční obec“ s centrem zemědělské velkovýroby. Miliony korun byly utopeny v meliorovaných pozemcích, které dnes opět slouží pouze jako pastviny, po socialistické velkovýrobě zůstaly vesnické panelové domy a chátrající objekty. Mimo zemědělskou farmu a keramické dílny v současnosti v Rapšachu mají význam aktivity v cestovním ruchu, hotel, penziony, sportoviště, rovinné cyklistické trasy.

<http://cs.wikipedia.org/wiki/Rap%C5%A1ach>

Katastrální výměra Rapšachu je 28,38 km², největší nadmořská výška 472 m nad mořem.

Počet obyvatel je přibližně 550.

dí německé národnosti. Návrat původního obyvatelstva a další osidlování českým a slovenským obyvatelstvem bylo jen pozvolné. Po vzniku Pohraniční stráže v roce 1951 bylo okolí Rapšachu v hraničním pásmu, oddělené ploty s ostnatým drátem, což komplikovalo život jak domácímu obyvatelstvu, tak především přichozím návštěvníkům.

Jen tak pro zajímavost...

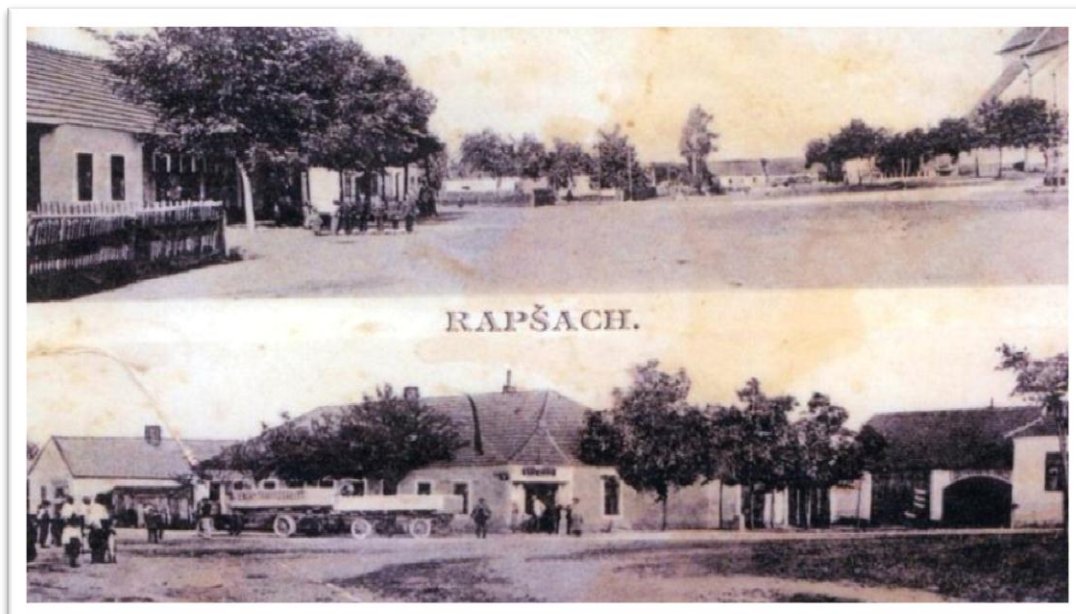
Narodil jsem se v roce 1917 a dožil jsem se 80 let (to znamená, jak jste určitě rychle spočítali, že jsem zemřel v roce 1997).

- Do roku 1918 jsem byl občanem Rakousko-Uherska.
- Od roku 1919 do roku 1920 jsem žil v Německém Rakousku (Deutsch-Österreich).
- Od roku 1920 do roku 1938 jsem žil v Československé republice.
- V roce 1938 pár týdnů v Československé republice.
- Od roku 1938 do roku 1945 jsem byl německým občanem.
- Od roku 1945 do roku 1960 jsem opět žil v Československé republice.
- Od roku 1960 do roku 1990 pak v Československé socialistické republice.
- Od roku 1990 chvíli v Československé federativní republice, a pak až do konce roku 1992 v České a Slovenské Federativní Republice.
- Od roku 1993 až do své smrti jsem byl občanem České republiky.

A přitom jsem se za celý svůj život z Rapšachu nehnul...

Až si budeme povídat o dopravě v naší oblasti, dostaneme se k tomu podrobněji. Na úvod tedy už snad jen to, že optimisté tvrdí, že v Rapšachu všechno začíná, kdežto pesimisté zas, že v Rapšachu všechno končí. Kdo z nich má pravdu, o tom si pokusíme udělat obrázek při četbě dalších stránek a řešení pracovních listů...

7. Pohlednice z Rapšachu I.

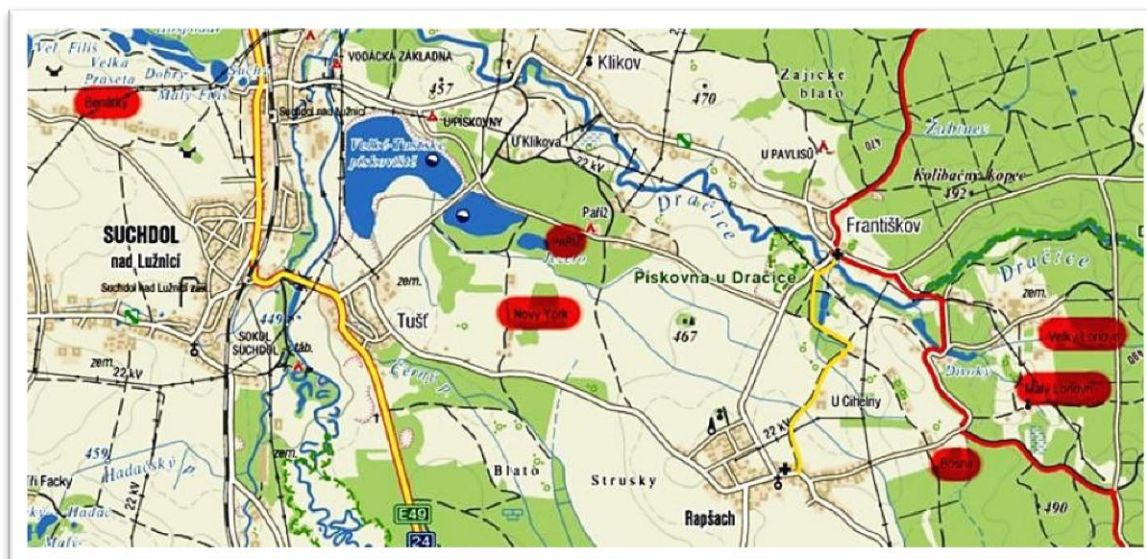

8. Rapšach - konec

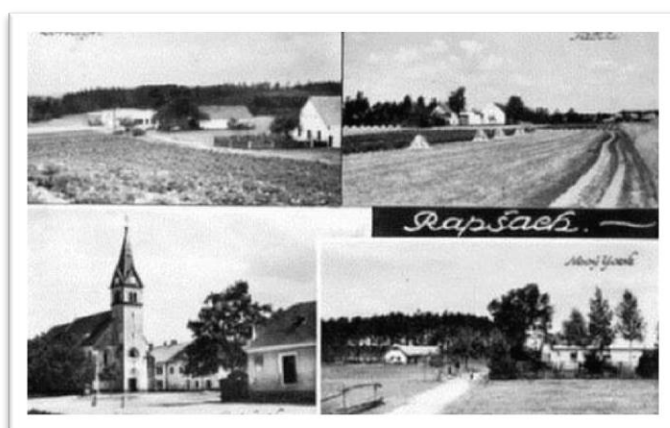
PL2 ÚVODNÍ ČÁST: RAPŠACH V ČÍSLECH

1.3.1.2. „SVĚT“ KOLEM RAPŠACHU

9. „Svět“ kolem Rapšachu

10. Pohlednice z Rapšachu II.

Možná vám někdo bude tvrdit, že osady pokřtili ti, kteří se v cizině svou prací domohli peněz a postavení a pak si tady postavili domy. Nevěřte tomu – proč by to dělali?

PL3 ÚVODNÍ ČÁST: „SVĚT“ KOLEM RAPŠACHU

Kolem Rapšachu – aniž si to možná uvědomujeme – leží celý svět. Ke katastru Rapšachu patří **Malý a Velký Londýn, Bosna** a část **Paříže**, její zbytek, **Nový York** a **Benátky** pak ke katastru suchdolskému. Tyto osady vyrostly přibližně před dvěma sty roky, kdy celé okolí patřilo pánům z rakouského Heidenreichu. Chtěli své panství zalidnit a zvali sem osadníky z širokého okolí. Aby je spíše nalákali, nazvali nově založené osady jmény velkých světových měst.

11. Rybníky kolem Benátek

1.3.2. RAPŠACH – ABSOLUTNÍ A RELATIVNÍ GEOGRAFICKÁ POLOHA

Geografická poloha Rapšachu, stejně jako jakéhokoli místa na Zemi, se může určit dvěma způsoby:

- a) jako poloha bodu v abstraktní síti, kterou na Zemi vytvářejí rovnoběžky a poledníky:

14°55'59.361"E (východní zeměpisná délka)

48°52'43.960"N (severní zeměpisná šířka)

Této poloze, určené zeměpisnými souřadnicemi, se říká **absolutní geografická poloha**.

12. Absolutní geografická poloha Rapšachu

(<http://cs.wikipedia.org/wiki/Rap%C5%A1ach>)

PL4 ÚVODNÍ ČÁST: ABSOLUTNÍ GEOGRAFICKÁ POLOHA

- b) vzhledem k jiným objektům (k řekám, pohořím, okolním obcím, nejbližším městům, hranicím státu nebo umístění v okrese nebo kraji,...)

13. Relativní geografická poloha Rapšachu

Rapšach se nachází 2 km jižně od říčky Dračice, 4,5 km východně od řeky Lužnice a města Suchdola nad Lužnicí, 3,8 km západně od rakouské státní hranice, 22 km jihovýchodně od města Třeboně.

Je částí regionu Jihozápad, kraje Jihočeského a okresu Jindřichův Hradec.

Mluvíme o **relativní geografické poloze**, která se vlivem různých politických, společenských nebo ekonomických změn může měnit.

PL5 ÚVODNÍ ČÁST: RELATIVNÍ GEOGRAFICKÁ POLOHA

1.3.3. RAPŠACH – POLOHA NA MAPĚ EVROPY A ČESKÉ REPUBLIKY

14. Rapšach na mapě Evropy

15. Rapšach na mapě ČR

16. Rapšach na mapě JČ kraje

17. Rapšach na mapě okresu Jindřichův Hradec

Použité mapy:

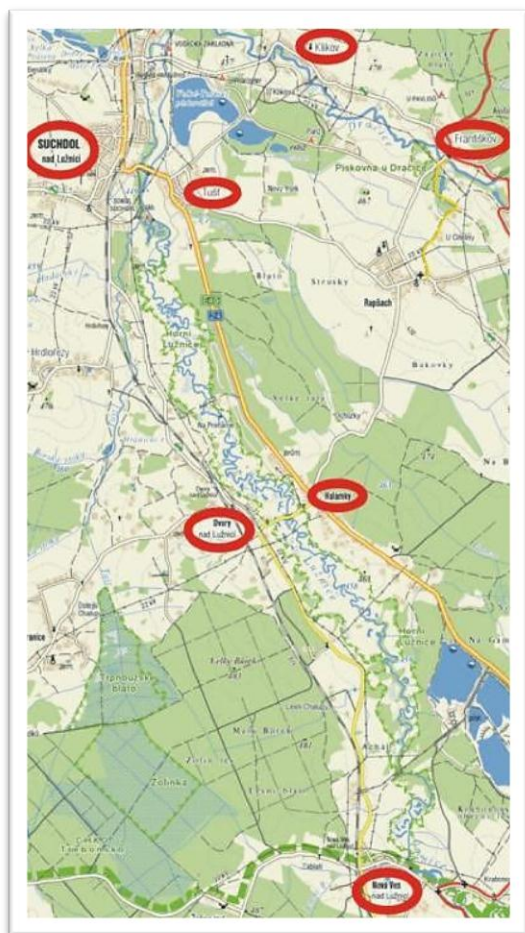
- Obr. 14: CD „Evropská unie“, SILCOM, CD-ROM & Multimedia, s.r.o., 2007
- Obr. 15 – 17: CD „Česká republika“, SILCOM, CD-ROM & Multimedia, s.r.o., 2010

ZŠ a MŠ v Rapšachu je majitelem licencí k oběma programům.

PL6 ÚVODNÍ ČÁST: RAPŠACH NA MAPÁCH

1.3.4. RAPŠACH – OKOLNÍ OBCE

18. Odkud k nám jezdí žáci

a továrna na kolomaz, dnes jsou hlavním zaměstnavatelem obyvatelstva z širokého okolí hlavně Eaton Elektrotechnika, s. r. o., kde se vyrábějí proudové chrániče a jističe a rozvaděčové skříně, a Formsklo, s. r. o. s výrobou forem pro lité sklo.

Pro vodáky je Suchdol východiskem k plavbě po Lužnici, ale o tom až v dalších kapitolách.

Naše škola není jen pro děti z Rapšachu, chodí do ní i žáci z jiných obcí. Pojďme si tyto obce trochu přiblížit – ale jen trochu, ať na vás také zbyde nějaká práce!

Seřadili jsme je přibližně podle počtu žáků, kteří z nich do naší školy dojíždějí:

1.3.4.1. SUCHDOL NAD LUŽNICÍ

První písemná zmínka o obci pochází z roku 1362. Většina území města náležela vždy k Čechům, ale katastrální území Tuš bylo k někdejšímu Československu připojeno až 31. července 1920 jako součást tzv. Západního Vitorazska a v rámci Čech začleněno do soudního okresu Třeboň stejnojmenného politického okresu.

14. prosince 2005 byla obec povýšena na město na základě splnění kritéria alespoň 3000 obyvatel.

http://cs.wikipedia.org/wiki/Suchdol_nad_Lu%C5%BEnic%C3%AD

Podle posledních statistik má Suchdol již více než 3.500 obyvatel, katastrální výměra je 64 km². Zatímco od středověku do předminulého století živila Suchdol kromě zemědělství například tavírna stříbrné rudy (ruda k tavbě se sem dovážela), tavírna železné rudy, sklárna, pily

19. Suchdol nad Lužnicí z ptačího pohledu

1.3.4.2. NOVÁ VES NAD LUŽNICÍ

20. Nová Ves nad Lužnicí

O vesnici **Ortweis** jsou zmínky už v roce 1323. Později, do roku 1920, se jmenovala **Erdweis**. Až do roku 1945 byla osídlena především německým obyvatelstvem, z jednoho tisíce obyvatel bylo jen dvě stě Čechů.

Pro příhodnou polohu u železnice, hlavní silnice a hraničního přechodu vznikla v Nové Vsi Stözlzlova továrna se slévárnou a strojírnou. Vyráběly se zde dráty a hřebíky. Na řece byl velký mlýn, který Stözlze v roce 1905 koupil a přestavěl na vodní elektrárnu.

Protože zde mělo výraznou převahu německé obyvatelstvo, Nová Ves se hned po mnichovské dohodě stala sou-

částí Německé říše.

Po roce 1945 bylo německé obyvatelstvo vyhnáno, Nová Ves byla spojena s obcí Krabonoš, znárodněná továrna dostala jméno Sklostroj. Protože je v okolí i dostatek písku, později byla u nádraží postavena výrobní stavebních směsí. V současnosti je strojírna v Nové Vsi majetkem společnosti Stasek. Výrobní stavebních směsí, jejíž obří šikmý pásový dopravník vítá každého návštěvníka přijíždějícího od Suchdola, patří zahraniční společnosti.

(Kroupa, 2005)

V Nové Vsi, která je samostatnou obcí, žije **kolem tří set šedesáti obyvatel**. Katastr zabírá **plochu 24 km²**.

1.3.4.3. DVORY NAD LUŽNICÍ

Obec Dvory nad Lužnicí (německy **Beinhöfen**) leží v okrese Jindřichův Hradec. Do roku 1945 byl název obce **Německé**.

První zmínka o obci pochází z roku 1499. Celý katastr původně dolnorakouské obce byl k někdejšímu Československu připojen až 31. července 1920 jako součást tzv. Západního Vitorazska a v rámci Čech začleněn do soudního okresu Třeboň stejnojmenného politického okresu. Přestože před rokem 1920 bylo Německé součástí Dolních Rakous, převládal zde český jazyk, Němci splývali s českým obyvatelstvem. V roce 1938 zde žilo 600 lidí.

Na počátku šedesátých let 20. století byla obec určena k likvidaci, neboť stojí na mohutných vrstvách kvalitního písku. Až do roku 1975, kdy bylo od záměru upuštěno, zde nebyla výstavba domů povolována.

http://cs.wikipedia.org/wiki/Dvory_nad_Lu%C5%BEnic%C3%AD

21. Dvory nad Lužnicí

V současnosti mají Dvory nad Lužnicí asi 350 obyvatel a katastr zabírá plochu 16 km².

1.3.4.4. HALÁMKY

22. Halámky

Do roku 1920 se chudá dolnorakouská obec, ležící na silnici Třeboň – Schrems, jmenovala **Witschkoberg**. Byla založena dřevaři a uhlíři kolem roku 1730, kdy se zde nacházelo patnáct domků. Nebyly zde dobré výdělečné možnosti. Mimo tvrdé práce v lesích se lidé živili výrobou košíků a opálek, ale dalo se také dojíždět za prací, a tak se na počátku 20. století počet obyvatel značně rozrostl. Velkým problémem pro obyvatelstvo byla řeka Lužnice, když zde ještě nebyl pevný most. Úsek 400 m bažin a ramen řeky k 1,5 km

vzdálené zastávce v Německém (Dvorech) museli lidé překonávat po provizorních lávkách, které často odnesla voda.

Po roce 1918 měla většina obyvatel Halámek českou národnost, z pěti set obyvatel zde bylo pouze deset Němců.

Mohutné vrstvy písku v blízkosti obce nedaly spát socialistickým ekonomům, pískovny se brzy změnily ve velkodoly. Po roce 1989 byla těžba písku silně utlumena.

(Kroupa, 2005)

Dnes žije v Halámkách asi 170 obyvatel a obec hospodaří na katastru 7 km².

1.3.4.5. KLIKOV

Klikov leží mimo hlavní dopravní trasy, v blízkosti říčky Dračice. Nemá žádnou výraznou náves, domy jsou roztroušeny podél silnic.

Vesnice byla založena na česko-rakouské hranici, na konci 16. století, a patřila majitelům novobystřického panství pánům Krajířům z Krajku. O její založení se zasloužili němečtí havíři a hamerníci z nedaleké železářské hutě Františkov. Její název zřejmě vznikl ze zkomoleného německého havířského pozdravu **Glück auf**, který se změnil **Klikau** – **Klikov** (s klikou tedy nemá nic společného). Když v roce 1880 huť byla uzavřena, využila velká část oby-

23. Klikov

vatelstva zdejších zásob hlíny a vrhla se na hrnčířství. Před rokem 1938 žilo v Klikově okolo 1000 obyvatel. Přestože v okolí byla neúrodná půda a pro zemědělství nebyly vhodné podmínky, byly zde po roce 1960 provedeny nákladné meliorace pozemků.

Dnes většina obyvatel cestuje za prací mimo vesnici. Mimo značně zredukovaného zemědělství je v místě celá řada keramických dílen. Značnou roli hraje také letní cestovní ruch, turisty lákají nedaleká suchdolská jezera, okolní hluboké lesy a rovinné terény pro cyklisty.

<http://cs.wikipedia.org/wiki/Klikov>

V současnosti má Klikov **asi 200 obyvatel a je součástí katastru města Suchdol nad Lužnicí.**

1.3.4.6. FRANTIŠKOV

24. Františkovský mlýn po požáru

Leží na západním okraji hlubokých hraničních hvozdů, na říčce Dračici. Od svého vzniku patřil k obci Klikov.

Protože zde už před třicetiletou válkou byla nalezena železná ruda, vyrostla zde železárna, která přilákala havíře a hamerníky. V železárnách se topilo dřevěným uhlím, a tak se zde usazovali i další lidé, kteří se zabývali kácením dřeva, jeho pálením v milířích a výrobou kolomazí.

Hamry na zpracování surového železa byly poháněny vodou z říčky Dračice. Kolonie dělníků sem také lákala obchodníky.

Přestože zásoby zdejší nízkoprocentní železné rudy nebyly velké, po čase sem musela být ruda dovážena ze vzdálených dolů, zůstala zdejší železárna v provozu až do roku 1880. Potom sice byly začazené budovy přestavěny na velký parní mlýn, na počátku 20. století je zde také uváděna výroba skla, ale význam Františkova brzy poklesl.

Po roce 1948, kdy bylo na východním okraji obce vytvořeno nepřístupné pohraniční pásmo, život ve Františkově ještě více utichl.

[http://cs.wikipedia.org/wiki/Franti%C5%A1kov_\(Suchdol_nad_Lu%C5%BEnic%C3%AD\)](http://cs.wikipedia.org/wiki/Franti%C5%A1kov_(Suchdol_nad_Lu%C5%BEnic%C3%AD))

Dnes má Františkov **asi 100 stálých obyvatel a je také součástí katastru města Suchdol nad Lužnicí.**

1.3.4.7. TUŠŤ

Oficiální jméno Tušť se používá od roku 1921, předtím se tato obec jmenovala **Schwarzbach**, podle potoka, jímž přitékala černá voda z blat. Tušť je od Suchdola oddělena řekou Lužnicí.

Do roku 1920 patřila vesnice k Rakousku, zemskou hranici tvořila řeka Lužnice a potok tekoucí z hranických rašelinišť. V roce 1928 žilo v Tušti šest set patnáct českých obyvatel a sedm Němců.

K obci patřily domy osad Paříž a New York a dva mlýny s pilami. Byla zde rovněž výroba cementového zboží, především střešních tašek, a truhlářství.

25. Tuš

20. století těžen ve velkém. Po ukončení těžby zde vznikla jezera, která jsou v létě vyhledávána rekreanty, jimž také slouží kempy s chatkami i se stany.

Nenápadný památníček na jihozápadním okraji Tuši připomíná událost, která se zde stala v noci z 24. na 25. května 1945, kdy jistý český revoluční mstitel zastřelil čtrnáct místních obyvatel, kteří se za Protektorátu přihlásili k německé národnosti.

V době kolektivizace byla v Tuši zřízena jedna z prvních Strojních traktorových stanic. V současnosti je převážná část zemědělských pozemků přeměněna na pastviny.

Východně od Tuši jsou zásoby kvalitního písku, který byl v 60. a 70. letech

Tuš' je nyní místní částí města Suchdol nad Lužnicí a žije v ní kolem 250 obyvatel.

(Kroupa, 2005)

PL7 ÚVODNÍ ČÁST: OBCE KOLEM RAPŠACHU I.

PL8 ÚVODNÍ ČÁST: OBCE KOLEM RAPŠACHU II.

26. Domovní číslo, vyrobené v klikovské hrnčírně

2. DĚJEPISNÁ ČÁST

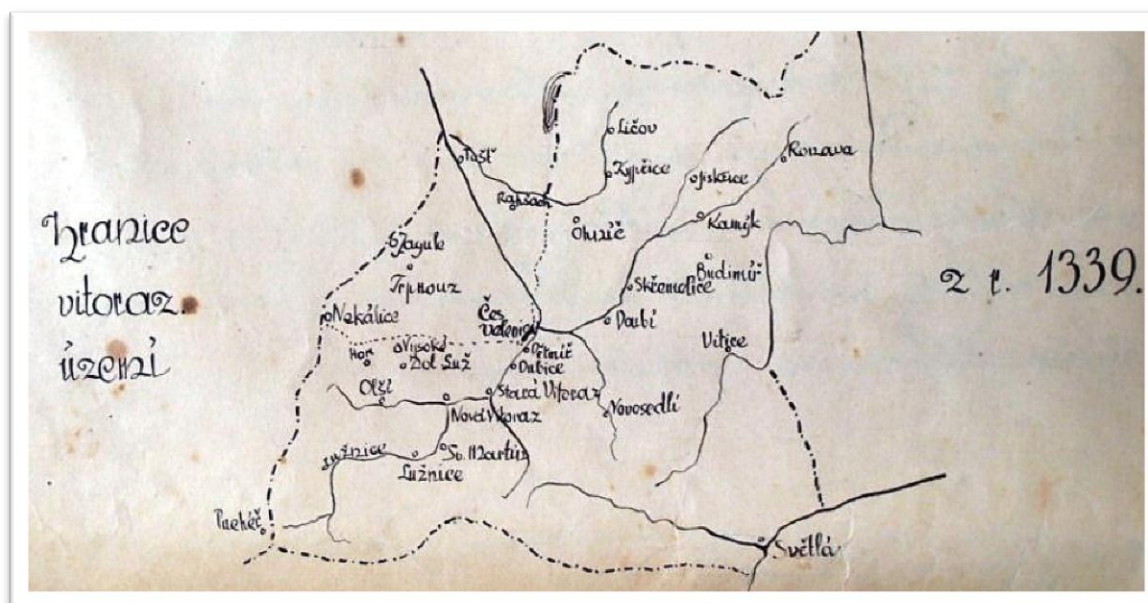
Pojďme se nyní podívat na to, jak se Rapšach i jeho okolí vyvíjel v průběhu staletí. Povíme si o historii naší vsi a naší školy, a možná se budete divit, co se všechno dozvíte, a na co sami přijdete.

2.1. STRUČNÝ PŘEHLED DĚJIN OBCE

„Kde dnes rozkládá se Rapšach se svými osadami Spáleništěm, Londýnem, Paříží (jejíž část západní se čítá k obci Tušti), Blaty a Vochůzkami, bylo před dávnými časy větší jezero, rozlévající se daleko k severu a vyplňující kotlinu jižních Čech, stejně jako velkou část Vitorazska. Teprve když jižní dno jezera značně povystouplo, tak si voda prohloubeným korytem vyhledala odtok k severu. Místo vod ve zdejší krajině nastoupily mohutné pralesy. Hustě zalesněný kraj je zbytkem dřívějších pohraničních hvozdů.“

(Mík, Maruna, & Svátek, 1932 - 1948)

2.1.1. HISTORIE VITORAZSKA

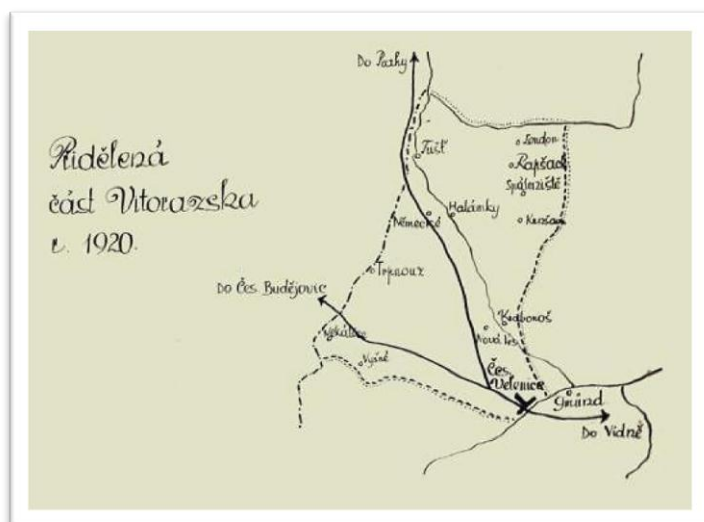
27. Hranice vitorazského území v roce 1339

Vitorazsko získalo svůj název podle knížete Vitorada, který v první polovině 9. století založil na území Dolního Rakouska hrad **Vitoraz (Weitra)**. Pod vedením tohoto knížete přišlo roku 844 k císařskému dvoru do Řezna čtrnáct českých šlechticů, aby se nechali následujícího roku pokřtít.

Po přijetí křesťanství si řezenská biskupská stolička začala přivlastňovat právo rozhodovat o zdejší oblasti v církevních záležitostech, a když podporování německými císaři začínají uplatňovat i nároky světské, vstupuje s nimi do boje Vitoradův syn Stavitah. V roce 857 proti němu bylo vypraveno franské vojsko, Vitoraz byla dobyta a Stavitah vyhnán – ochranu našel u moravského knížete Rostislava. Vládcem vitorazského hradu jmenoval franský král Ludvík Němec Stavitahova bratra Čestibora. Tímto způsobem se Vitorazsko dostává pod nadvládu německých panovníků a pasovských biskupů.

Na konci 11. století začíná česká kolonizace pohraničí, které však na Vitorazsku narazila na kolonizaci německou. Z těchto příčin vznikly spory mezi Čechy a Rakušany, které urovnal

28. Část Vitorazska, přidělená v roce 1920 k ČR

Ještě dvakrát se dostalo Vitorazsko nakrátko pod přímé panství českých králů. Bylo to v letech 1323 – 1332 za vlády Jana Lucemburského a v letech 1461 – 1467 za panování Jiřího z Poděbrad.

Vitorazsko mělo s českým státem znovu společné dějiny od roku 1526, kdy vzniklo habsburské soustátí. Celé Dolní Rakousy včetně Vitorazska se při rozpadu habsburské monarchie dne 21. 10. 1918 stávají součástí Německého Rakouska (Deutsch-Österreich), které se transformovalo do Rakouské republiky (Republik Österreich) dne 2. 10. 1919. Součástí Rakouské republiky bylo celé Vitorazsko až do svého rozdělení v roce 1920.

Podle Saint-Germainské mírové smlouvy uzavřené 10. září 1919 se vzdalo Rakousko ve prospěch ČSR části Vitorazska a Valticka.

Z gmündského okresu připadly k ČSR tyto obce:

1. Velenice (Wielands)
2. Česká Cejle (Böhmzeil) s osadou Josefsko (Josefschlag)
3. Halámky (Witschkoberg)
4. Krabonoš (Zuggers)
5. Německé (Beinhöfen)
6. Trpnouze (Tannenbruck)
7. Nová Ves nad Lužnicí (Erdweis) s osadou Žofina Huť
8. Nakolice (Naglitz)
9. Vyšné (Weissenbach)
10. Obora u Vyšného

Ze skřemelického okresu připadly k ČSR tyto obce:

11. Rapšach (Rottenschachen) s osadami London, Velký London, Paříž, Spáleniště
12. Kunšach (Gundschen)
13. Tuš (Schwarzbach)

Samotný akt záboru byl vykonán 31. 7. 1920.

V roce 1938 po podepsání mnichovské dohody se stala česká část Vitorazska součástí Velkoněmecké říše. Roku 1945 byla osvobozena a vrácena zpět Československu.

PL1 DĚJEPISNÁ ČÁST: HISTORIE VITORAZSKA

2.1.2. OD NEJSTARŠÍ HISTORIE K VYPUKnutí I. SVĚTOVÉ VÁLKY

O vzniku názvu RAPŠACH:

Jméno obce Rapšach (dříve také Rapčach, či Rapšachy, původně asi Hrabšach) je asi původu staroslovanského. Koncovka „šach“ se vyskytuje u některých jihoslovanských místních jmen (např. Lešach na Lublaňsku). Snad znamenalo slovo Hrabšach hrabství.

Jiná teorie o vzniku názvu obce:

Německy se Rapšach řekne Rottenschachen. Toto slovo po přeložení do českého jazyka znamená „červená kostka“ (zem). K tomuto pojmenování vedlo pravděpodobně červené zbarvení hlíny vyskytující se na východě i severu obce. Název Rottenschatten může také pocházet od slova Rotte, které znamená sběr, tlupa. Toto by mohlo být hanlivé pojmenování pocházející od Němců, kteří, když začali vnikat do zdejšího kraje, prožili mnohá nepřijemná překvapení od zdejšího domácího lidu.

Nejpravděpodobnější pravda o vzniku názvu obce Rapšach:

Ves Rapšach (Rapischach/Rottenschachen) byla založena na místě vyžďářeného pralesa, v jehož blízkosti protékala prudká rapidis (= rapis) bystřina (bystřice) Vis- tritz/Dračice. Nejspíše vrchnostenský úředníci – v té době jistě ještě z okruhu duchovních – si byli těchto dvou základních charakteristik oblasti (les, bystřina) dobře vědomi a jejich spojením vykonstruovali latinsko-německý název Rapischach (= Rapšach).

Vznik obce Rapšach nemůže být přesně určen, protože o jejím založení nejsou dochovány žádné zprávy.

V místě, kde se dnes Rapšach rozkládá, bylo ve starších geologických dobách jezero, které vyplňovalo velkou část Vitorazska. Teprve když jižní dno jezera značně povystouplo, voda si prohloubeným korytem vyhledala odtok k severu a místo ní ve zdejší krajině nastoupily mohutné pralesy. Místy kudy zřejmě voda odtékala, teče dnes řeka Lužnice. Hustě zalesněný kraj je zbytkem dřívějších pohraničních hvozdů.

Názory na dobu vzniku obce se liší. Rapšašská kronika tvrdí, že se tak stalo koncem 13. století, kdy sem král Přemysl Otakar II. začal zvat německé kolonisty, historik Antonín Kalbáč ve své práci Vitorazsko uvádí, že to bylo již dříve, protože **zdejší fara je v seznamu dolnorakouských far z roku 1338 uvedena již jako obnovená.** Není známo, kolik zde bylo domů a obyvatel, jisté ale je, že za husitských válek počet obyvatel značně poklesl. Protože lidé umírali v bitvách, morem a cholerou, stěhovali se a zbíhali od svých statků, zůstávala obec pro malý počet obyvatel bez faráře a byla přidělena k suchdolské a pak ke krabonošské farnosti.

V 15. století se zde uvádí osídlení třinácti sedláků.

K dalšímu vzrůstu obce dochází roku 1784, kdy se zde opět zřizuje farní úřad. Tehdy také dochází ke změnám v rázu kraje, ladem ležící části se zorávají, lesy se kácí ve větší míře. Osídlování však postupuje velmi pomalu, protože půda je neúrodná a kamenitá. **V roce 1784 měl Rapšach 35 stavení, do roku 1835 vzrostla obec na 47 čísel.**

V této době dochází k většímu dělení obecních lesů a pastvin, protože zakoupení pozemku osvobozovalo od vojenské povinnosti, a tak hospodář, který měl jen trochu peněz, snažil se zakupováním půdy z vojny vyplácet. Tehdy tu bylo už více než dvanáct celoláníků (vlastnili více než 70 hektarů půdy), šest pololáníků (40 hektarů), šest čtvrtláníků a asi 20 chalupníků, kteří mívali kolem tří jiter půdy.

Po roce 1840 má ves a její okolí přes 60 domů, v roce 1870 již 149, v roce 1908 pak 267.

Na počátku 30. let čítá obec s osadami 322 popisných čísel.

29. Pole kolem Rapšachu - foto z roku 1935

Osada **Spáleníště** vznikla mnohem později než Rapšach, první domy se zde objevují až po roce 1830. V tomto místě stál dříve les, který vyhořel. Nikdo z Rapšachu nechtěl dát pozemek ke stavbě a nově přistěhované posílal na spáleníště lesa. Odtud vznikl název osady. Po roce 1900, v době, kdy tu byla zřízena škola, měla již osada přes 60 domů s více než 450 obyvateli.

Zřejmě do stejné doby, kdy vznikala osada Spáleníště, spadá počátek na severovýchodě se rozkládající osady **Londýn** a na severozápadě pak ležící

osady **Paříž**. Své neobvyklé názvy prý osady získaly od prvních osadníků, kteří se vrátili do rodného kraje z ciziny, uprostřed lesů postavili svá obydlí a na památku je pojmenovali podle měst zemí, odkud přišli. Není to však pravda, osady byly pojmenovány jejich zakladateli, pány z Heidenreichu. Podobné to bylo i s osadou New York, která patří již k Tušti.

Na jihu obce v sousedství Spáleníště se nachází osada **Blata**, před těmito skupinami domků **Bukovky** a u silnice na Halámky je osada **Vochůzky**.

PL2 DĚJEPISNÁ ČÁST:

OD NEJSTARŠÍ HISTORIE K VYPUKNUTÍ I. SVĚTOVÉ VÁLKY

2.1.3. I. SVĚTOVÁ VÁLKA A PŘIPOJENÍ VITORAZSKA K ČSR

Dne 28. 6. 1914 spáchali v Sarajevu srbští nacionalisté atentát na následníka rakouského trůnu Františka Ferdinanda d'Este. Rakousko-Uhersko o měsíc později odpovědělo vyhlášením války Srbsku. Již 26. 7. jsou vlaky, auty i kočáry rozváženy žluté plakáty s oslovením „Mým národům!“, jež svolávaly mladé muže do 24 hodin k jednotlivým plukům a do zbraně.

Muži, kteří byli povoláni, začali uspořádat své rodinné záležitosti, někde psali poslední vůli. Nebylo skoro rodiny, kde by se některý muž nechystal k odjezdu, protože do zbraně bylo povoláno plných 19 ročníků – muži ve stáří 21 až 39 let.

Z Rapšachu a jeho osad hned 27. 7. 1914 odjíždělo na 60 záložníků, aby se dostavili ke svým plukům, jednak do Sv. Hyppollitu, kde bylo tehdy doplňovací velitelství, jednak k plukům do Lince, Vidně a do Křemže.

První světová válka přinesla do zdejšího kraje ještě větší bídu, dovážet se muselo i obilí na chléb. Obyvatelé Rapšachu využívali své příhodné polohy u hranic a také rozdílů cen potravin mezi Čechami a Rakouskem a snažili se zmírnit svou bídu pašováním přes hranice.

Ceny potravin byly čím dál tím vyšší, např. cena 1 kg hovězího masa od roku 1915 do roku 1918 vzrostla desetinásobně. Brzy také došlo k dodávkám pro armádu předepsané jednotlivým obcím. Hospodáři z Rapšachu odváděli oves, brambory a seno, které se odváželo do zajeckého tábora v Gmündu, kde byly ubytované rodiny polských běženců. Seno bylo určeno pro jejich koně. Když dodávky neuspokojovaly, docházelo k prohlídkám domů, aby se zjistilo, co se kde pod podlahou či v zemi skrývá. Potraviny museli lidé kupovat na lístky, často se však na ně nic nedostalo.

V lednu roku 1916 odešli na vojnu muži starší 42 let až padesátiletí. Jen málo z nich bylo uznáno nezpůsobilými a mohlo v obci zůstat, šlo o muže tělesně či duševně postižené. Pole obdělávaly většinou ženy a sklizeň byla stále menší. Došlo k rekvizici mosazných, měděných a cínových věcí, ušetřeny nebyly ani kostelní zvony. Odvezen byl zvon „polední“ a umíráček“, zůstal pouze zvon „jedenáctý“, který vyzýval hospodyně k vaření oběda.

Za války se neumíralo pouze na frontách, ještě větší úmrtnost byla v rodinách, z nichž odešli jejich živitelé. Hlad z nedostatku potravin řádil zvláště mezi dětmi. Ale i nemoci, zejména španělská chřipka, která se šířila koncem války, ničily životy obyvatel. V roce 1918 byl více než dvojnásobný počet úmrtí (97) oproti roku předcházejícímu. Stávalo se, že v jeden den byly dva i tři pohřby.

Zpráva o míru a státním převratu, ke kterému došlo 28. 10. 1918, došla do Rapšachu teprve v den Dušiček. Zprávy o konci války byly všude přijímány s nedůvěrou, a přestože se ukázaly jako pravdivé, životní poměry se upravovaly jen velmi pozvolna. Bída a nedostatek potravin zůstávaly.

Obětím války byl v roce 1921 zbudován na náměstí blízko kostela **pomník**, na kterém velenický kameník Hlinomaz uvedl 76 jmen padlých a zemřelých příslušníků obce. Pomník byl postaven ze sbírek pořádaných v obci a skládal se z pěti žulových tesaných kamenů a z podezdívky. Na horním oválném kamenu je naznačené slunce

Adensam Tomáš
Bártl Jan
Bártl Jarolím
Beníšek Rudolf
Beníšek Jan
Beneš Jan
Bruckner František
Drnek Adolf
Doležal Jan
Doležal Josef
Duspiva František
Doležal Josef
Frank Eduard
Flaška Jan
Havle František
Havle František
Heider Jan
Heider Jan
Haumer Jiří
Haumer Bedřich
Haumer Ludvík
Hacker František
Janda Václav
Jílek Engelbert
Janošík Jindřich
Kainrát František
Kainrát Rudolf
Křížek František
Kropík František
Kropík Karel
Geuber Josef
Kropík Josef
Kropík Josef
Kotrba Karel
Kříž Ludvík
Lukeš Jan
Macho František
Macho Josef

Macho Adolf
Novák František
Opelka František
Opelka Tomáš
Řebíček Josef
Špulák Karel
Šíma Josef
Šicker Antonín
Schwingenschlögel
Engelbert
Schicker Jan
Schicker Václav
Schandel Rudolf
Veber Jan
Veith Rudolf
Veith Josef
Vaněk Adolf
Vaněk Štěpán
Veber Jan
Veber Tomáš
Vaněk František
Zwettler Ludvík
Zwettler Josef
Vaněk Tomáš
Bártl Josef
Geuber Karel
Kotzina Jan
Kainráth František
Nouzek František
Štellner František
Zimmel František
Kropík Jan
Dvořáček Adolf
Kotzina František
Macho Ignác
Štix Jan
Zwettler František
Zwettler Jan

30. Pomníček padlých na návsi ještě s původní deskou

s paprsky, vycházející nad hornatou krajinou.

Pomník měl dvě desky, z nichž dolní byla pořízena později, když byla obecnímu úřadu při dohotovování pomníku hlášena ještě jména dalších zemřelých. Na horní desce bylo vyryto: „**Památce ve světové válce 1914 – 18 padlým a zemřelým vojínům z Rapšachu**“. Pak následovala dlouhá řada jmen. Na dolní desce stála další jména obětí války a utěšující věta: „**Nežijete tělem, ale duchem mezi námi**“.

Náhrobní desky padly na počátku tohoto století do oka vandalům, při následné opravě pomníku byly vyrobeny desky nové, na horní je nápis: „**Památce padlých ve světové válce 1914 – 1918**“, dolní obsahuje pouze prosté „**Nezapomeneme**“.

Zdálo se, že jména obyvatel obce, kteří padli či zemřeli v první světové válce, už zůstanou budoucím generacím skryta. My jsme je však vypátrali v obecní kronice, takže se s nimi můžete seznámit a možná, že mezi nimi s pomocí rodičů vypátráte nějakého svého prapředka.

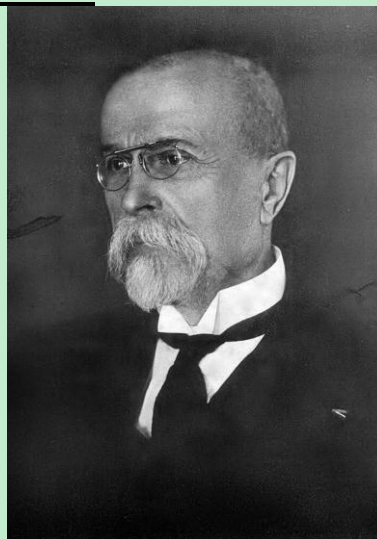
(Viz rámeček na předchozí straně.)

VZNIK ČESKOSLOVENSKA:

Původní koncepci nově vzniklého Československa nastínil na mírové konferenci v Paříži Edvard Beneš, který předložil státníkům celou řadu memorand. Jedním z takto předložených dokumentů byla Nóta o národnostním režimu v Československé republice, v níž Beneš přislíbil, že nově vzniklá Československá republika „zamýšlí vybudovat organizaci státu na přijetí národních práv a zásad uplatňovaných v ústavě Švýcarské republiky“. Po vzniku Československa však převážila myšlenka vytvořit jednotný, demokratický, centralistický „národní stát“ založený na ideji čechoslovakismu, příkladem a garantem se stala Francie. Na jeho území se hovořilo více než půl tuctem jazyků - česky, německy, slovensky, maďarsky, polsky, rusínsky a dalšími nářečími ukrajinštiny. Mezi další jazyky patřily jidiš, rómština, rumunština a jejich nářečí (zejména v příhraničí s Rumunskem).

Státotvorným národem byl prohlášen národ československý a státním jazykem se stal jazyk československý (v podobě češtiny a slovenštiny). Češi a Slováci byli vnímáni jako dvě větve jednoho politického národa, který populačně dominoval mezi válečným Československu. Slováci jako samostatný národ by byli v tehdejším Československu až třetí nejpočetnější národností, po Čechách a Němcích.

Prvním naším prezidentem se stal 14. 11. 1918 Tomáš Garrigue Masaryk.

31. Tomáš Garrigue Masaryk

**1. prezident v letech
1918 až 1935**

Dne 18. 1. 1919 začala v Paříži mírová konference, na které se mimo jiné jednalo o otázce stanovení hranic mezi Československem a Rakouskem. Dne 10. 9. 1919 byly v Saint Germain en Laye uzavřeny dvě smlouvy. První smlouva uzavřená mezi dohodovými mocnostmi a Rakouskem určila novou podobu hranic mezi Československem a Rakouskem. Druhá smlouva uzavřená mezi dohodovými mocnostmi a Československem řešila soužití český a německy mluvícího obyvatelstva na území připojeném k Československu. Obě smlouvy nabývaly platnosti 16. 7. 1920.

Dne 31. 7. 1920 byla obec Rapšach připojena k Československé republice. Katastr Rapšachu byl delimitační komisí zmenšen o 4 km² lesů. Katastr obce tedy činil 19 km čtverečních a 8 ha. Státní hranice byla vyměřena ve vzdálenosti tří kilometrů od obce a území východně od ní, které poskytovalo dříve obživu, stalo se cizím. V rozsáhlých lesích, které nyní připadly Rakousku, nacházelo práci mnoho zdejších občanů. **Krajina s Ličovem (Litschau), Kamýkem (Heidenreichstein) a Skřemelicí (Schrems), s níž byl udržován stálý styk, ztratila náhle význam.**

V den připojení obce k Československé republice, 31. 7. 1920, přijel do Rapšachu zástupce okresní správní komise v Třeboni dr. Slaviček, aby přečetl prohlášení vlády republiky o připojení této části Vitorazska. Vítal ho zvuk jediného zbylého zvonu, jehož chvějící se hlas zvyšoval radost těch, kteří doufali, že v novém, svobodném státě se jim bude žít lépe.

PL3 DĚJEPISNÁ ČÁST:

I. SVĚTOVÁ VÁLKA A PŘIPOJENÍ VITORAZSKA K ČSR

2.1.4. OBDOBÍ PRVNÍ REPUBLIKY

Obec Rapšach byla dne 31. července 1920 připojena k okresní politické správě Třeboň. K vyřizování záležitostí obce byla jmenována až do doby voleb nového zastupitelstva obecní správní komise. Dne 4. srpna 1920 předal odstupující starosta veškeré knihy a razítka obecního úřadu předsedovi správní komise. Dále byla zdejšími obyvateli zvolena hospodářská rada, která se měla starat o spravedlivé přidělování došlých potravin a o zmírnění jejich cen, zejména mouky. Již v listopadu převzali vedení potravinové akce místní obchodníci a členové hospodářské rady pouze dohlíželi, zda dodržují jimi stanovené ceny. Obecní správní komise v roce 1921 věnovala tisíc korun na vánoční nadílku pro mládež a dalších tisíc korun dala na nákup knih pro obecní knihovnu. Peníze do obecní pokladny přicházely z poplatků za vystavování pohraničních pasů a dobytčích a domovských listů. Platilo se i za vážení dobytka či vozu na obecní váze. Obecní správní komise také v roce 1922 pronajala třicet hektarů blat místnímu hospodářskému družstvu na zřízení pastviny na dobu třiceti let. Přesto hospodaření správní komise obec zadlužilo.

Od roku 1922 byl v Rapšachu díky péči Ústřední matice školské pořádán večerní kurz českého jazyka o 40 hodinách, zúčastnilo se ho 22 obyvatel. Ve školním roce 1923/1924 se konal pokračovací a opakovací kurz pro žáky III. třídy, kteří navštěvovali německou obecnou školu a měli již vyjít do praktického života. Také byl v zimních měsících uspořádán jazykový kurz pro dospělé. Po připojení Rapšachu k Československu se zde zhoršily životní pod-

32. Chalupa na Londoně - foto z roku 1923

mínky. Obyvatelé byli vyčerpaní válkou a trpěli velkou nezaměstnaností. Zlepšit situaci chudých dětí se snažily místní spolky – přispívaly na vyvažovací akce, nákup učebnic, školní výlety...

Připojení tohoto kraje nepomohlo zdejším živnostníkům. Rapšach, který byl dříve vyhledávaný obyvateli z dalekého okolí, se stal výspou Třebońska, obklopenou lesy. Stále významnějším se stával Suchdol nad Lužnicí, který těžil ze své výhodné polohy u železniční trati. Větší počet živnostníků jednoho oboru nutil snižovat ceny výrobků, živnostníky také poškozovaly nákupy ve městech, hlavně v Třeboni, v Českých Velenicích a v Českých Budějovicích.

33. Havárie letadla u Rapšachu v roce 1929

Také se stále více rozvíjela strojná výroba, se kterou nemohli zdejší živnostníci soutěžit. Zhoršení tržeb obchodníků a hostinských způsobilo zrušení měsíčních trhů, které se tu konaly před válkou. Trhy se pak konaly pouze o poutích, které byly čtyři v roce.

Do Rapšachu pronikla i automobilová a autobusová doprava, kterou užívali hlavně obchodníci a živnostníci z měst, kteří sem dováželi zboží a potraviny. Také čtyři zdejší živnostníci měli vlastní auta. Lidé vyráběli podomácku košíky, ošatky a jiné výrobky, vozili je vět-

šinou k místním obchodníkům a spláceli jimi dluhy nebo si za ně brali potraviny.

V květnu roku 1923 se konaly volby do obecního zastupitelstva, starostou obce se stal obchodník Josef Bártl. Za působení tohoto zastupitelstva se podařilo splatit obecní dluh z doby působení obecní správní komise. Začala se zalesňovat rašelinná část půdy na jihozápadě, rozkládající se od silnice na Halámky až po lesy u Tušti. Sázely se hlavně břízy, smrky a borovice. V roce 1929 bylo zalesněno celkem 45 hektarů obecní půdy, bohužel bouře s krupobitím, která se přehnala přes Rapšach 4. července, zničila přes 90 % stromků.

V létě roku 1929 byla provedena kanalizace části náměstí v délce asi sto metrů. V tomto roce bylo také ustanoveno za účelem zavedení elektrického proudu z obce Klikov 60členné družstvo. Třebaže družstvo získalo od ministerstva veřejných prací dostačující peněžitou podporu a obecní zastupitelstvo se rozhodlo přispět 10 % obnosu potřebného k rozvádění elektrického proudu, pro nedostatečnou podporu obyvatel se proud začal rozvádět až po čtyřech letech. K obtížím při zavádění proudu patřilo také to, že jednotlivé domy osad byly rozloženy daleko od cest i od svých sousedů. Dalšími příčinami pozdního zavedení elektřiny v obci byla nedůvěra obyvatel k nevyzkoušeným novotám a chudoba kraje. Situace se zlepšila, když na sebe úkol družstva vzalo obecní zastupitelstvo. **Elektrifikace byla dokončena 8. června 1933.** Ihned poté v obci přibýlo radiopřijímačů.

Počátkem 30. let se s narůstající hospodářskou krizí zhoršilo postavení a životní úroveň obyvatel. Těžké životní podmínky vedly obyvatele ke změně názorů na události v roce 1920.

34. Včela je v průčelí pošty dodnes

35. Dům č. p. 7 do roku 1932...

nanční stráž v Rapšachu a okolních lesích.

Někteří obyvatelé Rapšachu si pomáhali z krize zakládáním požárů svých vlastních domů, neboť jim pojišťovna vyplatila pojistné. Např. v roce 1933 hořelo desetkrát. Dělo se tak většinou v noci, a protože budovy byly staré a hasiči se snažili chránit především okolní domy, shořela často celá usedlost. Při opakovaných požárech byli podezřelí postižení předvoláni k Okresnímu soudu v Třeboni. Ten je však většinou musel osvobodit pro nedostatek důkazů.

Roku 1933 došlo přestavbou domu č. p. 7, původně stará škola, pak poštovní úřad, k vybudování důstojné budovy radnice.

Budova byla zvýšena o jedno patro s balkonem, který sloužil jako místo pro řečníky. V přízemí se nacházela starostova úřadovna a místnosti poštovního úřadu, v patře byla rozlehlá jednací síň a byt poštmistra. V tomto roce byla také dostavěna budova kampeličky, č. p. 320, charakteristický tvar měl komín a včela vystupující ze zdiva v průčelí a připomínající účel stavby.

V roce 1933 se stal německým kancléřem Adolf Hitler, ve volbách vyhrála strana NSDAP. Také v Rakousku vznikají nepokoje ze strany národních socialistů. V Československu se objevují obavy ze vzniku války. V roce 1934 vypukla v Rakousku občanská válka a obyvatelé Rapšachu měli strach o své rakouské příbuzné.

36. ...a po přestavbě v roce 1933

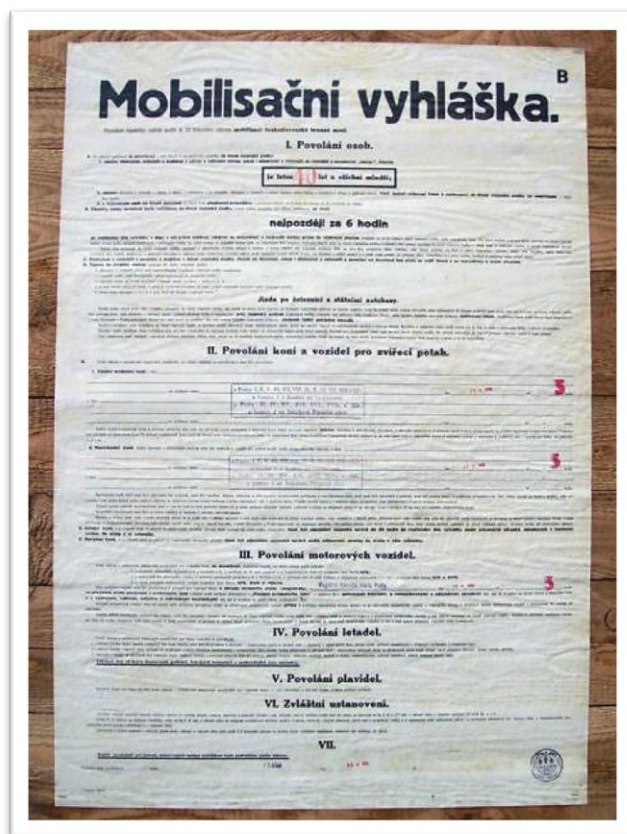
RAPŠACH:				
číslo strany	Strana:	Součet hlasů: az. hlasů:	Prostřední sčítání:	Zemské sčítání:
1.	Republikánská	236	273	256
2.	Čsl. sociální demokracie	127	139	140
3.	Národní socialisté	57	57	56
4.	Komunisté	21	24	39
5.	Lidovci	170	71	63
6.	Německí agrárníci	1	1	—
7.	Německí křesťanští socialisté	1	1	—
10.	Čsl. živnostníci	75	88	96
11.	Mladá	—	—	3
12.	Hánle	2	—	—
13.	Fašisté	178	213	125
14.	Národní socialisté (křesťanští)	—	1	—
15.	Strana důlníků	—	—	—
16.	Národní jednotní (křesťanští)	3	2	3
		441	870	782
				997

37. Volební výsledky v Rapšachu v roce 1935

V roce 1934 požádala Národní jednota v Rapšachu obecní zastupitelstvo o poskytnutí obecního pozemku na hřiště. Zastupitelstvo souhlasilo a pronajalo jí pozemek s názvem Za Brázdu na dobu svého trvání v obci, nejdéle však po dobu 29 let. Hřiště mohlo být využíváno i jinými spolky za mírnou úhradu a úpravu.

V březnu 1935 zavádí Adolf Hitler v Německu všeobecnou brannou povinnost, zřizuje loďstvo a leteckou armádu. V květnu téhož roku se konaly parlamentní volby do obou komor národního shromáždění a volby do zemských

39. Mobilizační vyhláška

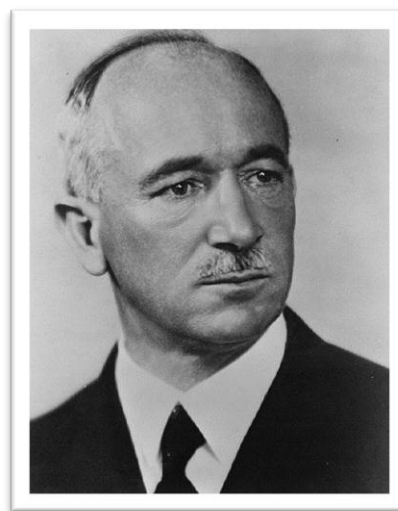
celou noc telefony. Nebezpečí ze strany Německa! **Obsadit hranice!** Ministr národní obrany vyhlásil mobilizaci a povolal dva ročníky zálohy a příslušné specialisty, aby obsadili hranice. Toto bylo provedeno během několika hodin. Na hranicích byly udělány záseky z poražených stromů, obsazeny byly i hraniční pevnosti. Posuny německých vojsk ustaly.

V Rapšachu se v této době tajně scházeli občané německé národnosti a poslouchali rozhlasové zprávy z Vídně. Tajně také informovali příslušníky fašistické strany a různé nespokojence s vládou Československa a snažili se je získat pro německý fašismus. Byl vydán zákaz vybírat větší vklady z peněžních ústavů. Menší podniky, které si pro tento zákaz nemohly vybírat vklady z běžného účtu, zastavily práci. Propuštěné lidi pak bylo lehké získat pro „nový pořádek“, který jim slibovali Němci.

Naši vojáci, povolání v květnu na ochranu hranic, se spřátelili s obyvateli Rapšachu. Ti jim přinášeli potraviny a cigarety. Tito vojáci byli v srpnu odvoláni a vystřídali je záložníci, mezi kterými bylo mnoho mužů z Rapšachu a jeho osad. V září byl učiněn výpad z Rakouska proti našim vojákům a došlo k přestřelce pod lomáckou silnicí. Tento výpad byl sice odražen, ale několik našich vojáků využilo situace a dezertovalo do bývalého Rakouska k Němcům. Tím byla morálka tohoto oddílu podlomena a musel být ihned vystřídán voják z Třebońska.

a okresních zastupitelstev. Ve volbách v Rapšachu zvítězila republikánská strana. Hrozivý byl ale počet hlasů pro Národní obec fašistickou, ta se stala v Rapšachu druhou nejsilnější stranou. V prosinci se vzdává prezidentského úřadu T. G. Masaryk, vzápětí se novým prezidentem stává Edvard Beneš. Větší péče začíná být věnována výzbroji armády. Smrt prvního prezidenta republiky T. G. Masaryka v září 1937 jen předznamenala smutné události, které následovaly.

V březnu 1938 bylo Rakousko obsazeno Německem a připojeno k Říši jako Východní marka (Ostmark). Vitorazsko se tak stalo přímým sousedem Německa. Tento převrat proběhl v Rapšachu klidně. V půlce května se začalo německé vojsko stahovat k československé hranici. První zprávy o shromažďování německých vojsk na našich hranicích se objevily v tisku poprvé 19. května. Dne 21. května zvonily

38. Edvard Beneš

2. prezident v letech
1935 až 1938
a 1945 až 1948

Dne 23. září 1938 o 22. hodině byla rozhlasem vyhlášena mobilizace československé armády. Povoláni byli záložníci do 40 let. Zpráva se rychle rozšířila, lidé se shlukovali a rokovali o možné válce. Protože obec Rapšach nyní ležela na hranici s Německem, udály by se zde první srážky. Bojácní lidé balili svůj skromný majetek, hlavně peřiny, nakládali ho na vůz a stěhovali se pryč, o kus dál, třeba jen do sousední vesnice, někteří až do Třeboně nebo do Veselí nad Lužnicí a do Tábora. Lidé odváželi svůj majetek třeba na dětském kočárku, děti cupaly za nimi, vlekli za sebou i kozy. Na silnici byly postaveny zábrany, aby brzdily možný postup nepřítele.

Situace v Rapšachu se stávala obtížnější. Lidé reptali proti tomu, že nejsou k dostání různé potraviny, hlavně cukr a sůl, protože dodavatelé neměli vozy a lidi, aby mohli zboží dodat. Hranice u Rapšachu a důležité budovy hlídala pohotovost finanční stráže a vojáků, takzvaná Stráž obrany státu (SOS), vypomáhali jim také sokolové, kteří strážili především trat' a mosty. Již 28. září přestaly do Suchdola nad Lužnicí dojíždět vlaky, konečnou stanicí byl Chlum u Třeboně.

Dne 30. září 1938 byla podepsána mnichovská dohoda. Z rozhlasu se ozývá hlas generála Syrového: „Musíme dát Německu kraje osídlené v roce 1910 Němci. Musíme se podrobit nátlaku nejen Německa, ale i „našich přátel“ a „spojenců!“

Sympatie zdejších lidí stály na straně silnějšího, bohatšího Německa, vítěze bez války. Příbuzní jim psali: „Máme se skvěle, u vás však nastane bída!“

40. Hraniční sloup

PL4 DĚJEPISNÁ ČÁST: OBDOBÍ PRVNÍ REPUBLIKY

2.1.5. OBDOBÍ DRUHÉ REPUBLIKY A II. SVĚTOVÉ VÁLKY

OBDOBÍ DRUHÉ REPUBLIKY

Po 30. září 1938 bylo oznámeno, které kraje připadnou Říši. Vitorazsko nebylo tak postiženo jako ostatní inkorporované kraje (Valticko, Hlučínsko), které připadly celé Německu, zabráno bylo jen asi 1/3 území a přibližně 1/2 obyvatel dřívějšího Vitorazska. **Zabrány byly České Velenice, Nová Ves nad Lužnicí, Krabonoš, Vyšná, Nakolice, Trpnouze. V Československu měly zůstat: Kunšach, Rapšach, Tuš', Halámky a Německé.**

Po tomto rozhodnutí došlo ve dnech 7. – 10. října k okupaci kraje. Okupace byla prováděna německým vojskem tak, že byla zabírána obec po obci, bez účasti našich styčných důstojníků a úřadů. Tak došlo k mylnému zabrání Německého, části Halámek a Kunšachu, který byl zabrán na vlastní zodpovědnost velitele okupačního vojska a údajně na výslovné přání místních obyvatel. Nové hranice byly tak bezohledně vytyčeny, že přerážaly i hospodářská stavení na dva díly – půl domu bylo v Německu a půl v Čechách, nebo chalupa v Čechách a cesta k ní v Říši. Okupanti v mnoha případech postupovali přes stanovenou hranici. Projevil-li některý majitel usedlosti, že chce být v Říši, poposadili ihned hraniční kolíky dle jeho přání, i když s ním zabrali několik českých usedlostí s protestujícími majiteli.

41. Německá mapa Sudet

Z katastru obce Rapšach byly obsazeny pouze lesy.

Pevné národnostní cítění nebylo u velké části zdejších občanů nikdy a teď se lidé, zmanipulováni nacistickou agitací, začali dožadovat připojení k Německu. Pořádali veřejné demonstrace a došlo i k několika incidentům a útokům na české četníky. Nepokoje v Rapšachu musel dokonce přijet řešit okresní četnický velitel, který vyhláškou zakázal shromažďování obyvatel na ulici a stanovil policejní hodinu na 19 hodin. Situace se však nelepšila.

Sudety (též Sudetsko, německy Sudetenland) je v češtině označení pro ty pohraniční oblasti dnešní České republiky, ve kterých převážovalo německé osídlení.

Ve 20. a 30. letech 20. století se termín Sudety (Sudetenland) začal užívat pro většinu pohraničních oblastí Českých zemí (včetně Moravy a Slezska), kde žila až do roku 1945–1946 početná německá menšina (3 až 3,5 miliónů občanů). Termín, který nabyl územně politického obsahu, byl využit německými nacisty za podpory části německého obyvatelstva Sudet (zejména Sudetoněmecké strany, SdP) k rozbití demokratického Československa.

Po **mnichovské dohodě** (1938) bylo jako Sudetenland označováno veškeré území, odstoupené pod nátlakem velmocí Československem hitlerovskému Německu.

V noci na 10. října byla v osadě Spáleníště pomalována škola hákovými kříži. Zdejší muži přidělení ke Stráži obrany státu přebíhali ve vojenské výstroji se zbraní v ruce k Němcům do bývalého Rakouska.

Tito lidé znali zdejší poměry, terén a umístění svých bývalých jednotek. Teď naše pohraniční jednotky napadali a stříleli po nich. Často docházelo k nočním přepadáváním budov finanční stráže a ubytovacích prostorů vojáků.

Naši vojáci museli několikrát střelbou do vzduchu rozehnat průvod obyvatel Rapšachu, který směřoval na hranice prosit o zabrání obce. Po zabrání Kunšachu začali místní lidé utíkat také tam, na hranici obce stály jednotky SOS, které se snažily bez použití zbraní zabránit hromadnému útěku rapšachského obyvatelstva do Kunšachu.

Obyvatelé Rapšachu pokračovali v demonstracích a nadávali na všechno české. Používali tyto výroky:

„My jsme Češi, ale máme německé srdce. Dvacet let jste nás okrádali. Pryč s Čechy, my chceme k Říši.“

Chodili s podpisovými archy, kde se měl odepsat každý, kdo chtěl, aby se Rapšach připojil k Německu. Pak odjela deputace s těmito podpisy do Vídně.

Jedna skupina obyvatel z Rapšachu přešla v noci hranice s plnými ranci uzenin a žádala německého důstojníka, aby Rapšach zabral, že tam mají bídu. Německý důstojník si před nimi odplivl a řekl jim, že na nich bída vidět není, ať se vrátí do Rapšachu a počkají na úřední rozkaz k zabrání obce. Nedočkaví Němci z Rapšachu zase rozšiřovali zprávy, že zdejší farář nechal zřídit na věži kostela sedm kulometů na ochranu obce.

Dne 26. října se lidé shromáždili před budovami obecního úřadu a sousední četnickou stanicí. Dožadovali se připojení obce k Německu. Demonstranti vytloukli okna židovského obchodníka Leo Schwarze, házeli kamení po příslušnících finanční stráže, bylo také rozbito okno v místnosti obecního úřadu. Večer se shromáždilo asi 50 osob před budovou školy a pokračovali ve výtržnostech.

Dne 20. listopadu byla v Berlíně potvrzena definitivní úprava hranic, týkající se i vitorazských obcí, které v říjnu ještě zůstaly v Čechách. Tyto obce měly být také zabrány Němci. **Četnická stanice v Rapšachu oznámila dne 21. listopadu, že Rapšach byl při konečné úpravě hranic připojen k Německu.** Vojenská správa dala k dispozici 15 nákladních aut, aby mohla být provedena evakuace českého obyvatelstva. Odešli všichni učitelé, lékař, farář i většina státních zaměstnanců. Z Čechů zůstali jenom ti, kteří zde měli dům a pole, ke kterým si těžko pomohli.

Již 23. listopadu byly postaveny tři slavobrány k uvítání německého vojska a úředníků, kteří měli převzít správu obce. Čeští vojáci strhli slavobránu u měšťanské školy, ale po stížnostech obyvatel Rapšachu u velitele ji museli znovu postavit.

Dne 24. listopadu 1938 byl Rapšach připojen k Německu.

Den před zabráním spílali obyvatelé Rapšachu všemu českému, hanobili republiku i prezidenta E. Beneše. Na představitele zdejších státních úřadů házeli kameny, pohraniční finanční stráž vyprovázeli s posměchem a pliváním.

Rapšach měl v této době asi 1 800 obyvatel a českých rodin zůstalo v Rapšachu pouze 16.

Všichni ostatní obyvatelé oslavovali připojení k Německu.

V den připojení 24. listopadu uvítal slavnostně vyzdobené Rapšach německé vojsko. Na domech vlály prapory s hákovými kříži. Němci přišli v průvodu s hudbou od osady Spáleniště. V čele průvodu šli ti, kteří utekli z Rapšachu do Německa. Okupační německá komise ustanovila z místních obyvatel obecní zastupitelstvo a úředně prohlásila tuto obec za německou. Přes silnici do Tuště byl položen kámen jako označení nové hranice. Češi byli často přiváděni na četnickou stanici či obecní úřad k výsledku, v jejich domácnostech také byly vykonávány prohlídky. Novým vedením obce jim byla slibována práce na dráze nebo v továrně, jestliže se přihlásí za Němce. Mnozí podlehlí nátlaku a slibům, zradili svou mateřštinu a přihlásili se k německé národnosti.

OBDOBÍ DRUHÉ SVĚTOVÉ VÁLKY

42. Dopisnice z roku 1940

a potravinami a jejich rodiny s tím, co samy nespotřebovaly, obchodovaly. Když ale v roce 1941 počet odvedenců vzrůstal a začala se objevovat první vážná zranění a úmrtí, začalo nadšení pro Německo pomalu ochlazovat.

Život v obci byl za války vcelku snesitelný. Protože z dílen v Českých Velenicích a z hřebíkárn v Nové Vsi odešlo po okupaci mnoho Čechů, mohli na jejich místo nastoupit obyvatelé Rapšachu. Po dobu války bylo zboží na potravinové lístky a odběrní poukazy. Proto lidé z Rapšachu často chodili do sousedního Protektorátu, kde nebyly některé věci vázány na odběrní poukazy, a kupovali si potřebné věci tam, např. čokoládu a marmeládu. Protože měli téměř všichni dojnice, nepotřebovali máslo a posílali ho zase příbuzným do Čech. Přes hranice se přecházelo po vedlejších cestách, které byly hlídány pouze pochůzkovou stráží.

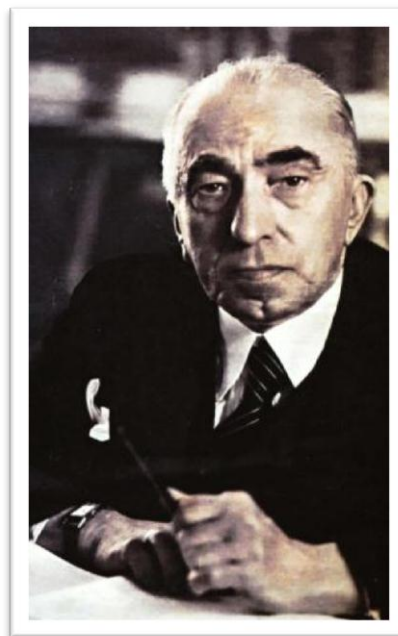
V roce 1942 byli všichni Češi z Rapšachu zařazeni

44. Známky Protektorátu

Dne 14. března 1939 se Slovensko odtrhlo od Československa a vstoupilo pod ochranu Německé říše, 16. března byl zřízen tzv. Protektorát Čechy a Morava. Prezidentem Protektorátu uznal Adolf Hitler Emila Hácha. Dne 1. září zaútočilo Německo na Polsko a začíná druhá světová válka.

Muži z Rapšachu, kteří se přihlásili k německé národnosti, museli k odvodům a do války, protože Německo vyhrávalo, šli většinou s chutí. Mnozí vojáci posílali domů balíčky se šatstvem

43. Emil Hácha

3. prezident
v letech 1938 až 1945

pracovním úřadem do pracovní povinnosti na dobu šesti měsíců, která pak byla stále prodlužována až do konce války. Pomáhali většinou při stavbě škrobárny v Gmündu.

Od roku 1943 byli zdraví Češi z Rapšachu zařazováni k Nothilfe (organizace „nouzové výpomoci“) a k organizaci Todt, a posláni do Norska a SSSR.

Protektorát Čechy a Morava (německy Protektorat Böhmen und Mähren) byla část československého území, od 15. března 1939 do 8. – 9. května 1945 ilegálně okupovaná nacistickým Německem. Z německého pohledu šlo o autonomní součást Velkoněmecké říše, obsazenou na základě společného prohlášení československé a německé vlády a v důsledku tvrzení, že Československo byl uměle vytvořený stát, vnitřně neschopný existovat a představující ohnisko nestability, ohrožující evropský mír. Z pohledu mezinárodního a československého práva se jednalo o zamaskovanou formu nelegální okupace, přičemž legální vláda byla exilová vláda v Londýně, vedená Eduardem Benešem.

Postupně padala víra ve vítězství Německa a lehký život v Říši, oznámení o smrti „ve službách vlasti“ a o nezvěstných stále přibývala.

Během roku 1944 již Češi opouštěli své domovy s obavami, jestli se vrátí živí a zdraví. Zesílilo letecké bombardování v sousedním Rakousku prováděné hlavně anglickým a americkým letectvem. Bombardování bylo slyšet až v Rapšachu. Víra v prohru Německa sílila, čekalo se, kdy bude konec války. Rozruch způsobila smrt Františka Grubera, obergefreitera německé armády, který se dal přejet na zastávce v Suchdole nad Lužnicí rychlíkem, aby se nemusel vrátit znova na frontu.

Na jaře 1945 bylo možno z Rapšachu téměř každou noc pozorovat záři od požárů způsobených bombardováním. Také u osady Spáleníště byly svrženy tři letecké bomby. Dne 23. března byly mohutným bombardováním postiženy České Velenice, zahynuli i dva obyvatelé Rapšachu.

Válka se chýlila k závěru, pro většinu obyvatel Rapšachu však není zřejmé ke kterému – vítěznému, či prohranému? A tak mnozí na poslední chvíli převlé-

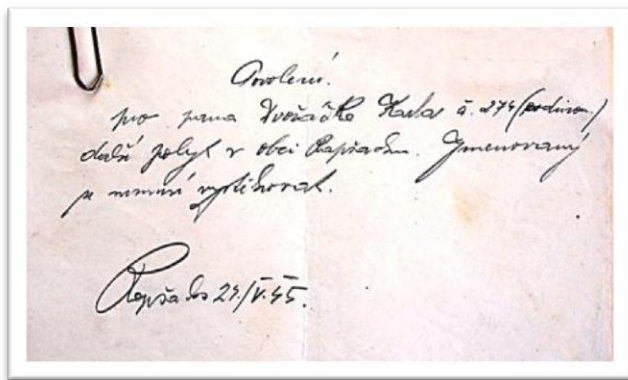
kají kabát – zahazují legitimace NSDAP a shánějí československé prapory. Ty také zaválaly nad Rapšachem 8. května 1945, o den později opustili obec němečtí četníci. Již v noci odešli učitelé a poštovní.

PL5 DĚJEPISNÁ ČÁST:

OBDOBÍ DRUHÉ REPUBLIKY A DRUHÉ SVĚTOVÉ VÁLKY

2.1.6. PRVNÍ VYSÍDLENÍ – ROK 1945

Dne 9. května 1945 byl Rapšachu ustanoven první místní národní výbor, který měl 12 členů. Ihned byl zajištěn starosta obce Jan Šlechta s politickými vedoucími NSDAP. Pořádek pomáhala udržet i „národní garda“ složená z občanů české národnosti v Rapšachu. Ve dnech 9. – 16. května probíhaly ve Spáleníšti, Kunšachu a Londýně přestřelky mezi Rudou armádou a německou armádou, která se snažila dostat na západ. Přestřelky se odehrávaly i v okolních lesích.

45. Povolení k pobytu v obci Rapšach

V Rapšachu byl poměrně klid a pořádek. Dne 12. května spáchala ve Františkově sebevraždu rodina SSmana Johanna Schmiedingera. V ložnici si všichni stoupli do kroužku a nechali uprostřed vybuchnout ruční granát.

Dne 18. května byl Rapšach obsazen československým vojskem, které se ubytovalo v budově měšťanské školy. Spolu s vojskem přišli také četníci, kteří převzali německou četnickou stanici, službu na hranicích nastoupila opět finanční

stráž. Následujícího dne byla zajištěna budova měšťanské školy a ustanoven druhý, tentokrát 18členný, výbor.

Dne 24. května přijel do Rapšachu sbor tábořských partyzánů v čele s plukovníkem Hobzou a začal ihned organizovat vyhoštění Němců. **Národní výbor rychle připravil seznam lidí, kteří měli být jako Němci vystěhováni do Rakouska.** Stěhování bylo provedeno brutálním způsobem. Členové Hobzova oddílu vstupovali do domů lidí za hurónského řevu a palby z pušek a samopalů v pravé poledne. Lidé museli zanechat vaření a obědvání, každý si směl vzít jen nejn nutnější věci do váhy 50 kg na osobu a během několika minut se museli muži, ženy, děti i starci (někteří byli vezeni na trakařích) seřadit na okraji obce k odsunu. **Celý transport, asi 1.000 osob, byl hnán do Rakouska.** Na hranicích směrem k Lomům pak zůstali čeští vojáci stát a zabráňovali těmto vyhnáným v návratu. Někteří neměli za hranicemi nikoho známého, a tak se museli utábořit v lese hned za státní hranicí.

Německé obyvatelstvo bylo vyhnáno, nastal čas vypořádat se s domácími zrádci. Dne 25. května zasedl v Rapšachu lidový soud, který 26 místních občanů obvinil z vlastizrady a odsoudil k trestu smrti. **Popravení měli být stejným způsobem jako o den dříve 14 obyvatel Tuště - 12 mužů a 2 ženy byli vyvešeni na okraj obce směrem na Halámky, museli si vykopat hrob a pak byli samopalem postříleni.**

46. Nová deska na památníku v Tušti

VRAŽDY V TUŠTI

Násilí sem vtrhlo až v divokých květnových dnech roku 1945.

Symbolizuje ho trojice mužů: Václav Maxa, Vladimír Hobza a František Říha. Podle autora Mlynárika byl ten první šílenec, který chtěl vstoupit do dějin velkými procesy. Druhý vpadl se svými partyzány na Vitorazsko a likvidoval původní obyvatele: vyháněl, vraždil. Třetí stál u jámy a místo koní do ní házel své sousedy.

Na večer 24. května 1945 svolal Václav Maxa lidový soud. Tribunál se proti němu postavil, soudcové tvrdili, že se jejich spoluobčané proti ničemu neprovinili. „Maxa bouchnul do stolu a hlasitě ostatním vyhrožoval, že kdo se záměrem zajištěné občany popravít nesouhlasí, půjde s nimi,“ vzpomínal později František Němec, také podepsaný na rozsudcích.

Soud poslal na smrt šestnáct lidí, dva utekli. František Říha během střelby vykřikoval na odsouzené a vyčítal jim, jak se dříve chovali. „Paní Vlčkové, popravené jako poslední, vytýkal, že byla zlá na svého otce, že se s ním hádala. Takže rodinné rozpory zdůvodňovaly popravu člověka,“ upozorňuje Mlynárik.

Jiří Oesterreicher, historik a bývalý žák naší školy, tvrdí, že se popravení provinili jen tím, že před válkou požadovali nápravu věcí, tedy opět připojení Vitorazska k Rakousku. „Pokud vím, neexistují žádná svědectví, že by mezi popravenými byli aktivní nacisté,“ dodává.

Den před popravou přijel do Rapšachu kapitán SNB a rodák z Rapšachu Josef Bártl, jehož otci některý z členů národního výboru sdělil, že museli podepsat rozsudky smrti, jinak by se sami ocitli na seznamu odsouzených. Kapitán Bártl požádal o nahlédnutí do rozsudků, dočkal

se však pouze pohružky, že jestli jakkoli zasáhne, bude popraven i jeho otec. Josef Bártl dostal nápad – ještě před šestou hodinou ranní, na kdy byla naplánovaná poprava, musí odsouzení z Rapšachu zmizet. Domluvil se s členem národního výboru Janem Kocinou ml., aby brzy ráno odsouzené odvezl nákladním autem k Okresnímu soudu do Třeboně, ať je případně odsoudí ten. **Jen pět z nich bylo nakonec odsouzeno k 5 až 25 letům vězení. Ostatní byli jako nevinní propuštěni.**

Díky odvaze kapitána Bártla nedošlo tedy v Rapšachu ke krveprolití, ostatní činy obyvatel byly však podobné – udávání, lhaní, loupení, rabování a vyřizování vlastních účtů. Hned 24. května odpoledne, když byli jejich němečtí sousedé hnáni k hranicím, vnikali první Rapšachané do sotva opuštěných domů a odnášeli jejich vybavení. Paradoxem je, že mezi ně patřili vedoucí představitelé obce a členové národního výboru. Hned v prvních červnových dnech byl povolen návrat do Rapšachu prvním 12 vyhnáným rodinám, později, po prozkoumání národní spolehlivosti, následovaly další. Jak vypadalo jejich setkání se sousedy, kteří jim mezitím rozkradli majetek, si můžeme jen představit.

Lidé v obci byli nespokojeni s jednáním národního výboru a stěžovali si svým příbuzným ve vnitrozemí, hlavně v Praze. A tak se dne 3. června 1945 dostavila z Prahy do Rapšachu deputace zdejších rodáků, kteří vedeni doktorem práv z oddělení pro vnitřní bezpečnost u Zemského národního výboru v Praze, žádali informace o nesprávném postupu národního výboru při vyhošťování a zajištění majetku vyhoštěných. Byly také vzneseny námitky proti jednotlivým členům národního výboru a požadováno zvolení výboru nového. Toto bylo hned odpoledne provedeno, nový výbor měl 24 členů.

Dne 17. června 1945 se konalo v Rapšachu slavnostní odhalení památníku hrdinům Rudé armády, který byl postaven svépomocí na návsi u kostela.

Dne 25. června 1945 přišli na opuštěné usedlosti po vyhnáných z Rapšachu národní správci. Většinou pocházeli z okresů Pacov a Pelhřimov. Do Rapšachu se přistěhovalo tento den 18 rodin, do prosince 1945 celkem 30 rodin. Ale již 25 rodin v tomto měsíci Rapšach opustilo, protože se vrátili někteří vyhnaní zpět do Čech.

OBČAN Z POMEZÍ VITORAZSKA HOVOŘÍ O NEVĚRNÝCH VITORAZSKÝCH ČEŠÍCH

Z chudých nejchudší, ale odjakživa česká vesnička na jižním pohraničí. Lidé drobní, jenom domkáři, ani ne chalupníci. Před válkou téměř na každém domku dluh nebo aspoň dloužek. O výdělek nouze a byl-li, pak hodné malý. Víc než skrovná políčka pomáhaly domkáře živit nádherné lesy, jež kdysi náležely Františku Ferdinandu d'Este. Snad to bylo důvodem, že v r. 1938 po nich vztáhli Němci své loupeživé ruce a zabrali je spolu s vesničkou. Národní uvědomění obyvatel se octlo ve zkušebním ohni. Hanba a trest stihl ty, kteří zradili. S uzlíčky byli vyvedeni za hranice za těmi, ke kterým se z touhy po lepším živobytí přidali. Sudťe, zdali po právu, několik vám jich předvedu.

Měl chalupu a byl zedníkem. Špatně se mu nevedlo. Když Němci obsazovali kraj, s podlízavou ochotou se chopil hradby, jež měla oddělit jeho rodnou ves od přirozené vlasti. Táhl ji tak horlivě, že o hodný kus stanovenou hranici přeběhl a jeho noví němečtí páni ho museli vracet. Příští den ho oblékli do uniformy a jak věrný pes – ne, křivdil bych ušlechtilému zvířeti, přirovnání možno najít jen mezi lidmi – a jako nejpodlejší otrok hlídal hranice. Za odměnu ho Němci udělali listonošem.

Zdědil zanedbaný stateček na samotě u lesa s půdou studenou a skoupou. Byl dřič. Donutil dříve přesličkou a kapradím zarostlá pole aby rodila, štětinaté louky, aby dávaly ušlechtilější trávu. Stavení zvelebil. Jediný ve vsi měl voly. Byl mezi svými boháčem. Jen jeho stůl zůstával stále chudý. Nic lepšího se nesnědlo, všechno se prodalo. Sedláček mamonil. Německý zábor

se zastavil zrovna před okny jeho stavení. A jak Němci řvavě zabraným občanům slibovali, že se budou mít jako v ráji, zalehly jejich hlasy i do blízkých oken sedláckovy chalupy a také on zatoužil po nebi již na zemi. Běhal za Němci, jako pominutý poníženě prosil, aby zabrali i jeho, na své zanevřel, nepřátelsky vykřikoval.

Krejčí. Šil všelijak a žil všelijak. Když zvrzal kalhoty, byla vinna republika, že hubeněla peněženka, odnášela republika. A protože do ní stále ryl, podryl i všechny ušlechtilější city ve svém srdci – lehce zradil.

Nádeník. Nedovedl jísti brambory na loupáčku a suchý chléb se svými poctivými druhy a zradou se domáhal pomazánky.

Zestárlý lamač kamene. Rád pil a vždy mu chybělo. Aby si polepšil, dal syna za vojáka.

Hubatá vdova domkářka. Za trochu výhod zkazila své děti. Náramně hezky se na cestě z kostela poslouchal českým děvčatům výrok její dcery: „Víte, to nevadí, že neumím německy, jen když mám německý srdce!“

Dcerka poctivého dělníka. Zapomněla se s německým vojákem a pak se za něj provdala.

Již v prvních dnech po osvobození přijeli táborští partyzáni a čistili kraj. Rázně, po husitsku. Ptali se: „Kdo zradil?“ — „Ten.“ — „Ven!“ Vyvedli za lesy do Rakous zedníka a děti, sedláčka a děti, krejčího a děti, nádeníka a děti, hubatou domkářku a děti, dělníkovu dceru a děti. Houf dětí. Našich českých dětí. Že jdou za Němci zrádní tátové a mámy, shledáváme v pořádku, třeba neumějí hubu německy otevřít a dovedu si představit, jaké peklo je v Němcích čeká, ale děti přece za rodiče nemohou! A pak, nepatří jen jim, ale národu! Zde se nerozumně vylévá česká krev! Dobrovolně, neuváženě! Což nám Němci ještě málo dětí pobrali? Kdybychom měli ty nekonečné řady, osídlili bychom dnes zemi až k Dunaji. Což by nebylo prospěšnější zařadit zpronevěřilé rodiče (a někde to byl jen otec nebo matka) do pracovního tábora a děti zachováti národu? Však by se již našla cesta, jak je vychováti, aby byly lepší než rodiče.

A jak tak uvažuji o příčinách, proč právě tito rodičové zradili; uvědomuji si, že zedníková žena, sedláček, žena krejčího, nádeník, vdova domkářka nebyli našimi českými Čechy, ale vitorazskými, kteří se do vesničky přiznili a přivdali. Máme právo souditi je tak přísně, jako sebe? 18 let spojení Vitorazska s námi nemohlo přece dokonale odčinit dlouhá staletí germanizace v Rakousku. Zatím co skuteční Němci ve vitorazských vesnicích Vyšném, Oboře a Nakolicích ještě pořád klidně sedí, vyhnali stovky vitorazských Čechů z Rapšachu, z Paříže, z Londýna, Spáleníště, Tušti, Halámek a jiných vesnic. Měli je souditi mírněji. Měli je souditi ti, kteří je znají a kteří z vlastní práce vědí, jak těžké je tvořiti z bezprávného otroka člověka, vytesati z lidu, který jeho sousedé z Čech ještě roku 1920 jinak nenazývali než Rakušáky, Čechy ze žuly.

Ano souhlasím s přísnými soudci, že ti, které vyhnali, se na pohraničí nehodí. Ještě sto let by na ně nebylo spolehnutí. Ale rozsel bych je dovnitř země, kde by se brzy sžili, zachránil bych jejich děti, české a proto naše, které se teprve od května v Němcích opravdu učí německy. Myslím, že by z nich vyrostli tam uvnitř země nejen dobří Češi, ale i lidsky lepší nežli jsou jejich rodiče, protože i prostředí by bylo jiné i půda by lepší živila. Není tolik sociální bídy, jako odjakživa bylo na Vitorazsku. A má-li býti místo pro 300.000 – 500.000 tzv. loajálních Němců, jež snad nikdy národ nestráví, mělo by býti místo i pro ty vitorazské Čechy, kteří se sice za německé okupace národu zpronevěřili, ale kteří již ve svých dětech by se stali našimi českými Čechy.

Jihočech, ročník I., číslo 12 ze dne 24. srpna 1945

Dne 25. července se konala schůze rady národního výboru, která projednávala žádosti o návrat ze zahraničí a výtky, že nepostupuje v souladu s vládními dekrety mírněji. Byl vypracován seznam osob, které by se mohly, podle názorů a znalostí přítomných o jejich chování za okupace, vrátit. Jednalo se celkem o 45 případů.

Dne 3. září 1945 byla sestavena z členů rady místní vyšetřovací komise, která měla doporučovat či zamítnout žádosti o obnovení československé státní příslušnosti. Měla také vydávat potvrzení o české národnosti a dávat potvrzení o národní spolehlivosti. Protože mnozí z těch, kteří byli vyhoštěni, nedovoleně překračovali hranice a objevovali se na Rapšachu, museli členové rady vypracovat seznam těchto osob. Ten pak předali četnické stanici v Rapšachu. Dále národní výbor schválil návrh, aby osoby, které přechovávají vyhoštěné, byly potrestány pokutou 1 000 Kč.

STAV V OBCI RAPŠACH PODLE ČETNICKÉ STANICE Z 30. ŘÍJNA 1945:

Po provedení odsunu zůstalo v Rapšachu	946 obyvatel
Z toho: Čechů před i za okupace	612 obyvatel
Čechů, kteří se za okupace stali Němci	334 obyvatel
Němců	0 obyvatel
Odsunuto bylo	974 obyvatel
Z toho: Čechů před i za okupace	42 obyvatel
Čechů, kteří se za okupace stali Němci	357 obyvatel
Němců	575 obyvatel
Vrátilo se dosud	58 obyvatel
Z toho: Čechů před i za okupace	42 obyvatel
Čechů, kteří se stali za okupace Němci	16 obyvatel
Němců	0 obyvatel
Nově do obce přišlo po odsunu (jako národní správci, okupační vypuzení čeští navrátilci apod.)	125 obyvatel
Z toho: Čechů před i za okupace	89 obyvatel
Čechů, kteří se za okupace stali Němci	36 obyvatel
Němců	0 obyvatel
Nynější stav je	1129 obyvatel
Z toho: Čechů před i za okupace	743 obyvatel
Čechů, kteří se za okupace stali Němci	386 obyvatel
Němců	0 obyvatel

**47. Armáda pochoduje Rapšachem při oslavě
28. října 1945**

Na počátku roku 1946 byla obecní rada vyrozuměna okresním národním výborem, že osoby, které byly české národnosti a měly československé státní občanství a řádné bydliště na Vitorazsku a které byly po osvobození ČSR vyhoštěny do Rakouska, se mohou vrátit do obcí, kde před vyhoštěním měly své řádné bydliště, a požádat o vrácení či zachování československého státního občanství. Tito lidé se do Rapšachu vrátili 1. až 2. března 1946.

V květnu 1946 se v Rapšachu jednalo o přesunu nespolehlivých osob do vnitrozemí za účasti místního národní-

ho výboru, občanů znalých poměrů a příslušníků četnické stanice. **Pro zemědělský přesun bylo určeno 13 rodin, z ostatních povolání 13 rodin a pro konfiskační řízení 19 zemědělských usedlostí.** Zemědělci určení k přemístění se měli usadit v politickém okresu města Teplice u Mariánských Lázní.

PL6 DĚJEPISNÁ ČÁST: PRVNÍ VYSÍDLENÍ – ROK 1945

2.1.7. POVÁLEČNÉ ZMĚNY

V roce 1946 se obyvatelé Rapšachu snaží napravit válečné škody a vrátit se ke svému každodennímu životu – jsou odstraňovány německé nápisy a tabulky, vyhlášena dobrovolná brigáda na odklízovací práce ve státních železničních dílnách v Českých Velenicích. Dále je zvolena bytová, kulturní a stavební komise a schválen investiční plán, který zahrnuje např. stavbu starobince a hasičské zbrojnice, telefon na Spáleniště, elektrizaci osad, opravu kostela a škol, rozšíření kostela či pořízení veřejného osvětlení. Byla také podána žádost o zřízení kina v Rapšachu.

V tomto roce se konaly volby do Ústavodárného Národního shromáždění. V Rapšachu bylo odevzdáno 695 platných hlasů, zvítězili sociální demokraté (364 hlasů), na druhém místě byli komunisté (148 hlasů).

V listopadu 1946 nařídila rada MNV „pracovní povinnost“ na úpravu cest, komunikací a prostranství v obci. Každý muž od 15 do 55 let a žena od 15 do 45 let (pokud neměla v opatrování děti mladší 6 let) museli odpracovat 10 pracovních hodin. V případě vyhnutí se práci zaplatil pracovně povinný 150 Kč.

48. Zima v Rapšachu

Zima na rozhraní let 1946 a 1947 byla velmi tuhá, teploty klesly až na -27°C , nebyl dostatek paliva a elektrického proudu, vlaky jezdily omezeně.

V roce 1947 se v obci zřizují či znovobnovují nejrůznější živnosti – malíř pokojů, kapelník, prodejna tabáku, holič a kadeřník, výkupna ošatek a pleteného zboží, dámské krejčovství, hostince. Byly provedeny nejnutnější opravy na školní budově, opraveny věžní hodiny, domek č. p. 197 upraven na obecní chudobinec, také radnice získala nový nátěr. V říjnu 1947 byla zahájena „nižší lidová osvětlová škola“ za účasti 31 posluchačů.

V tomto roce bylo katastrofální sucho, po celé léto a podzim byl naprostý nedostatek srážek. Sucho způsobilo malou sklizeň obilí a potíže při orbě.

V roce 1948 udělila rada MNV koncesi na kovářskou živnost a schválila opravu hřbitovní kaple a zdi.

V tomto roce se dalo Československo na cestu „budování socialismu“. Stejně jako došlo po 25. únoru 1948 ke změnám ve vládě, došlo i ke změnám v MNV v Rapšachu. Dosavadní MNV poslední dobou přiznával „národní spolehlivost“ každému, kdo o ni požádal, proto byl na pokyn Okresního výboru komunistické strany v Třeboni rozpuštěn. Měl být sestaven výbor nový, a to z osob, které nikdy nespolupracovaly s Němci. Tento úkol se ukázal jako nesplnitelný a ani po dlouhém dohadování nedošlo k žádné shodě. Proto byla v Rapšachu na pokyn

49. Klement Gottwald

**4. prezident
v letech 1948 až 1953**

rý byl také po odstoupení Edvarda Beneše zvolen novým prezidentem.

V červnu 1948 žáci školy poprvé procházeli všechna pole osázená bramborami a hledali mandelinku bramborovou, výsledek byl pro tentokrát negativní. V červenci se začalo s adaptací sálu v č. p. 6 na stálé kino a v srpnu byl obcí zkonfiskován dům č. p. 8.

Od 1. září 1948 se dosavadní měšťanské školy nazývají střední školy a všechny děti od 11 do 15 let se učí podle jednotných osnov.

V říjnu se v obci začalo s instalací místního rozhlasu, bylo rozhodnuto o umístění šesti dvouramenných tlampačů a silné vysílací stanice

V polovině května 1949 zahájilo konečně v Rapšachu provoz stálé státní kino.

V říjnu až prosinci 1949 probíhaly v celém státu „Dny československo-sovětského přátelství“. Do akce se zapojily všechny složky NF a školy, řídil ji přípravný výbor v obci. Konaly se přednášky a byly

Akčního výboru národní fronty zřízena dne 29. února 1948 „místní správní komise“. Akční výbory národní fronty (AVNF) byly utvořeny na pokyn nové vlády ve všech obcích celé republiky. Osoby volené do těchto výborů měly být oddané budování socialismu a vládě dělnické třídy. Místní správní komise (MSK) zrušila dosavadní komise při MNV v Rapšachu a po dohodě s akčním výborem sestavila komise nové – vyživovací, zdravotní, sociální a stavební. Také jmenovala „mléčného referenta“, schválila povolení pletařské živnosti (opálky, koše), zadala opravu obecní váhy a podala žádost o otevření sálu v domě č. p. 6, aby se v něm mohly promítat filmy.

Dne 30. května 1948 byly provedeny volby do Národního shromáždění. V Rapšachu bylo odevzdáno 752 platných hlasů. Sestavena byla „jednotná“ kandidátní listina se zástupci čtyř politických stran a pro nespokojence „bílý“ lístek. **Pro jednotnou kandidátní listinu bylo v Rapšachu odevzdáno 692 hlasů, v celém státě se pro ni vyslovilo téměř 90 % hlasujících, čímž národ „dokázal svůj kladný postoj k vládě Klementa Gottwalda“, kte-**

Po skončení války v květnu 1945 bylo Československo obnoveno, ale bez území Podkarpatské Rusi, které bylo připojeno k sovětské Ukrajině v rámci expanze SSSR na západ.

Na základě dohod z Postupimské konference bylo k 1. listopadu 1946 odsunuto 2 232 544 obyvatel německé národnosti (v roce 1947 došlo k odsunu dalších 80 000 českých Němců).

Samostatnost poválečné ČSR byla oslabena. Již tehdy se v československé politice začala prosazovat závislost na Sovětském svazu, připravovaná Komunistickou stranou Československa (KSČ) za války v Moskvě. Už v roce 1945 došlo ke znárodnění většiny československého průmyslu.

V únoru 1948 vrcholí vládní krize. Komunisté pronikají na významná místa v silových složkách. Na protest proti tomu podává většina nekomunistických ministrů 20. února demisi. Například Jan Masaryk a Ludvík Svoboda zůstávají ve vládě. Odstoupivší předpokládali, že prezident Beneš demisi nepřijme, nebo jmenuje novou úřednickou vládu. To se ale nestalo a prezident 25. února 1948 demisi přijal. V těchto pěti dnech komunisté vyvíjeli na prezidenta silný nátlak organizováním demonstrací, stávek a vyzbrojováním Lidových milicí. Byla sestavena nová vláda Národní fronty v čele s Klementem Gottwaldem. Jediný skutečně nekomunistický ministr v této vládě Jan Masaryk zemřel za nevyjasněných okolností.

50. Rapšach v roce 1951

zahájeny lidové kurzy ruštiny. Sbírkou v obci také obyvatelé Rapšachu přispěli na vybudování pomníku J. V. Stalina v Praze.

Od 1. ledna 1950 převzal stát od církve vedení matrik osob narozených, oddaných a zemřelých. Matriky církví byly předány nově vzniklým matričním úřadům. Také v Rapšachu byl tento úřad zřízen, povinně se zde uzavíraly sňatky (teprve pak mohl být obřad i v kostele), vydávaly křestní i nové „rodné“ listy, zapisovala úmrtí. V prvním patře radnice byla v bývalé zasedací síni zřízena oddací síň.

V březnu 1950 jmenovala MSK školskou a kulturní komisi a počátkem května byl konečně dán do provozu místní rozhlas. Na výzvu MSK začali žáci i dospělí občané podepisovat listiny proti válce a užívání atomových zbraní, pouze pět občanů obce se podepsat odmítlo.

V květnu 1950 byla provedena reorganizace MNV v Rapšachu, MNV vystřídal místní správní komisi, která od února 1948 řídila obec. Nový národní výbor měl 24 členů, z nich byla stanovena 7členná rada, která byla pověřena také vedením „referátů“ (např. zemědělský, finanční, osvětový, školský a tělovýchovný, sociálně zdravotní a právnický). V tomto měsíci začala také probíhat tzv. Lánská akce, jejímž cílem bylo získání učňů do hornictví.

Na osobní zákrok ředitele školy byla zřízena obecní sběrna odpadových surovin.

Dne 20. června 1950 byly po mnohahodinovém hledání místními žáky poprvé nalezeny larvy mandelinky bramborové. V červenci byly ustanoveny noční žňové hlídky, které procházely obcí a byly připraveny zakročit a udělat poplach. V tomto roce bylo také v Rapšachu založeno Jednotné zemědělské družstvo (JZD). Za účelem zvýšit „politické uvědomění lidových mas“ byly v obci místní organizací KSČ rozšiřovány sebrané spisy K. Gottwalda – podařilo se jí získat 20 přihlášek do strany.

Na žádost knihovnice byla v listopadu 1950 přestěhována obecní knihovna z národní školy do kulturního domu a zřízena při ní také čítárna.

Rada MNV projednala v únoru 1951 plán jarních prací na rok 1951, kromě brambor a obilí mělo JZD pěstovat na větších plochách také len.

V březnu 1951 probíhal v Rapšachu „týden vzorné práce“. Všechny složky v obci si daly závazky v tomto týdnu pracovat co nejlépe. Na schůzi rady byli v červenci 1951 pozváni někteří zemědělci, kteří špatně plnili dodávky mléka a vajec a byl s nimi sepsán protokol. V listopadu dostala rada za úkol navštívit každou rodinu a provést nábor do svazu českosovětského přátelství, podařilo se jí získat 17 nových členů a závazky v plnění dodávek zemědělských produktů. V tomto měsíci také navštívily Rapšach poprvé pojízdné prodejny.

PL7 DĚJEPISNÁ ČÁST: POVÁLEČNÉ ZMĚNY

2.1.8. DRUHÉ VYSÍDLENÍ – ROK 1952 A 1953

Zemědělská komise MNV rozepsala dodávkové smlouvy zemědělců na rok **1952**. Velikost dodávek se řídila výměrou půdy (u obilí, brambor a vaječ) a počtem krav (u mléka). Na veřejné schůzi byli zemědělci se smlouvami seznámeni a většina z nich je podepsala, čímž se zavázala dodávku plnit.

Plánovaná těžba dřeva v soukromých lesích nebyla splněna, protože 80 % těchto lesů leželo v zakázaném hraničním pásmu a zemědělci neměli povolení ke vstupu.

Na schůzi MNV se rozhodlo o každodenním vysílání zpráv místního rozhlasu v 11.45 a v 17.30 a o jednou týdně vysílané politicko-výchovné relaci.

Protože se někteří zemědělci snažili zatajit část půdy, na které hospodaří, nařídil okresní národní výbor vyplnit s nimi evidenční štítky, aby se upřesnila půda JZD, půda MNV a půda opuštěná, ležící ladem. Již předešlého roku měli někteří zemědělci předepsáno zasít len – někteří neuposlechli, jiní měli s jeho pěstováním malé zkušenosti, a tak nebylo možné splnit dodávku na 100 %.

Na schůzi rady v dubnu 1952 bylo potrestáno 60 zemědělců za neplnění stanovených dodávek – po čtvrt roku jim nebyly vydávány potravinové lístky.

V druhé polovině dubna navštěvovalo 14 dvojic ze složek Národní fronty jednotlivé rodiny, zvalo je na oslavu 1. máje a vybízelo je, aby na jeho počest uzavřely pracovní závazky nebo závazky v překročení povinných dodávek zemědělských produktů.

V diskuzi o socializaci vesnice na schůzi rady v červnu 1952 bylo konstatováno, že postup socializace je brzděn nedostatkem výkonných zemědělců v obci, takže JZD není schopno vlastními silami všechnu půdu obdělávat. Budoucnost JZD měla být zajištěna především živočišnou výrobou.

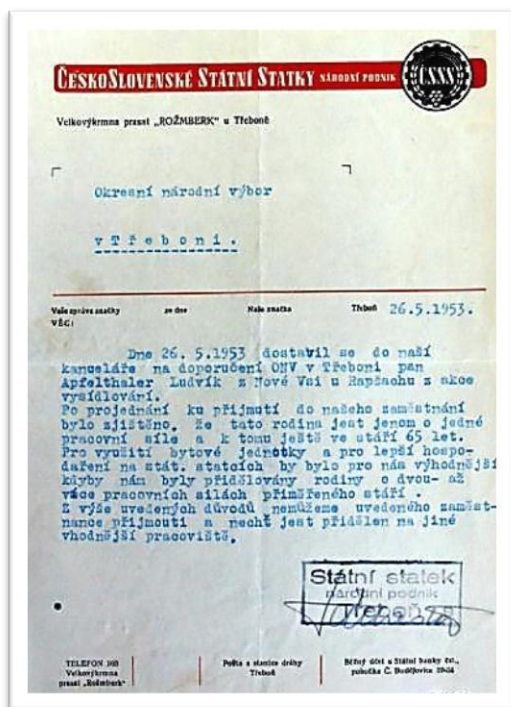
Jako v jiných obcích byl i v Rapšachu vytvořen „výbor žen“. Jeho členky se scházely každé sudé úterý v měsíci v „kulturní jízdě“ v č. p. 7. Náplň jejich schůzek byl: kroužek šití, společná četba, poslech rozhlasu, pomoc MNV, přednášky, besedy a debaty, plnění dodávek, rozvoj JZD, pomoc při celostátních mírových akcích...

Aby byla zajištěna úroda, usnesla se rada MNV v červenci 1952 vyhlásit povinnost odpracovat 10 hodin na žních. Povinnost platila pro všechny osoby starší 15 let, s výjimkou práce neschopných žen, žen s dětmi do 3 let nebo žen těhotných.

Bylo také vydáno nařízení, aby každý občan, kterému byla povolena domácí porážka vepře, pro průmyslové účely povinně odevzdal kůži ze hřbetu vepře (krupon) a 5 kg kostí. Neuposlechnutí bylo trestáno pokutou 1 000 Kč a zákazem další porážky. Za kůži bylo zapláceno podle její váhy.

V roce 1952 bylo vysídleno prvních 16 zemědělců do vnitrozemí, brzy je měli následovat další.

V lednu **1953** projednávala rada MNV postupnou likvidaci samostatných živností a zařazování jejich bývalých majitelů do pracovního procesu. Nově založená prodejna „Selpo“ byla umístěna v bývalém obchodě A. Veitha v č. p. 144, hosti-

51. Zpráva o možnosti přijmout vysídlence

nec u Korbelů byl převzat do „Jednoty“, protože jako jediný uvnitř obce vlastnil taneční sál.

Na výzvu ONV v Třeboni byla vyhlášena soutěž mezi obcí Klikov a obcí Rapšach. Soutěžilo se v dodávce mléka, ve sběru starého železa a v získání nových členů do JZD. Např. soutěž za listopad 1952 dopadla takto:

Obec	Dodávka mléka	Sběr železa - závazek	Sběr železa - splněno	Získáno členů KSČ
Rapšach	95 %	30 q	35 q	0
Klikov	87 %	20 q	23 q	2

Dne 5. března 1953 zemřel J. V. Stalin, dne 14. března ho následoval prezident Československa K. Gottwald. Novým prezidentem byl zvolen Antonín Zápotocký.

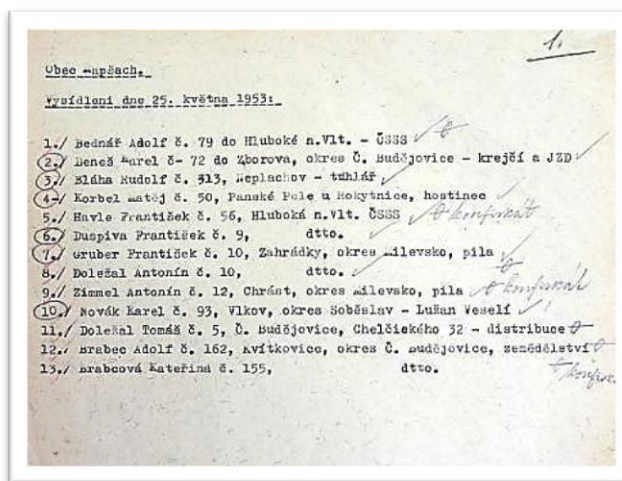
Dne 3. května 1953 se konala schůze rady MNV za přítomnosti členů rady, příslušníků pohraniční stráže a okresního tajemníka. Ten zdůraznil nutnost bezpečnostního zajištění státních hranic a žádal radu o těsnou spolupráci při provádění této akce.

Dne 18. května 1953 se konala další schůze MNV za účasti výboru KSČ, zástupců pohraničního útvaru a s. Čábelky z ONV v Třeboni. Ten přítomným vysvětlil **opatření na zabezpečení hranic, které se projeví přesídlením části obyvatelstva, u níž je možno předpokládat nebezpečí styku s příbuznými v zahraničí. Dále podal informace o podmínkách a organizaci přesídlení, které bude zahájeno 25. května 1953.**

Akce byla zahájena agitační kampaní dne 19. května. MNV byly přiděleny tyto úkoly: a) Zajistit ubytování a stravování agitační kolony; b) Pomoc v přesvědčovací kampani; c) Získání pomocných pracovních sil při přesunu; d) Založit prosperující socialistické hospodářství za účinné finanční pomoci státu. Rada MNV přislíbila plnou pomoc.

Na vlastní stěhování přijela „Krajská vysídlovací komise“, která bydlela i úřadovala v budově MNV. Jejími členy byli i zástupci ONV v Třeboni. Stěhování provádělo ČSAD z Třeboně, které poslalo do Rapšachu na 50 nákladních aut se šoféry a dispečerem. Osoby určené k vysídlení byly o tom již dříve vyrozuměny a byl jim dán seznam obcí, do kterých se mohou nastěhovat. Před vystěhováním s nimi byl na MNV sepsán protokol, ve kterém byla odhadnuta cena jejich obytných i hospodářských budov, půdy a váha a cena každého kusu dobytka. Peníze byly vysídlencům uloženy na vkladní knížku, později jim byly uvolněny na zakoupení domků ve vnitrozemí. Odhadní ceny budov i dobytka byly v plné výši, která se v té době za domy a dobytek patila.

Dobytěk vysídlenců byl ustájen ve společných stájích a ohradě, dosud nevymláčené obilí svezeno na sokolské hřiště, kde bylo brigádami vymláčeno. JZD z celého okresu sem posílala své zástupce, aby nakupovali dobytek a doplňovali tak stav dobytka na plánovanou výši. Nevykoupený dobytek převzalo JZD v Rapšachu. Prozatímní krmení dobytka bylo prováděno brigádníky.

52. Seznam vysídlených ze dne 25. 5. 1953

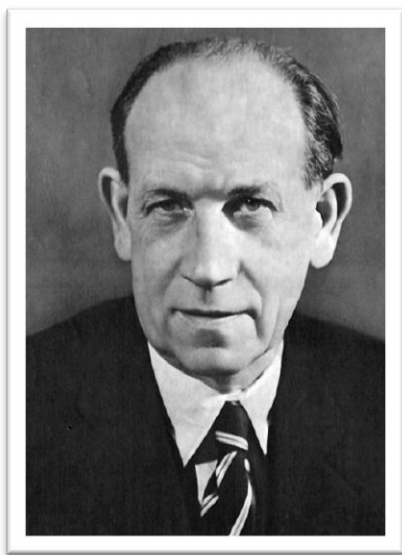

Nálada v obci byla špatná, lidem se nechtělo pracovat, ozýval se křik a nadávky. Na místo vystěhovaných rodin z Rapšachu se přistěhovaly rodiny z Kunšachu a Nové Vsi u Klikova, které se v této době začínaly likvidovat.

Vysídlencům byl nákladními auty ČSAD zdarma přestěhován veškerý majetek, nechali zde jen sem tam staré vozy a hospodářské stroje, které byly sebrány jako železný šrot.

Stěhování trvalo více než měsíc a po jeho skončení byla obec, během osmi let již podruhé, zcela v troskách.

Z Rapšachu bylo vysídleno celkem 741 osob, z toho 346 mužů, 395 žen, dětí do 15 let bylo 176. Po provedeném vysídlení zůstalo v Rapšachu a jeho osadách celkem 317 obyvatel, z toho 141 mužů a 176 žen, dětí do 15 let bylo 111.

53. Antonín Zápotocký

**5. prezident
v letech 1953 až 1957**

Dne 31. května 1953 byly v celé republice zrušeny potravinové lístky a 1. června provedena měnová reforma. Dosavadní peníze přestaly platit a byly vyměňovány za nové. V Rapšachu se peníze nevyměňovaly, obyvatelé museli zajít do kampeličky v Klikově nebo do záložny v Suchdole nad Lužnicí.

Rada MNV 1. července 1953 schválila návrh místní organizace KSČ na přejmenování obce Rapšach na jméno Strážov a navrhovala doplnění na jméno Strážov nad Lužnicí, protože obce se jménem Strážov se již v Československu vyskytovaly.

Dosavadní devítiletá národní a střední škola v Rapšachu byla od 1. září 1953 přeměněna na osmiletou střední školu.

V listopadu 1953 se konala schůze rada MNV se zástupci JZD Rapšach, zástupců ONV a Československých státních statku (ČSSS). Účelem schůze bylo převzetí pozemků místního JZD Československými státními statky a zrušení tohoto družstva. MNV také převzalo od církve do správy zařízení hřbitova a celý hřbitov.

PL8 DĚJEPISNÁ ČÁST: DRUHÉ VYSÍDLENÍ – ROK 1952 A 1953

2.1.9. OD ROKU 1954 DO ROKU 1989**PADESÁTÁ LÉTA:**

V únoru 1954 byla do správy MNV v Rapšachu přidělena veškerá půda ze zrušených obcí Kunšachu a Nové Vsi u Klikova, převzaly ji ČSSS. Okresní národní výbor v Třeboni také začal vyřizovat vysídlencům náhrady za nemovitosti. Místní národní výbor v Rapšachu dostal za úkol provést přesný inventář majetku z konfiskátů a věcí, které zde nechali vysídlení.

V červenci 1954 převzal obecní lesy v Rapšachu stát, MNV si při jejich předávání vymínil se správou polesí, že mu bude povolena těžba rašeliny pro MNV i soukromníky, hrabání steliva, prodej paliva, užívání lesních cest...

Rok 1954 byl rokem intenzivního doosídlování pohraničí. V Rapšachu došlo po převzetí většiny zemědělské půdy státními statky k podstatným změnám. Téměř všechny obytné domky, které zely prázdnotou od doby vysídlení v r. 1953, byly opraveny a za velmi výhodných podmínek poskytnuty novoosídlelcům. Na 60 rodin přišlo „budovat pohraničí“, pracovní příležitost poskytovaly státní statky.

V prosinci 1954 MNV vyjádřilo souhlas, aby se obec Rapšach přejmenovala na obec Strážná.

Po roce 1948 odešla druhá vlna emigrace. Režim konsolidoval svou moc vykonstruovanými procesy, popravami, vězněním a vládou strachu. Druhá vlna znárodnění a kolektivizace převedla další majetky do rukou vznikající „nové třídy“.

Počátkem března 1953 zemřel sovětský vůdce Josef Vissarionovič Stalin a nové vedení v SSSR v čele s Nikitou Sergejevičem Chruščovem zanedlouho odsoudilo kult Stalinovy osobnosti. Ve stejném roce zemřel i Klement Gottwald a novým prezidentem byl zvolen Antonín Zápotocký. Uvedl se neblahou měnovou reformou s následnými krvavě potlačovanými nepokoji a protesty.

Antonín Zápotocký zemřel v roce 1957, místo něj nastoupil tehdejší první tajemník strany Antonín Novotný. Za něho pokračovaly, ale pomalu již ustávaly popravy z politických důvodů. V roce 1960 byl formálně dovršen socialismus a změněn název republiky na Československá socialistická republika (zkratka ČSSR).

V roce 1955 požádalo MNV v Rapšachu o přidělení 2 – 3 domků ze zrušených obcí Nové Vsi u Klikova a Kunšachu, materiálu bylo použito na stavbu hasičské zbrojnice a kulturního domu.

V březnu 1955 přijela na výpomoc ČSSS brigáda Československého svazu mládeže (ČSM) ze Slovenska, ubytována byla v budově národní školy na Spáleníšti, která pro ně byla upravena. Členové této brigády (30 chlapců a 4 dívky) se zavázali k ročnímu pobytu v pohraničí.

V neděli 3. dubna 1955 se konala „národní směna“, pracovalo se hlavně na úpravě sokolského hřiště.

Při projednávání změny názvu obce na Strážov nad Lužnicí či Strážnou se všichni vyjádřili proti změně a žádali ponechání jména Rapšach. V červenci se znovu jednalo o nové pojmenování obce, tentokrát na jméno Hlídka. Ani s touto změnou občané nesouhlasili, a tak Rapšach naštěstí zůstal u svého názvu.

V roce 1956 jsou několika dalším dosídlelcům předávány domky do vlastnictví. Protože se často stávalo, že do Rapšachu přišli dosídlenci se špatnou pracovní morálkou nebo s dluhy, začalo MNV žádat posudky z míst jejich bývalého bydliště.

V červenci 1956 začala na pozemcích katastru obce skupina geometrů s podrobným vyměřováním pro odvodnění Rapšachu. Projekt si objednaly ČSSS, které chtěly na zdejších mokřinách intenzivněji hospodařit.

V říjnu 1956 se jednalo o zřízení zdravotního střediska v Rapšachu. Původní návrh umístit ho do domu č. p. 256 se neuskutečnil, protože by byla třeba nákladná oprava místností. Navrženo bylo umístit zdravotní středisko v bývalé faře.

V Rapšachu docházelo k častému přesunu obyvatel, při něm se ničilo a ztrácelo zařízení opravených domků. Proto bylo rozhodnuto nechat nové nájemníky podepsat přejímací protokol a při opuštění domku podle něj vše v pořádku odevzdat.

Dne 21. ledna 1957 bylo možné od 23 hodin pozorovat nad severním obzorem rozsáhlou polární záři rudé barvy.

Dne 1. července 1957 přijel na pomoc ČSSS 30 brigádníků z Moravy, ubytováni byli ve škole. Dne 5. července hořel les v zakázaném pásmu na Kunšachu. Mnoho občanů přiběhlo, aby pomohli, ale protože neměli propustku do zakázaného pásma, nebyli k ohni vojáky pohraniční strážé puštěni, a tak vyhořela značná část lesa u nás i v Rakousku.

V srpnu 1957 začal v Rapšachu za velikého obdivu dětí i dospělých pracovat první (maďarský) kombajn, který si na urychlení žní přivezly ČSSS, a buldozer, který upravoval

54. Brigáda mládeže na melioraci zavodněných luk v okolí Rapšachu

*O stavbě mládeže na budování melioračních stok v okolí Rapšachu existuje knížka autorky **Evy Jelínkové**, kterou si můžete vypůjčit i v naší místní knihovně. Jmenuje se*

Rusalky bydlí v maringotce

a na následujících řádcích si můžete přečíst dobovou recenzi, která byla na tuto knížku napsána:

V časovém prostoru čtrnácti dnů rozvíjený příběh mladé dívky, která přijede absolvovat brigádu na krajské stavbě mládeže na melioracích. Sroste tam s kolektivem děvčat, „rusalek“, s nimiž bydlí v maringotce, i s ostatními pracovníky a setkávají se denně se střízlivou pravdou života, naučí se rozpoznávat hodnotu lidských vztahů. Domů se vrací obohacena poznáním, že třeba žít jinak, poctivěji k sobě i druhým.

cesty a vyryl také trasu pro nový kuželník u sokolského cvičiště. V září si přivezly ČSSS z Kaplice „elektrické oplůtky“, které se však příliš neosvědčily.

V říjnu 1957 přijeli do Rapšachu úředníci Státního vodohospodářství z Prahy, aby si prohlédli celý katastr a určili první etapu odvodňovacích prací.

Dne 13. listopadu 1957 zemřel prezident Antonín Zápotocký, novým prezidentem byl zvolen Antonín Novotný.

Dne 26. listopadu 1957 přijela do Rapšachu pracovní skupina se stroji na vyhloubení odtokových stok na odvodnění polí ČSSS. O tři dny později byla brigádníky dokončena lávka přes Dračici na cestě z Františkova do Londýna.

V prosinci 1957 svolal MNV schůzi všech občanů, aby jim sdělil informace o chystaném scelení půdy pro ČSSS. Důvodem bylo lepší hospodaření na scelených lánech, využití mechanizace a brzké ukončení „socializace“ vesnice. ČSSS chtěly, aby se soukromí zemědělci své půdy zřekli v jejich prospěch – buď

úplně bez náhrady, nebo jim bude přidělena půda na okraji katastru obce. Zřeknou-li se zemědělci své půdy a přestanou soukromě podnikat, ČSSS od nich odkoupí živý i mrtvý inventář za cenu odhadu a poskytne jim zaměstnání. Během schůze docházelo ke vzrušeným debatám, protože lidé poukazovali na to, že mnohem lépe se měli „nespolehliví“ vysídlenci z roku 1953, kteří dostali zaplacení za dům, půdu i dobytek. V lednu 1958 přijeli do Rapšachu pracovníci oddělení kartografie z ONV v Třeboni, zvali si jednotlivé občany na pohovor a jednávali s nimi scelení půdy ve prospěch ČSSS. Mnohým byla ponechána jen část pozemku v šíři 30 m od domu.

V únoru 1958 začal v Rapšachu s velkým úspěchem fungovat mandl. Od září zavedly ČSSS v Rapšachu chov kachen a prasnic, od října klecový odchov slepic.

Od prosince 1958 začali požárníci upravovat v č. p. 9, sousedícím se starou školou, požární zbrojnici.

S platností od 1. ledna 1959 byl v Rapšachu zrušen „matriční obvod“, matriky a ostatní materiál byly odvezeny do Suchdola nad Lužnicí, pod nějž nyní Rapšach patří.

Koncem ledna 1959 se v Rapšachu objevil první televizor, jeho majitelem byl kočí Tibor Pinko. Koupil si ho po zaplacení zálohy 2 000 Kč v místní Jednotě, zbylých 2 060 Kč splácel.

V sobotu 14. února 1959 se konal v sále ČSSS „Ples požárníků“, v pondělí v něm vypukl požár – při sobotním delším topení v sále chytl trám vedle komína a hořel nepozorovaně až do pondělního rána, kdy prohořel strop nad kamny.

55. Budování meliorací

pak brigádníci stoky upravili, dali jim konečný tvar a stěny pokryli drny, které připevnili dřevěnými kolíky.

V září 1959 byla dokončena stavba požární zbrojnice, opravena silnice na Halámky, a hlavně byla tato silnice připojena k silnici od Tušti do Rapšachu.

V září a listopadu 1959 přijely další skupiny brigádníků na meliorace, ubytovaly se ve staré škole.

Na konci roku 1959 bylo v Rapšachu 35 přihlášených koncesí na televizi, rozšíření televize způsobilo úbytek návštěvníků kina.

V dubnu 1959 konečně došlo k elektrifikaci osady Paříže a začal se budovat nový kravín. Při jeho stavbě pomáhala brigáda vojáků, která pomocí buldozeru bourala opuštěné domy na Spáleništi a cihly s kameny vozila k novému staveništi.

Dne 10. června 1959 přijela do Rapšachu „Brigáda mládeže“ na provádění meliorací, celkem 21 chlapců a dívek se ubytovalo v okolí farmy ČSSS. Prvního července je následovala další skupina. Meliorace se prováděla na pozemcích od Tušti až do Spáleniště. Hlavní meliorační kanály hloubil bagr,

ŠEDESÁTÁ LÉTA

V březnu 1960 předal předseda ONV „vlastnické dekrety“ na deset domků, jejichž cena se pohybovala od 1.500 Kčs do 2.500 Kčs. Noví majitelé obnos uhradili ve splátkách podle dohody uzavřené na MNV.

V dubnu 1960 byla ukončena stavba drůbežárny v Londýně.

V roce 1960 nově zvolené Národní shromáždění schválilo novou socialistickou ústavu ČSR. Od tohoto dne měla naše republika název Československá socialistická republika (ČSSR). Došlo také ke změně státního znaku, tradičnímu českému lvu přibyla nad hlavu pěticípá hvězda, štít na prsou se znakem Slovenska obsahuje místo modrých vrchů a pravoslavného kříže ohnivě červené plameny.

Během léta 1960 rychle pokračovaly meliorace, práci značně urychlovala mechanizace – rypadlo, pásový traktor a buldozer.

56. Drůbežárna na Londoně se dnes postupně mění v ruinu

57. Antonín Novotný

**6. prezident
v letech 1957 až 1968**

Dne 30. září 1960 se konala veřejná schůze MNV, na které byly občanům ukázány dvě fotografie makety zobrazující výstavbu Rapšachu. Dále byli občané seznámeni se „Smlouvou mezi složkami Národní fronty v Rapšachu a PS útvarem Tokániště k vyhlášení pohraničnické obce Rapšach“. V této smlouvě se PS útvar Tokániště mimo jiné zavazuje, že: zajistí vyjmutí obce z hraničního pásma, aby se obec mohla více rozvíjet po stránce hospodářské a kulturní; bude poskytovat pomoc při organizování různých akcí, při žních, brigádách, sportovní a branné činnosti obce.

Složky Národní fronty se zavazují, že: každá složka v obci povede své členy k tomu, aby pomáhali při střežení státní hranice tím, že budou sledovat neznámé osoby a jejich výskyt v pohraničním území oznamovat PS útvaru; ČSSS zajistí, že na práce do zakázaného pásma budou posílat pouze spolehlivé pracovníky; bude proveden nábor dalších pomocníků PS. PS útvar Tokániště a složky Národní fronty v obci prohlásily: „...že se vynasnaží svou prací vytvořit z obce skutečně hraničářskou socialistickou vesnici, v níž by žili dobří budovatelé a strážci našeho pohraničí“.

Na základě této smlouvy byly 1. října 1960 posunuty tabulky s nápisem „Hraniční pásmo, vstup jen na povolení“ za obec Rapšach, Spáleníště a Londýn až k lesu, takže do Rapšachu už byl přístup bez povolenky do hraničního pásma.

Nákladní auto ČSSS přivezlo do Rapšachu dne 12. října 1960 celou maketu budoucí obce, která byla na výstavě v Moskvě a na výstavě ČSR 1960 v Praze. Skládala se ze čtyř velkých kusů a prozetímně byla umístěna v přízemí staré školy.

V listopadu probíhal v Rapšachu „Kurz všennárodní přípravy k civilní obraně“.

Úkolem kurzu bylo seznámit občany s účinky zbraní hromadného ničení a se způsobem obrany proti nim. Kurz se skládal ze sedmi lekcí a povinností občanů od 15 do 70 let bylo zúčastnit se alespoň pěti lekcí.

V únoru 1961 poslaly pozemní stavby z Třeboně do Rapšachu skupinu pracovníků s vrtnou soupravou, aby prozkoumala půdu do hloubky 10 metrů, jestli unese plánované pětiposchodové bytové jednotky. Vrty všude narazily na silnou vrstvu červeného jílu a pod ním na skálu.

Dne 23. listopadu 1961 se konala schůze k projednání podrobného zastavovacího plánu sídliště Rapšach. Zástupce ministerstva zemědělství přítomné ujistil, že výstavbu financuje ČSSS velkovýrobní Třeboň a peníze v částce 39 milionů jsou zajištěny. Nejprve se postaví dva domy po 9 bytových jednotkách, ve kterých budou bydlet stavbaři. Později se postaví čtyři domy po 16 bytech a jeden věžový dům o 8 patrech a 32 bytech, celkem 96 bytů. Po ukončení stavby bude i 18 bytů stavbařů dáno do užívání zaměstnancům ČSSS, celkem budou tedy mít 114 bytů. Kromě toho se zde postaví obchodní dům se samoobsluhou a textilní prodejnu, zdravotní středisko, mateřská škola o dvou třídách a jeslí, přístavba ZDŠ, kotelna pro rozvod tepla horkou vodou, garáže a kulturní dům se sálem a závodní jídelnou. Debatovalo se o tom, že nejsou plánované sklepy, které jsou pro venkov nutné, a kritizovalo se umístění kulturního domu. Byty měly být ukončeny do konce roku 1964, kulturní dům a hřiště se sadovou úpravou do konce roku 1965.

Dne 16. prosince 1961 se konala slavnost „Vyhlášení obce Rapšachu za vzornou pohraničnickou obec“.

V únoru 1962 se začaly naproti poště vykopávat základy pro první bytovku v Rapšachu, v březnu se začalo se stavbou. Při práci zedníkům pomáhal 18 m vysoký jeřáb, který budil značný zájem dětí i dospělých.

V srpnu 1962 přijel do Rapšachu bagr a vyhloubil nové koryto pro vodovod od Dračice až k Rapšachu a jámu pro budoucí vodojem.

K 1. 1. 1963 měla obec 701 obyvatel přihlášených k trvalému pobytu a 63 osob přihlášených přechodně.

V obci žilo 262 dětí do 15 let, 237 mužů a 265 žen. Z dospělých bylo 72 důchodců, 123 zaměstnanců u ČSSS, 139 dojíždělo do zaměstnání mimo obec, 73 žen bylo v domácnosti, dalších 66 osob bylo zaměstnáno v místě.

Obec měla původně 338 popisných čísel, z toho bylo v demoličních akcích do konce roku 1962 rozbouráno 91 domů, takže zůstalo 247 domů. Z toho bylo obydleno 195 domů, neobydleno 8, neschopno bydlení 9 domů. ČSSS převzaly 35 bývalých obytných domů a zřídily v nich odchov drůbeže a skotu nebo sklady. Od roku 1953 se do obce přistěhovalo a odstěhovalo tolik lidí, že by se jimi zaplnily dvě obce, jako je Rapšach.

Obec měla 9 osad – Kunšach, Spáleníště, Paříž, Ochůzky, Velký Londýn, Malý Londýn, Bosnu, Bukovky a U Cihelny.

Provedením demolice byla zrušena osada Na blatech.

V polovině března r. 1963 byla dokončena stavba první bytovky.

Krátké období tání v Sovětském svazu v polovině šedesátých let vedlo i k uvolnění v tehdejší ČSSR a k Pražskému jaru v roce 1968, kdy se Antonín Novotný vzdává prezidentské i stranické funkce. Prezidentem se stal po krátké době Ludvík Svoboda. Naděje na „socialismus s lidskou tváří“ byly na rozkaz Moskvy rázně ukončeny invazí států Varšavské smlouvy, oficiálně nazvanou „bratrská internacionální pomoc“, ve středu 21. srpna 1968. Přes spontánní odpor obyvatelstva zejména k sovětským okupantům tehdejší českoslovenští politici po odvezení do Moskvy, ustoupili nátlaku a okupaci schválili.

K 1. lednu 1969 bylo Československo přeměněno na federaci dvou formálně suverénních národních států, České socialistické republiky a Slovenské socialistické republiky, se zachováním souhrnného názvu Československá socialistická republika.

V době po roce 1968, zejména v roce 1969, odešla třetí vlna emigrace. Na protest proti okupaci obětovali svůj život 16. ledna 1969 Jan Palach a 25. února 1969 Jan Zajíc.

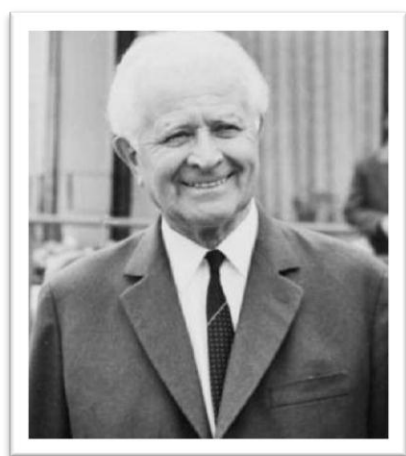
Od 1. července 1963 byl z nařízení vlády čtvrtek prohlášen za bezmasý den. Ve všech školních i závodních stravovnách a v pohostinstvích se ve čtvrtek musela připravovat jídla bez masa. Co se tím ušetřilo, přišlo do prodejen masa a do pionýrských táborů.

V srpnu 1963 se prováděla oprava budovy č. p. 7, ve které sídlil MNV. Na budovu byl také připevněn státní znak, starý nápis Radnice byl zabílen a nahrazen nápisem MNV.

Členové Sokola si koncem října opravili kuželnu umístěnou v prvním patře

59. Budování silnice a chodníků v Londonské ulici

58. Ludvík Svoboda

**7. prezident
v letech 1968 až 1975**

za jídelnou a sálem ČSSS. V listopadu se začalo se stavbou „finského pavilonu“, který měl sloužit k ubytování brigádníků přijíždějících pomoci ČSSS.

Do konce prosince 1964 postavili stavbaři pro ČSSS administrativní budovu s jídelnou pro zaměstnance, dále konírnu, dílnu na opravu traktorů, garáže a kůlny na stroje. Mezi jednotlivými budovami byly i cesty z panelových dílců.

Koncem července 1966 odstranili zedníci lešení z panelového domu u silnice na Halámky. Stěny u balkonů byly natřeny růžovou barvou a balkony obloženy žlutými, červenými a modrozelenými dlaždicemi.

V říjnu 1966 se začala asfaltovat silnice v obci a po kolaudaci nového panelového domu se mohly nastěhovat první rodiny.

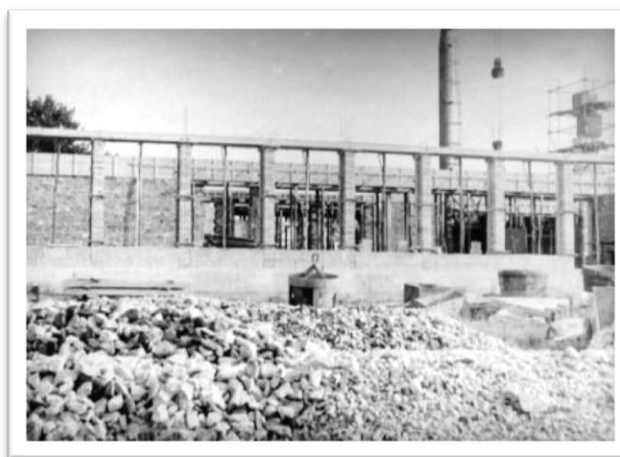
Dne 23. ledna 1967 přivezla auta tři plechové čekárny, které objednal MNV, dvě byly určeny pro Spáleniště a jedna pro Rapšach.

V únoru 1967 sdělil na veřejné schůzi zástupce Jednoty občanům, že není dostatek panelů na plánovaný obchodní dům, proto byl projekt přepracován na stavbu z cihel, která bude zahájena následujícího roku, najde-li se nějaký stavební podnik, který ji přijme do svého plánu výstavby.

Protože stará prodejna Jednoty už nevyhovovala, začalo se na podzim roku 1968 s výstavbou nové.

V roce 1967 financoval stát pro obec generální opravu „budovy pro místní hospodářství“.

V „Domě služeb“ s č. p. 256 pracoval holič a kadeřník, švadlena, obuvník a byl zde umístěn mandl.

60. Výstavba prodejny Jednoty

SEDMDESÁTÁ LÉTA

Výsledky sčítání lidu k 1. 12. 1970 sdělují následující údaje: v Rapšachu je 232 bytů, z toho 54 v bytových jádrech. Vlastní koupelna je v 93 bytech, vodovod ve 102, elektřina v 219, chladnička v 137, televizor v 187 a vysavač v 97 bytech.

V roce 1957 bylo v obci jedno osobní auto, v roce 1970 už to bylo 31 osobních aut a 63 motocyklů.

61. Výstavba kabin na hřišti

V srpnu 1970 provedli místní občané opravu fasády kostela. V letech 1971 – 1973 byla v obci vybudována veřejná kanalizace. Každý majitel domu, než se na ni napojil, musel mít řádně postavený septik.

V únoru 1976 jednal MNV o výstavbě hostince a tanečního sálu, neboť hostinec „U Nováků“ i taneční sál již nevyhovovaly. Náklady na stavbu měly činit více než 5 milionů Kč. Protože dojíždějící řezník utekl v únoru 1976 z obchodu s tím, že v takových podmínkách pracovat nebude, bylo třeba urychleně vybudovat prodejnu novou. Za dva měsíce se tak stalo, umístěna byla v hostinci „U Nováků“.

V březnu 1976 také rychle rostla stavba dvou bytovek státních lesů za základní devítiletou školou.

V říjnu 1978 byla v akci Z dokončena rekonstrukce budovy MNV, v akci Z také probíhala stavba šaten na místním hřišti a přístavba bytové jednotky.

Pro havarijní stav budovy bylo k 1. 1. 1978 uzavřeno kino.

V roce 1978 vlastní 73 rodin z Rapšachu osobní automobil, 179 rozhlasový přijímač a 205 televizor, z toho 3 pro barevný příjem.

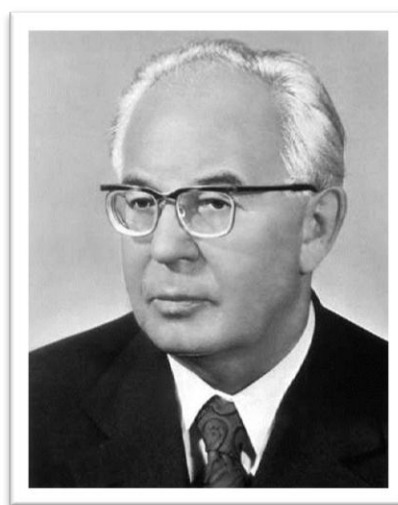
V roce 1979 se začalo s přípravnými pracemi na stavbě pohostinství se sálem – jak jinak než v akci Z.

OSMDESÁTÁ LÉTA

V roce 1980 došlo ke sloučení obce Rapšach a Halámky v jeden územní celek s jednotným názvem Rapšach.

V roce 1980 pokračovala výstavba nového pohostinství. Do konce října bylo odpracováno přes dva tisíce brigádnických hodin zdarma a přes tři tisíce hodin placených dle platných směrnic.

I v osmdesátých letech patří k velkým problémům obce značná migrace obyvatel. **Např. v roce 1981 se do Rapšachu přistěhovalo 26 občanů, odešlo jich 46, v následujícím roce se odstěhovalo 47 obyvatel, ale přistěhovalo se jen 13.** Migrace občanů v obci byla zapříčiněna zejména skromnými pracovními příležitostmi v jiných pracovních oborech než je zemědělství a práce v lese, nedostatečným spojením, které by umožňovalo za jinou práci dojíždět, a velkou vzdáleností kulturních center, což

62. Gustáv Husák

**8. prezident
v letech 1975 až 1989**

63. Stavba restaurace a sálu uvázla na mrtvém bodě

končit stavbu vlastními silami. Začalo proto jednání s ONV a bylo dohodnuto, že se nedokončená stavba prodá Velkovýkrmnám závod 01 Třeboň. V roce **1984** převzaly Velkovýkrmný celý objekt k dokončení a zavázaly se, že budou v dokončené stavbě provozovat normální restaurační činnost a sál budou na požádání zapůjčovat ke společenské a kulturní činnosti.

V roce **1985 Rapšach zaniká jako samostatná obec a stává se osadou střediskové obce Suchdol nad Lužnicí**. Již počátkem roku rada MNV na svém jednání vyslovila jednoznačný souhlas s integrací obce a zorganizovala podpisovou akci, ve které měl každý občan možnost vyjádřit, zda s integrací souhlasí či nesouhlasí. Z 641 občanů zapsaných v podpisových seznamech se kladně vyjádřilo 550 občanů (91,05 %), záporně 54 občanů (9,04 %), 37 občanů se nevyjádřilo, protože v té době byli mimo obec. Integrace byla uskutečněna k 1. červenci 1985, takže MNV v obci byl zrušen k 30. červnu 1985. V osadě Rapšach byl ustanoven občanský výbor, do jehož čela byl zvolen František Šetka.

64. Bývalé zdravotní středisko

postrádali zejména mladí občané.

V roce **1982** se výstavba „závodu veřejného stravování“ dostala do složité situace. Hrubá stavba byla hotova a dokončovací práce byly náročné na organizaci a souhru řemeslníků. Hlavním nedostatkem, který se projevoval již na začátku stavby, bylo to, že se nepodařilo zajistit vedoucího stavby a kvalitní stavební dozor. Často proto docházelo k závažným chybám v pracovním postupu a předělávání už hotového díla, např. bylo zapomenuto v základech stavby vytvořit otvor pro vodovod.

V roce **1983** bylo přes veškerou snahu MNV konstatováno, že není reálné do-

S nástupem Gustáva Husáka do čela KSČ, který na pokyn z Moskvy vystřídal Alexandra Dubčeka, nastalo definitivně období utužení režimu, tzv. normalizace. Následující dvě desetiletí jsou označovány za vládu „šedé zóny“, vládu konformismu a „reálný socialismus“. Ideologicky nepohodlní lidé byli v té době opět odstraňováni z významných míst a stát dál ztrácel schopné lidi. Petiční akce Charta 77 poukazovala na porušování lidských práv v ČSSR a vyvolala hysterickou reakci režimu.

Ke konci roku 1985 byla místní lidová knihovna přestěhována z vlhké a nevyhovující místnosti v budově zvláštní školy do dvou uprázdněných kanceláří po bývalém MNV. Prostředí knihovny se zkulturnilo, i když se vyskytly problémy s nedostatkem místa.

Na jaře a v létě roku **1986** byla brigádnická činnost v obci zaměřena především na výsadbu zeleně. Volná prostranství okolo domů byla oseta a opatřena keři. Příslušníci PS zde také vybudovali poutač s pohraniční tematikou. Upravovala se plocha před novou re-

staurací a hodně občanů se podílelo na úklidových pracích, aby mohla být budova co nejdříve otevřena. Dále se budovaly chodníky, nová kotelná při ZŠ, opravovaly podlahy v prostorách mateřské školy, upravovalo hřiště...

V roce **1987** se občanský výbor zabýval hlavně zajištěním brigádnické činnosti v obci a hladkým průběhem politických a veřejných akcí a oslav. Na plnění socialistických závazků se podílely všechny složky v obci i jednotliví občané.

I v roce 1987 přetrvává v obci značná migrace – odstěhovalo se téměř dvojnásobné množství obyvatel, než se do ní přihlásilo. Někteří občané odcházeli z obce ještě v témže roce, ve kterém se do Rapšachu přistěhovali, i když měli k dispozici pěkné byty a zaměstnání v místě. Jednalo se hlavně o zaměstnance státního statku a státních lesů.

Ani v roce **1988** v obci nepříbylo pracovních příležitostí – většina občanů pracovala u státního statku, v drůbežárně nebo u státních lesů. Jen malá část lidí za prací dojížděla. Potřebám občanů sloužil poštovní úřad, nová samoobsluha a restaurace a také zdravotní středisko, kam zajížděl lékař jednou týdně. Holíč a kadeřník pracoval v obci tři dny v týdnu.

Občanský výbor se scházel pravidelně jednou měsíčně, pracoval podle předem vypracovaného plánu a řešil nově vzniklé problémy v obci. Svou činnost také pravidelně vyvíjel Sbor pro občanské záležitosti, jeho členky měly na starosti především významná výročí obyvatel obce a vítání nových občánků.

Po uvolnění poměrů uvnitř Sovětského svazu a prosazení perestrojky v druhé polovině osmdesátých let se v listopadu 1989 i socialistické Československo otevřelo okolnímu světu a vydalo se na cestu k demokracii a tržnímu hospodářství. Gustáv Husák odstoupil a prezidentem republiky byl 29. prosince 1989 zvolen jednomyslně Václav Havel.

PL9 DĚJEPISNÁ ČÁST: OD ROKU 1954 DO ROKU 1989

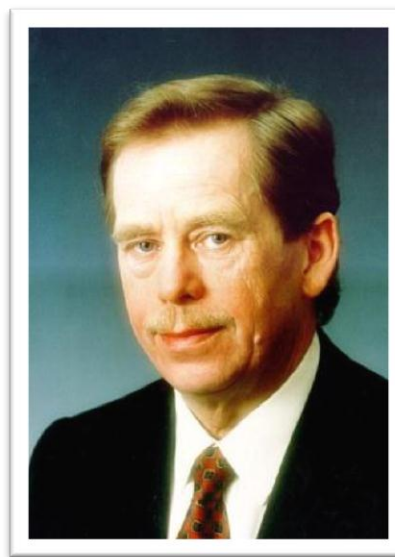
2.1.10. SAMETOVÁ REVOLUCE A POREVOLUČNÍ ZMĚNY

Rok 1989 přinesl do života celého našeho státu velkou změnu. Pokračovalo se v započaté přestavbě hospodářství, ale **hlavní zlom nastal až 17. listopadu. Události tohoto dne vedly ke svržení vlády jedné strany a k přeměně politického zřízení na demokratické principy.**

V Rapšachu se tyto dny a události zpočátku nijak výrazně neprojevaly. Lidé sice bedlivě sledovali zprávy v rádiu, televizi i novinách a živě o nich diskutovali, ale nadále se věnovali své každodenní práci.

Správa obce i po listopadové revoluci zůstala občanskému výboru v nezměněném obsazení. Scházel se nadále každý měsíc a jednou v roce svolával veřejnou schůzi. V tomto roce také byly uskutečněny dvě společné schůze s Národní frontou (NF). Projednávaly se zde potřeby obce a hlavně brigádnická činnost zaměřená na zlepšení estetického vzhledu obce. Na brigádnických akcích bylo v roce 1989 odpracováno přes 2 000 hodin.

O zábavu, poučení a sportovní vyžití občanů se staraly organizace sdružené v NF, nejvíce akcí bylo pořádáno ve spolupráci PO SSM a ZŠ pro školní mládež, ale i dospělí měli vcelku z čeho vybírat.

65. Václav Havel

**9. prezident ČSSR
v letech 1989 až 1992
1. prezident ČR
v letech 1993 až 2003**

Během tohoto roku se přistěhovalo 23 občanů a odstěhovalo 33.

Rok 1990 byl po více než 40 letech diktatury KSČ prvním demokratickým rokem. Na měsíc červen byly vypsané parlamentní volby a na listopad volby komunální. Vznikalo mnoho demokratických stran a hnutí, z nichž nevýznamnější bylo v té době Občanské fórum (OF), které vzniklo z popudu Ing. V. Šikrové i v Rapšachu.

Ustanovující schůze OF v Rapšachu se konala 30. května 1990 v místní restauraci. Protože občané požadovali znovu osamostatnění obce, rozhodlo se na této schůzi o uspořádání ankety návrhů na nové poslance NV Rapšach. Přítomno bylo 63 občanů.

K osamostatnění obce bylo uskutečněno mnoho jednání, která vyvrcholila rozhodnutím, že obec Rapšach bude opět samostatnou obcí od 1. 1. 1991.

Přípravy na parlamentní volby probíhaly v obci v klidu a bez zbytečných emocí a v pátek 8. června přesně ve 12 hodin vstoupili první voliči do slavnostně vyzdobené volební místnosti. Bylo odevzdáno celkem 442 platných hlasů a **nejvyšší počet získalo Občanské fórum (198 hlasů). Komunisté byli třetí (67 hlasů).**

Druhá schůze OF v Rapšachu se konala 21. června 1990, přítomno bylo 45 občanů. Byly zde zveřejněny ankety návrhů na poslance do nového národního výboru. Na další schůzi OF se už nesešli žádní občané a OF v obci zaniklo.

Dne 24. listopadu 1990 v 8 hodin začaly v Rapšachu **komunální volby**. Zapsáno bylo celkem 410 voličů, k volbám se dostavilo 345 voličů, odevzdáno bylo 332 platných hlasovacích lístků. Na volební listině bylo uvedeno 15 navržených kandidátů, kteří zastupovali Hnutí za samostatnou obec, Nezávislé kandidáty a Stranu zelených. Ve volbách jednoznačně zvítězilo Hnutí za samostatnou obec (1 578 hlasů), na druhém místě byla Strana zelených (913 hlasů), třetí Nezávislé kandidát (247 hlasů).

Do obecního zastupitelstva se podle počtu obyvatel dostalo prvních 10 zvolených občanů, ostatní byli jako náhradníci. Na ustavující schůzi byl starostou obce zvolen František Šetka. Na první veřejné schůzi 4. prosince 1990 byl přítomným občanům oficiálně představen nově

66. Budova radnice

1. března 1990 došlo k přejmenování Slovenské socialistické republiky na Slovenskou republiku (SR), 6. března 1990 pak došlo i k přejmenování České socialistické republiky na Českou republiku (ČR).

29. března 1990 následovalo přejmenování Československé socialistické republiky na Československou federativní republiku, 23. dubna 1990 však došlo k definitivnímu přejmenování na Česká a Slovenská Federativní Republika.

Jako důsledek vleklých národnostních sporů Československo zaniklo k 1. lednu 1993, kdy se Česká republika a Slovenská republika zcela osamostatnily jako dva samostatné a na sobě zcela nezávislé státy.

zvolený starosta a celý zastupitelský sbor. Tím skončila éra národních i občanských výborů a jejich předsedů. Nový státní orgán nese od nynějška název Obecní úřad, v jeho čele stojí starosta a zastupitelský sbor.

Dne 28. července vypukl pravděpodobně od odhozeného nedopalku lesní požár, na jeho zlikvidování se podílelo pět hasičských sborů. Byla zničena část lesa o výměře 2 ha.

V obci v roce 1990 pracovaly tyto společenské a zájmové organizace:

Vlastenecko-národopisné sdružení
Obec baráčníků „Vitoraz“ - původně

62 členů, během roku 3 členové vystoupili. K náplni jejich práce patřily členské schůze, zájezdy, organizace maškarního průvodu, maškarní ples, posvícenská zábava, oslava MDŽ.

Český svaz žen – po r. 1989 odešla více než polovina členek, z původního počtu 43 jich zůstalo jen 21. Pořádaly burzy oblékání a sportovních potřeb, výlety a přednášky.

TJ Sokol – Rapšach – jeho členové znovu zprovoznili sportovní hřiště s kabinami, s úspěchem se účastnili okresní fotbalové soutěže a uspořádali dvě taneční zábavy.

Turistický oddíl – pracoval při TJ Sokol a měl 37 členů, z toho 17 dětí. Pro klubovou činnost mu byla Státním statkem v Rapšachu propůjčena místnost v ubytovně statku. Pořádal pochody, hry a výpravy.

V září 1990 byl ustanoven samostatný Klub českých turistů, jehož základna se rozrostla na 62 členů, z toho 38 dětí.

Pionýrská skupina – po listopadové revoluci počet jejích členů poklesl na 41 členů. Skupina uspořádala maškarní karneval, pálení čarodějnic, podílela se na uspořádání MDD, účastnila se brigád. V průběhu měsíce září poklesla členská základna na 19 členů, a tak byla 30. 9. 1990 činnost Pionýrské skupiny v obci definitivně ukončena.

Místní lidová knihovna – obsahovala přes 3 000 svazků, od revoluce počet čtenářů značně poklesl, v tomto roce činil pouze 79 registrovaných členů. Pořádala knižní výstavy, exkurze a besedy.

V roce 1991 bylo provedeno sčítání lidu a v platnost vešla liberalizace cen, která přinesla nejen zdražení, ale také volnou tvorbu cen.

Byly zrušeny pojízdné prodejny a až na odvoz popela zanikly veškeré služby v obci.

V průběhu roku vzniklo v Rapšachu 53 soukromých podnikatelů v různých profesích. Asi 30 % z tohoto počtu podnikalo v těžební činnosti u lesů. Z ostatní činnosti to byl prodej keramiky, nákup a prodej drobného zboží, textilu, drogerie, výroba cukrářských výrobků, oprava a prodej kol, fotografování, zhotovování nápisů a plakátů, zednické, klempířské a vodoinstalátérské práce a opravy zemědělských strojů.

Přínos pro obec z těchto činností byl však zcela nepatrný.

V obci se v tomto roce objevila první vlna nezaměstnanosti, nejvíce propuštěných se objevilo u státního statku.

Podle sčítání lidu v roce 1991 měl Rapšach celkem 571 obyvatel, z toho 281 mužů a 290 žen. Ekonomicky aktivních občanů bylo celkem 286, za prací vyjíždělo 110 občanů.

V obci bylo započteno 202 domů s 260 byty. Z tohoto počtu bylo trvale obydleno celkem 143 domů a 200 bytů.

V roce 1991 byla rozestavena „sedmibytovka“ OÚ.

V rámci restituce bylo požádáno o 33 budov, jednalo se převážně o majetek vysídlelců z r. 1953. Na lesní správu bylo podáno na 100 žádostí na navrácení lesa.

V roce 1991 v obci působila jedna politická strana (KSČM) a osm společenských organizací – Klub českých turistů, Národopisná obec baráčníků, TJ Sokol (později TJ SK Rapšach), Myslivecké sdružení, Svaz dobrovolných hasičů, Český svaz žen, Střelecký klub a Automotoklub.

V r. 1992 se obec Rapšach přihlásila ke sdružení obcí na vybudování centrální skládky odpadků ve Stráži nad Nežárkou, její finanční příspěvek činilo téměř čtvrt milionu korun.

67. Bytovka obecního úřadu

V září tohoto roku došlo k rozdělení státních lesů na Lesy České republiky a Státní akciovou společnost.

V prosinci byla založena soukromá firma KODAVO, která začala provádět práce zadané jí Lesy České republiky. Ke katastru obce Rapšach byl přičleněn i katastr bývalé obce Nová Ves u Klikova.

V obci docházelo k registraci dalších soukromých podnikatelů – např. pěstování bonsajů, odchov a výkrm brojlerů, řeznictví a uzenářství, oprava elektrických spotřebičů...

**68. Správní budova dnešní
Farmy Bronco Rapšach**

V březnu 1992 byla na místním státním statku otevřena kantýna a v červenci byla pro nerentabilitu uzavřena restaurace Jednoty.

O půlnoci z 31. prosince 1992 na 1. leden 1993 právně i fakticky zaniklo Československo, byla vytvořena Česká republika a Slovenská republika.

Zrod nové republiky se v Rapšachu obešel bez oslav, spíše se projevovala touha po zachování Československa.

V tomto roce došlo k opravě hřbitova, rozhlasové ústředny, budovy obecního úřadu, školních budov..., ale především se konečně začalo s rozsáhlou opravou místního kostela. V první etapě byl

opraven propadající se strop.

Společenský život v obci značně poklesl, většina společenských organizací zanikla nebo fungovala jen na papíře. Výjimkou byl jen TJ Sokol, který se však věnuje jen fotbalu, a Klub českých turistů.

Dne 1. 1. 1993 zanikla Lesní správa – akciová společnost Třeboň, na její místo nastoupila firma s ručením omezeným KODAVO.

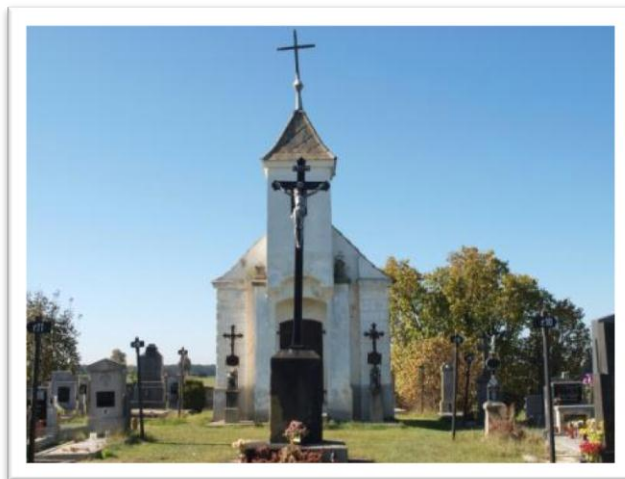
K 1. 7. 1993 byla z bývalého státního statku založena firma Agro Vitoraz, která ve svých prostorách mimo hospodářství provozovala prodejnu potravin, pohostinství, nákladní dopravu a opravu zemědělských strojů.

V říjnu došlo na místním hřbitově k vykradení kapličky – byly odcizeny čtyři obrazy a tři sošky.

V září 1994 uplynulo 70 let od položení základního kamene ke stavbě místní základní školy, vedení školy uspořádalo k tomuto výročí oslavy s bohatým programem.

Dne 2. září proběhl Sjezd rodáků z Rapšachu. Od brzkého rána se náves plnila stále nově příjezdějícími auty z různých částí republiky a také z Rakouska. Sjelo se celkem 239 rodáků se svými rodinami.

Dne 31. května 1996 začaly první parlamentní volby v samostatné České republice.

69. Kaplička na hřbitově

V seznamu voličů obce bylo zapsáno 434 voličů, voleb se zúčastnilo 333 voličů, odevzdáno bylo 329 platných hlasů.

Ve volbách v Rapšachu zvítězila ČSSD (104 hlasů), na druhém místě byla ODS (69 hlasů), na třetím KSČM (48 hlasů).

K největším akcím roku 1996 v obci byla půdní vestavba učebny pro 9. třídu, která se opět stala povinnou, dále zřízení počítačové učebny a školní studovny. Tyto akce stály obec téměř 2 miliony korun.

K tragické události došlo dne 8. 3. 1996 v Halámkách, kde při manipulaci s nalezeným ručním granátem a následném výbuchu utrpěli vážná zranění dva žáci zdejších škol. Jeden z nich svým zraněním podlehl.

Ve dnech 4. – 24. července 1997 postihla severovýchodní Čechy, téměř celou Moravu a další regiony střední Evropy největší povodeň 20. století. Vznikala různá konta na pomoc postiženým oblastem a nechyběla ani materiální pomoc. Obec Rapšach vybrala a odeslala na určené konto 27.000 Kč a řada občanů posílala své příspěvky individuálně.

Dne 13. září 1998 se opět konal sraz rodáků z Rapšachu, 45 osobních aut zaplnilo celou náves.

V roce 1999 proběhla v obci řada oprav, k nejvýznamnějším patřila rekonstrukce hřbitova a oprava požární nádrže.

Zdejší společenský život byl téměř nulový, pryč byly doby bálů, maškarních plesů, tancovaček, všech akcí různých organizací a spolků, při kterých se občané scházivali.

V říjnu 1999 proběhly oslavy k 75. výročí položení základního kamene k budově ZŠ. Tato akce byla spojena se setkáním bývalých učitelů na této škole, sešel se jich opravdu nemalý počet.

Dopravní obslužnost v obci se rok od roku zhoršovala, v roce 2000 byly pro ztrátovost od června zrušeny nedělní spoje do Českých Budějovic a Jindřichova Hradce.

70. Pozvánka na sraz rodáků

PL10 DĚJEPISNÁ ČÁST: SAMETOVÁ REVOLUCE A POREVOLUČNÍ ZMĚNY

2.1.11. PRVNÍ DESETELETÍ 21. STOLETÍ

K 1. březnu 2001 se konalo v České republice Sčítání lidu, domů a bytů. K tomuto dni žilo v Rapšachu 550 obyvatel, z toho 278 mužů a 272 žen. Dále bylo napočítáno 218 domů, z toho 203 rodinných domů a 10 bytových domů. Většina rodin vlastnila jeden i více automobilů, pevná telefonní linka byla v 77 bytech, pevný i mobilní telefon vlastnilo 153 obyvatel.

Druhý a třetí srpnový týden 2002 se Českou republikou přehnala jako smršť povodeň, která ničila vše, co jí stálo v cestě. Lidé byli připraveni na stoletou vodu, přišla však pětisetletá. Zaplavila části Prahy, České Budějovice byly několik dní odříznuty od světa, historické centrum Českého Krumlova zmizelo pod vodou.

Ani Rapšach a okolní obce velká voda neušetřila, napáchala i zde značné škody.

Každé druhé pondělí se scházelo obecní zastupitelstvo, v tomto roce se mimo jiné projednávala příprava na plynofikaci obce a na stavbu nové čističky odpadních vod.

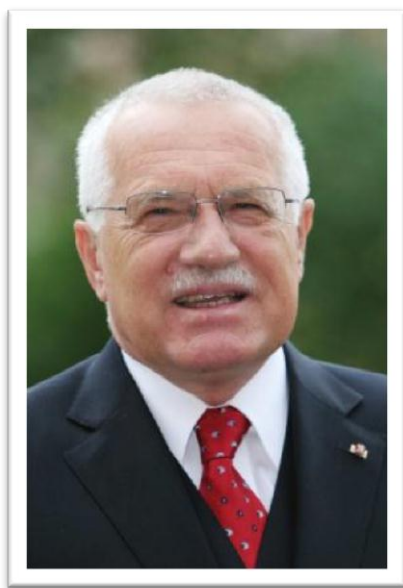

V roce 2003 se po dlouhé době v naší obci nenarodil ani jeden nový občanek.

Pro zlepšení práce byly v obci ustanoveny nové komise a výbory – finanční, revizní, stavební a Komise pro projednávání přestupků.

K nejdůležitějším akcím roku patřila plynofikace obce a stavba čističky odpadních vod. Na tyto akce obec získala státní dotace, velmi výhodné úvěry a půjčky. Z celkových projektovaných nákladů plynofikace, tj. 11,5 milionů Kč, obec uhradí přibližně jednu třetinu (3,65 milionů). Z celkových nákladů na stavbu čističky, které činí 12,127 milionů Kč, uhradí obec zhruba polovinu.

V květnu 2003 přistoupila naše obec do nově založeného svazku obcí Vitorazsko, jehož členy jsou České Velenice, Suchdol nad Lužnicí, Rapšach, Dvory nad Lužnicí, Nová Ves nad Lužnicí, Halámky a Hranice.

71. Václav Klaus

**2. prezident ČR
v letech 2003 až 2013**

Ve dnech 13. a 14. června 2003 se v naší obci konalo referendum o vstupu České republiky do Evropské unie. Referenda se zúčastnilo celkem 247 voličů, 187 voličů bylo pro ano, 59 voličů vyslovilo ne, jeden hlas byl neplatný.

V prosinci tohoto roku byl po rekonstrukci otevřen místní hotel.

Obecní úřad v Rapšachu spolu s kolegy z rakouského Alt – Nagelbergu zajistil v průběhu prázdnin roku 2004 mimořádné otevření státní hranice na místě připravovaného přechodu Rapšach – Brand, za čtyři dny přešlo hraniční přechod na 700 občanů.

Na zasedáních zastupitelstva obce se projednávaly hlavně záležitosti, které byly v souvislosti s již ukončenými investičními akcemi z minulého roku - výstavbou ČOV, čerpacích stanic a kanalizačních výtlaků a plynofikace obce.

Jedním z hlavních bodů jednání zastupitelstva bylo rozhodnutí ve věci budoucího provozovatele celé kanalizační soustavy. Po obsáhlé diskusi, při které se zvažovala různá pro a proti, nakonec bylo zastupiteli rozhodnuto, aby provozovatelem byla Obec Rapšach.

V roce 2005 došlo v rámci plnění projektu „Obnova a rozvoj historicko-naučných cykloturistických okruhů na Novohradsku a Vitorazsku“, který zajišťuje Novohradská občanská společnost, k obnově dvou křížů – jednoho na Spáleníšti a druhého v zaniklé osadě Kunšach.

V tomto roce bylo také díky místním sponzorům uvedeno do provozu veřejné osvětlení na Bamšuli.

V roce 2006 byla dokončena výstavba čističky odpadních vod. Po čtyřletém nátlaku, který byl vyvinut na krajský úřad, se podařilo přimět ho k uvolnění částky 1 700 000 Kč na rekonstrukci části silnice z Tušti do Rapšachu.

Na základě výsledků z komunálních voleb, které proběhly v říjnu roku 2005, došlo ke změnám ve složení členů zastupitelstva obce a ke změně starosty a místostarosty. Prvního porevolučního starostu Františka Šetku vystřídal ve funkci JUDr. Lenka Cvrčková.

V tomto roce se také podařilo získat přímou dotaci ze státního rozpočtu na rekonstrukci budovy základní školy 5 milionů Kč.

V neděli 8. dubna 2007 proběhl s velkým úspěchem mezi 10. – 14. hodinou první Velikonoční jarmark. Připravili ho žáci a učitelé Základní a Mateřské školy v Rapšachu spolu s obecním úřadem a zařadil se k pravidelným akcím v obci.

72. Velikonoční jarmark

né zavedení tradičního posvícení v obci.

Přehled událostí prvních deseti let nového tisíciletí v Rapšachu může završit rekonstrukce mateřské školy a oslavy 85. výročí zdejší základní školy, které proběhly v roce 2009, a revitalizace zeleně a obnova zpevněných ploch před samoobsluhou, které se uskutečnily v roce 2010.

PL11 DĚJEPISNÁ ČÁST: PRVNÍ DESETILETÍ 21. STOLETÍ

2.1.12. SOUČASNOST A VÝHLED DO BUDOUCNOSTI

V roce 2011 konečně došlo na opravu silnice v Rapšachu. Rekonstrukce se týká průtahu obcí od parkoviště před kantýnou po konec obce za základní školou směrem na Spáleniště, dále chodníků a veřejného osvětlení. Investorem rekonstrukce je Jihočeský kraj, chodníky a veřejné osvětlení financuje obec. Bezprostředně navazující akcí je „Revitalizace zeleně a obnova zpevněných ploch na návsi v Rapšachu“. Dodavatelem obou investičních akcí je firma Swietelsky stavební s.r.o., pobočka Jindřichův Hradec. K realizaci nového veřejného osvětlení byla výběrovým řízením vybrána firma INSTALEX – Ladislav Kašparů z Jindřichova Hradce.

73. Zrekonstruovaná silnice a chodníky

74. Slavnostní otvírání návsi 26. května 2012

V předešlých kapitolách jsme se prošli dějinami obce od jejích počátků až do současnosti. Nyní žije v Rapšachu přibližně 560 obyvatel.

Jaká je čeká budoucnost?

Z Rapšachu se nikdy nestala plánovaná „Vzorová socialistická pohraniční obec“, její s velkou pompou vystavovaná maketa byla po několikaletém povalování v nedůstojných prostorách nakonec před místním kravínem spálena, velikášské stavební plány zmizely v nenávratnu.

Život v obci nebyl, není a zřejmě nikdy nebude jednoduchý – minimální pracovní příležitosti, nedostatečná dopravní obslužnost, značná vzdálenost od větších měst, chybějící volnočasové aktivity, neexistující společné kořeny spojující její obyvatele, to jsou faktory, které ho negativně ovlivňují.

Na druhé misce vah se nachází krásná příroda, klid, zdravé ovzduší, hluboké lesy plné hub a borůvek, blízkost hranic a také snaha vedení obce i mnoha jejích obyvatel o zlepšení a zkvalitnění životních podmínek.

Je na každém z nás, na kterou stranu a nakolik si jazýček pomyslných vah necháme vychýlit.

PL12 DĚJEPISNÁ ČÁST: SOUČASNOST A VÝHLED DO BUDOUCNOSTI

2.2. STRUČNÉ DĚJINY ŠKOLSTVÍ V RAPŠACHU

76. Kostel na pohledu z roku 1917

Přestože kostel byl v Rapšachu postaven již ve 14. století, první škola zde byla zřízena až v roce 1784. Učilo se v domě č. p. 7, kde je dnes umístěn obecní úřad, a učitel této jednotřídky byl také varhaníkem a kostelníkem. Druhá třída školy byla později v hospodářském stavení „U Uhrů“. Místnosti byly velice malé. Školu v Rapšachu navštěvovaly také děti ze Spáleniště, Františkova, Kunšachu a Tušti. Škola byla spravována českým farářem, a proto byli učitelé Češi a učilo se v českém jazyce. Před rokem 1870 se začalo do školy zavádět utrakvistické (tj. česko-německé)

vyučování. Dopoledne se učilo německy, odpoledne česky. Předtím se učilo tři dny v týdnu německy a ve zbytku týdne česky. **Po roce 1870 se vyučuje pouze německy.** Protože se často museli s dětmi dorozumívat v mateřském jazyce, ovládali učitelé obě řeči. Od roku 1886 byly nařízením dolnorakouské zemské správy do škol zavedeny německé učebnice, pouze náboženství se učilo v nižších třídách česky.

Děti se většinou němčině nenaučily a svůj mateřský jazyk kazily německými výrazy. Stávaly se z nich tzv. **bastáci**. Lidé zcela lhostejní k příslušnosti k národnosti, kteří se nepočítali ani k Čechům ani k Němcům. Výsledkem byl i **velký počet analfabetů – lidí, kteří neuměli číst ani psát.** U mladších lidí to bylo 20 až 25 %, u starších 50 %.

Rakouský spolek Schulverein v Rapšachu zřídil roku 1909 mateřskou školku (Kindergarten). Umístěna byla v domě č. p. 268, kde je i dnes mateřská škola.

V roce 1877 byla vystavěna v Rapšachu nová škola v č. p. 193 (dnešní základní škola praktická). Ve škole v této době působilo sedm učitelů a jedna učitelka ženských ručních prací. Učilo se v šesti třídách, po přibližně 60 dětech, a v londýnské expozituře, která byla zřízena v roce 1892 v domě Antonína Kříže č. p. 129. Do této školy chodili žáci prvních tří ročníků a bylo jich kolem čtyřiceti. Roku 1892 byla zřízena při této škole expozitura (pobočka) v Londýně.

V Rapšachu chtěla v roce 1914 Národní jednota pošumavská koupit dům č. p. 117, kde se mělo vyučovat česky. Tato snaha však byla přerušena 1. světovou válkou. Za 1. světové války nebyl učitel pro expozituru v osadě Londýn a děti z této osady chodily do školy v Rapšachu.

Děti ze Spáleniště musely docházet do školy v Rapšachu. Kvůli špatné cestě a velké vzdálenosti jednotlivých chalup

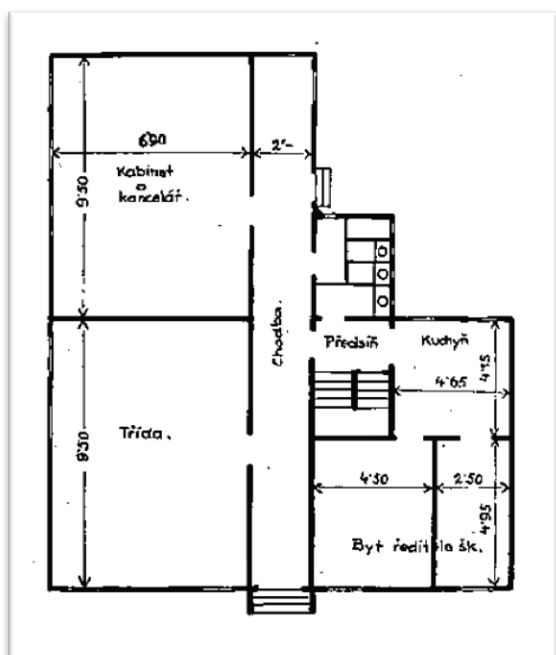
75. Škola v č. p. 193, dnes ZŠP

od školy domáhali se obyvatelé Spáleniště vlastní školy, jejíž stavba měla začít roku 1890. Protože se vyskytly problémy s financováním stavby, stalo se tak až v roce 1900. Následujícího roku byla stavba dokončena a zahájeno vyučování. Školu navštěvovalo v průměru 90 dětí.

PL13 DĚJEPISNÁ ČÁST: ŠKOLSTVÍ V RAPŠACHU DO ROKU 1920

2.2.1. ŠKOLSTVÍ V RAPŠACHU OD ROKU 1920 DO ROKU 1925

77. Původní půdorys dnešní mateřské školy

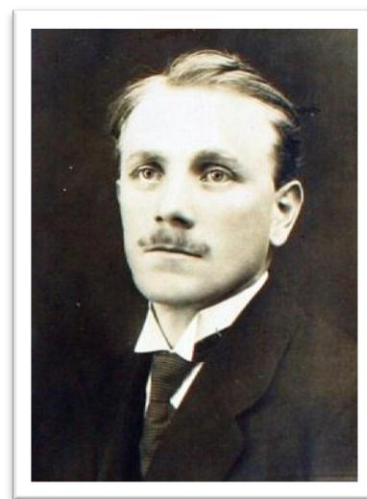
Po otevření měšťanské školy se obecná škola stává pětiletou a při páté třídě byla otevřena pobočka. Měšťanská škola byla umístěna v budově dřívější „Kindergarten“ č. p. 268 (dnešní mateřská škola). Budova měla dvě učebny a byt pro ředitele školy. V přední místnosti byla umístěna 1. třída, zadní místnost sloužila jako kabinet, kancelář a sborovna. Budova vyhovovala potřebám školy pouze v prvním roce, kdy do ní chodilo 52 žáků. **Ředitelem školy byl jmenován Jan Mík, který však po několika měsících zemřel.**

Počátkem školního roku 1922/1923 zde byla v zadní místnosti otevřena druhá třída. Pro kabinet byla pronajata místnost v č. p. 80, která byla bez oken a vlhká, pro úřadovnu pak místnost v č. p. 250.

Učitelé zdejších škol sem byli přiděleni inspektorátem třeboňského okresu. Lidé poštvaní rakouskými učiteli zpočátku po připojení k ČSR české škole nepřáli a na učitele se dívali jako na vetřelce. Postupně si však učitelé zdejší obyvatelé získávali – poskytovali zdarma právní rady, vyřizovali dopisy od českých úřadů, pořádali besídky s českými písněmi, nacvičovali s žáky divadlo a pořádali večerní kurzy českého jazyka pro dospělé.

Obecní škola s českým vyučovacím jazykem byla v Rapšachu zřízena výnosem zemské školní rady v září roku 1920 v budově č. p. 193. Výnos byl vydán necelý měsíc po připojení Vitorazska k ČSR. Zřízena byla jako šestitřídní s expoziturou v osadě Londýn. Pro dvě třídy musely být upraveny místnosti původní staré školy č. p. 7. **Při prvním zápisu bylo zapsáno 197 chlapců a 174 dívek, celkem tedy 371 dětí.** V osadě Spáleniště byla po připojení k ČSR vytvořena z bývalé německé školy česká státní škola dvoutřídní.

Státní měšťanská škola byla v Rapšachu zřízena výnosem ministerstva školství a národní osvěty dne 21. června 1921. Organizována byla jako trojtřídní smíšená měšťanská škola s vyučovacím českým jazykem, s třemi definitivními postupnými třídami.

78. Jan Mík

Nový ředitel měšťanské školy Josef Noska hned po svém nástupu ve školním roce 1923/1924 upozorňoval, že dosavadní umístění školy je pouze přechodným opatřením, a pomyslel na výstavbu nové školní budovy. V tomto školním roce byl při měšťanské škole zřízen třetí ročník a při první třídě pobočka, byla tedy I. A. a I. B. měšťanské školy. Obecná škola musela pro tyto první třídy zapůjčit měšťanské škole místnosti v budově č. p. 7. Pro pátou třídu obecní školy byla obstarána místnost v zadní části obecního domu č. p. 256. Tato místnost

79. Dělníci, pracující na stavbě školy

nebyla příliš vhodná pro vyučování, neboť tu byla dříve stáj, byla vlhká a s okny obrácenými k severu. Ostatní třídy měšťanské školy byly ponechány v budově bývalé opatrovny č. p. 268. Výstavba nové budovy byla nevyhnutelná.

Již v únoru roku 1924 se dostavil do obce k prozkoumání místa vyhlédnutého pro školu architekt Ing. Trapp a v dubnu téhož roku byly zaslány plány vypracované architektem Charváttem. Podle těchto plánů měla mít budova tvar letadla (vpředu křídla, od nich dozadu byla protáhlá část určená pro

třídy), měla být o zvýšeném patře, se střechami vysoko vybíhajícími, a skládat se ze šesti učeben, kreslírny, tělocvičny (pravé křídlo), kabinetů, dvou dílen, z ředitelny, sborovny, šatny a čítárny pro přespolejší děti, z bytu pro ředitele školy (levé křídlo) a z bytu školníka. V podkroví bylo pamatováno třemi místnostmi na učitele, dole vedle dílen měla být upravena kuchyně a koupelna, z druhé strany pak zřízeny sklepy a kolny k uschování paliva. Výstavba školy byla zadána treboňskému staviteli J. Smržovi.

Dne 23. září 1924 byl položen základní kámen za účasti úřadů, místních spolků, členů obecního zastupitelstva a učitelů s žáky. Po uvítání hostů starostou obce Josefem Bártlém promluvil o důležitosti výstavby školy pro kraj ředitel Josef Noska a při poklepě na trikolórou opletený kámen pronesl heslo: „Bud’ pohraniční národní baštou ducha Masarykova se statečností Žižkovou!“.

Po proslovu ministerského rady Ing. Schwarze, končícím heslem: „Ku povznesení kraje a národního uvědomění!“, a po svolání hesel ostatních vzácných hostů slavnosti, byl za zpěvu národní hymny základní kámen vložen do země. Ke kameni přiložil ředitel Noska listiny o první světové válce a o připojení Vitorazska k ČSR. Vedle listin byly také položeny mince ražené v této době.

Po položení základů stavba školy rychle pokračovala, takže před Vánocemi byl již hotový krov. Vnitřní práce postupovaly však velmi zdlouhavě, a tak lhůta stanovená ministerstvem školství na 1. července 1925, aby se od 1. září mohlo v novostavbě učit, nemohla být dodržena.

Vyučování bylo tedy zahájeno 1. září 1925 ve starých budovách.

PL14 DĚJEPISNÁ ČÁST: ŠKOLSTVÍ V RAPŠACHU OD R. 1920 DO R. 1924

2.2.2. ŠKOLSTVÍ V RAPŠACHU OD ROKU 1925 DO ROKU 1937

Nová budova školy byla dobudována během měsíce října roku 1925 nákladem 1 3000 000 Kč. Žádosti ředitele J. Nosky, aby mohla být na paměť osvoboditele Vitorazska pojmenována Masarykova státní měšťanská škola, kancelář pana prezidenta s radostí vyhověla.

K slavnostnímu otevření školy bylo zvoleno výročí největšího státního svátku, 28. října.

Na slavnostní otevření byl pozván i prezident T. G. Masaryk, ale prezidentská kancelář zaslala omluvný dopis, ve kterém si přeje: „Aby nová škola splnila naděje, které do ní český lid kraje vkládá, a stala se střediskem všech kulturních snah obyvatelstva a svými vyučovacími a výchovnými výsledky pravou dílnou lidskosti v duchu Jana Amose Komenského.“

Od rána v obci vyhrávala místní Wolfova kapela a obec vyzdobena mnoha státními vlajkami vítala vzácné hosty. U nové budovy školy zazpíval pěvecký spolek Pěslav z Třeboně. Slavnostní řeč pronesl ministerský rada Dr. Šíp, pak následovaly proslovy zástupců jednotlivých úřadů, načež stavební rada Ing. Jiráček předal řediteli Noskovi klíče od budovy. Ten připomněl, že škola byla založena ve výročí smrti velikého jihočeského rodáka, Jana Žižky z Trocnova, který před pěti sty lety zemřel před Přibyslaví. To také čteme v žulové desce, vsazené v průčelí vpravo od schodiště: „Založena v roce Žižkově 1924“.

Dále následovala prohlídka školy, lidový koncert Wolfovy hudby na náměstí a společný oběd hostů v hostinci K. Zimmela. Zde také celé odpoledne účinkoval pěvecký spolek Pěslav a večer se hrálo divadelní představení O silném kováři.

V novostavbě, která byla opatřena popisným číslem 290, se začalo učit teprve po úřední kolaudaci počátkem roku 1926.

Když se v lednu 1926 třídy měšťanské školy přestěhovaly ze školní budovy č. p. 268 do nové budovy Masarykovy školy, zaujaly toto místo dvě nejvyšší třídy školy obecné. Tak tomu

80. Škola krátce po dostavbě

bylo pouze do listopadu téhož roku, kdy do domu č. p. 268 bylo umístěno oddělení mateřské školky, a druhá místnost byla přestavěna na byt pro učitele měšťanské školy. Dvě nejvyšší třídy obecné školy pak byly umístěny do nové budovy měšťanské školy.

Ve školním roce 1926/1927 byla založena u školy rozsáhlá zahrada podle plánu navrženého ředitelem školy. V zahradě bylo oddělení pro potřeby vyučování přírodopisu, vpředu byly okrasné květiny a keře, na východní straně byl vysázen ovocný sad. Podél dvora školy bylo zřízeno cvičiště pro

děti a okolo něj vysázeny lípy a ozdobné keře.

Dne 1. září roku 1927 došlo ke spojení správy obecní školy se správou školy měšťanské. Ředitelem obou škol se stává Josef Noska, bývalý ředitel obecní školy Jan Podolák odešel do Českého Krumlova. Ústřední matice školská v Praze zřídila v listopadu roku 1926 v obci mateřskou školku a opatrovnu o dvou odděleních. Jedno oddělení bylo umístěno v budově č. p. 268, druhé v budově č. p. 193. Pedagogická a hospodářská správa byla svěřena řediteli měšťanské školy.

Výnosem ministerstva školství a národní osvěty ze dne 22. července 1927 byla přeměněna expozitura obecní školy v osadě Londýn ve školu samostatnou. Prvním ředitelem školy byl jmenován zdejší dosavadní učitel Josef Hanzal. Pro nedostatek místa navštěvovaly

Zajímavosti ze školní kroniky:

- V dubnu 1926 navštívilo školu několik Američanů, zdejších rodáků, kteří přijeli do bývalé vlasti, aby byli přítomni všesokolskému sletu v Praze.
- V červenci 1929 bouře s velkým krupobitím a prudkou vichřicí způsobila na nové škole značné škody – zídkový plot byl povalen, fasáda školy otlučena, téměř 200 okenních tabulí rozbito, střecha poničena, sklepy a dílny zatopeny, keře zatlučeny do země.

tuto školu pouze děti prvního až třetího ročníku obecné školy. Starší děti docházely do Rapšachu. Ve školním roce 1927/1928 bylo zapsáno 17 dětí. Počet dětí se pohyboval průměrně mezi deseti až dvaceti žáky. Školní místnost byla pronajata v budově č. p. 129, jejímž majitelem byl Antonín Kříž, domkář v Londýně. Roční nájem byl 180 Kč. Tato místnost však nevyhovovala, protože neměla kabinet, byla malá a nevhodná ke školním účelům.

Během prázdnin roku 1928 byly v budově obecní školy č. p. 193 prováděny větší opravy. Opravy prováděla firma Ing. Rudolfa Bednáře ze Suchdola nad Lužnicí. Chodba, která byla až dosud vyložena plochými kameny, byla opatřena dlaždicemi, u vchodu pak přibýlo schodiště. Opraveny byly také třídy a kabinety. Náklady činily 3 800 Kč. Při vykopávání kamenné dlažby byl ředitel školy Josef Noska upozor-

něn místním truhlářem Františkem Kainrathem, že u hlavního vchodu je ukryt poklad. Františku Kainrathovi bylo 75 let a jako truhlářský učeň pracoval na stavbě školy u mistra Kotziny. Pamatoval si, že při slavnosti zakládání školy v roce 1877 byl do zdi vložen jakýsi poklad. Ředitel dal proto opatrně kopat u hlavního vchodu. Po pravé straně u schodů za hlavními dveřmi byl spatřen ve zdi tesaný kámen s příkrovem. Bylo jasné, že jde o základní kámen. V kamenu se nalézaly čtyři listiny psané německy tehdejším farářem Tomášem Kleinem. Listiny byly uloženy v porcelánové zlatkové krabici. Vedle listin leželo 22 drobných mincí a jedna pětizlatka. Po pořízení opisu byly původní listiny i mince uloženy na původní místo. Ředitel Noska k nim přidal list, ve kterém se psalo o nálezů listin a byly v něm stručně vyličený poměry v obci.

V roce 1930 ředitel Josef Noska odešel do Suchdola nad Lužnicí, kde se stal ředitelem měšťanské školy. Jeho odchod byl velkou ztrátou pro obec, neboť byl velmi činný v kulturních i sportovních spolcích a zasedal také v obecním zastupitelstvu: „Co v obci jakožto součásti státu bylo třeba vykonat, bylo promyšleno a provedeno většinou jím. Úroveň duševního života občanstva byla jeho přičiněním zvýšena...“. Po roce opustil úplně i zdejší prostředí, když byl na své přání přeložen na Plzeňsko a stal se ředitelem školy v Dobřanech.

Dne 1. září 1930 se stal ředitelem škol Bernard Karas z Kaplice. Velice brzy se názorově střetl s mladšími učiteli, kteří si přáli, aby jeho působení v obci skončilo co nejdříve. Tomuto přání ministerstvo školství vyhovělo a počátkem školního roku 1931/1932 byl pověřen správou Měšťanské školy ve Starém Městě u Nové Bystřice. Toto místo však nepřijal, a protože byl značně zámožný, odešel na předčasný odpočinek do Prahy. **Novým ředitelem zdejších škol se stal Jan Vrhel,** až dosud ředitel Měšťanské školy v Kounově na Žatecku.

Také ve 30. letech 20. století pokračovaly na školách v Rapšachu vyvařovací akce. V říjnu 1935 založil ředitel Jan Vrhel odbor ochrany matek a dětí v Rapšachu. Jeho členky začaly vařit dětem teplé svačiny nebo v poledne teplé polévky. Od poloviny ledna do poloviny dubna 1936 bylo uvařeno 41 krát až 200 polévek denně. Dětem bylo zdarma vydáno přes 8 000 porcí. Prostředky na vyvařovací akce činily přes 1 600 Kč a převážně byly hrazeny z akce Venkov dětem. Ve škole v Londýně bylo

81. Bernard Karas

dětem podáváno zdarma vařené mléko. Vyvažovací akce pokračovaly i v dalších letech.

Od roku 1935 se začala do vyučování zařazovat branná výchova, zejména do tělesné výchovy, kreslení, zeměpisu a zpěvu. Bylo také provedeno poplachové cvičení.

Školní rok 1937 začal smutnou událostí. **Dne 14. září zemřel první prezident Československa T. G. Masaryk.** Učitelé ve smutečních šatech oznámili žákům smutnou zprávu. Mnoho žáků plakalo. V den pohřbu bylo ve školách volno a nikde se nepracovalo.

PL15 DĚJEPISNÁ ČÁST: ŠKOLSTVÍ V RAPŠACHU OD R. 1925 DO R. 1937

2.2.3. ŠKOLSTVÍ V RAPŠACHU OD ROKU 1938 DO ROKU 1945

Počátek roku 1938 začal v Rapšachu jako obvykle. Ve škole probíhala stravovací akce jako každý rok. Bylo uvařeno celkem 6 681 porcí polévek. Kromě toho bylo vybráno 15 podvyživených dětí, které každý den po šest týdnů dostávaly celý oběd v hostinci pana Korbela.

Narozeniny prezidenta Edvarda Beneše byly v roce 1938 slaveny zvláště důstojně. Škola byla místními spolky a obecním úřadem požádána o provedení oficiální oslavy. Dne 28. května se za neobvykle velké účasti rodičů a občanů konala školní besídka. Účastnily se i školy ze Spáleniště a Londýna a tělocvična i se šatnou byla zcela zaplněna. Po besídce byl uspořádán průvod obcí, v jehož čele nesl oddíl skautů státní vlajku. Na náměstí pak byla za zpěvu státní hymny vlajka vztyčena. V projevu ředitel školy Jan Vrhel vzpomenul vojáky naší armády, kteří byli právě povoláni chránit hranice před hrozbami sousedního Německa.

Dne 24. listopadu 1938, kdy byla obec Rapšach předána Německu, přestává vyučovací činnost české školy. Po zabrání obce si německé úřady stěžovaly, že z četnické stanice i z budovy finanční stráže bylo odvezeno všechno zařízení. Zejména však byla vyklizena měšťanská škola. Spisy byly rozházené, kalamáře roztlučené a učební pomůcky a zařízení odvezeno. Řediteli měšťanské školy, který pobýval v Suchdole nad Lužnicí, bylo nařízeno zařízení vrátit. Stalo se tak již 6. prosince 1938.

Ředitel obecní školy v Londýně Václav Náprstek se rozloučil s dětmi již 22. listopadu. Na památku dal každému žákovi jednu vyřazenou knihu ze žakovské knihovny. Jeho poslední zápis ve školní kronice vypadal takto: „*Sbohem romantická Mýti se starými hamry, sbohem krásné pohraniční lesy, sbohem divný lide. Sbohem děti!*“

Od 1. prosince 1939 se učilo v Rapšachu ve všech školách jen německy. Školní kroniky z té doby se nezachovaly, takže bližší zprávy o počtech žáků a učitelů nejsou známy.

Dne 8. května 1945 byly vyvěšeny po Rapšachu československé státní vlajky. Německé úřady nečinily námitek. 9. května v časných ranních hodinách opustili německí četníci Ra-

pšach. V noci odešlo učitelstvo a poštovní. Moci se ujal první místní národní výbor s předsedou Jaroslavem Kovaříkem. Ve dnech 9. - 16. května probíhaly přestřelky ve Spáleništi, Kunšachu, Londýně mezi postupující Rudou armádou a ustupující armádou německou. 18. května byl Rapšach obsazen vojskem, které se ubytovalo v budově měšťanské školy.

19. května 1945 zajistil Bohumil Příbyl budovu měšťanské školy v Rapšachu se zařízením i inventáři jako majetek republiky Československé.

82. Razítko NSDAP
v Gmündu

24. května 1945 přijel na nákladních automobilech sbor tábořských partyzánů v čele s plukovníkem Hobzou a rázně čistili zdejší kraj. 600 lidí z Rapšachu bylo posláno za hranice...

Dne 1. června 1945 nastoupil Bohumil Příbyl na zdejší obecnou a měšťanskou školu jako ředitel. Měšťanská škola byla ve velmi zanedbaném stavu a školní zahrada úplně zpustlá. Němci po dobu okupace neprováděli žádné opravy. Místnosti byly znečištěné po uprchlících, kabinety neupravené, záchody ucpané až do prvního poschodí, žumpy nevyvezené, ploty zničené, hlavní vrata chyběla, okna byla ve velmi špatném stavu, do budovy zatékalo. Většina klíčů byla ztracena. Stejně tak psací stroj, rádio, inventáře a plány školních budov. Ihned bylo zahájeno čištění, prováděly se nejnutnější opravy a třídily kabinety. Byl také proveden zápis do školy obecné, měšťanské i mateřské.

2. června po šetření byl 12 rodinám povolen návrat do Rapšachu. 25. června opuštěné usedlosti převzali národní správci, většinou lidé z Pacovska a Pelhřimovska. Nově se ten den usadilo v Rapšachu 18 rodin.

„Měli je souditi mírněji. Měli je souditi ti, kteří je znají a kteří z vlastní práce ví, jak je těžké tvořit z bezprávného otroka člověka, vytesati z lidu, který jeho sousedé z Čech ještě roku 1920 jinak nenazývali než Rakušáky, Čechy ze žuly. A má-li býti místo pro 300.000 - 500.000 tzv. loajálních Němců, jež snad národ nikdy nestráví, mělo by býti místo i pro ty vitorazské Čechy, kteří se sice za německé okupace národu zpronevěřili, ale kteří již ve svých dětech by se stali našimi českými Čechy...“

Vyučování na obecné a měšťanské škole bylo slavnostně zahájeno dne 18. června 1945. V projevu ředitele školy byli žáci vyzváni k poctivé práci, pořádku a čistotě. Vyučovalo se v první a druhé třídě obecné školy, žáci měšťanské školy byli až do příchodu další učitelské síly vyučováni pouze v jedné třídě. Obě školy byly umístěny v prvním poschodí měšťanské školy, přízemí a suterén užívali vojáci.

Školní rok 1944/1945 skončil 19. července 1945, na obecné škole bylo 73 dětí, na měšťanské 56. Mateřská škola byla hned od 21. června 1945 přeměněna na žňový útulek okresní péče o mládež v Třeboni.

Zajímavosti ze školní kroniky:

- Dne 25. ledna 1938 byla v Rapšachu od půl osmé do desáté hodiny večer vidět krásná polární záře.
- Krutá zima, která 11. ledna 1940 vystoupila až na - 30°C, způsobila, že zajáci na 90 %, místy na 100 % vyhynuli, vysoká zvěř na 60 – 70 % také zašla.
- Opravy budovy měšťanské školy po 2. světové válce si vyžádaly asi 50 000 Kč nákladu.

PL16 DĚJEPISNÁ ČÁST: ŠKOLSTVÍ V RAPŠACHU OD R. 1938 DO R. 1945

2.2.4. ŠKOLSTVÍ V RAPŠACHU OD ROKU 1945 DO ROKU 1948

Ředitelé měšťanské školy od r. 1921 do r. 1947	
rok	ředitel měšťanské školy
1921/23	Jan Mík
1923/30	Josef Noska
1930/31	Bernard Karas
1931/38	Jan Vrhel
1938/39	vyučovalo se pouze do října 1938
do roku 1944/45	nedochovány záznamy
1944/45	vyučovalo se pouze v červnu 1945
1945/47	Bohumil Příbyl

Školní rok 1945/1946 byl zahájen v pondělí 3. září 1945. Třídy obecné školy byly v přízemí budovy, měšťanské v prvním poschodí. Řídícím učitelem obecné školy byl jmenován Bedřich Boháč, který také vedl správu mateřské školy. Měšťanka měla druhý, třetí a čtvrtý ročník a jednoroční kurz, umístěny byly v prvním poschodí. V čele učitelského sboru stál Bohumil Příbyl.

Dne 6. října 1945 byla schválena žádost o znovuzřízení obecné školy v Londýně, dne 4. prosince žádost řídícího učitele ze Spáleníště Jaroslava Marka o zavedení telefonu do školy.

Ihned po zahájení školního roku začala na měšťanské škole pracovat žákovská samospráva – postarala se o pietní úpravu výkladní skříně na návsí k uctění památky T. G. Masaryka, upravila zpustošenou školní zahradu a budovu školy, provedla mezi žáky finanční sbírku v rámci akce „Pomoc Slovensku“, zorganizovala dobrovolnou pracovní brigádu na odklízovací práce ve státních dílnách v Českých Velenicích, postavila část plotu kolem školní zahrady, zřídila školní hřiště s doskočištěm a hřištěm na odbíjenou... Předsednictvo okresního pedagogického sboru v Třeboni zařadilo zdejší školu do skupiny pěti nejprůběžnějších škol v treboňském okrese.

V době zimních měsíců byla při škole zřízena stravovací stanice pro přesporní a chudé děti obecné a měšťanské školy (od poloviny října 1945 do poloviny února 1946). Dětem se v polední přestávce vydávala bílá káva, marmeláda, popř. sýr. Celkový počet stravovacích dnů byl 68, v průměru se denně stravovalo 93 dětí, celkem bylo vydáno 6 352 dávek za 5 475 Kč.

Dne 16. prosince bylo při škole zřízeno rodičovské sdružení.

Také ve školním roce 1946/1947 pokračovala ve škole stravovací akce, tentokrát se dětem v poledne rozdávalo ¼ litru kakaa s houskou, v lednu byly jednorázově poděleny ¼ litrem vitamínové ovocné šťávy, v květnu a červnu byly pro přesporní žáky vyvařovány ve školní kuchyni obědy, cena jednoho oběda činila 1,10 Kč.

Po celý rok byla připravována reforma školství, která měla spojit školy měšťanské a nižší střední v jednotnou školu druhého stupně.

V září byla provedena anonymní zdravotní akce, která zjistila jídelníček v 86 rodinách zdejšího školního obvodu. Bylo zjištěno, že životní úroveň nedosahuje průměru, bytová otázka neuspokojuje a tělesný vývoj mládeže je podprůměrný. Většina žáků měla boláky infekčního původu, po poradě s obvodním lékařem byli pak ve škole pravidelně ozařováni horským sluncem.

V rámci akce „Týden lesa 1947“ vysadili žáci alej kaštanů ve školní zahradě. Na žádost Místního národního výboru v Rapšachu vypomáhali v dubnu při zalesňování obecních pozemků, vysázeli 5 500 lesních sazenic na 1 ha.

Počátkem školního roku 1947/1948 odešel do Českých Velenic ředitel Bohumil Příbyl, ve funkci ho nahradil Karel Böhm.

Začátkem prosince byla ve škole zahájena stravovací akce, denně bylo vydáváno 70 dávek kakaa nebo chlebičků se sardinkami a konzervovaným salámem. Stravování trvalo 90 dní. Při

vánoční ošacovací akci bylo poděleno 19 nejchudších dětí, byly jim rozdány punčochy, rukavice, flanel, košile a sukně.

Na sklonku roku byly dokončeny některé opravy školní budovy – na komíny byly opatřeny nástavce, před vchodem upravena dlažba, v jídelně vyměněny podlahy...

83. Slavomil Marek

Po celé léto a podzim byl naprostý nedostatek srážek, takže v celém okolí nebyla ve studnách voda. Školní studna zásobovala vodou nejen přilehlou část Rapšachu, ale i Spáleniště. Nejmenší stav vody ve studni byl 0,5 m.

Školní rok 1948/1949 začíná v místní škole opět **změnou ředitele** – dosavadní ředitel střední školy Karel Böhm odchází na místo ředitele střední školy v Suchdole nad Lužnicí, na uprázdněné místo v Rapšachu je jmenován dosavadní odborný učitel ze Suchdola n. L. **Slavomil Marek**.

Během prázdnin děti sbíraly lesní plody – borůvky, brusinky a houby. Celkem nasbíraly 5 819,55 kg plodin, nejlepší žákyně nasbírala 530 kg borůvek.

V září 1948 vykonali žáci a učitelé zdejší školy na příkaz ONV v Třeboni prohlídku kultur brambor a rajčat a hledali mandelinku bramborovou, výsledek byl negativní. V tomto měsíci byla také zavedena pracovní povinnost žáků pro zemědělství a lesnictví.

Dne 22. září 1948 bylo provedeno první pochodové cvičení žáků.

Lnářské podniky z Veselí nad Lužnicí využily pomoc zdejších žáků, za vzorné plnění úkolu byly děti pochváleny v Rudém právu.

Stav žáků měšťanské školy: I. roč. 28, II. r. 28, III. r. 27 a IV. r. 24. Celkem 107 žáků.

PL17 DĚJEPISNÁ ČÁST: ŠKOLSTVÍ V RAPŠACHU OD R. 1945 DO R. 1948

2.2.5. ŠKOLSTVÍ V RAPŠACHU OD ROKU 1949 DO ROKU 1958

Školní rok 1949/1950 začal se 115 žáky, do I. ročníku nastoupilo dokonce 37 dětí. O prázdninách byli členové učitelského sboru zapojeni do práce, pět z osmi členů odpracovalo celých 62 dní.

Kraj České Budějovice prosadil vybudování velkovýkrmny vepřů u rybníka Rožmberk u Třeboně, název stavby zněl „Gigant Rožmberk“. Děti k propagaci podniku nakreslily celou řadu plakátů, které byly vystaveny za výlohami zdejších obchůdků. Učitelé na výzvu ONV odpracovali na Gigantu bezplatně celkem 104 hodin.

Z iniciativy ředitele školy byla v září a říjnu provedena propagace pionýrských oddílů Junáka. Přihlásilo se celkem 17 chlapců a 15 dívek.

V tzv. Lánské akci měla naše škola získat dva hornické učně, přes všechno poučování a úsilí se to nedařilo. Proto v červnu r. 1950 navštívila školu náborová havířská trojka: „...Této skupině přiznal se žák II. třídy Miloslav Stellner, že by se chtěl stát horníkem, ale že mu to matka nechce dovolit. Po tomto prohlášení navštívila trojka matku jmenovaného žáka a výsledek toho všeho bylo, že Miloslav Stellner byl prvním chlapcem, žákem zdejší školy, který se přihlásil do hornictví. Byla pořízena jeho podobizna a vystavena na chodbě školy a za výlohami zdejších obchůdků...Po prvním neúspěchu se zdálo, že škola splní úkol aspoň na 50 %.“ Nutno podotknout, že M. Stellner se nakonec hornickým učněm nestal, důvody byly jednak zdravotní a jednak vliv matky.

V červnu děti také vyslechly proslov o pionýrských oddílech Junáka, v závěru se přihlásili pouze dva žáci, takže se ve škole nepodařilo ani jeden oddíl zřídit.

Před zahájením školního roku 1950/1951 strávila skupina žáků část prázdnin na chmelové brigádě u Žatce, další skupina zase v zotavovně ONV v Bavorově u Vodňan.

84. Na chmelové brigádě

a střední škola v Rapšachu sloučena pod jednou správou jako první devítiletka v třeboňském okrese. Národní škola byla z čísla 193 přestěhována v posledních dnech prázdnin do budovy číslo 290, kde byly obě školy sloučeny, zatímco budova č. 193 měla sloužit pomocným školním zařízením jako Družina mládeže nebo internát pro žáky ze vzdálenějších přískolených obcí. Ředitelem jednotné devítiletky byl jmenován Čestmír Marek. Počet žáků z národní školy byl 74, ze střední školy 110.

V dubnu se zúčastnili starší žáci lesní brigády, vysazovali borovice a olše v lesním oddělení Blato u Halámk. Celkem vysázeli asi 100 000 stromků.

Z 11 vystupujících žáků se přihlásili 4 chlapci a 1 dívka na hornictví, 3 chlapci na hutnictví, 1 dívka do kovoprůmyslu a ostatní do jiných výrobních oborů. Lánská akce byla tedy splněna na 250 %, v hornictví na 300 %, protože se ještě dodatečně přihlásil jeden chlapec do hornictví. Za úspěšné splnění akce obdržela škola 1. cenu – sošku horníka.

V průběhu celého školního roku žáci sbírali suroviny, léčivé byliny a lesní plody a hledali mandelinku bramborovou.

Před zahájením školního roku **1952/1953** byla poskytnuta prázdninová rekreační péče 12 žákům národní školy a 13 žákům střední školy. Kromě toho se 5 nejlepších žáků střední školy zúčastnilo jedenáctidenního zájezdu do Prahy.

V zimě bylo již podruhé uvedeno do provozu umělé kluziště na školním dvoře, jeho rozměry byly 20 metrů krát 50 metrů.

Z rozhodnutí vlády ČSR byla v Rapšachu, Kunšachu a v Nové Vsi u Klikova provedena za účelem zajištění hranic přesídlovací akce. Z žactva školy přesídlilo celkem 112 žáků z 209 zapsaných – z 1. p. r. 9 dětí, z 2. r. 11, z 3. r. 7, ze 4 r. 7, z 5. r. 14; z I. ročníku střední školy 24 dětí, z II. r. 17, z III. r. 13 a z IV. r. 10 dětí.

Události posledních dnů tohoto školního roku silně narušily regulérní provoz školy.

Dosavadní devítiletá národní a střední škola v Rapšachu byla na počátku školního roku **1953/1954**

V tomto roce děti i dospělí poprvé slavili v obci „Den armády“.

V říjnu 1950 začala organizovaná péče o školní spoření, děti se zavázaly, že každý měsíc ušetří určitou částku.

V Lánské akci dostala škola za úkol získat jednoho chlapce na hornictví a jednoho na hutnictví, což se podařilo.

A nakonec byla při zdejší škole zřízena „Družina mládeže“.

Školní rok 1951/1952 byl pro obec rokem významným. **Ve smyslu zákona o jednotné škole byla národní**

85. Čestmír Marek

přeměněna na osmiletou střední školu, **ředitelem byl jmenován původní ředitel devítiletky Čestmír Marek**. Počet žáků k 1. 9. 1953 byl 115.

V listopadu pracovali žáci dvou tříd na sklizni brambor v JZD v Rapšachu, každá z nich odpracovala 5 dní po 7 hodinách.

Do nového dne vstupovaly nyní děti po ranní rozcvičce, které se účastnili všichni žáci 2. – 8. třídy od 7.45 do 7.55 hod. na školním hřišti. Ve vedení rozcvičky se střídali členové učitelského sboru.

Ze školního sadu se přírodními vlivy a nezájmem školních pracovníků zachovalo jen šest stromů, proto bylo v letech 1952 a 1953 vysázeno celkem 150 ovocných stromů. Zároveň s úpravou školního sadu se prováděly také úpravy školní zahrady a parku.

Na počátku školního roku **1954/1955** musela být otevřena další třída pro žáky 1. – 5. postupového ročníku, protože se v rámci doosídlování pohraničí přistěhovalo na 60 většinou mladých rodin. **Osmiletá střední škola v Rapšachu tak měla v šesti třídách celkem 213 dětí.**

V zimě bylo opět uvedeno do provozu kluziště na školním dvoře. Pro účely vyučování sloužilo žákům zdarma, pro sportovní mimoškolní činnost byly žákům vydány stálé vstupenky po 5 Kčs.

V březnu r. 1955 přijela na výpomoc brigáda Československého svazu mládeže z Košického kraje. Brigáda byla ubytována v budově národní školy ve Spáleníšti. Členové brigády, celkem 30 chlapců a 4 dívky, se zavázali k ročnímu pobytu v pohraničí.

V zimě školního roku **1955/1956** opět fungovalo školní kluziště – bylo opatřeno mantinely a osvětleno 15 žárovkami v 5 řadách. Tato zima byla velmi krutá, mrazy dosahovaly -30° C. Nedostatek paliva a nemožnost přijatelně vytopit učebny si vynutily na 10 dní přerušit vyučování.

V červnu 1956 se zdejší žáci zúčastnili okresní spartakiády v Třeboni.

Žáci byli ve školním roce 1956/1957 rozděleni do šesti tříd. Učební plán byl obohacen o ruční práce (1. – 3. postupový ročník), o práci v dílně a na školních pozemcích (6. p. r.) a práce v domácnosti v 6. – 8. p. r. jako nepovinnému předmětu. K zajištění práce v těchto nových předmětech byla přeorganizována a doplněna školní dílna.

K 1. září 1956 byla zrušena Školní tělovýchovná jednota a žáci byli převedeni do sokolských jednot v Rapšachu, na Klikově a v Halámkách. Cvičitelský sbor žáků v Rapšachu tvořili učitelé.

Žáci od 3. postupového ročníku provedli hned počátkem školního roku 1957/1958 hledání mandelinky bramborové na polích Československých státních statků. Mandelinky se našlo několik plných plechovek.

V týdnu od 7. do 13. října 1957 onemocněla 1/3 žáků tzv. „asijskou chřipkou“ - nemoc trvala 5 i více dní, první 3 dny měl postižený horečku přes 39° C, lék neexistoval.

Na velikonoční pondělí dne 7. dubna 1958 se dopoledne po Rapšachu rozšířila neuvěřitelná zpráva, že ředitel školy Čestmír Marek náhle ráno zemřel – léta trpěl srdeční vadou. Jeho odchodem obec ztratila všestranného učitele a skvělého ředitele, který se zajímal o sport, hudbu i kulturní dění v obci. Byl také iniciátorem mnoha sportovních soutěží a režisérem divadelních her.

V úterý 10. dubna drželi žáci v pionýrském nebo smutečním obleku čestnou stráž u rakev zemřelého postavené na katafalku v ředitelně. Vždy 4 žáci s jedním učitelem se každou čtvrt-hodinu střídali. Odpoledne vynesli členové učitelského sboru rakev do vestibulu školy, kde se se zesnulým ředitelem spolu s žáky rozloučili proslovem a několika písněmi.

Školní kuchyni navštívila v červnu 1958 zdravotní komise z Třeboně. Při prohlídce upozornila na některé závady, které se mají brzy odstranit, např. „...žactvo má jísti polévku z hlubokých talířů a druhé jídlo z mělkých talířů“.

Tento školní rok byl ukončen v sobotu 28. 6. 1958. Na společném shromáždění všech žáků byly 60 pionýrům předány stužky „Mladý budovatel“.

V letech 1958 až 1963, kdy byl ředitelem školy František Holický, nebyla školní kronika psána.

PL18 DĚJEPISNÁ ČÁST: ŠKOLSTVÍ V RAPŠACHU OD R. 1949 DO R. 1963

2.2.6. ŠKOLSTVÍ V RAPŠACHU OD ROKU 1963 DO ROKU 1989

86. František Kubal

V srpnu roku 1963 odešel do důchodu ředitel školy František Holický, na jeho místo byl od školního roku 1963/1964 ustanoven František Kubal, který dosud působil jako učitel na I. ZDŠ v Třeboni. Zpočátku dojížděl, pak si dal na vlastní náklady vymalovat ředitelský byt.

Na podzim absolvovali žáci několik brigád – na bramborách, sklizení řepy a sázení lesních stromků na Spáleníšti.

Od začátku školního roku fungoval ve škole kroužek gymnastiky.

V prosinci zakoupil ředitel Kubal pro školu magnetofon a zásobu magnetofonových pásků. Částku 2 300 Kčs věnovalo SRPŠ. V březnu bylo ještě pro účely nácviku spartakiády zakoupeno za 1 200 Kč přenosné gramorádio.

V březnu také ředitel školy a jeho kolegové založili učitelské smyčcové kvarteto.

Od 1. června 1964 začal konečně v půl osmé ráno jezdit autobus pro školní děti do Halámek a v půl čtvrté odpoledne je zase odvázel.

Protože komunální podnik odmítl vybít školu o hlavních prázdninách, obrátil se ředitel školy na Místní hospodářství v Rapšachu, aby vybílení zařídilo. Vedoucí hospodářství spolu s ředitelem Kubalem zařídili brigádu z místních občanů – ti v srpnu obě školní budovy vybílili, a tak mohl školní rok 1964/1965 v pořádku začít.

V tomto školním roce přibyla odborná učebna pro hudební výchovu, ve staré škole č. p. 193 byly umístěny 1. a spojené 2. a 3. třídy.

V tomto roce žáci zasadili ve školním sadu 44 ovocných stromů a obložili záhony před školou malými betonovými deskami.

V listopadu přijela do Rapšachu pojízdná zubní ambulance, zubní technik opravil všem žákům zubní kazy.

Ve školním roce 1965/1966 byl ve škole založen fotografický kroužek, zahájeno odpolední cvičení žáků Sokola a znovu zaveden požárnícký kroužek.

PRAŽSKÉ JARO A SOVĚTSKÁ OKUPACE

Za **Pražské jaro** se označuje období politického uvolnění v Československu v roce 1968. Toto období začalo v roce 1967 na prosincovém plenárním zasedání ústředního výboru strany, kdy se prvním tajemníkem ústředního výboru Komunistické strany Československa (ÚV KSČ) stal Alexander Dubček, a pokračovalo do noci z 20. na 21. srpna téhož roku, kdy vojska Varšavské smlouvy v čele s armádou Sovětského svazu vstoupila do Československa, aby zastavila započaté reformy. Většina z nich sice opustila Československo k 16. říjnu 1968, část ale zůstala na území státu jako „sovětské jednotky dočasně umístěné na území Československa“ bez časového stanovení termínu odchodu, formálně „do ukončení konsolidačního procesu“.

Invazi bezprostředně následovala dosud nevídaná **vlna emigrace**, mnozí občané Československa se nevrátili ze svých dovolených v západních zemích nebo v Jugoslávii. Vlna sice za nějakou dobu ochabla, obzvláště po uzavření státních hranic v říjnu 1969. Nicméně přibližně **70 000 lidí bylo v nepřítomnosti odsouzeno za nezákonné opuštění republiky** v prvních měsících okupace, většinou k trestům odnětí svobody na zhruba dva roky a k propadnutí majetku. Celkově to stihlo okolo 300 000 osob. Většina emigrantů byli vzdělaní lidé. Západní země bez problémů udělovaly povolení k trvalému pobytu a práci, většinou ve spojení s politickým azylem.

Část sovětských jednotek opustila zemi v polovině roku 1987, poslední pak až po Sametové revoluci.

87. 21. srpen 1968

Během září a října klempíři stavebního podniku z Třeboně opravovali na škole okapy. Na střeše pracovali bez lešení, ale stavební podnik jeho postavení a užívání účtoval. Škola byla nucena na tuto podmínku přistoupit, jinak by stavební podnik okapy neopravil.

Žáci 9. ročníku vyslechli přednášku o „big beatu“ spojenou s magnetofonovými ukázkami.

V březnu o druhé přestávce přiběhly děti za svou vyučující s tím, že na venkovních schodech leží školník K. Štufka. Učitelé ho odnesli do jeho bytu a zavolali lékaře. Ten pouze konstatoval smrt – srdeční mrtvice.

V dubnu a květnu žáci se svými učiteli upravili park před starou školou.

Před zahájením školního roku **1966/1967** přivezl Okresní úřad zdraví z Třeboně do místní školy zubařské křeslo a vrtačku.

Z peněz SRPŠ zakoupil ředitel školy za 4 700 Kč televizor značky Orchidea.

V lednu přivezla nákladní auta z Jarošova nad Nežárkou betonové sloupky na oplocení školní zahrady.

Na podzim školního roku **1967/1968** bylo brigádnicky provedeno oplocení školního pozemku, při práci pomáhali vojáci PS na Toká-

ništi.

V prosinci se začala provádět náročná oprava budovy staré školy, výměna stropů, instalace vodovodního zařízení...

Družina mládeže při zdejší škole měla dvě oddělení, jedno sídlilo v hlavní budově, druhé v budově staré školy.

Školní zahrada měla tři oddělení – vpředu budovy bylo oddělení květinové, za budovou zelenářské a třetí stranu směrem ke Spáleništi uzavíral sad.

Dne 21. srpna 1968 vstoupila do naší země vojska varšavské smlouvy. Tyto události vzbudily mezi členy učitelského sboru živý ohlas.

Školní rok 1968/1969 byl zahájen bez společné slavnosti hned pracovně. Bylo to v důsledku událostí kolem 21. srpna 1968 a také kvůli nedokončeným opravám ve škole.

Během prázdnin měl být instalován do celé budovy rozvod pitné vody a ústřední topení. Podářilo se zavést jen vodovod. Zavedení ústředního topení ztroskotalo na nedodání kotle.

Vzhledem k vážným událostem v srpnu se zdržely některé polní práce, např. sklizeň brambor. Proto dal ONV v Jindřichově Hradci povolení, aby vypomohla školní mládež, a to žáci 8. a 9. ročníků.

V říjnu byla provedena slavností kolaudace staré školy.

V červnu 1969 konečně zaměstnanci Dřevokombinátu přivezli kotel.

Školní rok **1969/1970** začal ve znamení výstavby ústředního topení. **Dne 14. října školník J. Binko poprvé zatopil do kotle a „...ve třídách se rozvlnilo příjemné teplo k radosti žáků i učitelů“.**

V červnu byla v odpoledních hodinách, aby se nenarušoval provoz školy, opravována fasáda školní budovy.

Od září do poloviny listopadu ve školním roce **1970/1971** byly ve třídách a v místnosti před tělocvičnou pokládány parkety. Náklady činily 50 000 Kč.

Den osvobození slavili žáci z Rapšachu v Suchdole nad Lužnicí, při této příležitosti došlo k odhalení pomníku sovětského vojáka s názvem Družba.

Dosavadní zubní lékař, který dojížděl do Rapšachu, odešel do důchodu. Proto bylo po sobotách organizováno dojíždění dětí k zubnímu ošetření do Třeboně.

V květnu proběhlo setkání dětí s pohraničníky. Hovořili o těžké službě na hranicích a vyzvali děti, aby jim v jejich odpočinkové službě pomáhaly.

88. Žáci 9. třídy ve školním roce 1971/72

Starší žáci v květnu vysázeli stromovou alej směrem ke hřbitovu.

Stejně jako každý rok byly i o prázdninách před zahájením školního roku **1971/1972** služby na školní zahradě, kdy každý týden žáci se svými třídními učiteli prováděli pletí a zalévání.

Pionýrská skupina uspořádala týdenní skupinový tábor v pionýrském táboře DPM Dačice na Zvěřině u Kunžaku. Táboru se zúčastni-

lo 44 pionýrů a 8 vedoucích, hlavním vedoucím byl Josef Kocina.

Od října pracovaly ve škole tyto zájmové kroužky – matematický, vaření, výtvarný, střelecký, radiový, požární, Klub mladých ruštinářů a mimoškolní tělesná výchova.

Intenzivnější činnost s nástupem nového školního roku vykazovala i pionýrská skupina, ve které pracovalo 72 pionýrů v 5 oddílech.

Velmi dobrou činnost vyvíjela v mimoškolní práci družina mládeže, stále rostoucí počet přihlášených dětí vyvolal zřízení III. oddělení.

Od začátku školního roku pravidelně zajížděl do školy zubní lékař, proto byla z bývalé učitelské a žákovské knihovny vytvořena ošetrovna.

V sobotu 22. dubna byla vyhlášena celookresní směna, které se zúčastnili také žáci a učitelé místní školy. Pracovalo se na úklidu veřejného prostranství, sportovišti, pionýrském pozemku a byly sbírány odpadové suroviny.

Pionýři a žáci školy se přihlásili do celostátní soutěže branné zdatnosti Expedice a Hodina H, ve které skončili na prvních místech. Kromě řady hodnotných cen získalo družstvo chlapců týdenní zájezd na Duklu.

O prázdninách před školním rokem **1972/1973** byl uskutečněn na zahradě výměnný pobyt žáků družiny mládeže s družinou mládeže ve Veltrusech u Kralup.

Od října začal ve školní ordinaci vykonávat pravidelné návštěvy a ošetřování chrupu zubní lékař ze Suchdola nad Lužnicí.

O prázdninách před zahájením školního roku **1973/1974** se konalo velké cyklistické putování místních pionýrských oddílů.

V tomto roce navštěvovalo zdejší školu celkem 185 žáků (1. – 5. r. 104 žáků, 6. – 9. r. 81 žáků).

Ve škole byla zřízena Síň tradic, která měla sloužit jako místnost pro významnější akce, oslavy a besedy a byl zde uložen dokumentační materiál.

V červnu 1974 bylo provedeno převzetí zařízení zrušených škol „jednotřídek“ v Halámkách a ve Dvorech nad Lužnicí.

Koncem roku odchází po 11 letech ve funkci do důchodu ředitel školy František Kubal.

Na počátku školního roku 1974/1975 byl do funkce ředitele školy jmenován dosavadní zástupce Josef Kocina.

PO SSM umožnila řadě dětí během prázdnin cestovat. Některé se zúčastnily pionýrských táborů, dvě byly dokonce v pionýrských táborech v zahraničí, jedno v SSSR a jedno v Alžíru.

O práci místních pionýrů projevila zájem i Československá televize, která zde natočila krátký pořad. Vysílán byl 27. 6. 1976 ve Vlastovce, vysílání pro pionýry.

Ve škole pracovalo 11 zájmových kroužků. Pravidelně jednou měsíčně se konaly branné akce, které pořádaly PO SSM nebo škola.

O prázdninách před školním rokem 1975/1976 se nastěhoval do ředitelského bytu ve škole ředitel J. Kocina.

Ve školním roce 1976/1977 se zdejší žáci dobře umístili v soutěži „O partyzánský samopal“.

Část prázdnin v srpnu strávili pionýři na Klepákově mlýně u Brandlína.

Od školního roku 1977/1978 byla zřízena při ZDŠ i jedna třída ZVŠ, ředitelem byl s. Bílek.

90. Klepákov mlýn u Brandlína

Ve školním roce 1980/1981 byly všechny zájmové kroužky začleněny do pionýrské činnosti a probíhaly každou druhou středu v měsíci.

V září školního roku 1981/1982 začalo další školení učitelů k nové koncepci školství.

89. Josef Kocina

V květnu proběhl už poněkoliáté týden vlastenecko-internacionální výchovy.

Tento školní rok byl zakončen s 203 žáky.

V říjnu školního roku 1978/1979 navštívily naši školu redaktorky časopisu „Sedmička pionýrů“, v časopise pak uveřejnily článek o naší pionýrské skupině.

V letošním školním roce skončilo ve škole kvůli nízkému počtu žáků vyučování v 9. třídě, od září přešla do ZDŠ v Suchdole nad Lužnicí.

V závěru školního roku 1979/1980 se konalo letní branné cvičení.

91. Ferdinand Stasek a ředitel školy Josef Kocina

Během září ve školním roce **1982/1983** byli všichni žáci seznámeni s výzvou vlády k ochraně přírody. K této akci byly ve třídách ustanoveny hlídky, které měly rozděleny jednotlivé úseky v okolí, o něž pečovaly. Byl např. vyčištěn rybníček v lese na Šudernách. V prostoru školní zahrady bylo také vysázeno asi 40 kusů okrasných keřů a stromů.

Ze školního roku **1983/1984** lze uvést účast místního turistického oddílu na tradičním Pochodu Praha – Prčice.

Koncem dubna ve školním roce **1984/1985** se uskutečnila beseda k 40. výročí osvobození Československa s Ferdinandem Staskem, majorem Rudé armády i československé armády, který osvobozo-

val s postupujícími vojsky jižní Čechy a právě naše nejbližší okolí.

O prázdninách byly v kotelně prováděny stavební práce k přípravě instalace nového kotle. Zúčastnili se jich rodiče žáků a zejména ředitel školy J. Kocina se školníkem J. Dvořákem – MNV, který od 1. července přešel do Suchdola nad Lužnicí, nejevil o tyto práce žádný zájem.

V létě šli větší pionýři na Klepák pěšky, a to jako husité. **Od tohoto roku se náš turistický oddíl**, který byl tehdy součástí pionýrské skupiny, **jmenuje „PRÁČATA“**.

Během posledního čtvrtletí školního roku **1985/1986** byla prováděna rekonstrukce elektroinstalace a pak následovalo malování celé školní budovy.

Zahájení školního roku **1986/1987** bylo zvláštní tím, že po obvyklých zahajovacích formalitách pokračovali všichni žáci „hodinou míru“.

První týden v říjnu školního roku **1987/1988** probíhal týden branné aktivity, kdy se konala řada akcí k posílení branné aktivity žáků. V tomto roce se také uskutečnila provozní porada na téma „Elektronizace“, spojená s praktickým výcvikem v práci s počítačem.

V březnu školního roku **1988/1989** proběhlo okresní kolo soutěže mladých programátorů, první dvě místa obsadili chlapci naší školy.

92. Husité táhnou na Klepák

93. Pochod Praha - Prčice

Školní rok **1989/1990** začal poněkud nečekaně – jedna paní učitelka přijela první den oznámit, že sehnala místo v Třeboni a do Rapšachu nenastoupí.

Události 17. listopadu se odrazilily i v práci školy a prosinec proběhl bez mnoha tradičních akcí, až volba nového prezidenta republiky přinesla částečné uklidnění. Atmosféra kolem vyjadřování důvěry vedení školy nepřidávala nikomu na náladě a zájmu o školní práci.

V dubnu byli p. ředitel i zástupce schváleni ve svých funkcích. To přineslo do kolektivu zklidnění a další práce školy alespoň po této stránce probíhala v klidu.

O prázdninách se uskutečnily dvě akce pro děti – v červenci osmidenní splutí Lužnice a v srpnu poslední běh tábora na Klepákově mlýně.

Tento školní rok byl rokem přelomovým, po více než 40 letech si přestali učitelé lámat hlavu s tím, které informace mohou dětem předávat, které zatajit a které ideově zkreslit, a děti zase přestaly být mateny rozdílem mezi tím, co slyší doma a co se učí ve škole.

PL19 DĚJEPISNÁ ČÁST: ŠKOLSTVÍ V RAPŠACHU OD R. 1963 DO R. 1989

2.2.7. ŠKOLSTVÍ V RAPŠACHU PO SAMETOVÉ REVOLUCI DO KONCE DRUHÉHO TISÍCLETÍ

Ve školním roce **1990/1991** téměř vymizely akce nesouvisející s výukou.

Oddíl turistů uskutečnil několik zajímavých akcí, v září to byla akce na kolech do Chlumu u Třeboně pod názvem „Stopou rybníkářů“ (v rekordním počtu 68 cyklistů), v květnu hra „Most u Remagenu“, v červnu výlet do Roudnice nad Labem na letecký den a do Prahy na Všeobecnou výstavu a o prázdninách poprvé 14denní stanový tábor na Dračici u Františkova.

Ve školním roce **1991/1992** bylo z rozhodnutí rodičů zrušeno SRPŠ, shromážděné peníze posloužily na nákup učebních pomůcek.

Dne 4. prosince 1992 se konal v Jindřichově Hradci konkurz na obsazení místa ředitele školy, konkurzu se zúčastnil pouze Karel Snětina. **Na konci ledna došlo k předání školy mezi Josefem Kocinou a Karlem Snětinou, který se stal novým ředitelem.**

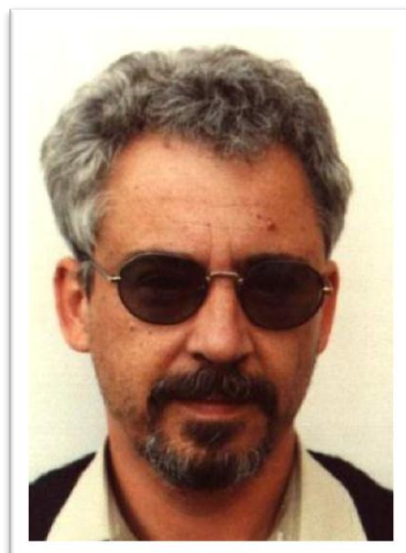
Před zahájením školního roku **1992/1993** se ve škole pilně pracovalo – malovalo se, byl postaven nový komín, v učebně fyziky proveden nový rozvod vody a vybudován stupínek.

V říjnu navštívil ředitel a zástupce obce ředitele škol-

ského úřadu za účelem projednávání právní subjektivity školy, od 1. ledna se škola stala právním subjektem, jedním z prvních v okrese.

Ve školním roce **1993/1994** se začaly vybírat poplatky za školní družinu a klub.

V září školního roku **1994/1995** se konala oslava 70. výročí založení školy. Páteční dopoledne 23. září probíhaly hry a soutěže pro děti, odpoledne následoval Den otevřených dveří, večer

94. Karel Snětina

95. Paní učitelka Kuchválková v době, kdy učila v Rapšachu...

96. ...a při oslavách 70. výročí školy (spolu s paní učitelkou Hruběšovou)

se pak konala Školní akademie. V sobotu pokračoval Den otevřených dveří, uskutečnilo se posezení s bývalými učiteli, kterých se zde sešlo 45, a program byl zakončen večerní taneční zábavou.

Školní rok **1995/1996** byl z hlediska změn minimální, škola se bez větších úspěchů či neúspěchů zúčastnila několika soutěží v okrsku i okrese. V zimě proběhlo Mistrovství školy v „tancích“ na ledě, na jaře pak místní kolo Turistických závodů v Rapšachu a krajské kolo na Tokáništi, z kterého se podařilo postoupit do mezioblastního kola v Pacově. Konal se také první ročník soutěže „O mistra švihadla“ s rekordem 136 přeskoků za minutu.

V tomto roce po letech žáci 8. třídy neopustili naši školu a pokračovali do třídy deváté.

97. První fotografie půdní vestavby

Během prázdnin před zahájením školního roku 1996/1997 byla vybudována půdní vestavba třídy s kabinetem, vyměněny všechny dveře v budově školy a instalovány žaluzie v ředitelně a ve sborovně. V listopadu byla v počítačové učebně otevřena školní studovna, ke studiu bylo možno využít nejen knihy, ale i počítačové programy. Otevření studovny souviselo také s šesti koly celoroční „Soutěže Školní Studovny“, určené pro žáky II. stupně.

Začal vycházet nový školní časopis Rapšach Planet, který připravovali žáci 9. třídy a zúčastňovali při něm své umění v práci na počítačích.

Ve školním roce **1997/1998** pokračovalo vydávání časopisu Rapšach Planet, jeho tvorbu podpořila okresní protidrogová koordinátorka finanční částkou 9 000 Kč a „Open Society Found“ částkou 500 Kč.

V prosinci proběhla s velkým úspěchem soutěž „Správná holka“, **od února získali žáci přístup k internetu.**

Naši školu také navštívily redaktorky Jindřichohradeckých listů, které později uveřejnily několik reportáží, např. o redakční radě Rapšach Planet či o sportu v naší škole.

Od konce února do poloviny června se žáci 6. – 9. ročníku zúčastnili projektu „Karel IV. a jeho doba“, organizovaného katechetickým střediskem při Českobudějovickém biskupství.

Ve školním roce **1998/1999** si žáci připomněli 60. výročí mnichovské dohody a spolu se svými vyučujícími připravili oslavu 80 let vzniku samostatné Československé republiky – na I. stupni zpěvem a soutěžemi, na II. stupni prací v tvůrčích dílnách. V rámci oslav byla také na školní zahradě vysazena lípa jako Strom republiky.

V listopadu proběhla v prostorách Obecního úřadu a Místní knihovny v Rapšachu výstava prací žáků II. stupně s názvem „Vasco da Gama, portugalský mořeplavec, a 500 let jeho dopletí do Indie“. V prosinci se uskutečnila soutěž „NEJ třída“ a v únoru se konala obnovená premiéra závodu v běhu na lyžích.

98. Novinka - přístup k internetu

V dubnu proběhlo v 8. třídě filmování hodiny matematiky a zeměpisu pro ministerstvo školství USA. V květnu se konal již 9. ročník dálkového pochodu „Po vesnicích, které musely zmizet z mapy“.

V květnu bylo také v naší škole nahlášeno uložení bomby. Škola byla evakuována, přijeli pyrotechnici z Třeboně a fotokupina z Jindřichova Hradce, po chodbách se pohybovali policisté se psem a minohledáčkami. Nic bohudík nenašli. Ještě tentýž den byl dopaden pachatel – chlapec z nedalekých Hrdlořez, který s naší školou neměl nikdy nic společného.

Ve školním roce **1999/2000** začala škola o svém dění informovat prostřednictvím nových nástěnek umístěných naproti Obecnímu úřadu v Rapšachu.

V září se rozeběhla akce „Mléko z našich luků a pastvin do školních lavic“.

V říjnu se konaly týdenní oslavy 75 let školy – v pondělí 11. října proběhla soutěž „Boj o poklad“, úterý bylo ve znamení „Dne sportu“, středa získala označení „Den písní“, čtvrtek byl „Dnem práce“ a „Her bez pranic“. V pátek odpoledne se mohli první návštěvníci kochat krásně vyzdobenými třídami a chodbami, v tělocvičně si projít dvacetiletou historií i současnost rapšašských turistů, zakoupit si CD – ROM o naší škole, prohlédnout si práce dětí nebo si vyzkoušet internet. Sobota patřila setkání současných i bývalých učitelů školy a taneční zábavě. Program vyvrcholil nedělní Školní akademií.

99. Školní akademie k 75. výročí školy

Koncem kalendářního roku se uskutečnila soutěž pro dvojice z 5. – 9. třídy s názvem „Správný pár 99“.

V dubnu naši školu velice úspěšně reprezentovalo osm žáků v soutěži „Pískání pro zdraví“, konané v Českých Budějovicích.

Dne 19. dubna proběhl opravdu multi-kulturně Den Země. Vyučující si rozdělili jednotlivé světadíly, děti si podle zájmu vybraly ten svůj a všichni se pustili do práce – budovalo se eskymácké iglú, vařily italské špagety, stavěly sochy z Velikonočních ostrovů a vikinská loď, vyráběly šperky, zbraně, masky, čínské klobouky... Všechna díla si mohli

hned následující sobotu prohlédnout zájemci z řad rodičů a přátel školy.

V říjnu školního roku **2000/2001** byl díky sponzorům zprovozněn hrncířský kruh pro volnočasové aktivity zájemců i pro výuku.

Součástí školních oslav konce milénia byla společná vánoční besídka I. a II. stupně spolu se soutěžemi „Chcete být milionářem?“ a „Chcete být inteligentem?“ a diskotékou.

V dubnu se žáci naší školy zapojili do projektu „V moři je místa dost“, v květnu se uskutečnila již tradiční jízda zručnosti v rámci Dopravní soutěže mladých cyklistů.

V červnu byly zveřejněny na internetu kompletní webové stránky naší školy. V tomto měsíci také žáci 8. ročníku reprezentovali naši školu v celodílné přehlídce projektu katechetického střediska „Můj velikán“ v Českých Budějovicích.

PL20 DĚJEPISNÁ ČÁST: ŠKOLSTVÍ V RAPŠACHU

PO SAMETOVÉ REVOLUCI DO KONCEDRUHÉHO TISÍCLETÍ

2.2.8. ŠKOLSTVÍ V RAPŠACHU V PRVNÍM DESETILETÍ 21. STOLETÍ

Zahájení školního roku 2001/2002 předcházela zejména rozsáhlá výměna oken čelní fasády budovy školy a výměna lavic v učebně přírodopisu.

V říjnu se uskutečnilo první zasedání nově zvoleného Žákovského parlamentu Základní školy v Rapšachu a uskutečnila se „Akce les“ organizovaná firmami Kodavo a Lesy České republiky.

100. Jeden z prvních koncertů „Rapšašských Cvrčků“

V prosinci se uskutečnilo setkání zástupců Rady školy Základní školy v Rapšachu.

V únoru byla dokončena výměna lavic a židlí ve školní družině.

V dubnu uskutečnil soubor našich žáků, jejich rodičů a pedagogů s názvem **Rapšašští Cvrčci** (dnes Komorní orchestr při ZŠ v Rapšachu) koncert v kostele sv. Zikmunda.

V květnu uspořádala naše škola spolu s turistickým oddílem Práčata půlden her pro děti zaměstnanců firmy Magna v Českých Velenicích, za tuto akci obdržela sponzorský dar v hodnotě 10 000 Kč.

V červnu se naše škola zapojila do projektu Arcidi-

101. „Náš“ Mario

ecézní charity v Praze s názvem **Adopce na dálku**, „adoptovala“ indického chlapce jménem **Maria Aruputha Selvam Sahayaraj**. Částka 5.000 Kč ročně umožní jeho další vzdělávání.

V červnu byla dokončena výměna nábytku ve sborovně a uskutečnil se Den otevřených dveří spojený s výstavou na téma „Půdní strašidla“.

Před zahájením školního roku **2002/2003** byla novým nábytkem vybavena půdní vestavba a doplněno nářadí v tělocvičně.

V listopadu se v naší škole uskutečnilo druhé setkání studentů Jihočeské univerzity Pedagogické fakulty v Českých Budějovicích v rámci volitelného semináře „Dramatická výchova v občanské výchově“.

Dne 1. ledna 2003 se Základní škola v Rapšachu spojila v jeden právní subjekt s Mateřskou školou v Rapšachu a školními stravovny ZŠ a MŠ v Rapšachu.

V březnu byla provedena rekonstrukce školního rozhlasu, poprvé se uskutečnilo soutěžně-zábavní odpoledne s názvem Vítání jara a završila se „dětská“ etapa projektu „Výtvarné řešení středu obce Rapšach“ výstavkou žákovských prací v prostorách zasedací síně Obecního úřadu v Rapšachu.

V červnu se konal Den otevřených dveří spojený s Vítáním léta. Návštěvníci měli možnost zhlédnout hudební a taneční vystoupení, prolistovat si školní kroniky a alba, prohlédnout si žákovské práce a zúčastnit se velké rodinné soutěže s názvem „Deník kapitána Silvera“.

Před začátkem školního roku **2003/2004** byla přesunutím sbírek kabinetů matematiky a fyziky rozšířena učebna počítačů a vyměněn nábytek v ředitelně a učebně dějepisu.

V lednu a únoru zahájily svou činnost pracovní týmy žáků a učitelů v projektu „Procházka historií (nejen) naší školy“, který byl zaměřen na oslavy 80. výročí založení školy.

V březnu vyšel v Mladé frontě Dnes článek o „adoptivním synovi“ naší školy Mariovi a jeho „rodičích“ a byl zaznamenán úspěch v oblasti webové prezentace - v soutěži o nejlepší školní web v Jihočeském kraji obdržela Základní škola v Rapšachu druhé místo.

Závěr března patřil celodennímu (i nočnímu) „Vítání jara s knihou“.

Dne 30. dubna 2004 se v obci uskutečnilo tradiční stavění máje spojené s oslavami vstupu České republiky do Evropské unie. Žáci a učitelé naší školy se podíleli na této akci s názvem Vítání Evropy hudebními a tanečními vystoupeními. Tohoto dne také školu navštívil ředitel Základní školy z příhraničního Rastenfeldu NÖ Heinz Trappl, aby s ředitelem naší školy Karlem Snětinou jednal o další spolupráci obou škol, která posléze oficiálně začala 24. června setkáním obou učitelských sborů v Rastenfeldu.

V polovině června se v rámci oslav 80. narozenin školy uskutečnil „Barevný den“.

Mezi 18. a 20. červnem 2004 se konaly oslavy 80 let od položení základního kamene k budově školy. Uskutečnila se dětská pouť plná her a zábavy, kde se mj. vypouštěly balónky s poselstvím, objímala škola, konaly se Dny otevřených dveří, Školní akademie, koncert Rapšašských Cvrčků, diskotéka s tombolou a také výstava v zahradě.

Ve školním roce 2004/2005 měla škola 177 žáků v 9 postupných ročnících.

V listopadu se uskutečnilo soutěžní setkání zaměstnanců naší školy s jejich rakouskými kolegy z Rastenfeldu.

Dne 1. prosince parkoval u naší školy americký školní autobus, pracovníci Centra odborné přípravy ze Sezimova Ústí v něm informovali zdejší vycházející žáky o možnostech studia v jejich škole.

103. Ředitel partnerské školy v rakouském Rastenfeldu pan Heinz Trappl

V březnu 2005 sehráli žáci 8. třídy s velkým úspěchem divadelní představení „Staré pověsti české aneb Jirásek by se divil“.

Koncem června se delegace našich žáků vypravila na výlet do partnerské školy v Rastenfeldu.

Ve školním roce **2005/2006** fungovalo v naší škole celkem 12 zájmových kroužků.

V září byly na chodbu nainstalovány nové školní digitální hodiny.

Dne 19. října 2005 se uskutečnilo první historické setkání R(apšach) + R(astenfeld), 30 žáků se svými 4 učiteli navštívilo naši školu.

Byl pro ně uspořádán bohatý program.

Součástí celoškolní vánoční besídky v sálu Kulturního domu ve Dvorech nad Lužnicí byla aukce dětmi vyzdobených židlí, která škole získala téměř 4 500 Kč.

V březnu pátrali třetíáci po stopách sněžného muže a v rámci Vítání jara se uskutečnilo zápolení rodinných týmů na téma „Šifra mistra Leopolda“.

V červnu se žáci Společenskovedního semináře zúčastnili soutěžní přehlídky Diecézního katechetického střediska v Českých Budějovic na téma „Jen mít oči k vidění...“ a zájemci

102. Barevný den

z řad současných i bývalých žáků odjeli na týdenní poznávací výlet s názvem „Historie jižní Anglie a Londýn“.

V září školního roku **2006/2007** se tým školních pedagogů sešel nad společnou tvorbou Školního vzdělávacího programu.

V listopadu dívky z II. stupně vyrobily v hodinách rodinné výchovy 13 hadrových panenek, které byly poslány na Fakultu managementu Vysoké školy ekonomické v Jindřichově Hradci a následně po 600 Kč prodány na burze. Peníze posloužily k očkování dětí v Africe.

V lednu se žáci naší školy zúčastnili v sálu Kulturního centra v Suchdole nad Lužnicí besedy s legendou československého hokeje panem Augustinem Bubníkem.

V březnu se opět Vívalo jaro, tentokrát na téma „Stříbroplátnění“, a uskutečnilo se velké finále taneční soutěže „StarDance ZŠ Rapšach“.

Dne 8. dubna uspořádala škola za podpory Obecního úřadu v Rapšachu první ročník Velikonočního jarmarku.

Začátkem května se žáci Společenskovedního semináře vydali na třídní výpravu do Osvětimi a Krakova, ve druhé polovině měsíce se konal druhý poznávací výlet do Londýna.

V červnu se naši žáci zúčastnili pětidenního společného projektu pořádaného partnerskou školou z Rastenfeldu na téma „Energie“.

104. Škola během rekonstrukce střechy a okapů

Školní rok **2007/2008** začal kvůli nákladné prázdninové rekonstrukci s dvoudenním zpožděním. Upravovaly se mj. školní kuchyň, toalety, učebny I. stupně, střecha, okapy a chodník před vedlejším vchodem.

Počátkem října byla provedena celková rekonstrukce rozvodu televizních antén v budově školy.

Dne 13. října 2007 byla uspořádána první výprava (úspěšná) za geokeškou.

V listopadu byly do postranního vchodu školy nainstalovány plastové dveře.

Dne 1. května 2008 uspořádala škola spolu s Obecním úřadem v Rapšachu 1. ročník hudebně-tanečního festivalu Rapšašské Zikmundohraní. Od

5. do 9. května se v obci a jejím okolí konal kulturně poznávací týden partnerských škol Rastenfeld – Rapšach.

Koncem června hlídky našich žáků potvrdily své kvality v Mistrovství ČR TZ v Ivančicích, v konkurenci nejlepších oddílů z celé České republiky obsadili zdejší chlapečci 3. místo.

V prosinci školního roku **2008/2009** byla díky sponzorskému daru pana Machače umístěna v učebně jazyků interaktivní tabule.

V únoru zorganizoval TOM Práčata pro členy i nečleny závod na běžkách s názvem „Bílou stopou kolem školy“.

105. Rapšašské Zikmundohraní

Počátkem školního roku **2009/2010** byla provedena výměna oken na celém I. stupni a v části školní družiny.

V rámci oslav 85 let školy byla vyhlášena několikaměsíční Historicko naučná soutěž o historii školy v Rapšachu.

Dne 11. listopadu začal program oslav 85 let školy úspěšným pokusem o obejmutí školní budovy, 13. listopadu bylo uspořádáno zábavné dopoledne, následujícího dne pak Den otevřených dveří – celé dopoledne ve škole natáčel štáb regionální televize RTA Jižní Čechy reportáž. Oslavy vyvrcholily taneční zábavou.

V dubnu do naší školy zavítali představitelé společnosti HUMANITAS – CZ s programem Africká kultura.

Koncem června se žáci II. stupně se svými vyučujícími vypravili na zeměpisně poznávací exkurzi, navštívili Novohradské hory, Terčino údolí, Červené blato a České Budějovice.

PL21 DĚJEPISNÁ ČÁST: ŠKOLSTVÍ V RAPŠACHU V PRVNÍM DESETILETÍ 21. STOLETÍ

2.2.9. ŠKOLSTVÍ V RAPŠACHU V SOUČASNOSTI

106. Naši reprezentanti - medailisté - na Mezinárodním mistrovství v TZ v Kežmaroku

Ve školním roce **2010/2011** měla naše škola 9 postupných ročníků v sedmi třídách, počet žáků poklesl na 117. Při škole fungovalo 10 zájmových kroužků.

V září se naši reprezentanti zúčastnili Mezinárodního mistrovství v turistických závodech ve slovenském městě Kežmarok, získali dvě stříbrné a jednu bronzovou medaili.

Koncem října zorganizoval TOM „Práčata“ pro všechny zájemce jubilejní 10. ročník Drakiády.

Počátkem října se naši závodníci zúčastnili 1. kola Středočeského poháru v TZ, podařilo se jim získat 3 zlaté medaile.

Ve dnech 13. a 14. listopadu se uskutečnilo setkání bývalých a sou-

časných členů i všech příznivců k 30. výročí vzniku turistického oddílu „Práčata“ Rapšach 1980 – 2010.

Dne 14. 12. 2010 ve škole úspěšně proběhlo Vánoční setkání. Dětská vystoupení v jednotlivých třídách a tělocvičně byla doprovázena jarmarkem s tombolou a občerstvením.

V únoru se opět konal závod Bílou stopou kolem školy.

V polovině března uspořádal turistický oddíl „Práčata“ spolu se základní školou dětský maškarní karneval v sálu pizzerie Panský šenk v Tušti. Koncem března podnikli šestáci výpravu do pravěku.

V dubnu se výprava pěveckých nadějí s úspěchem zúčastnila okresního kola pěvecké soutěže Jihočeský zvonek 2011 v Jindřichově Hradci a proběhl již pátý Velikonoční jarmark

V tomto roce se škola zapojila do projektu „Školy pro venkov“, nositelem projektu je Novohradská občanská společnost, o. s. Hlavním úkolem dětí a jejich vyučujících je připravit vydání regionálního pracovního sešitu.

Dne 1. května proběhl za vydatné pomoci žáků i pracovníků školy 4. ročník Rapšašského Zikmundohraní a v červnu se naši závodníci zúčastnili 3. závodu Českého poháru na Tokáništi.

Před zahájením školního roku **2011/2012** byla vyměněna téměř všechna okna v učebnách II. stupně, v prostorách školy bylo také nákladem obce vybudováno malé parkoviště.

Škola zahájila svoji činnost se 116 žáky. Při škole fungovalo 9 zájmových kroužků.

V září přivezli naši turisté opět zlaté medaile z Mezinárodního mistrovství turistických závodů v Palkovicích.

V říjnu měli žáci možnost navštívit v prostorách zasedací místnosti Obecního úřadu v Ra-

107. Titanic opět vyplouvá

pšachu putovní výstavu „Příběhy lidí na hranici“. V tomto měsíci byla také uvedena do provozu další interaktivní tabule.

Dne 19. prosince se uskutečnilo druhé Vánoční setkání v naší škole.

Dne 11. dubna se konalo tradiční místní kolo turistického závodu Mistrovství III. stupně „Pohár Vitorazska“, o dva dny později Mistrovství Jihočeského kraje II. stupeň.

Dne 13. dubna 2012 vyplul po 100 letech legendární Titanic. Velkolepou plavbu do historie zorganizovali pro své mladší spolužáky deváťáci.

V dubnu se nejstarší žáci zúčastnili výletu do pražského Divadla pod Palmovkou a tři dívky úspěšně reprezentovaly naši školu v okresním kole pěvecké soutěže Jihočeský zvonek 2012 v Jindřichově Hradci.

Začátkem května proběhl za krásného počasí 5. ročník Rapšašského Zikmundohraní a žáci 8. a 9. ročníku navštívili v Kulturním centru v Suchdole nad Lužnicí film Lidice.

2.2.10. VÝHLED DO BUDOUCNOSTI

A to je zatím vše. Je to málo, nebo hodně? Na malou vesnickou školu snad více než dost. V loňském školním roce se mimo výuky uskutečnilo 42 školních akcí sportovních, kulturních i poznávacích a 37 akcí mimoškolních. Největších úspěchů škola pravidelně dosahuje v turistických závodech. Žáci se podílejí na zajišťování dvou akcí pro širokou veřejnost – Velikonočního jarmarku a především hudebně-tanečního festivalu Rapšašské Zikmundohraní. Při jejich realizaci není problém se získáním jejich pomoci, děti se samy hlásí, jsou ochotné pracovat ve své volnu, schopné samostatně se rozhodovat a v drtivé většině práci vykonat poctivěji a zodpovědněji než leckteří dospělí. V organizovaných školních i mimoškolních činnostech se závažnější výchovné problémy objevují jen zcela sporadicky.

108. Úvodní scénka Zikmundohraní

109. Velikonoční jarmark

Vážnějším a pokračujícím problémem je mizející zájem dětí o zájmové kroužky, v posledních letech byly z důvodu nezájmu zrušeny čtyři. Děti raději tráví volný čas před monitory počítačů, postáváním v parku před kostelem nebo bezcílným potloukáním se po vsi. V místě není pro děti jiné volnočasové vyžití než to, které zajišťuje škola, a to se pro ně pomalu stává stereotypní. Nedaří se zajišťovat vedení nových zájmových kroužků nebo jiných aktivit vedoucími z řad veřejnosti. Fotbalový oddíl nevychovává žádný dorost, hasiči také ne.

A co dál? To je otázka, na kterou v současné době (jaro 2012) zatím neumí nikdo pořádně odpovědět.

V současné době pracuje naše škola na dvou projektech, financovaných z prostředků Evropské unie, které naší škole přinášejí nemalé peněžní prostředky.

1. ZŠ a MŠ v Rapšachu získala na léta 2011 – 2013 803.000,- Kč z operačního programu VZDĚLÁVÁNÍ PRO KONKURENCESCHOPNOST.

Tyto prostředky budou využity na:

- Inovaci a zkvalitnění výuky prostřednictvím ICT
- Vzdělávání pedagogů pro oblast digitálních technologií
- Inovaci a zkvalitnění výuky směřující k rozvoji čtenářské a informační gramotnosti
- Vzdělávání pedagogů pro oblast rozvoje čtenářské a informační gramotnosti
- Inovaci a zkvalitnění výuky směřující k rozvoji výuky cizích jazyků
- Vytváření podmínek pro zvyšování kvality výuky cizích jazyků
- Inovaci a zkvalitnění výuky směřující k rozvoji matematické gramotnosti
- Vzdělávání pedagogů pro oblast rozvoje matematické gramotnosti
- Inovaci a zkvalitnění výuky v oblasti přírodních věd
- Vzdělávání pedagogů pro oblast pro oblast přírodních věd
- Inovaci a zkvalitnění výuky směřující k rozvoji finanční gramotnosti
- Vzdělávání pedagogů pro oblast rozvoje finanční gramotnosti
- Prevenci rizikového chování

2. Naše škola je zapojena do projektu „Školy pro venkov“, jehož iniciátorem je Novohradská občanská společnost, a který nám přinesl materiální prostředky (fotoaparát, dataprojektor, GPS, mikroskop,...) za více než 100.000,- Kč. Jedním z výstupů projektu je i tato regionální učebnice.

Jenže – již čtvrtým rokem se neustále snižuje počet žáků ve škole. Ne že by odcházeli jinam – děti prostě nejsou.

To vede k zmenšování objemu mzdových prostředků pro školu, protože tyto peníze dostáváme podle počtu žáků školy. A to nejen pro pedagogické pracovníky, což by ještě bylo jakž takž pochopitelné, ale i pro pracovníky provozní, přestože kupříkladu úklidová plocha se se zmenšujícím počtem žáků nemění.

Snížující se počet žáků samozřejmě vede ke spojování tříd.

Obec Rapšach má zájem na tom, udržet v obci školu, a proto již druhým rokem (od roku 2011) doplácí na mzdové prostředky školy 150.000,- Kč ze svého rozpočtu. Tím pádem chybějí finanční prostředky na provoz i údržbu školy. Bylo by potřeba opravit fasádu, upravit školní hřiště, pokračovat v postupné výměně lavic a nábytku ve třídách, obnovovat učebnice a výpočetní techniku...

Druhým velkým problémem letošního školního roku je snížení financí ze strany státu na tzv. ostatní neinvestiční výdaje, a to na 30 % roku 2010.

Úplně největším problémem od roku 2014 však je takzvaný „Ministerský návrh na změnu financování regionálního školství“, který počítá s tím, že průměrný počet žáků ve třídě se zvýší z dnešních 17 na 24 žáků. Podle průzkumu je průměrný počet žáků na třídu v obcích do 1000 obyvatel u malotřídních 13,1, u plně organizovaných 14,8, do 1500 obyvatel u malotřídních 14,9, u úplných 16,5, do 3000 obyvatel u úplných 20,5 a do 5000 obyvatel u plně organizovaných 20,9. To znamená, že chystané koncepci nevyhoví školy v sídlech do 2500 – 3000 obyvatel. A nebude je možné ani dofinancovat.

Jedním ministerským rozhodnutím by se naše země posunula mezi ty státy, které mají velké množství dětí s nedokončenou základní školní docházkou. Dojezdová vzdálenost do základní školy by se zvětšila v průměru na 15 – 20 kilometrů.

O tom, že chystaná reforma ministerstva školství je založena především na ekonomických ukazatelích bez ohledu na kvalitu vzdělávání, že není podložena důkladnou analýzou jejích dopadů a že neodstraní současnou rozdílnou úroveň financování srovnatelných škol, je normálním lidem jasno.

Koncepce nenabízí žádná konkrétní ucelená řešení kromě jediného, a to je ekonomický tlak na zřizovatele, vedoucí k likvidaci škol a k přenosu nákladů na jiné zdroje financování, hlavně na obce a na rodiče.

V obcích o velikosti do 3000 obyvatel žije v České republice, podle statistických údajů, 40 % populace.

Ředitelé školy od r. 1947 do r. 2012	
rok	ředitel školy
1947/1948	Karel Böhm
1948/1953	Slavomil Marek
1953/1958	Čestmír Marek
1958/1963	František Holický
1963/1974	František Kubal
1974/1991	Josef Kocina
1992/dosud	Karel Snětina

A těmto 40 % populace reálně hrozí likvidace občanského a komunitního života v obcích, hrozí zhoršení dostupnosti školství, odliv mladých rodin a také zvýšení nákladů na vzdělávání jejich dětí. Celkově to tedy bude mít nedožrnný dopad na strukturu života na venkově. Jeho obyvatelé tak budou výrazně znevýhodněni. Realizací ministerského návrhu navíc bude pohřbena idea komunitní školy. Školy, která je centrem života každé obce. U nás by to napří-

klad znamenalo konec kroužků, činnosti oddílů, turistických závodů, letních táborů, Vánočních setkání, Velikonočních jarmarků, Zikmundohraní...

**V současné době je tedy změna k lepšímu v nedohlednu.
Škoda, snad se v blízké budoucnosti najde způsob,
jak tuto půvabnou dominantu krajiny uchovat při životě,
aby v duchu prvorepublikových architektů svými křídly
ještě dlouho shlížela na své okolí a naplněna hlasy a smíchem dětí
důstojně oslavila blížící se 100. narozeniny.**

110. Škola v roce 2012

3. PŘÍRODOVĚDNÁ ČÁST

Pojďme se podívat, co tu běhá, roste, létá, skáče a plave... Možná budete překvapeni!

3.1. PŘÍRODA REGIONU VE ZKRATCE

3.1.1. TŘEBOŇSKO

111. Výlov rybníka Svět

Chráněná krajinná oblast (CHKO) Třeboňsko byla vyhlášena r. 1979, zaujímá plochu 700 km² a její převážná část se nachází na území Třeboňské pánve. Vodní tok řeky Lužnice vytvořil přirozenou osu této oblasti a k dalším důležitým vodním spojnicím patří Nežárka, Dračice a Koštěnický potok.

113. Pastviny kolem Rapšachu

tůně, slepá ramena. Vedle mokřadů jsou zastoupena suchá a slunci vystavená písčná stanoviště říčních teras nebo vátých písků.

Třeboňsko odpradáвна pokrývaly husté lesy a bezedné bažiny a močály. Člověk využívá celou řadu přírodních zdrojů, např. dřevo, šterkopísek, rašelinu, a v neposlední řadě zemědělskou půdu nebo jím geniálně vybudovanou jedinečnou rybníční soustavu pětiset rybníků v neopakovatelném prostředí lesů, vodních toků, luk, polí a lidských sídel.

V krajině plní rybníky velmi důležité role: nahrazují přirozená jezera, břehové porosty a rybníční rostlinstvo jsou nezbytnou podmínkou pro vývoj živočišných druhů, představují stanoviště pro stěhované (migrující) ptáky.

112. Bohatství Třeboňska

Spletité síti umělých toků a kanálů vládne svými 47,8 km Zlatá stoka a nemalý význam má Nová řeka, chránící před přívaly vody největší český rybník Rožmberk o rozloze 490 hektarů (ha).

Území CHKO Třeboňsko je známé různými mokřadními společenstvy: rybníky a jejich břehy, rašeliniště, slatiniště, vlhká luka, říční

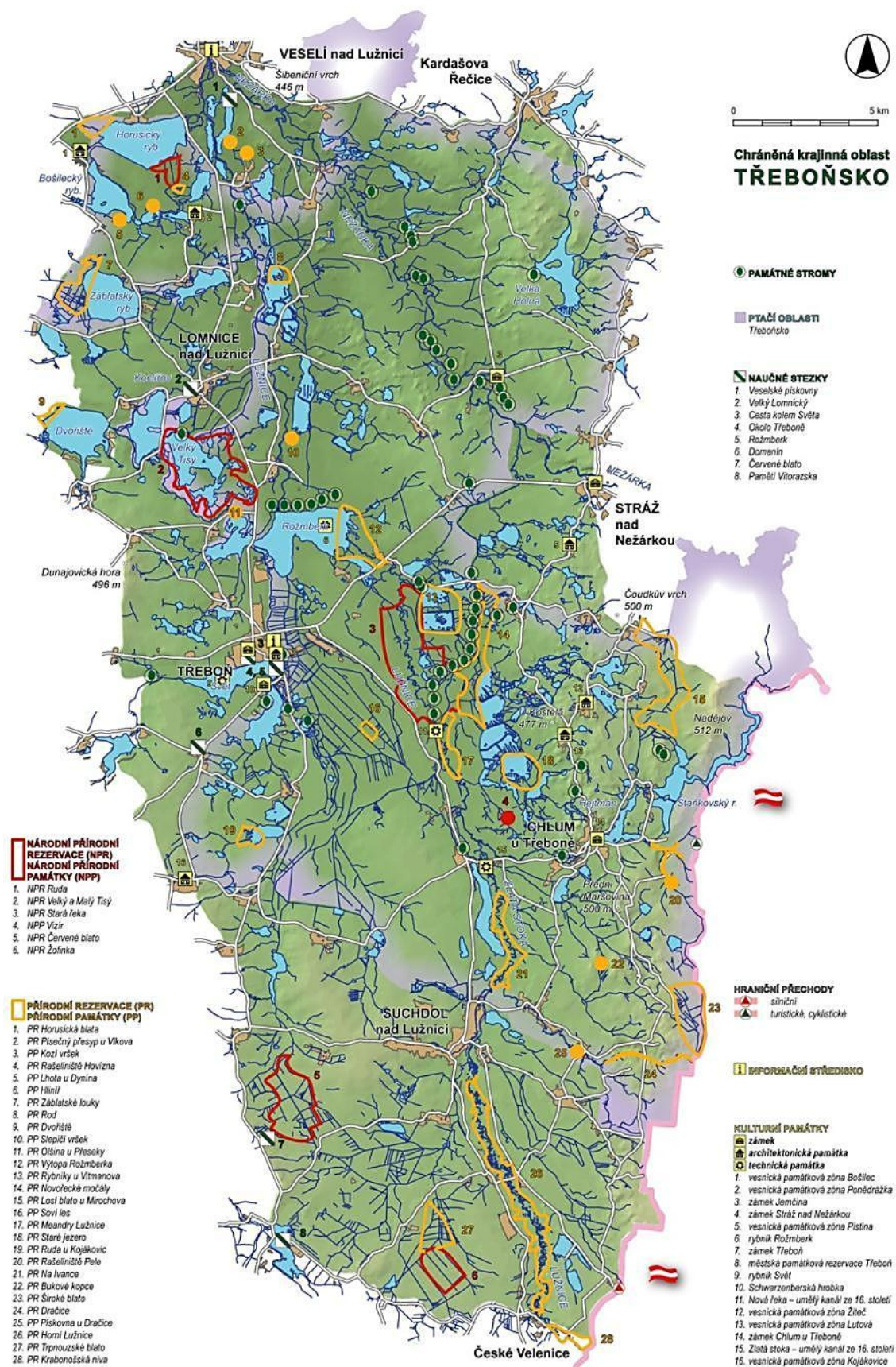

Jehličnaté a listnaté lesy představují velmi ceněné bohatství této oblasti. Mezi další skvosty naší krajiny se zařadil **orel mořský** a **volavka bílá**.

114. Orel mořský - foto J. Ševčík

V CHKO oblasti Třeboňsko se nachází velké množství ohrožených rostlinných a živočišných druhů: Pískovnu u Dračice obývá **ropucha krátkonohá** nebo rostlinka **nahoprutka písčinná**.

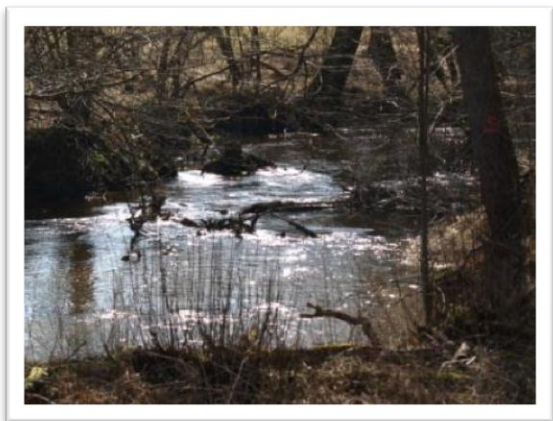
115. Mapa CJKO Třeboňsko

http://www.cittadella.cz/europarc/index.php?p=mapa&site=CHKO_treboňsko_cz

3.1.2. RAPŠACH A OKOLÍ

Mezi nejvýznamnější chráněné lokality naší oblasti se řadí **přírodní památka Pískovna u Dračice** a **přírodní rezervace Dračice**. Pozoruhodná jsou také v lesích ukrytá **blata „Na Šudernách“** poblíž Spáleniště a **přírodní rezervace Bukové kopce** poblíž Klikova.

116. Řeka Dračice

117. PP „Pískovna u Dračice“

118. Blata „Na Šudernách“

119. PR „Bukové kopce“

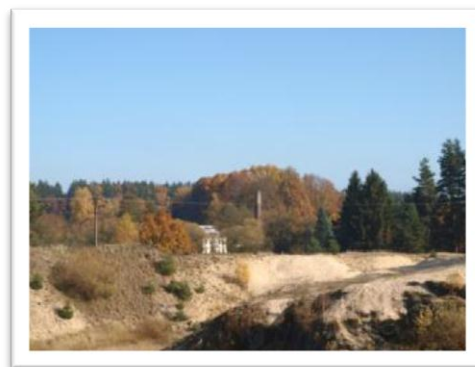
3.2. PŘÍRODA VYBRANÝCH MÍST V OKOLÍ

3.2.1. PŘÍRODNÍ PAMÁTKA PÍSKOVNA U DRAČICE

3.2.1.1. POLOHA A HRANICE

Přírodní památka **Pískovna u Dračice** o rozloze **7,5 ha** (hektarů, 1 ha = 10 000 m²) se nachází východně od Suchdola nad Lužnicí a 1,5 km severo-severovýchodně od centra obce Rapšach. Leží u křižovatky silnice III. třídy Františkov (místní část města Suchdol nad Lužnicí) – obec Rapšach, Františkov – osada Paris (Paříž). Nejschůdnější přístup k ní je po polní cestě z křižovatky silnic Tušť – osada Paříž – Rapšach a Rapšach – Františkov.

Převážně ji obklopují borovice a smrky a její boční strany jsou zatravněny. Hranici tvoří silnice,

120. Celkový pohled na pískovnu

pastviny a štěrkopískové terasy říčky Dračice (levý břeh).

Souřadnice: 48°53'35,98" s. š. (N), 14°56'1,50" v. d. (E). **Nadmořská výška:** 458–470 m.

121. Označení - „Přírodní památka“

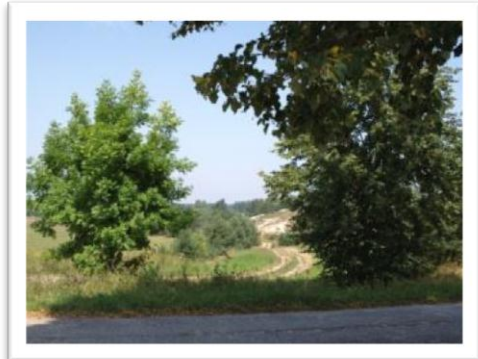
122. Hranice přírodní památky

3.2.1.2. PŘÍRODNÍ PAMÁTKA

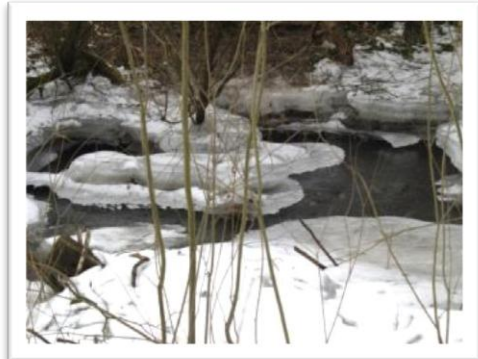
Jako přírodní památku ji od 21. 6. 2001 spravuje Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky – Správa chráněné krajinné oblasti Třeboňsko, která zde umístila informační tabuli obsahující základní informace o této lokalitě, jejích obyvatelích a režimu chování. Také patří do Ptačí oblasti Třeboňsko.

Vodu třech jezírek využívají např. chráněné druhy žab – **ropucha krátkonohá** a **blatnice skvrnitá** a také jejich spolubydlicí **skokan štíhlý**.

Vyskytuje se tu celá řada rostlinných společenstev, které poskytují ochranu a potravu spoustě dalších zástupců hmyzu a živočišné říše.

123. Cesta k písčové

124. Dračice v zimě

PL1 PŘÍRODA: PÍSKOVNA U DRAČICE - CO OČEKÁVÁM A ČÍM PŘÍSPĚJÍ

PL2 PŘÍRODA: PÍSKOVNA U DRAČICE - U INFORMAČNÍHO PANELU

PL3 PŘÍRODA: PÍSKOVNA U DRAČICE - POLOHA PP

PL4 PŘÍRODA: PÍSKOVNA U DRAČICE - POPIS A POLOHA PÍSKOVNY

3.2.1.3. VÝLET DO HISTORIE. POVRCH

125. Členitý povrch pískovny

Pozoruhodný je členitý povrch pískovny: písečné duny – přesypy, ronové rýhy a osypy a k opatrnému zkoumání lákají skalní výchozy (původem z chladnějších období čtvrtohor) a také jejich pukliny.

V 80. letech 20. století se tu průmyslovou suchou těžbou dobýval šterkopísek jako stavební materiál – tím byl terén snížen do dnešní podoby, neboť

byl vytěžen lesní porost a odkryty svrchní vrstvy zeminy pro těžbu (otvírka pískovny).

126. Eolický reliéf

SLOVNÍČEK POJMŮ:

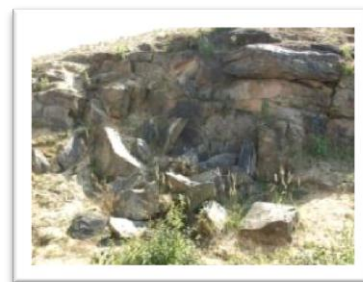
- **eolický reliéf** – písečné duny s povrchovou (mikro)modelací (s (ne)patrnými změnami na povrchu)
- **písečné duny** – přesypy tvořené větrem nebo působením vody: písečná zrnka jsou valena po povrchu
- **ronové rýhy** – vytvořené nesoustředěným odtokem vody z krajiny
- **osypy** – nahromadění kamenné suti či jiného materiálu
- **skalní výchozy** – skalní podloží vystupuje na povrch v podobě skal a kamenů (docházelo k mrazovému zvětrávání a pozdějšímu působení mečů, lišejníků a řas nebo také odplavování zeminy vodou; o mnoho později vznikají činností lidí – dobývání v lomech)
- **šterkopísek** – hrubší písek (velikost zrna nad 2 milimetry) s dobrou pevností po vyschnutí
- **čtvrtohory** – zahrnují období posledních dvou a půl milionů let

127. Písečné duny

128. Ronové rýhy

129. Osypy

130. Skalní výchozy I

131. Skalní výchozy II

132. Štěrkopísek

PL5 PŘÍRODA: PÍSKOVNA U DRAČICE - POVRCH (RELIÉF) PÍSKOVNY I.

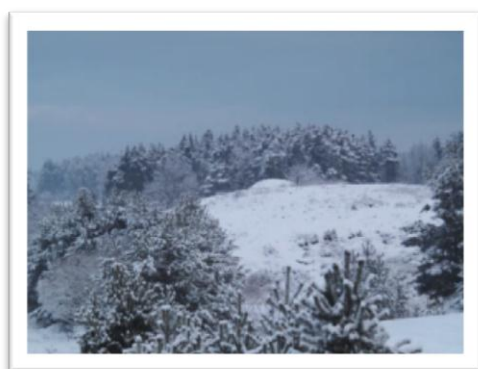
PL6 PŘÍRODA: PÍSKOVNA U DRAČICE- POVRCH (RELIÉF) PÍSKOVNY II.

PL7 PŘÍRODA: PÍSKOVNA U DRAČICE- POVRCH (RELIÉF) PÍSKOVNY III.

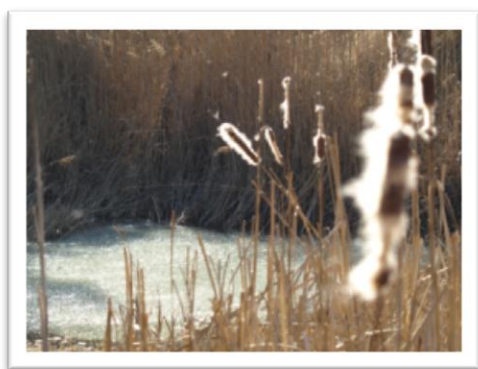
3.2.1.4. PROMĚNY PÍSKOVNY V ROČNÍCH OBDOBÍCH

133. Vstup do pískovny I

134. Vstup do pískovny II

135. Tůňka I

136. Tůňka II

137. Do života I

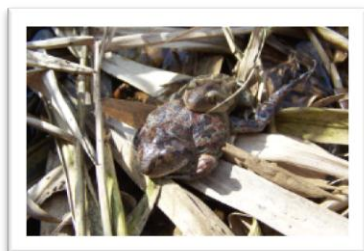
138. Do života II

3.2.1.5. POZORUHODNÍ OBYVATELÉ

V písčinně jsou lidmi v podmáčených místech vybudovaná a srážkami opakovaně zaplavovaná tři mělká jezírka, kde se vyvíjejí mokřadní stanoviště s výskytem živočišných druhů:

- **Ropucha krátkonohá (*Epidalea calamita*)** – dříve také bachratá, je naším nejvzácnějším zástupcem žab; řadí se mezi suchozemské živočichy a vodu potřebuje hlavně k rozmnožování; místo obvyklého skákání raději pobíhá a je čínorodá hlavně v noci.
- **Blatnice skvrnitá (*Pelobates fuscus*)** – vydává zvuky podobné slepičím „kokoko“. Někdy je nazývána jako česneková, neboť když je vyplašena, vydává hlasité zvuky a vylučuje po česneku odpudivě páchnoucí výměšek. Rozmnožuje se v nádržích s hloubkou od 30 cm do jednoho metru. Vajíčka klade do provazců (délka 40 – 60 cm) – ty samice namotává na stonky vodních rostlin. Pulci dosahují pozoruhodné délky 8,6 – 18,2 cm.
- **Skokan štlhlý (*Rana dalmatina*)** – vydává rychlé „ko, ko, ko“ nebo „og, og“, které je poměrně tiché, neboť zvuk vytváří pod vodou a navíc nemá hrdelní vaky; páří se někdy pod ledem, neboť se probouzí již v únoru.
- **Skokan zelený (*Rana esculenta*)** – vydává pomocí dvou zvukových bubínků (rezonančních měchýřků, také vaků) velmi hlasité „vrä, vrä, vrä“, „quorr“ (také kuooooór až kvóóóóóór), „quoax“ nebo „rekkekkekke“ – při zavřeně hubě má uzavřené nozdry, zatahuje a napíná břicho, pohání vzduch z plic přes hlasivky do uzavřené dutiny, kterou rozšiřuje nadouváním hrdelního vaku. Zimní období přečkává zalezlý v bahně, kde stráví ve stavu strnulém mrazivý čas, aby si po zbytek roku mohl užívat ve svém výlučně vodním království.
- **Rosnička zelená (*Hyla arborea*)** – především noční živočich (bývá ovšem čilá i ve dne) se známým tmavým proužkem táhnoucím se od nosního otvoru přes oko až na konec trupu a kruhovými přísvakami vhodnými pro lezení na stromech i po kolmých hladkých stěnách vydává drsné, skřehotavé a stále se opakující „kre, kre, kre,...“ (je schopna barvoměny – zbarvení tak může přecházet v šedou, hnědou až žlutou – proto bývá hůře postřehnutelná).

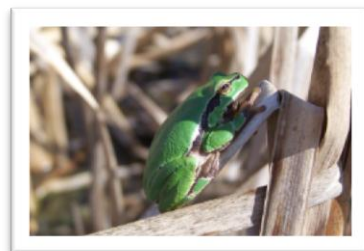
(Hadač, 2003)

139. Blatnice skvrnitá

140. Skokan zelený

141. Rosnička zelená

- **Čolek velký (*Triturus cristatus*)** – samička naklade 200 – 300 vajíček do listů vodních rostlin, ze kterých před snůškou zadními končetinami tvaruje kapsičky, z nichž se po dvou týdnech líhnou larvy (okolo 2 cm dlouhé); vývoj larev trvá asi tři měsíce.
- **Čolek obecný (*Lissotriton vulgaris*)** – při svatebním obřadu má jasnější zbarvení a v průběhu rozmnožování, které probíhá ve vodě, narůstá samečkům vysoký hřeben; nejčastěji se živí např. brouky, larvami, svinkami a v předjaří také vajíčky skokana hnědého.
- **Potápník vroubený** – má kusadla s jedovou náplní; skupinka těchto jedinců dokáže smrtelně napadnout např. skokana zeleného, a tak jsou považováni za „piráty“ v místní říši vodního hmyzu.
- **Bruslařka obecná** – svou potravu loví přizpůsobeným prvním párem nohou.
- **Vodoměrka** (větší než bruslařka) – do své kořisti bodává chobot, kterým ji vysává.

(Hadač, 2003)

Vzácní zástupci bezobratlých žijí na velmi suchých, teplých, tedy sluncem prohřátých stanovištích písečných dun a svahů:

- **Saranče modrokřídla (*Oedipoda coerulea*)** – má zbarvení podle písečného podkladu, ale pod svrchními hnědými křídly se nacházejí spodní jasně tyrkysové barvy (→ její pojmenování); rychlé skoky střídá s krátkými lety, a tak je možné spodní zbarvená křídla pozorovat.
- **Saranče (*Sphingonotus coerulea*)** – nachází se také ve známé přírodní rezervaci Pískový přesyp u Vlkova.

V pohyblivých pískových zrnech na úpatí osypů pod vysokými stěnami pískovny žije pavouk **slíd'ák písečný (*Arctosa perita*)** – mělká nora v písku vypředaná pavučinou mu slouží jako úkryt a nejspíše i k páření; kořist loví ve dne.

Mezi druhy ohrožené (Červený seznam ČR) byl zapsán hnědásek kostkovaný (*Melitaea cinxia*) – podle výzkumu z roku 2009 se tu vyskytuje v nejhojnějším množství ze všech oblastí jižních Čech.

Těsně za hranicí Pískovny u Dračice hnízdilo v místech skládky vykopané zeminy a skryté ornice 20 – 30 párů **břehule říční**. V roce 2002 se zde vyskytovala další zástupkyně ptačí říše **vlha pestrá** a v čase hnízdění o šest let později také **dudek chocholatý**.

PL8 PŘÍRODA: PÍSKOVNA U DRAČICE - OBYVATELÉ I.

PL9 PŘÍRODA: PÍSKOVNA U DRAČICE - OBYVATELÉ II.

PL10 PŘÍRODA: PÍSKOVNA U DRAČICE - OBYVATELÉ III.

PL11 PŘÍRODA: PÍSKOVNA U DRAČICE - OBYVATELÉ IV.

PL12 PŘÍRODA: PÍSKOVNA U DRAČICE - OBYVATELÉ V.

PL13 PŘÍRODA: PÍSKOVNA U DRAČICE - OBYVATELÉ VI.

3.2.1.6. ŘÍŠE ROSTLIN A HUB

142. „Staré“ tábořiště u Dračice v roce 1991...

Po roce 1990 jsme s turistickým oddílem přestali jezdit na Klepákův mlýn a nezbylo, než hledat vlastní tábořiště. Pro první dva roky jsme se spojili s junáckým střediskem z Roudnice nad Labem a začali pořádat tábory „na zelené louce“.

První dva roky jsme měli tábořiště právě zde, u řeky Dračice, na louce za dnešní přírodní památkou „Pískovna u Dračice“.

Nejprve v „áčkách“ na zemi, pak přišlo v roce 1992 prvních 6 stanů s podsadou...

143. ...a v roce 1992

Pokračovala s námi i parta dětí ze Studené, která jezdila na Klepák.

144. Poprvé s polní kuchyní

V roce 1993 jsme tohle tábořiště opustili a přestěhovali se na dnešní, nad soutokem Dračice s Lužnicí. Ale o tom o kousek dále...

Výslunná a suchá stanoviště obnažených písků a skalních výchozů a společenstev otevřených trávníků písčin:

- **Paličkovec šedavý** (*Corynephorus canescens*) – tráva o stéblech výšky do 60 cm a květech uspořádaných v kláscích tvořící latu; plodem je okoralá obilka.

- **Nahoprutka písečná** (*Teesdalia nudicaulis*) – pionýrský druh chudých písčitých půd kvete od dubna do června v lomech a jámách vzniklých po těžbě a pro svůj vzácný výskyt patří mezi ohrožené druhy – kromě Třeboňska se s ní v ČR setkáme v Polabí a v okolí měst Doksy, Cheb a Karlovy Vary; podzemní část tvoří krátký větvenitý kořen a plod představují okrouhlé 3 – 4 mm dlouhé šesulky srdčitého tvaru, z nichž každá obsahuje dvě semena.

- **Ostřice vřesovištní** (*Carex ericetorum*) – vytrvalá rostlina rostoucí v trsech ve tvaru podkovy.

- **Pavinec horský** (*Jasione montana*) – lodyha je zakončena kulovitým květenstvím a samotné květy zdobí korunka.

- **Čilimník řezanský** (*Chamaecytisus ratisbonensis*) – drobný poléhavý beztrnný keřík o výšce do 50 cm, který kvete v dubnu až červenci a jehož květ je složen z nápadné pavézy (spolu s křídly a člunkem).

145. Pavinec horský

Na dně pískovny se rozkládají tři mělká jezírka (vybudována v podmáčených místech), kde se vyvíjejí mokřadní stanoviště s výskytem rostlinných druhů:

- **Protěž bažinná** (*Gnaphalium uliginosum*) – květenství (kvete červen – říjen) tvoří drobné úbory a plodem je nažka.
- **Šater zední** (*Gypsophyla muralis*) – kvete od června do října; bílý květ má kalich 3 – 4 mm dlouhý a okvětní lístky jsou vejcovitého tvaru na okraji mírně vykrojené.
- **Třezalka rozprostřená** (*Hypericum humifusum*) – okvětní korunu tvoří pět úzce podlouhlých žlutých plátků o velikosti 5 – 7 mm, které jsou nepatrně delší v porovnání s kališními lístky.

Písčítá oblast je stále významnější pro růst i zřídka se vyskytujících druhů hub:

- **Lysohlávka horská** (*Psilocybe montana*) – nejedlá až jedovatá s výskytem v rozsáhlých plochách **plo-níku chluponosného** (*Polytrichum piliferum*) – vysoký do 5 cm s lístky s příznačným dlouhým bezbarvým chlupem.
- **Třepeňitka vlhkožijná** (*Hypholoma subericaeum*) – jedinečný saprotrof, který se vyskytuje v odumřelém porostu orobince, z něhož získává živiny a látky, potřebné ke svému životu.
- **Škárka hvězdčovitá** (*Mycenastrum corium*) – v červeném seznamu hub, jediná lokalita výskytu v jižních Čechách – Pískovna u Dračice; roste na slunných stanovištích mimo lesní porosty – na místech narušených lidskou činností.

V roce 1991 jsme tu hráli hru „Zapomenutý faraon“, a v roce 1992 poprvé „Po stopách Alvareze“, na níž nelze zapomenout...

146. Lebka Fernandoze, Alvarezova druha

„A kdo jeho ostatky někdy uvidíte, pokloňte se jemu, neboť byl to muž statečný a ducha přebystřého!“ (Aneb pro zasvěcené: „Neplač, Maruško, třeba to nebyl hodnej pán!“.)

PL14 PŘÍRODA: OCHRANA PÍSKOVNY I.

PL15 PŘÍRODA: OCHRANA PÍSKOVNY II.

PL16 PŘÍRODA: OCHRANA PÍSKOVNY III.

PL17 PŘÍRODA: OCHRANA PÍSKOVNY IV.

3.2.2. BLATA „NA ŠUDERNÁCH“

3.2.2.1. VZNIK A VÝVOJ

Nezbytnými podmínkami pro zrození a život rašelinového blata jsou povrchové nerovnosti ve tvaru misky, do nichž směřují vodní cesty z různých zdrojů (tj. mělké části kdysi rozsáhlého jezera a voda z dešťových a sněhových srážek) a následný vývoj a odumírání různých rostlinných druhů (ostřice, rašeliníky, rákos) v této podmáčené půdě. Další podmínkou je i nezbytný časový vývoj (tisíce let).

Takto vzniklo i rašeliníště v zalesněném okolí Rapšachu poblíž Spáleníště – „Na Šudernách“.

Nepropustná podložní plocha (dno) dokáže zadržet značné množství vody a rašelina vzniká tlením odumřelých částí rostlin ve spodních vrstvách vodní plochy, kam nemá přístup vzduch.

Rašeliníky nedosahují velkých rozměrů, ale díky své stavbě těla dokáží vstřebat dostatek vody (až dvacetinásobek hmotnosti ve srovnání se svým suchým stavem). Neustále mokré prostředí svědčí růstu mechorostů, které přijímají živiny celým svým povrchem, jejichž rozkládající se části tvoří hlavní podíl rašeliny. Za rok vrstva rašeliny nabírá jeden až dva milimetry na výšce (tloušťce).

Na rašeliníšti (zřídka na vlhkých lukách) se nacházejí **buly** – **vyvýšená místa kopulovitě až homolovitě (kopcovitě) tvaru**. Vytvářejí se z odumřelých rostlinných částí a kořenů jako vyvýšenina nad okolní úroveň vodou promáčené plochy. Na jejich povrchu se daří mechům, travinám i zakrslým stromům. Při vydatných dešťových srážkách nebo při tání sněhu zadržují jako malé hráze vodu.

Mezi buly jsou dočasně **zatopené pruhy prohlubní** zvané **šlenky**, které mají různé tvary a rozměry.

147. Blata „Na Šudernách“ I.

149. „Borkování“

http://www.geocaching.com/seek/cache_details.aspx?guid=45a18a88-bca0-4f44-8763-ac4a29a2256d

Z rašeliny člověk vyráběl borky – palivo v podobě cihel. Potřeby a nástroje: „trakač“, lopata „ryčka“ („štychovka“), „vyhazovačka“, sekera, „žebřík“ a prkna. Na blatech je půda měkká, a proto se používala prkna, po kterých jezdily trakaře. Náčiní lidé neodnášeli – přikrývali je větvemi jehličnanů. Rašelina se stala součástí zahradnických směsí a substrátů. Je využívána při léčbě pohybového ústrojí.

148. Blata „Na Šudernách“ II

Lemuji je rašelinové koberce s travnatým porostem např. ostřice s kořeny sahajícími hluboko pod vodní hladinu. Při déletrvajícím suchu dochází ke snížení sloupce vody; šlenky zanikají pouze při dlouhodobějším vyschnutí.

Postupem času rostlinstvo na vrcholku bultu přeruší příjem spodní vody, a tak přestává růst a převýší jej rašeliníky šlenku bohatě zásobované vodou – z původního bultu je šlenk a naopak: rašeliniště ve svých proměnách žije svým rytmem.

3.2.2.2. POLOHA

Blata Na Šudernách jsou přístupná ze silnice z Rapšachu směr Tokániště (bývalá pohraniční rota a nyní základna DDM Jindřichův Hradec) – první odbočka vpravo (dva domy) a po lesní cestě rovně asi 400 – 500 metrů putování výchovnými pěstebními zásahy (např. výsadba nových stromů, prořezávky, těžba) udržovaným lesem: cíl je směrem vlevo do lesního porostu.

150. Blata „Na Šudernách“ III

151. Blata „Na Šudernách“ IV

Po terasovitých chodnících (zde není nutné budovat hatě – povalové chodníky na zapuštěných kůlech – jako např. v Červeném blatě nebo v blatech na Šumavě), které lemuje borůvčí, se procházíme okolo několika jezírek, z nichž jedno výrazně převažuje svou velikostí a životem nad ostatními.

3.2.2.3. POZORUHODNÍ OBYVATELÉ

S vlhkem podmáčené půdy, nevelkými vodními plochami a rašeliništěm jsou pevně spojeni velmi obratní letci – **vážky**, **šídla šidélka**; když usednou k odpočinku, není hezčího šperku na zeleném travnatém pozadí suchopýru pochvatého.

Pod kůrou padlých stromů nalezneme larvy různých brouků a borůvčí opanovala **píd'alka borůvková**.

V porostu se mihne **ještěrka živorodá** nebo opatrná, ale při ohrožení nebezpečná svým kousnutím, jedem a následnými zdravotními obtížemi (alergickou reakci nevyjímaje) **zmije obecná**. V jezírkách a mezi nimi na vlhkém lesním mechovém patru se zabydlel skokan hnědý, poutník, maskovaný na padlé kůře stromů a letitým jehličím.

152. Blata „Na Šudernách“ V

153. Vážka čtyřskvrnná

154. Šidélko páskované

155. Skokan hnědý (Foto F. Círal)

PL18 PŘÍRODA: POLOHA BLAT NA ŠUDERNÁCH

PL19 PŘÍRODA: POLOHA A POVRCH BLAT NA ŠUDERNÁCH

PL20 PŘÍRODA: – BLATA NA ŠUDERNÁCH – RAŠELINNÉ JEZÍRKO

PL21 PŘÍRODA: BLATA NA ŠUDERNÁCH – RAŠELINIŠTĚ

PL22 PŘÍRODA: ROSTLINNÁ A ŽIVOČIŠNÁ ŘÍŠE BLAT NA ŠUDERNÁCH

156. Žabí snůška

3.2.2.4. ROSTLINNÁ ŘÍŠE

158. Rojovník bahenní

Podmáčená a kyselá půda s nedostatkem živin se stala domovem silně vonícího **rojovníku bahenního** nebo kobercově se zde rozprostírajícího **leknínu bílého**. V letních horkých měsících se můžeme osvěžit šťavnatými plody **brusnice borůvky** a odpočinkem ve stínu **borovic** a **smrků**; na sklonku léta se tu postupně červenají brusinkové plody.

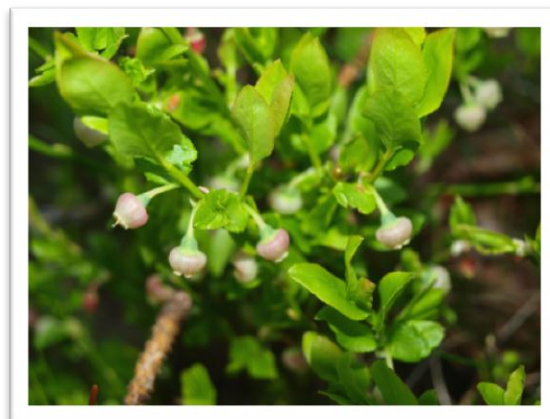
157. Květ rojovníku

Rojovník bahenní byl lidmi na ruské Sibiři využíván k odpuzování hmyzu vkládáním větvíček mezi oblečení a také jimi chránili obilí. V přírodních postupech léčby je vhodný např. při mírnění následků bodnutí hmyzu. Rojovník bahenní je jedovatý (dráždí žaludek, střeva a ledviny, způsobuje bolesti kloubů, křeče) a jeho omamné a opojné účinky využívali Germáni a Vikingové v nápojích (např. pivo) pro posílení bojovnosti a válečného nadšení (v 18. století byl v německém Hannoveru jako přísada do piva zakázán). Jen přítomnost takových rostlin jako je rojovník bahenní nás vede k opatrnosti a zároveň k zamyšlení nad tím, že rostliny (jako jeden z rozmanitých projevů přírody) je nutné velmi dobře poznávat.

159. Lelnín bílý

160. Kvetoucí brusnice borůvka

Keřiky borůvčí zabraňují soustavou svých hustých kořenů erozi. Při příznivých podmínkách se na jeden hektar plochy urodí až 500 kg borůvek (živí se jimi medvěd, tetřev nebo jezevec). Ve smrčínách rostou borůvky větší, šťavnatější a jsou téměř černé v porovnání s borůvkami z borového lesa, které jsou menší a šedomodré. Čerstvě natrhané borůvky (lidově také černé jahody) patří se svým vysokým obsahem různých látek (např. vitamin C) mezi nejhodnotnější ovoce. Plody i listy se užívají proti průjmům; čaj z nich je protizánětlivý při kloktání v dutině ústní; borůvky zvyšují zrakovou ostrost a zpomalují postižení paměti. Stejně jako borůvkv i brusinkv se také kompotují.

3.2.3. PŘÍRODNÍ REZERVACE DRAČICE

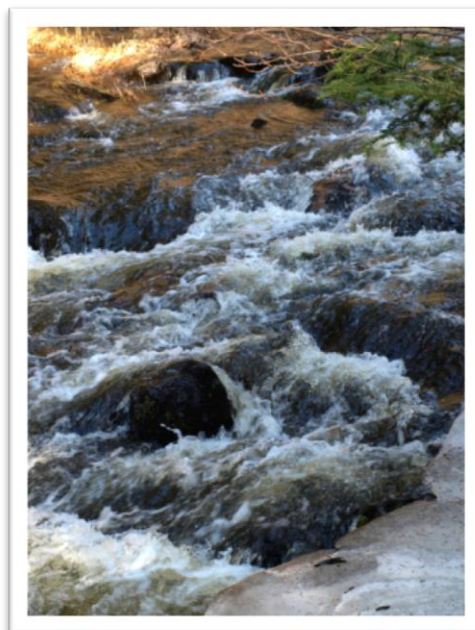
Nachází se v říčním úseku o délce 3,5 km mezi státní hranicí s Rakouskem a Klikovem, místní částí města Suchdol nad Lužnicí. Rozprostírá se ve výšce 472 – 490 m n. m. na ploše o 8,12 ha (hektarů) a byla vyhlášena v roce 1998. Na svazích se místy vypínají **skalní výchozy** pozoruhodných rozměrů, dráždící představivost a fantazii roztočivými tvary.

V okolním lese převažuje **smrk** a **borovice**, místy lemuje břehy Dračice **olše zelená** nebo **vrba křehká**. V chladnějších částech dračického kaňonu se vyskytuje horský host, žlutokvětý **kamzičník rakouský** z Waldviertelu a také drobnokvětá **lněnka alpská**.

Bylo zde objeveno nejméně devatenáct druhů vážek, z nichž celoevropsky nejohroženější je **klínatka rohatá** a **páskovec kroužkovaný**.

Hnízdí tu **ledňáček říční**, svá loviště opanovala **vydra říční** a vody v hojném množství obývá **mihule potoční**.

V prostoru přírodní rezervace platí zákaz lovu ryb; výjimku tvoří říční úsek vytyčený cedulemi CHKO

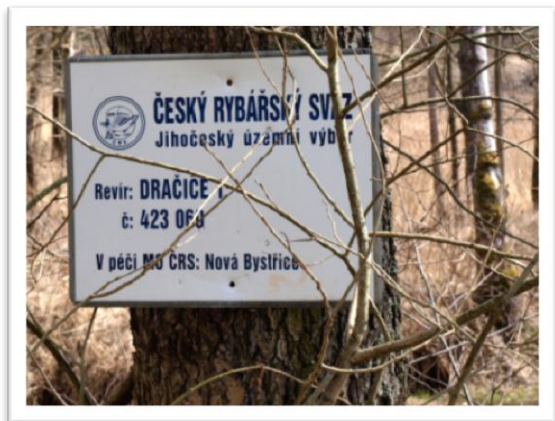
161. Říčka Dračice

Třeboňsko: od ocelové lávky u bývalého kamenného lomu nad Františkovem po hranici bývalé střelnice pohraniční stráže.

Jedinečností kamenitého toku Dračice je její podhorský ráz s kaňonovitým údolím a větším množstvím balvanitých míst.

V říši tekoucích i stojatých vod říčky Dračice se vzácně vyskytuje **vydra říční**, zástupce silně ohroženého živočišného druhu. Má tělo až 80 cm dlouhé a svalnatý ocas dosahuje až 55 cm. Mezi prsty má plovací blány a zvláštním záhybem kůže pod vodou uzavírá nosní a ušní otvory. Na čenichu jí vyrůstají dlouhé hmatové vousky. Pod vodou vydrží déle než pět minut. Za soumraku a v noci loví menší plevelné ryby, živí se také drobnými savci a ptáky, obojživelníky, raky, plži a hmyzem. Rodí většinou dvě až čtyři slepá

163. Označení rybářského revíru

můžeme pouze na umělou mušku, třpytku nebo rostlinnou návnadu – samozřejmě s platnou povolenkou a podle rybářského řádu. Žije zde **pstruh potoční**, **tloušť obecný**, **štika obecná**, **okoun říční**, **siven americký** a také **hrouzek obecný**.

Součástí přírodní rezervace jsou rozvaliny a ruiny různých staveb, svědků dávného věhlasu místní železářské výroby, nejvýznamnější v Čechách, kdy voda Dračice hnala pomocí dmychadel vzduch do vysokých pecí, roztácela ústrojí mlýnů drticích železnou rudu nebo kladiva hamrů v kovárnách. Hojně navštěvovaným místem našimi dětmi při školních výpravách po okolí je „**peklo**“, oblouková stavba tvořící opěrný bod přepravy surovin a výrobků.

162. „Peklo“

mláďata a dožívá se 10 – 15 let. Své významné místo v ochraně vydry zaujal **Český nadační fond pro vydru** sídlící v Třeboni.

Dračice patří do pstruhového rybářského revíru Českého rybářského svazu. Chytat zde

PL23 PŘÍRODA: PŘÍRODNÍ REZERVACE DRAČICE

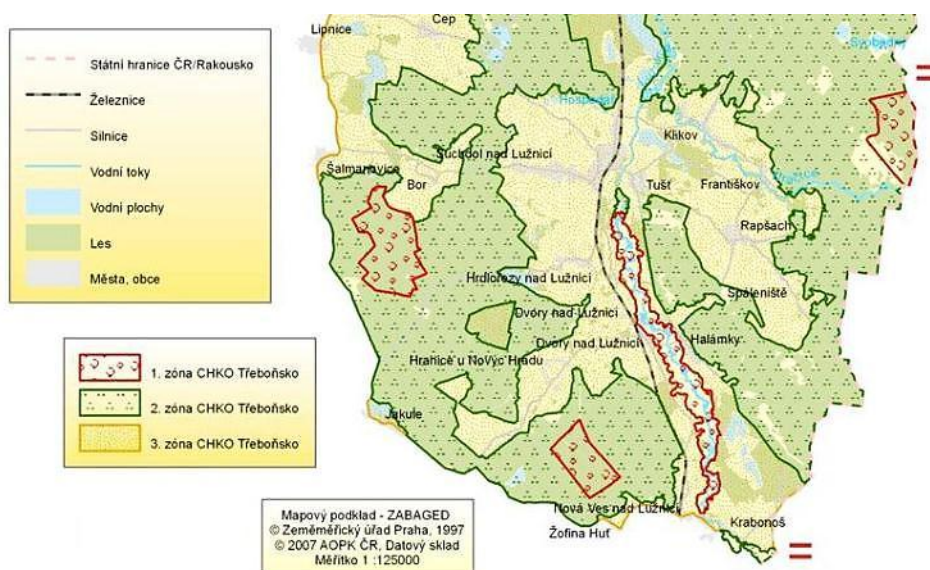
4. VLASTIVĚDNĚ – ZEMĚPISNÁ ČÁST

4.1. GEOLOGIE OBLASTI

Obec Rapšach je součástí rovinné **Třeboňské pánve**. Původně mokřinatá a bažinná končina byla po staletí svými obyvateli měněna do současné podoby. Skládá se z několika částí, přičemž Rapšach patří do její středové oblasti, tj. **Lomnické pánve**. Jedná se o území okolo řeky Lužnice s jejími přítoky, které je pokryté borovými a smrkovými lesy s četnými rybníky, močály a rašeliništi. I tu je možné rozdělit na několik celků, a budeme-li chtít být přesní, obec Rapšach zařadíme na její jižní konec, do **pánve Českovelenické**.

(Chábera & kolektiv, 1985)

Rapšach se nalézá ve 3. zóně CHKO Třeboňsko a biosférické rezervace UNESCO.

164. Zonace CHKO Třeboňsko

Pár vysvětlivek:

- **Miocén** je nejdelší geologická epocha v období třetihor (čili kenozoika).
- **Kvartér** – čtvrtohory - geologické období zahrnující mladší neogén, období posledních asi 2,5 milionů let.
- **Glaciál** - doba ledová - je relativně studené a relativně suché období, kdy docházelo k mohutnému rozvoji zalednění a poklesu mořské hladiny. V Česku údajně panovaly teploty v průměru až o 4 nebo 5 °C nižší nežli dnes.
- **Postglaciál** - doba poledová - období, kdy v Evropě kontinentální ledovec ustupující k severu dosáhl baltského pobřeží

(výsek z

[http://old.ochranaprirody.cz/index.php?cmd=show&imageID=42779&title=Zonace v CHKO Třeboňsko](http://old.ochranaprirody.cz/index.php?cmd=show&imageID=42779&title=Zonace%20v%20CHKO%20Třeboňsko))

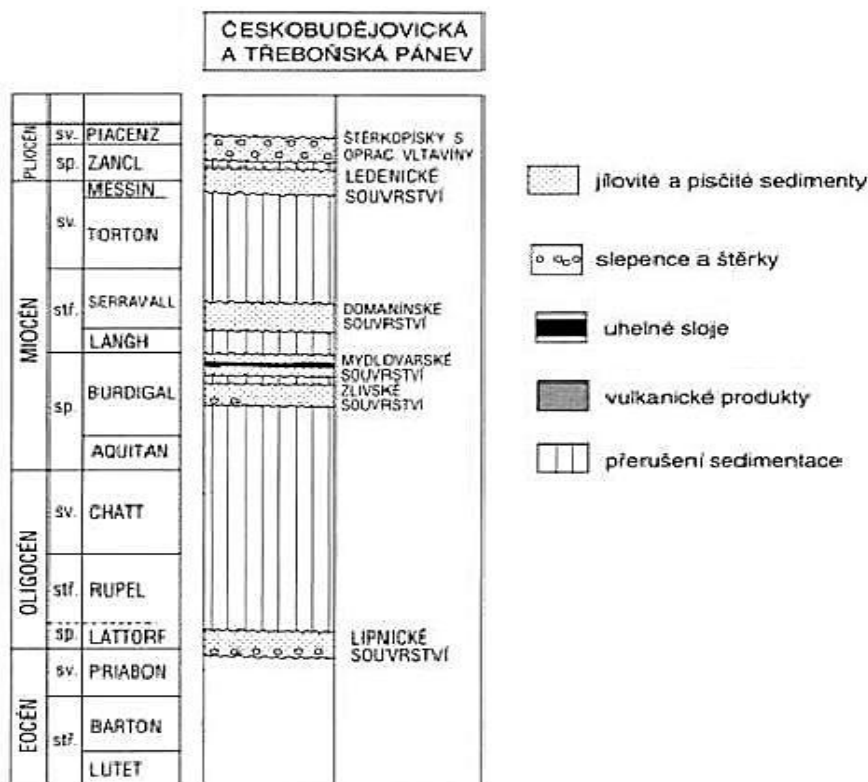
V miocénu, nejdelším období třetihor, se v jižních Čechách vytvořila dvě jezera – buďovické a třeboňské, která spolu pravděpodobně částečně souvisela. Dnes jsou oddělena tzv. Lišovským prahem.

V nich se uložily usazeniny středního a svrchního miocénu. Naspodu jsou písky, pískovce a jíly, nad nimi jsou místy usazeniny přerušeny díky říční erozi. Po opětovné záplavě sem byly zaneseny rostlinné zbytky, z nichž vznikly lignitické (uhelné) sloje. Nejvýše leží šterky a slepence.

(Woldřich & Stejskal, 1937)

Z hlediska geomorfologického a z hlediska ochrany přírody je významný výskyt i dalších kvartérních usazenin, vátých písků. Vznikly koncem glaciálu v postglaciálu navátím jemných písků z písčitých naplavenin Lužnice a Nežárky. Největší koncentrace vátých písků je v 34 kilometru dlouhém pásu říčních teras od Majdaleny k Veselí nad Lužnicí.

165. Stratigrafická tabulka

(http://geologie.vsb.cz/reg_geol_cr/9_kapitola.htm#9.6-stratigrafická-tabulka)

Zjednodušenou geologickou mapu Rapšachu si můžete prohlédnout na webové stránce:

http://www.geology.cz/app/ciselniky/lokalizace/show_map.php?mapa=g50zj&y=723900&x=1181100&r=1500&s=1&legselect=0

Jedny z mála fosilních zbytků, které je možno občas nalézt na některých místech Třeboňska, jsou **zkamenělá dřeva**, která se nejčastěji vyskytují v třetihorních šterkopiskových uloženinách.

166. Zkamenělé dřevo

PL1 VLASTIVĚDNĚ-ZEMĚPISNÁ ČÁST: GEOLOGIE OBLASTI

4.2. ZEMĚPISNÉ ZAJÍMAVOSTI

4.2.1. ŘEKA DRAČICE

Vysvětlivky:

- **meandr** – zákrut (ohyb) řeky – pokud není řeka usměrňována člověkem (regulována), tvoří svou silou různé ohyby, zátočiny, mění svůj směr a tvar koryta; meandr je způsoben vymíláním břehů na jedné straně a usazováním nánosů na straně druhé; zastoupena jsou zde společenstva rostlin a živočichů mokřadů, říční nivy (plochého říčního dna s říčními nánosy) a svahového lesa – v době povodní se řeka přirozeně rozlévá do okolní krajiny a jen necitlivá stavební činnost lidí způsobuje škody na jejich obydlí
- **hnědelové desky** – hnědel (limonit) označován jako bahenní ruda: kámen (hornina) rezavě hnědé barvy obsahující železo
- **hlinité prahy** – přírodní překážka, přes kterou přetéká řeka; součást peřeje
- **čeřina** – zvlnění povrchu (např. nezpevněných písků na dně) působením vody (i větru)
- **střemcha** – keř/strom, plody – oblíbená strava lesních ptačích obyvatel
- **tropy** – horký podnebný pás
- **lipan** – ryba protáhlého těla s velkou hřbetní ploutví
- **tavolník** – keř
- **kol** – kolem
- **chvátat** – pospíchat
- **zradit** – vyzradit, prozradit, odhalit tajemství.

Postůj na vysoké malajské lávce u včelích úlů! Zažiješ zde konec dne jako v tropech. Zahleď se k vodě a soumrak ti zahýří stovkami odstínů šedě. Zataj dech, uslyšíš vlastní srdce, ucítíš její krásnou vůni. Plesk – vyleká tě šplouchnutí lipana.

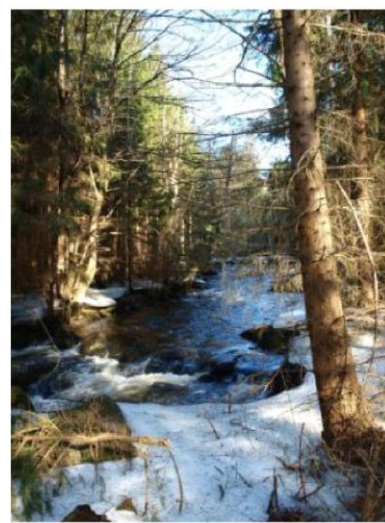
O kus dál ji stisknou zalesněné stráně a skryjí luční duby. Tady vtiskují do nánosů písku své štíhlé stopy srnčí páry. Tady se pasou, spojují v rodiny i rodí černo-
oké skvrnitě krasavce, tak milé a nebojácné...

Ale dál, pod padlými kmeny, po nichž se vstupuje do ráje, kolem houštin tavolníku, kol sadu planých jabloní k ostrovu s nejkrásnějším přírodním parkem vplyne do velké řeky...

Sem chvátám, sem mě to táhne. Tady se léčím, osvěžuji. Nevím, mám-li vám zradit jméno své krasavice. Zní dost drsně: Dračice.

(Hadač, 2003)

Štíhlopasá, rozběhla se lukami od klikovského mostu k Lužnici. Meandruje, jako když se v běhu naklání vpravo či vlevo, k lesíku, věncena březovými porosty. Rozpustile poskočí přes peřeje hnědelových desek, sklouzne po hlinitých prazích a odpočívá v zátočinách pod klenbou staletých dubů. Vysoké břehy připomínají horskou bystrinu, ale čeřiny jemného písku, v nichž se zaleskne stříbro slíd, mne přenášejí do zlatonosných přítoků veleřek našeho mládí. Zbytky perleťových lastur pod chomáči převislých kořenů jsou jejími perlami. V tišinách padají z břehů pomalým rytmem kapičky pramének. V jejích hlubinách se zrcadlí hrozny střemchy, vysoké letní nebe i zlato podzimních stromů. V klidu je plachá a nesmělá, mírná jak dospívající dívka, ale rozbouřili se přívalem vod, je hodna svého jména.

167. Dračice na jaře

4.2.1.1. ZÁKLADNÍ ÚDAJE

Řeka Dračice (německy Reissbach), známá také pod názvem Bystřice, tvoří vodní hranici přírodní památky Pískovna u Dračice a **je pravostranným přítokem Lužnice** (severozápadně od Klikova 443 m nad mořem; souřadnice: 48°54'49,7'' s. š., 14°53'42,5'' v. d.).

Pramení nedaleko obce Kunžak u Kaprouna (668 m nad mořem; souřadnice: 49°4'57,4'' s. š., 15°11'20'' v. d.).

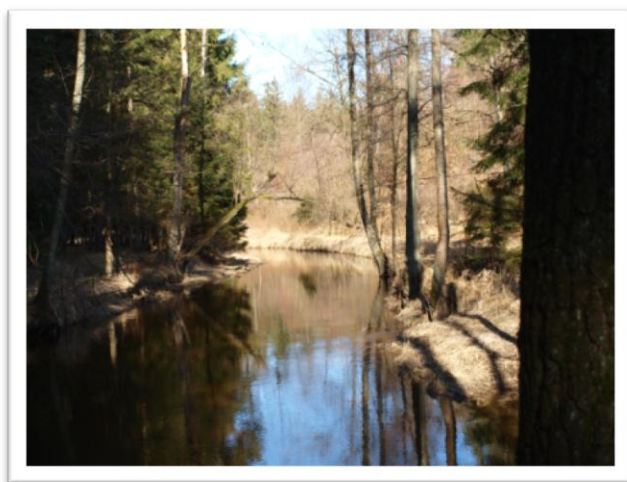
Je dlouhá 49 km a plocha jejího povodí zaujímá 154,2 km². Protéká nejen několika rybníky (např. Žišpašským nebo Osikou), ale také přírodním parkem Česká Kanada a Rakouskem (město Litschau).

Její průměrný průtok v Klikově má hodnotu 1,23 m³/s a při stoleté vodě stoupl na 63 m³ za sekundu.

4.2.1.2. Z KRONIKY OBCE RAPŠACH (ZAPSÁNO ROKU 1932)

Jako celá rovina třeboňská, tak i její část u nás spadá svým vznikem do rušné doby mladších třetihor. Kdežto okrajové hory Čech podržely svou výši, vnitřní obsáhlé oblasti, a z těchto zvláště dnešní pánev budějovskotřeboňská, poruchami a pohyby vnitrozemskými značně poklesly.

Sledujeme tu pak jemnozrnný pískovec a často i rozvolněný, sypký písek a různé měkké, poddajné jíly. Jsou to usazeniny z doby, kdy tato pánev byla zalita rozsáhlým jezerem, jehož zbytky jsou dnes četné rybníky v okolí Třeboně a Lomnice, jakož i v samé blízkosti obce. Také velká rašeliniště na jihu Rapšachu vytvořila se v nejmělkších částech tohoto jezera. Vrstvy hlíny jsou v některých místech za obcí

168. Řeka Dračice nad Františkovem

(zvláště na západní straně) prostoupeny částečně železitou rudou krevelovou, která objevuje se také v širším okolí Rapšachu u Klikova a Halámek, a z níž před sto lety začalo se v hutích při Dračici, v místech, kde protéká Františkovem, těžiti železo.

Na východě a severu, zvláště pak nad Dračicí a v jejím řečišti vystupuje v zajímavých obrovitých balvanech v pradávnou vyvrhelá žula, postupující sem šířkou celých desítek km od Dunaje a jdoucí dále k severu, v páse mnohem už užším, až po Jihlavu.

Svou charakteristiku má „skalní město“ ve „Velkých tálech“, v lesích mezi

osadami Londýnem a Spáleništěm. Zde zvláště zajímavé jsou skupiny balvanů na „Havelův kopci“.

Mnoho žuly je i v pohraničních lesích. Pravý požitek z krásy přírody skýtá příchozímu pod Londýnem se rozšiřující údolí říčky Dračice, sevřené výše proti proudu skalami, takže její řečiště je tu položeno značně hluboko, a když tyto skalnaté břehy se níží a rozestupují, otvírá se před námi klidem působící širá lučina, kam už doléhá hukot vody, a za níž vstupujeme do chladu působeného stínem a vlhkostí lesa i blízkostí říčky.

K vzácným dojmům sluchovým, jež vyvolává živější proudění vody přes balvany nejrozmanitějších velikostí, které stavějí se jí tu v podivuhodném skladu a malebném seskupení v cestu, přistupují v tu chvíli dojmy zrakové.

LUŽNICE

Lužnice vyvřá ve svahu Eichelbergu ve výšce 990 m (český údaj) nebo 980 m (německý údaj). Její celková délka od pramene k ústí u Týna nad Vltavou je 187 km (český údaj) nebo 192 km (rakouský údaj) nebo 208 km (německý údaj). Délka Lužnice v Rakousku je 34 km (český údaj) nebo 43 km (německý údaj). Na české území tedy připadá 153 km nebo víc, případně ještě víc.

Na prvních 30 kilometrech má Lužnice spád horské řeky, za městem Weitra proud zpomalí. Následuje stokilometrová pout' Třeboňskou pánví: na jejím začátku leží hladina řeky o pouhých sto metrů výš než na konci. Rychleji se Lužnice rozeběhne až za Tábořem. Do Vltavy ústí v nadmořské výšce 350 m. Celkem tedy překoná výškový rozdíl 630 m, možná i větší.

Údaje jsem mimo jiné čerpal z českého serveru Pádlo, z německé verze encyklopedie Wikipedie a z rakouských dat u pramene Lužnice.

(Šmíd, 2005)

Padající a hlomozící voda pod balvany se pění, celé chumáče pěny neseny jsou k nesouvisející přehradě balvanů dalších, kde se roztrhává, aby za nimi splývala v nová a větší kola, jež svou bělostí se odrážejí od tmavého povrchu říčky, sbírající své přítoky z rakouských rašelinišť pod Ličovem (pozn. Litschau), takže je tu zvána Ličovským potokem, tisíce a tisíce krupějí nárazem vody na kameny vystříknuvších za plného slunce hrají duhovými barvami.

Kromě Dračice a potoka Lunkovického, který vytéká z Černého blata, rozkládajícího se při hranicích, má vodu ztmavělou rašelinou, protéká v jihu obce mnohem menší potok Tuš' (Švarcbach), pramenící v blatech pod Spáleništem, a několik málo potoků přichází z pohraničních lesů. Vtékají do místních rybníků, z nichž dva Kočvarovy s břehy vroubenými duby a borovicemi, jejichž koruny se shlíží v tmavé, rašelinné jich vodě, jsou pro kraj pravými jezery Černým a Čertovým.

(Mik, Maruna, & Svátek, 1932 - 1948)

Do údolí Dračice vede pěší trasa červené značky z Českých Velenic do Chlumu u Třeboně: úsek mezi Františkovem a můstkem pod Kolíbačným kopcem (492 m n. m.).

Ve Františkově, místní části města Suchdol nad Lužnicí, míjí její tok kdysi hospodářsky významné stavby: tovární komín, bývalý mlýn (po vyhoření přestavěný na pilu) a pozůstatky vodních náhonů.

Podtéká

důležitý most, významnou spojnici oživující místní turistický ruch, pěší a cyklistický.

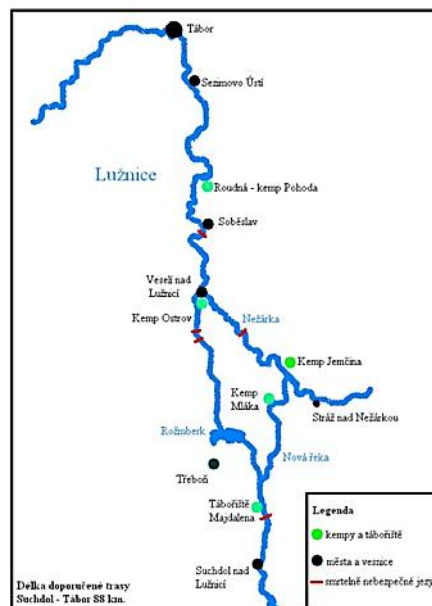
PL2 VLASTIVĚDNĚ-ZEMĚPISNÁ ČÁST:

ŘEKA DRAČICE

4.2.2. „ODSKOČENÍ“ K ŘECE LUŽNICI

Lužnice (německy Lainsitz) je řeka na jihu České republiky (Jihočeský kraj) s horním tokem v Rakousku (Horní Rakousko). **Je to pravobřežní přítok Vltavy. Je dlouhá 208 km a odvodňuje území o rozloze 4 226 km²; průměrný průtok činí 24,3 m³/s, oproti ostatním jihočeským řekám má však velmi malý spád a teče pomalu, což se negativně projevuje při povodních.**

<http://cs.wikipedia.org/wiki/Lu%C5%BEnice>

169. Zjednodušená vodácká mapa Lužnice

Vodácká zajímavost:

Pokud vyplujete po řece Lužnici ze Suchdola, odkud se obvykle vyplouvá, připlujete na rozvodí Lužnice, kde si můžete vybrat.

- Pokud se vydáte vlevo, po Staré řece, poplujete původním korytem Lužnice přes rybník Rožmberk až do Veselí nad Lužnicí a odtud dál, až k ústí Lužnice do Vltavy.
- Pokud se vydáte vpravo, vyměníte Lužnici za uměle vybudovanou Novou řeku, po které doplujete k jejímu soutoku s Nežárkou. Po ní vás voda ponese do Veselí, kde se Nežárka opět vlije do Lužnice. Při jedné plavbě tak vlastně poplujete hned po třech řekách...

Asi tři kilometry za Majdalenou se koryto Lužnice dělí vlevo na Starou a vpravo na Novou řeku.

Stará řeka je původní hlavní tok Lužnice, dnes převážně zarostlé a těžko průjezdné řečiště, které napájí největší rybník v Česku Rožmberk a z něj pokračuje k Veselí nad Lužnicí.

Nová řeka je naopak umělý 13,5 km dlouhý kanál (zbudovaný v 16. století Jakubem Krčínem z Jelčan), který slouží zejména k odvádění povodňové vody mimo Rožmberský rybník do řeky Nežárky a ke zmenšení nebezpečí případného protržení jeho hráze.

Před Veselím se do Lužnice z levé strany vrací voda Zlaté stoky a ve městě se pravobřežně vlévá Nežárka vracející i vody Nové řeky.

Od Veselí nad Lužnicí teče Lužnice stále k severu přes Soběslav a Sezimovo Ústí, až za Tábořem se prudce stáčí k jihozápadu k Bečyni.

Od Bečyně teče nahnědlá voda Lužnice mezi stráněmi dál směrem k Vltavě, k Neznašovu nedaleko Týna nad Vltavou. Zde voda Lužnice zvolna mizí ve vzduté vodní hladině Orlíku – přehrady řeky Vltavy.

Lužnice protéká Novohradskými horami, Třeboňskou pánví a Středočeskou pahorkatinou, celý horní tok Lužnice až k Veselí nad Lužnicí je součástí CHKO Třeboňsko a tvoří její severojižní osu.

Lužnice patří u vodáků k oblíbeným českým řekám pro rekreační kanoistiku.

Pramení na rakouské straně Novohradských hor, v nadmořské výšce 970 m. Nejlepší přístup k prameni je z obce Karlstift, z níž vede k prameni 2 km dlouhá cesta značená orientačními tabulemi. Nedaleko od pramene vtéká na české území, 3 km tvoří státní hranici a vrací se zpět do Rakouska. Protéká městem Weitra a u Českých Velenic znovu obrací do Čech a míří do široké Třeboňské pánve.

U Klikova do Lužnice pravobřežně ústí říčka Dračice, před jezem Pilař z Lužnice doleva odbočuje k Třeboni umělý kanál Zlatá stoka.

170. Rozvodí Lužnice

PL3 VLASTIVĚDNĚ-ZEMĚPISNÁ ČÁST: ŘEKA LUŽNICE I.

PL4 VLASTIVĚDNĚ-ZEMĚPISNÁ ČÁST: ŘEKA LUŽNICE II.

4.2.3. BUKOVÉ KOPCE

171. Bukové kopce na jaře

vtroušen je také smrk ztepilý, javor klen a jasan ztepilý. Pestré je i bylinné patro, pro které je typický rychlý vývoj v jarním období před olistěním buků, kdy je dostatek světla. V tomto období kvete např. **kyčelnice devítilistá** a **kyčelnice cibulkonosná**. Z dalších nápadných rostlin zde můžete najít **šťavel kyselý**, **violku lesní** nebo **strdivku nicí**. V současné době je zde jediná lokalita **řeřišnice trojlísté** v CHKO Třeboňsko.

Pravidelně zde hnízdí **krkavec velký**, **datel černý** a řada druhů pěvců. Rezervace je také jedním z posledních míst na Třeboňsku, kde pravidelně hnízdí **holub doupňák**. Savci jsou zastoupeni běžnými lesními druhy, vyskytuje se např. **veverka obecná**, **plšík lískový**, **kuna lesní** nebo **prase divoké**.

Celé toto společenstvo je závislé na dostatku vhodného dřeva, které je ponecháváno přirozenému rozpadu. Neustálé odstraňování dřevní hmoty vede jednoznačně k ochuzování druhového bohatství.

Velmi zajímavým místem je přírodní rezervace Bukové kopce, živoucí svědek dávných časů, kdy ještě člověk nevysazoval stejné druhy stromů kvůli jejich rychlé těžbě. **Přírodní rezervace Bukové kopce byla vyhlášena v roce 1990 na ploše 10,5 ha na ochranu jednoho z posledních fragmentů květnatých bučin na Třeboňsku.** Tyto lesy bývaly hojně zastoupeny i ve vyšších polohách na okraji Třeboňské pánve v masivu Homolky a v okolí Chlumu u Třeboně.

Květnaté bučiny se vyznačují specifickou florou i faunou. Stromové patro rezervace tvoří především buk lesní,

172. Šťavel kyselý

PL5 VLASTIVĚDNĚ-ZEMĚPISNÁ ČÁST: BUKOVÉ KOPCE

4.2.4. VESNICE, KTERÉ MUSELY ZMIZET Z MAPY

Pojďme se ve stručnosti podívat na osud dvou vsí, které neměly takové štěstí, jako Rapšach – ležely totiž v hraničním pásmu. A tak byly zlikvidovány úplně, a zřejmě již nikdy nebudou obnoveny.

4.2.4.1. NOVÁ VES U KLIKOVA, NEBOLI NAJDORF

Pamětník – pan Chadt (místní rodák) – vzpomíná: „Bylo to moje velké životní štěstí prožít do třinácti let dětství v Nové Vsi u Klikova. Nová Ves měla ve své lokalitě veškeré přírodní krásy, které hned tak v naší zemi se neuvidí. Byl to kraj lesů, vod a strání. Navíc ještě úžasná tmavá blata, která od večerních hodin byla skryta pod hustou mlhou s kuňkajícími žábami. Říčka Dračice převážně sloužila nám dětem k rybaření, koupání a k bruslení. Taktéž nádherná byla procházka podél říčky z Nové Vsi, která převážně tekla kaňonem až do Františkova. Zdáli již bylo slyšet její hučení, kdy voda se přelévala přes balvany. Mimo to Na panském u říčky Dračice jednak se nacházely dva rybníčky s kvetoucími lekníny, taktéž tam kdysi stávala prapřirodní sklárna z 2. poloviny 17. století, která tak zapříčinila vykácení lesa o rozloze asi 300 ha. Koncem 18. století (1791 - 1792) na mýtině vzniká Nová Ves o 72 domcích. Z vyšší moci je v roce 1953 obyvatelstvo vystěhováváno a domy srovnány se zemí. Pouze hájovna s propadlou střechou stojí dodnes. Na listnatých stráních Na panském se nacházela hejna koroptviček, dále tam rostlo maliní a ostružiní. Mimo to také strání se využívalo v zimních měsících k lyžování. V lesích bylo hodně zvěře, rostlo hodně hub, borůvek a na blatech brusinek. Výše uvedené pozitivní věci jsem si uvědomil až nyní jako důchodce v svých 61 letech, tj. při tzv. zastavení času a pohlednutím se zpět do svého mládí. Pokud si pamatuji, tak o tamních přírodních krásách nikdo z dospělých nehovořil. Nikdo se také nad tím nezamyslel pro samou práci v zemědělství. Pouze od dospělých bylo slyšet, že v Nové Vsi dávají lišky dobrou noc. Měli částečnou pravdu, když obec nebyla elektrifikována, do nejbližších obcí bylo celkem daleko, pěstovalo se žito, oves a brambory. Zde však zapomněli na nádherné přírodní krásy, které tak vykompenzovaly negativní věci. Byl to kraj stvořený pro básníky a spisovatele, kterých zde však nebylo.

Poznámky pana Chadta:

- rodem Chadtů byl založen hostinec v Nové Vsi v r. 1791, čp. 38, tehdy jméno bylo Johann (Jan, Honza, Honzáček). Takže od založení hostince se u nás říkalo „U Honzáčků“, tj. až do roku 1953 - vystěhování obyvatel
- na heligonku hrával můj otec - Josef, šenkýřka byla matka

173. Pan Karel Chadt

Obec měla půldruhého kilometru řadu domů a domků až k hraniční čáře s Rakouskem. Vzhledem k tomu, že se jednalo o příhraniční obec, došlo rozhodnutím státních orgánů v době totality v měsíci červnu 1953 k vystěhování veškerého obyvatelstva včetně provedení demolice domů. Stalo se tak v době zvýšené ostrahy hranic za období studené války.

Rašeliniště postupně zarůstají mechy, vřesem, rojovníkem a neduživými borovicemi. Z polí a luk vznikly pastviny, kde je v současné době umístěna velká jelení farma. Je tak předpoklad, že celé území pohltí les, který se vrací tam, odkud byl před dvěma staletími vypuzen. Vzhledem na nezapomenutelné zážitky z mládí v Nové Vsi jsem na památku napsal verše „Vzpomínky na můj rodný kraj“, které věnuji do kroniky ZŠ v Rapšachu, kterou jsem jako žák ukončil v roce 1953.

U říčky Dračice na blatech
šumí hluboký les,
tam kdysi stávala malá vesnička,
zvaná Nová Ves.

Tam i malá kaplička bývala,
aby všem lidem víru, klid a sílu dávala

Dnes tam stojí na kopečku
torzo lípy chráněné,
která v době slávy své

z koruny slunečních paprsků
jako maják svítila po kraji širokém.
Vídala zrození, ba i dětský pláč a smích
a předků našich umírání v dobách přetěž-
kých.

Naproti Rohrbachům stával kříž,
dnes již odcizený,
sloužící lidem pro útěchu.

Nebylo však jen tíživo,
v útulné hospůdce U Honzáčků
bylo vždy veselo,
kde dobré pivečko se točilo.

Při písničkách s heligonkou pana Josefa
chasa zpívala a bodrá šenkýřka pivo nosila.
Smutná a studená byla však poslední noc
všech opouštějících svou rodnou
a milovanou Novou Ves.
Psal se červen 1953.

Bolí mě srdce, bolí,
že jsi se, milovaná vesničko, ztratila z očí

Rodáci, rodáci myslete na mne,
i když jste v dáli nebo blíž,
a já budu ve vašich srdcích stále žít.

***Vzpomínky na Novou Ves u Klikova
napsal její rodák z čp. 38 Chadt Karel***

Nová Ves (u Klikova, nebo u Františkova). Původně se jmenovala Kösslersdorf, později Neudorf (počeštěný název byl Najdorf). V současnosti nelze hovořit o vesnici ani o osadě, dokonce ani o samotě, protože v ní nežije ani jeden obyvatel, z domů jsou zříceniny, hromady. Místo, kde vesnice bývala, se dotýká hranice s Dolními Rakousy. V poslední době, po zpřístupnění pohraničí byl opraven pouze kříž na skalce, s daty 1803 a 1848. Na východním okraji, u státní hranice, protéká říčka Dračice.

Nejednalo se o starou osadu. Byla za-

**174. Letecký snímek Nové Vsi
u Klikova z roku 1952**

ložena v roce 1791 u sklárny, jež byla brzy přesunuta 1 km severně do místa, které dostalo název Nová Huť. Příčinou jejího založení a rychlého osídlení a rozvoje byla kvalitní rašelina, která se dobývala jako palivo. Domy stály jen po jedné straně cesty, na druhé straně bylo rašeliniště s černými jezery. Na počátku 20. století Nová Ves měla 550 obyvatel, převážně Němců. Byly zde dvě školy, česká a německá. Po roce 1918 Němci přešli na českou národnost, německá škola byla zrušena, v roce 1928 se k německé národnosti hlásili jen tři lidé.

175. Nová Ves v současnosti

176. Zámek Nová Huť je dnes přestavěn na penzion

Po roce 1948 území ovládla Pohraniční stráž, která obyvatelstvo vystěhovala a domy zbořila. Rašeliniště zarostlo mechy, vřesem a rojovníky.

Jako **Nová Huť** je nazýváno místo uprostřed lesa, kde bývala sklárna. Místo však více proslavil lovecký zámek, který zde dodnes stojí. Ten vstoupil ve známost tím, že v něm při lovech pobýval následník rakousko-uherského trůnu František Ferdinand d'Este, majitel neďalekého zámku v Chlumu u Třeboně.

**PL6 VLASTIVĚDNĚ-ZEMĚPISNÁ
ČÁST: NOVÁ VES U KLIKOVA**

4.2.4.2. KUNŠACH

Vesnice Kunšach stávala jižně od Spáleniště, byla založena v devatenáctém století lesními dělníky. Do roku 1920 se jmenovala GUNDSCHACHEN a od svého vzniku patřila k nejchudším obcím Vitorazska. Patřila do okresu Waidhofen. Při sčítání v roce 1929 měla obec dvě stě padesát čtyři obyvatel (z toho dvacet devět Němců), jejichž hlavním způsobem obživy byla práce v lese nebo v košíkářském družstvu, které zde založila Národní jednota pošumavská. Škola v Kunšachu byla česká. Po druhé světové válce bylo obyvatelstvo Kunšachu přinuceno k odchodu, území ovládla Pohraniční stráž, domy byly zbořeny.

177. Kunšach v roce 1952

178. Kunšach dnes

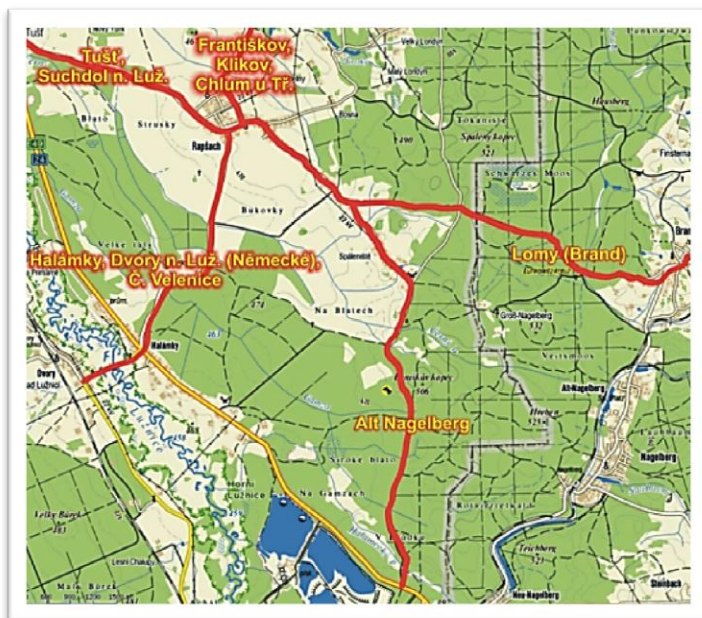
PL7 VLASTIVĚDNĚ-ZEMĚPISNÁ ČÁST: KUNŠACH

4.3. DOPRAVA V REGIONU DŘÍVE A DNES

Konečně si ukážeme, že v Rapšachu je opravdu začátek i konec všeho. A že to tak nebyvalo vždy...

4.3.1. DOPRAVA V OBCI PŘED STO LETY

179. Silniční síť před 100 lety

„Dokonale stavěnými a stále cestáři pečlivě upravovanými silnicemi spojen je Rapšach se svým okolím. Vedou do všech čtyř hlavních stran. Z nich nejdříve byla vystavěna silnice probíhající ve směru západovýchodním a spojující obec se Suchdolem nad Lužnicí (4 km) a v druhé straně s osadou Spáleništěm (2 km) a obcí Kunšach (3,5 km). Je z roku 1873. V roce 1882 byla vystavěna silnice směřující na sever k Františkovu (2 km) a směrem opačným k Halámkám (3,5 km). O něco dřív byla založena silnice odbočující ze Spáleniště do Lomů (Brand – 3 km). Teprve roku 1900 došlo ke stavbě silnice Londýnské.“

(Mik, Maruna, & Svátek, 1932 - 1948)

Jak je vidět z mapy, Rapšach byl tehdy dostupný ze všech světových stran, silniční síť byla podstatně hustší než dnes.

4.3.2. ŽELEZNIČNÍ DOPRAVA V REGIONU

Železnice k nám určitě nikdy nepovede. Nejbližší stanice je v Suchdole nad Lužnicí, ale není tam až tak dlouho – něco přes 140 let.

180. Parní lokomotiva z konce 19. století

14. dubna 1869 bylo pro stavbu trati Praha – zemská hranice (u Suchdola nad Lužnicí, České Velenice byly součástí Dolního Rakouska) uděleno stavební povolení ke stavbě Jižní dráhy císaře Františka Josefa.

Na třeboňském okrese začaly práce na přelomu dubna a května 1869. U Fratelže a v okolí Lomnice nad Lužnicí se těžil kámen, začaly zemní práce u Rožmberského rybníka, začalo se s kácením stromů. Ve starém korytě Zlaté stoky provádělo 48 dělníků odvodnění bažin. U samotné Třeboně za-

čalo 11. 5. 1869 na dvou místech práci 82 dělníků. V červnu se na Třeboňsku již stavěly objekty železničního spodku – např. ochranná dlažba hráze Rožmberského rybníka.

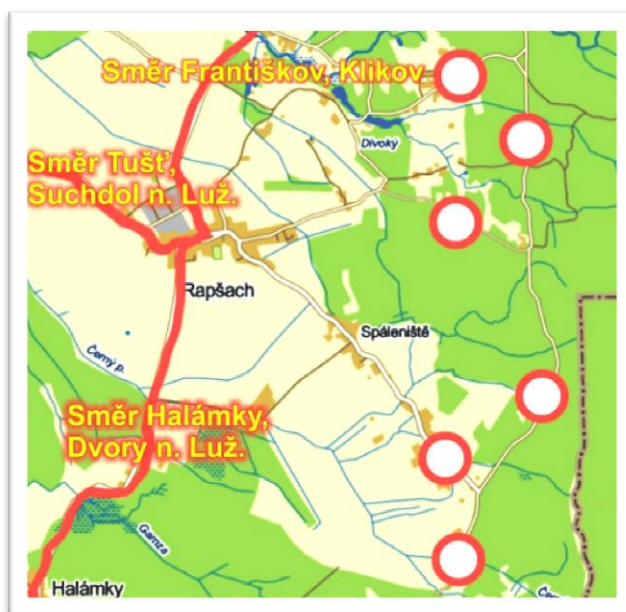
Mezi Suchdolem a Majdalenou na Třeboňsku pracovalo 605 mužů a 235 žen při zemních pracích. Počty dělníků na celé stavbě dosahovaly čtrnácti až šestnácti tisíc.

Koncem července byla stavba na Třeboňsku zhruba hotova. Dodělávaly se násypy, zeminu z materiálových jam na ně přivážel více než kilometr polních drážek. Zemní práce u Valu, Vlkova a Mezimostí byly již hotovy. Pokládka kolejí začala mezi Třeboní a Suchdolem 12. 10. 1869. Počátkem listopadu je již např. stanice Třeboň zcela hotova. V prosinci 1869 se na některých místech Třeboňska trať již zašterkovala.

Trať České Velenice – Čerčany, dlouhá 142, 928 km, byla otevřena 3. září 1871.

4.3.3. SILNIČNÍ DOPRAVA V OBCI A REGIONU DNES

Dnes se do Rapšachu a z Rapšachu dostaneme jen třemi směry – od Halámk, od Suchdola

nad Lužnicí a od Chlumu u Třeboně. Ostatní silnice se po vytvoření hraničního pásma v 50. letech 20. století změnilly opět v lesní cesty, a dnes je tudy průjezd motorovými vozidly zakázán. Výhodu mají pěší, cyklisté a jezdci na koních – ti mohou všude, a je pro ně otevřen hraniční přechod Rapšach – Brand. Je sice otevřený jen v době od 8 do 20 hodin jen o prázdninách (od července do srpna), ale do roku 2003 neexistoval vůbec, a do roku 2005 byl otevřený pouze o církevních svátcích. Alespoň něco...

181. Silniční síť dnes

PL8 VLASTIVĚDNĚ-ZEMĚPISNÁ ČÁST: DOPRAVA

4.4. TĚŽBA NEROSTNÝCH SUROVIN V REGIONU

Samotné jižní Čechy neoplývají bohatstvím **železné rudy**, ale železárna ve Františkově využívala rudu z nejjihnější oblasti Třeboňské pánve – okolí Rapšachu, Halámek, Dvorů nad Lužnicí a Klikova. Ruda nebyla těžena důlním způsobem, nýbrž povrchovým: sedláci získávali **hnědý limonit (hnědel)** v hloubce o rozmezí 3 – 8 metrů pod povrchem (mezi vrstvou písku a jílu). Červená až rezavá bahna je možné dodnes pozorovat na výrazně zabahněných lukách. Snad i proto jedním z výkladů názvu obce Rapšach je tento: Rottenschachen = červená kostka čili zem.

Nejstarším průmyslovým závodem v Rapšachu byly hutě u řeky Dračice v údolí zvaném „Mýtí“, blízko pozemku „Velké Padělky“ u osady Paříž, kde se těžil krevet. Práce zde by-

182. Dnes již sotva postřehnutelné pozůstatky železáren V Myti

Ve 30. letech 20. století se rašelina začala využívat pro zahradnictví a zemědělství. Do této doby se rašelina v Jihočeském kraji těžila a sloužila jako topivo v domácnostech. Těžba této suroviny představovala velmi těžkou práci, protože se vyrýpávala rýčí nebo upravenými želízky do hloubky až tří metrů. Vyrýpaná rašelina, tzv. borky, se pak odvážely na trakařích k sušení, kde se stavěly do komínků a po oschnutí se uskladovaly pro použití.

Od dubna, května na rašeliništi začali tzv. „hazeči“ speciálními rýčí (ostré nabroušené „želízko“ úhlového tvaru) krájet a vyrýpávat rašelinné cihly, někde až do hloubky 3 metrů; pak „voziči“ vyházené borky srovnali na výkladišti, kde tyto vysychaly přes léto; vysušené rašelinové cihly sloužily v zimě v širokém okolí jako hlavní topivo.

184. Borka

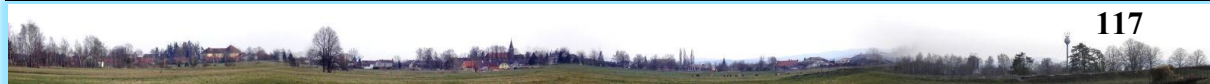
la zahájena ve větším rozsahu v roce 1834. **Železárna tu však byla vystavěna již v roce 1793.** U řeky stály pece na tavení rudy, slévárna litiny a dva větší hamry, dílny, v nichž se kovalo pro kováře v okolí železo,

183. Naskládané borky

lily kotle, kříže na hroby, rámy ke kolům a ostatní kovové součásti k vozům a všechno železné nářadí pro hospodáře.

Tyto železářny byly majetkem větší akciové společnosti. Výrobky se vyvážely do Rakouska i do Čech. V roce 1867 při velké povodni zaplavila řeka celé údolí i huť. Voda zaplavila dílny i příbytky dělníků, odnášela nábytek, nářadí i celé kůlny. V roce 1879 se konala veřejná dražba, ve které získal stavení ušetřená před povodní a okolní pozemky žid

185. Současná těžba rašeliny u Hranic

Heřman Dubský z Chlumu u Třeboně. Ten zde vystavěl mlýn.

V pastvinách na jihu se **těžila rašelina**. Borky se vedle dříví staly poměrně levným a výhřevným topivem, protože v této rašelině bylo dost smolného dřeva. Práci na blatech a v lesích se zdejší lid zabýval dlouho.

PL9 VLASTIVĚDNĚ-ZEMĚPISNÁ ČÁST: TĚŽBA NEROSTNÝCH SUROVIN

4.5. JAK SE TU ŽILO DŘÍVE A DNES

Co takhle nahlédnout strojem času trochu do minulosti? Bohužel to ale nejde, tak nám musí stačit fotografie – a pro vlastní pátrání internet...

4.5.1. JAK SE OBLÉKALI VAŠI RODIČE A PRARODIČE

186. Móda v roce 1905

Ve 30. letech minulého století se nosily sukně pod kolena, mašle, vázanky a úzké rukávy. Ženy nosily mnohem častěji klobouky.

Poválečná móda byla velmi rozmanitá. Začala se řešit snadná údržba materiálu a pohodlnost. Střihy dámských šatů podtrhovaly ženskost.

Móda se v průběhu dějin neustále mění stejně jako stavitelství, hudba a malířství. Každé umění, tedy i móda, je odrazem doby. Mění se střihy, materiály, délka sukní, kabátů, triček i kalhot. Módě podléhají barvy i vzory oblečení.

Víte, že...

...ve větších městech najdete kontejnery na oblečení, které pak může sloužit pro charitativní účely? Vaše staré oblečení, ale i boty, kabelky, tašky, hračky a bytový textil tak neskončí na skládce, ale u někoho, kdo ještě tyto věci využije. Více na www.potex.cz.

V 50. letech se začínají nosit kalhoty capri, ponča a kožené bundy.

60. léta přinesla minisukně. Muži se po vzoru některých popových hvězd začali oblékat výstředněji a začíná splývat pánská a dámská móda. Ženy nosí více kalhoty. Džíny se začínají šít do zvonu.

Móda 70. let byla velmi pestrá a barevně výrazná. Nosí se legíny, body a oprané džíny. Oblečení se zdobilo cvočky.

V 80. letech přišly do módy balonové sukně a vycpávky na ramena.

90. léta se vyznačují velkou rozmanitostí módy. Pracuje se spíše s materiálem a jeho účelností.

V současnosti se s módou mění hlavně barvy a vzory látek. Příznivě se změnil střih kalhot (široké, dlouhé kalhoty byly nepraktické do deště) a délka dívčích triček (krátká trika nechránila záda před zimou). Také se hodně pracuje na zdokonalování materiálů, zvláště u sportovního oblečení.

187. Slavnostní dětské oblečení v roce 1952

Černobílé fotografie k této kapitole poskytla rodina Pommerova.

188. A takhle se oblékáte vy

PL10 VLASTIVĚDNĚ-ZEMĚPISNÁ ČÁST: JAK SE OBLÉKALI VAŠI RODIČE A PRARODIČE

4.5.2. JAK SE MĚNIL VZHLED RAPŠACHU

Pojďme se spolu vydat na krátkou procházku centrem Rapšachu. Ukážeme si, jak se Rapšach v průběhu let měnil a mění. Rok vzniku fotografií vlevo (alespoň přibližně) je uveden u každé fotografie. Všechny fotografie v pravém sloupci vznikly v lednu až březnu roku 2012.

Jednotlivá zastavení na naší cestě – tedy místa, odkud bylo fotografováno – jsou na následující mapce:

Mapový podklad použit s laskavým svolením

MAPY.CZ
Mapy.cz, s.r.o.

PL11 VLASTIVĚDNĚ-ZEMĚPISNÁ ČÁST: JAK SE MĚNIL VZHLED RAPŠACHU

1. Začínáme u ZÁKLADNÍ ŠKOLY ČASOVÝ ODSUP FOTOGRAFIÍ JE TĚMĚŘ 90 LET

Na tomto obrázku je škola hned po dostavění - v roce 1925. Tenkrát to byla MASARYKOVA STÁTNÍ MĚŠŤANSKÁ ŠKOLA V RAPŠACHU

Dnes se škola jmenuje ZÁKLADNÍ ŠKOLA A MATEŘSKÁ ŠKOLA V RAPŠACHU. Ubyly komíny, máme novou střechu a okapy, je vyměněna polovina oken, zato fasáda nám notně oprýskala...

**2. POHLED Z OKNA ŠKOLY SMĚREM KE KOSTELU
ČASOVÝ ODSUP FOTOGRAFIÍ JE 32 LET**

Obrázek je z roku 1980 – to ještě v zimě padal sníh...

Fotografie se příliš nezměnila, jen stromy povyroستly a zakrývají výhled.

**3. KŘÍŽOVATKA U POŠTY
ČASOVÝ ODSUP FOTOGRAFIÍ JE ASI 52 LET**

Fotografie kolem roku 1960.

Pošta se vůbec nezměnila, jen přibýly chodníky a silnice. A plechový přístřešek u Tetíků.

**4. MATEŘSKÁ ŠKOLA
ČASOVÝ ODSUP FOTOGRAFIÍ JE ASI 52 LET**

Školka někdy kolem roku 1960.

Nová střecha, fasáda, plot, přistavěná kotelna...

O školku se opravdu staráme!

5. LONDONSKÁ ULICE
ČASOVÝ ODSUP FOTOGRAFIÍ JE ASI 50 LET

Londonská ulice kolem roku 1962, kdy se začaly budovat chodníky a silnice.

Nové fasády domů, chodník, silnice. Jen silnice by chtěla nový povrch.

6. BÝVALÉ ZDRAVOTNÍ STŘEDISKO
ČASOVÝ ODSUP FOTOGRAFIÍ JE ASI 37 LET

Zdravotní středisko bylo dobudováno v sedmdesátých letech minulého století. Tahle fotografie je asi z roku 1975.

Dnes je středisko dávno zrušeno a zrekonstruováno na rodinný domek. I v pozadí přibyla nová výstavba.

7. BÝVALÁ LESNÍ SPRÁVA A „STARÁ“ BYTOVKA
ČASOVÝ ODSUP FOTOGRAFIÍ JE 30 LET

Fotografie z roku 1982. To byla budova vlevo ještě místní lesní správou.

Nic se na pohled nezměnilo, jen ten smrk vyrostl. Ale obě budovy jsou dnes v soukromém vlastnictví.

8. PRODEJNA JEDNOTY ČASOVÝ ODSUP FOTOGRAFIÍ JE 42 LET

Fotografie prodejny vznikla v roce 1970, hned po jejím dokončení.

Nová sedlová střecha, nová fasáda, od roku 2010 nový chodník a bezbariérový přístup.

9. BUDOVA OBECNÍHO ÚŘADU ČASOVÝ ODSUP FOTOGRAFIÍ JE 35 LET

Místní národní výbor na fotografii z roku 1977. Vlevo budova kina, dnes již zbouraná. Za kinem stály dřevěné šatny místního hokejového oddílu a stará kuželna.

Radnice. Zmizely komíny, přibyla siréna. Také střecha je nová. Kino se zbouralo a na uvolněném místě byla v osmdesátých letech vybudována restaurace s tanečním sálem.

10. POHLED Z NÁVSI NA KŘÍŽOVATKU K FRANTIŠKOVU ČASOVÝ ODSUP FOTOGRAFIÍ JE 67 LET

Snímek pochodujících vojáků je datován přesně – první poválečná oslava Dne republiky – 28. 10. 1945.

Zmizela část domu na pravé straně křížovatky, přibýlo drátů elektrického vedení. Škoda, že jsme nemohli fotit, až budou hotovy chodníky.

**11. POHLED OD POMNÍČKŮ PŘED KOSTELEM KE KŘÍŽOVATCE
ČASOVÝ ODSUP FOTOGRAFIÍ JE ASI 32 LET**

Fotografie asi z roku 1980. V pozadí budova bývalé baráčnícké Rychty, za ní blok budov, kde býval hostinec a Masna.

Blok budov až k požární nádrži zmizel, byla vystavěna nová bytovka čp. 88.

**12. PARK PŘED KOSTELEM
ČASOVÝ ODSUP FOTOGRAFIÍ JE 31 LET**

Rok 1981. Právě se sází rododendrony, které se v roce 1985 „přestěhovaly“ před Základní školu.

Přibýly vývěsky a informační tabule, přesunula se autobusová čekárna. Některé staré domy byly zbourány, další byly postaveny.

**13. POHLED OD PARKU K BUDOVĚ DNEŠNÍHO HOTELU
ČASOVÝ ODSUP FOTOGRAFIÍ JE ASI 42 LET**

Fotografováno někdy kolem roku 1970. Budova kina. A opět dětská brigáda...

Celý blok budov vlevo od radnice zmizel, místo něj byla v osmdesátých letech v „Akci Z“ postavena budova nové restaurace Jednoty. Ta byla po revoluci zvýšena o patro a dnes je z ní hotel „U Irské žízne“.

**14. BUDOVA ZÁKLADNÍ ŠKOLY PRAKTICKÉ
ČASOVÝ ODSUP FOTOGRAFIÍ JE ASI 42 LET**

Fotografováno kolem roku 1920. Dříve tu bývala umístěna Obecná škola.

Dnes budova ZŠP Třeboň, pracoviště Rapšach. Nová okna, střecha, fasáda. To vše péčí JČ kraje, který má budovu v pronájmu.

**15. KOSTEL SVATÉHO ZIKMUNDA A FARA
ČASOVÝ ODSUP FOTOGRAFIÍ JE 59 LET**

Fotografie z roku 1953. Topoly před školou už byly z bezpečnostních důvodů vykáceny.

Na kostele je nová střecha, zato fasáda oprýskala. Fara už není přes stromy vidět.

**16. POHLED NA „NOVOU BYTOVKU“ PŘES POŽÁRNÍ NÁDRŽ
ČASOVÝ ODSUP FOTOGRAFIÍ JE ASI 33 LET**

Fotografie asi z roku 1979.

V podstatě se nic nezměnilo, jen na bytovce přibyl komín společného vytápění.

**17. ADMINISTRATIVNÍ BUDOVA STÁTNÍHO STATKU
ČASOVÝ ODSUP FOTOGRAFIÍ JE 33 LET**

Administrativní budova bývalého Státního statku na fotografii z roku 1979.

Dnes budova Farmy Bronco, s. r. o. s administrativní částí, prodejnou potravin, kuchyní a jídelnou. Nová střecha a fasáda...

**18. BUDOVA „NOVÉ“ BYTOVKY
ČASOVÝ ODSUP FOTOGRAFIÍ JE 33 LET**

„Nová“ bytovka v roce 1979.

Střecha není vidět, ale je opravená. Všimněte si, jak na všech fotografiích přibýlo aut...

**19. KABINY FOTBALISTŮ
ČASOVÝ ODSUP FOTOGRAFIÍ JE 31 LET**

Výstavba kabin v roce 1981. Stavěly se také v rámci „Akce Z“.

Dnes je hřiště před kabinami zrekonstruované a za nimi vzniká nové tréninkové hřiště.

**20. KOTELNA A UHELNA ZA ČP. 7 a 8
ČASOVÝ ODSUP FOTOGRAFIÍ JE ASI 47 LET**

Výstavba kotelny a uhelny za čp. 7 a 8
někdy kolem roku 1975.

Dnes už je kotelna bez komína, protože
v obou domech se topí plynem. I topoly,
které na staré fotografii vykukují přes hře-
beny střech, zmizely.

**21. PROSTOR MEZI KABINAMI A FAROU
ČASOVÝ ODSUP FOTOGRAFIÍ JE 47 LET**

Dětský den na hřišti v roce 1975. Stodola
vlevo je dnes stržená.

Navíc ale přibýly ne příliš hezké plechové
garáže.

**22. BUDOVA RESTAURACE
ČASOVÝ ODSUP FOTOGRAFIÍ JE 31 LET**

Restaurace se začala stavět v roce 1980 a do
provozu byla uvedena o sedm let později.
Fotografie je z roku 1981.

Dnes je zcela přebudována a doplněna
o jedno patro a plavecký bazén.

4.5.3. ŘEMESLA, OBCHOD A SLUŽBY DŘÍVE A DNES

189. Obchod pana Šlechty

Rapšach byl už od dob osídlování velice nehostinný a chudý. Zpočátku si rodina všechno, co potřebovala, vyráběla sama. Rolník si sám vyráběl nářadí a potřeby k práci doma i na poli. Ženy tkaly len a spřádaly vlnu, z které spolu s plátnem šily jednoduchý oděv. Postupně se však jednotlivci začali zabývat výrobou určitých předmětů. Mezi prvními řemeslníky v obci byli tesaři, truhláři, koláři, zedníci, bednáři, kováři, kameníci, hrnčíři, obuvníci a krejčí. Mezi předchůdce obchodníků patřili podomní prodavači a kramáři, kteří jezdili se zbožím po poutích a jarmarcích.

Místním živnostníkům se dařilo dříve lépe než ve 20. a 30. letech 20. století. Bylo zde méně řemeslníků jednoho oboru a výdělky byly slušné. Velice dobře se zde dařilo například zedníkům, krejčím, truhlářům a kovářům.

O málo horší výdělky měli pak ostatní živnostníci. Protože v okolí obce nebylo žádné větší město, byly uspokojivé i výdělky místních obchodníků a živnostníků.

Od dubna do října se v obci konaly vždy první neděle v měsíci **trhy**. Přicházeli na ně i hospodáři z okolních vsí. Hojně navštěvované bývaly také poutě.

Nejstarším průmyslovým závodem v Rapšachu byly hutě u řeky Dračice v údolí zvaném „Mýtí“, kde se těžil krevet. Železárna tu byla vystavěna už v roce 1793.

V 90. letech 19. století se zde objevily pokusy o zavedení domácího průmyslu, začala strojová výroba pletených punčoch. Pracovalo se v domě č. p. 117 a denní výdělek činil 60 až 80 krejcarů. Zájem o výrobu byl stále menší, až zanikla. Vyráběly se tu také ozdobné kabelky z kovových, lesklých kroužků, které zavedl a v jednotlivých domácnostech udržoval pekař a listonoš Antonín Böhm. Brzy zanikla i tato výroba. Roku 1910 uspořádal v obci spolek Schulverein kurz výroby řezbářských prací, ve kterém se vedle rámu vyráběly vyřezáváním a dlabáním zdobené krabice a také výplně k nábytku. I tento kurz stihl neúspěch, protože k vyřezávání byla potřeba zvláštní zručnost.

Velmi oblíbenou se stala výroba opálek, košů na prádlo, bramborových košíků a nůši z loupaných kořenů a pletení ošatek, klekátek k mytí podlahy a rohožek ze slámy. Vypomáhali si tím hlavně chudší obyvatelé osad bydlící u lesa. Výdělek byl však i při pilné práci malý.

Před 1. světovou válkou se jezdilo za prací do Rakouska, hlavně do Gmündu a Vídně. Vedle dělníků odjížděli zejména zedníci, lešenáři a krejčí. V závěru 19. století našlo mnoho zdejších obyvatel práci při kladení kolejnic druhé železniční trati z Gmündu do Vídně, někteří odcházeli až do okolí Salzburgu, kde rýpali rašelinu. Kolem roku 1900 vypomáhali místní lidé na stavbě úzkokolejné trati spojující rakouský Bejdov s moravskými Slavonicemi. V zimě lámali led v rybníku pod Nagelbergem a vozili ho do tamního pivovaru. V létě odcházeli do Rakouska na žně.

Nesnadná obživa vedla často k odchodu za moře, do Ameriky odjelo z Rapšachu 12 rodin. Mnoho lidí odcházelo za prací také do Vídně. Z bíd-
ných poměrů se některé rodiny snažily dostat tím, že k sobě na výchovu přijí-
maly děti svobodných matek z vídeň-
ských porodnic. Na jejich činnost dohlí-
žel farář a starosta obce, který také rodi-
nám vyplácel měsíční odměnu činící
podle věku dítěte v průměru 6 zlatých.

V roce 1910 založil v Rapšachu v č. p. 15 František Wolf hrnčířství.

Ve výrobě hliněného nádobí pokračova-
li i jeho synové. Za první světové války tento místní průmysl odchodem dělníků na vojnu za-
nikl, po válce už výroba nebyla obnovena v původním rozsahu. Vyrábělo se pak měsíčně
průměrně 4 000 kusů nádobí, pro něž si jezdili obchodníci z Rakouska.

V roce 1923 vytvořili krejčí zdejšího kraje krejčovské družstvo s názvem Výrobní a nákupní družstvo krejčovské pro Rapšach a okolí na Vitorazsku. První práci družstvu
zadalo ministerstvo národní obrany, do stanovené doby bylo třeba ušít 1 500 párů kalhot. Pří-
děly se každý rok zvyšovaly, takže členové družstva mohli být s příjmy spokojeni. V zimě ro-
ku 1932/1933 šilo družstvo obleky pro vojsko a pro poštovní a železniční zřízence. Za krize
družstvo zaniklo.

Obyvatelé se také zabývali šitím nitěných knoflíků, které byly odesílány nejdříve do No-
vých Hradů a pak do Prahy. Lidé dostávali od obchodníků kovové kroužky a nitě, kterými
kroužky obšívali a vyplňovali. Vždy čtyři tucety hotových knoflíků upevnili na lepenku, dvacet
takových kartiček tvořilo balík o 960 kusech. Za balík knoflíků o průměru kroužku 8 mm se
dostávalo 16 Kč 50 haléřů. Jestliže byly kroužky větší nebo příliš malé, stál balík 26 až 28 Kč.
Na výrobě jednoho balíku pracovala celá rodina řadu dní mnoho hodin denně, pomáhat muse-
ly i malé děti. Za hodinu pilné práce se obšílo 8, maximálně 9 knoflíků, denní výdělek činil
přibližně 10 Kč. Vděčnější byly peníze získané v létě sběrem a prodejem jahod a brusinek
a hledáním hub.

190. Hrnčírna pana Wolfa

191. Hostinec p. Nováka

V obci bylo kolem roku 1930 16 krejčích, 7 obuvníků, 5 tesařů, 5 hrnčířů, 4 truhláři, 4 řezníci, 3 pekaři, 3 kováři, 3 kominíci, 2 koláři, 2 bednáři, 2 hokynáři, ale nejvíce zde bylo zedníků, celkem ke čtyřiceti.

Od doby připojení obce k Československé republice tu byl holič a porodní asistentka, později přibyl zámečník. Obchodů tu bylo 8, hostinců 6 a trafiky 3.

**K státním zaměstnancům z příslušníků obce patřilo 11 železničních zřízenců, 3 hajní, 2 cestáři, 2 poštovní sluhové (listo-
noši), školník a 2 školnice. Obec měla i své-
ho strážníka, hajného, věžného a ponocné-
ho. Z úředníků zde bylo 14 učitelů a uči-
telek (+ 2 pěstounky), 4 příslušníci finanční
pohraniční stráže, 4 příslušníci četnictva,
duchovní, lékař, poštovní a tajemník. Bylo**

zde také mnoho dělníků, kteří pracovali v lesích, lomech, na obecním blatě nebo vypo-
máhali na stavbách a v hospodářstvích. Všechny dělníky a dělnice v Rapšachu a okolí bylo
kolem 70.

CENY BĚŽNÝCH POTRAVIN:

Potravina	1915	1919	1932	2012
1kg hovězího masa	60 -80 h rak.	16 -18 Kč	8 -10 Kč	140 Kč
1kg cukru	80 h rak.	5 - 6 Kč	6,40 Kč	24 Kč
1kg másla	2 K rak.	60 Kč	15 Kč	120 Kč
1l mléka	16 h rak.	1,80 - 2 Kč	1,60 Kč	20 Kč
4 vejce	20 h rak.	2 Kč	50 h, pak 30h	16 Kč

DENNÍ MZDA

Profese	Rok 1877	1915	1919	1932	2012
Zedníci, tesaři	1zl. rak.	4 -5 K rak	20 Kč	24 Kč	Průměrná denní mzda
Dělník na stavbě	50 -70 kr.	2,40 K rak.	12 Kč	16 Kč	760 Kč

V padesátých letech 20. století z obce postupně mizí jednotlivé živnosti, obchody a hos-
tince. Některé živnosti jsou převzaty Okresním komunálním podnikem v Třeboni, jiné bez
náhrady zrušeny a jejich majitelé zařazeni do pracovního poměru, zejména v zemědělství.

V roce 1961 na zemědělském úseku v místě pracovalo 144 osob, na ostatních úsecích
77 osob, za zaměstnáním mimo obec dojíždělo 141 občanů.

V sedmdesátých letech 20. století občanům Rapšachu sloužil např. mandl, auto-
doprava, holičství, krejčovství, zámečnictví, obuvnictví, zednická četa a truhlářství. Vše
spadalo pod místní hospodářství MNV.

V osmdesátých letech 20. století pracovala většina občanů Rapšachu v místě svého by-
dliště – u státních statků, státních lesů nebo v drůbežárně. Za prací dojíždělo jen velice
málo lidí. Občanům sloužila zejména pošta, samoobsluha, restaurace, holič a kadeřník.

Po revoluci v 90. letech 20. století se začalo blýskat na lepší časy, v obci začala pracovat
celá řada soukromých podnikatelů nejrozličnějších oborů – bohužel většina z nich dlouho
nevydržela.

Dnes v obci funguje pošta, dva obchody – samoobsluha Coop a kantýna Farmy Ra-
pšach, dvě restaurace (Na Cihelně a Na Kabinách) a hotel U Irské žízně. Zemědělství za-
stupuje Farma Rapšach. Z řemesel přetrvala čtyři – strojní a zemní práce, elektroinstalace
a vodoinstalace, izolace střech a zateplování fasád, a výroba keramiky. A nakonec je
tu pěstování a prodej bonsajů.

192. Hostinec p. Korbela

Z této nepříliš pestré nabídky je zřejmé, že občané musejí většinou za prací i za službami dojíždět.

PL12 VLASTIVĚDNĚ-ZEMĚPISNÁ ČÁST: ŘEMESLA, OBCHOD A SLUŽBY

4.5.4. ZEMĚDĚLSTVÍ V REGIONU DŘÍVE A DNES

Půda zdejšího kraje je na severu písčitá, na jihu a východě hlinitá a málo propustná, stejně jako v ostatních částech Vitorazska je chudá na výživné látky. I při poctivém obdělávání poskytovala obyvatelům většinou slabou sklizeň, větší hospodáři se zde nevyžívali. Poměr sklizně k výsevu v průměrných letech býval u obilí a okopanin 1:4 či 1:5. Právě tolik plochy jako pole, skoro 600 ha, zaujímaly z větší části rašelínatou louku a vlhké pastviny. Na výsledek sklizně také působila vlhkost a nepropustnost půdy, pole ležící na jihu obce se po větších deštích obdělávala velmi těžce, oralo se do hlubších záhonů a voda se pak dle možností odváděla. Majitelé těchto pozemků proto vítali sušší léta, která však zase škodila hospodářům vlastními písčitými poli směrem ke Klikovu, která se obdělávala rychleji, orala se do širších záhonů, ale obyčejně dávala sklizeň menší.

V půdě chudé na potřebné živiny se nejlépe dařilo bramborám, hůře ovsu a žitu, v těžších půdách se začalo s pěstováním pšenice. Ta byla místním hospodářům přidělována během první světové války, zkusili ji tehdy sít, a protože se jim osvědčila, pokračovali i po válce.

Obyvatelé zdejšího kraje se živili většinou zemědělstvím. První osadníci kraje, kteří se pokoušeli z lesní a kamenité půdy upravovat pole, měli zpočátku větší užitek z lesů, než jim přinášela v pole přeměňovaná část lesa. Les, který dával palivo, stavební dřevo, kryt a stelivo, se tu dlouho udržoval stále v skoro stejné rozlehlosti, a dřevo proto nemělo téměř žádnou cenu. Koupě lesa nebyla spojena s větším výdajem.

Ta stavení jsou horskou obdobou dolnorakouského selského dvorce o čtvercovém půdorysu, jemuž tam říkají vierkant, česky čtverhran. Čestina, pokud vím, nemá pro ten typ stavení odpovídající výraz, a tak si dovoluji ho aspoň přepisovat českou fonetikou, firkant. Pro firkanty je typické průčelí se dvěma štíty: pod jedním bývala dřív sýpka, pod druhým obytné stavení. Dnes, jak se zdá, se bydlí na obou stranách. Štíty spojuje vysoká zeď dvora s branou uprostřed. Vzádu jsou chlévy, kůlny, stodola, dílny, garáž. Firkant je kubisticky strohý, trochu nahání strach. Jeho obdobou jsou statky u Třeboně.

193. Typický „firkant“

194. Horní Kočvarův rybník

Drobné dříví a pařezy se upravovaly v louč, ta se tu pálila ve čtyřech pecích, z nichž dvě patřily místním hospodářům a druhé dvě byly obce. Vyráběla se v nich také kolomaz. Urostlé kmeny se prodávaly na stavby a peníze vydané za les se vracely. Tato okolnost přivedla zřejmě obyvatele sousedních obcí do zdejších lesem bohatých míst. Usazovat se zde začali od 60. let 19. století.

Množství pastvin a luk bylo spíše vhodné k chovu skotu a ovcí. Zpočátku

chov zajišťoval slušnější živobytí než výtěžek z chudých polí. Hospodáři měli tehdy i společného pastýře, po celé léto pásli skoro všechny hovězí dobytek, vepře a ovce.

Brzy se začala poblíž obce na jižních pastvinách těžit rašelina. Borky se vedle dříví staly levným a poměrně výhřevným topivem, protože v této rašelině bylo i dost smolného dřeva. Práci na blatě a v lesích se zdejší lid zaměstnával dlouhou řadou let.

Od první světové války se snažili zvláště mladí rolníci zvyšovat výsledek sklizně zakupováním umělých hnojiv. O to se již v předválečných letech staral hospodářský spolek Landwirtschaftliche Kasino, který tu vznikl v roce 1888. Později byl změněn ve Spolek chovatelů hospodářského zvířectva. Je zřejmé, že používáním vyzkoušených hnojiv, zvláště vápna, by se zvýšil výtěžek polí, stejně jako šířící se kompostování svědčilo loukám, majetkové poměry rodin však nebyly takové, aby dovolovaly v polním hospodaření jakékoli větší pokusy.

Záslouhou místního hospodářského spolku se začalo v jednotlivých hospodářstvích s užíváním strojů a dokonalejšího nářadí. Zavedeny byly železné pluhy větší výkonnosti, vylepšené luční brány a válce. V obci byly k dispozici tři secí stroje, kterými se osívala skoro polovina polí, zbylá část se stále osívala ručně. V roce 1930 si zakoupil první zdejší rolník František Duspiva žací stroj. Spolek chovatelů hospodářského zvířectva, který měl v této době okolo 80 členů, vlastnil triery na čištění obilí k setbě a v roce 1927 zakoupil přispěním místní Kampe-ličky benzinový motor s mláticí garniturou. Oba stroje se členům půjčovaly.

Větších pokroků a změn ve zdejším hospodářství se očekávalo od zavedení elektrizace. Za tímto účelem bylo v obci ustanoveno roku 1929 elektrárenské družstvo. Mělo 56 členů, kteří splatili stokorunové podíly a 50 Kč zápisného.

Již v této době se pomýšlelo na melioraci pozemků odváděním přílišného množství vody, spoléhalo se na přispění státu. V roce 1922 bylo na obecním pozemku vlevo od cesty k Vo-chůzkám bývalé rašeliněště odvedením vody vykopanými stokami, odkrojením vrchní vrstvy a osetím přeměněno v louku. Pastvina měla rozlohu 18,5 ha a během prvních let dávala dostatek trávy. V deštivém roce 1926 pastvina vypásáním utrpěla a zpusťla, dobytek se zde přestal pást a členové Pastvinářského družstva tu od této doby trávu pouze sekali.

RYBNÍKY A RYBNÍKÁŘI NA TŘEBOŇSKU

V původní močálovité krajině Třebońska se výnosným způsobem hospodaření stalo zakládání rybníků spojené s chovem ryb. Stavbou těchto umělých nádrží byla navíc odvodňována přilehlá území, která mohla být dále využívána jako louky, pole či místa vhodná pro nové osady. Nejstarší rybníky na Třeboňsku pochází z doby vlády Karla IV. (**Bošilecký, Dvořiště**). V polovině 15. století existovalo na území Třebońska zhruba 20 rybníků.

V druhé polovině 15. a začátkem 16. století byl majitelem třeboňského panství Petr IV. z Rožmberka, který velmi podporoval hospodářské aktivity na svém panství, zejména pak budování rybníků. V jeho službách sloužil **Štěpánek Netolický**, který se jako první pustil do systematického budování třeboňské rybníční soustavy. K jeho nejvýznamnějším dílům patří **Zlatá stoka**. Tento umělý kanál o přibližné délce 45 km zásobuje již po staletí značnou část rybníků na Třeboňsku vodou z Lužnice.

Štěpánek Netolický vybudoval i několik významných rybníků (např. **Horusický, Káňov, Opatovický**). Jeho pokračovatelem byl **Mikuláš Ruthard z Malešova**, který se zasloužil například o vybudování rybníční soustavy poblíž Chlumu u Třeboně. V druhé polovině 16. století se o další rozvoj rybníkářství ve službách Rožmberků postaral **Jakub Krčín z Jelčan**.

Krčín převzal už dobře fungující a uspořádané rybníční hospodářství, které nadále rozšiřoval. K jeho nejvýznamnějším počínům patří stavba rybníků **Rožmberk a Svět** a vybudování umělého kanálu Nová řeka. Při stavbě rybníka Rožmberk musel také částečně změnit trasu Zlaté stoky v okolí Třeboně.

Na jaře roku 1930 činila celková výměra pozemků, které byly majetkem občanů a samotné obce, 1 358 ha. Obec sama vlastnila přes 200 ha půdy, z toho nejvíce bylo pastvin (92 ha), le-sů (64) a luk (33 ha). Nejvyšší byl počet majitelů pozemků v celkové výměře 2 až 5 ha, těch tu bylo 127. Někteří místní hospodáři měli pole a louky také u okolních obcí (Tušů, Klikov, Halámky). Nejvíce zde bylo zalesněné půdy, celkem přes 758 ha, polí bylo přes 551 ha. Téměř polovina z nich se osívala žitem, pěstoval se také oves a ozimá pšenice. Vedle žita se nejvíce sázely brambory (200 ha), 2 ha byly vyplněny krmnou řepou. Z píce se pěstoval červený jetel, směsky a míšek. Vlhčí místa zaujímaly louky (přes 360 ha), k nim se pojily pastviny (200 ha). Plochu větší než 3 ha tvořily zahrady, půda neplodná a vodní plochy zabíraly 2 ha, zastavěná místa přes 12 ha a silnice s cestami 28 ha.

Z domácích zvířat se nejvíce choval skot. Na jaře roku 1930 zde bylo napočítáno přes 870 kusů hovězího dobytka, 24 koní, 285 vepřů, 62 koz a 5 ovcí (chov ovcí, který tu byl ještě na počátku 20. století dost rozšířen, přeměnou mnoha pastvin v pole vymizel). **Slepice zde bylo více než 2 130, kuřat 562, hus 88, housat 788, kachen 39, krůty 3.** Prodejem slepic a hus se snažily zdejší rodiny zvýšit skromný výtěžek svého hospodářství. Hodně vajec vykupovali místní hokynáři a vozili je do měst.

Chovali se také holubi a králíci, zájem byl o **chov včel – bylo zde okolo 60 úlů**. Objevily se i pokusy se zavedením chovu bource morušového, moruším však nesvědčilo zdejší drsné podnebí.

Neboť zdejší půda byla neúrodná a výsledky namáhavé práce přinášely malou úrodu, platila slova, která zaznamenal místní kronikář: **Až budeš chtít, Bože, trestat svoje lidi, pošli je sem dělat a nech jim, co sklídí.**

Po komunistickém převratu v roce 1948 pomalu přechází zemědělství ze soukromých, možná upracovaných, ale rozhodně pečlivých rukou, do pevných rukou „vlády a strany“. Začalo docházet k tzv. kolektivizaci zemědělství, zakládala se jednotná zemědělská družstva (JZD)

195. Stádo na pastvině

a především v pohraničních oblastech vznikaly Československé státní statky (ČSSS).

Rolníci byli často pod různými druhy nátlaku nuceni vzdát se svého majetku a vstoupit do družstva. JZD bylo v Rapšachu založeno v roce 1950 a od počátku obhospodařovalo téměř 75 ha půdy. V roce 1953 ho vystřídaly Československé státní statky. Zemědělcům byly předepisovány povinné dodávky zemědělských výrobků, nakázáno také dostali, co mají na svých pozemcích pěstovat. Nestíhala-li se práce, vypomohli brigádníci.

Koncem 50. a počátkem 60. let se v Rapšachu investovaly miliony korun do me-

liorací pozemků, které dnes opět slouží pouze jako pastviny.

Dnes v obci působí Farma Rapšach, která se zabývá především živočišnou výrobou. V současné době pase v okolí Rapšachu stádo skotu, čítající kolem 300 kusů.

PL13 VLASTIVĚDNĚ-ZEMĚPISNÁ ČÁST: ZEMĚDĚLSTVÍ V REGIONU I.

PL14 VLASTIVĚDNĚ-ZEMĚPISNÁ ČÁST: ZEMĚDĚLSTVÍ V REGIONU II.

4.5.5. SPOLKY V OBCI DŘÍVE A DNES

NÁRODNÍ JEDNOTA POŠUMAVSKÁ

Byla to největší a nejvýznamnější organizace, která se starala o národní zájmy Čechů v jižních Čechách. V Rapšachu byl založen místní odbor 26. září 1920 – dva měsíce po připojení k Československu. Počet členů byl po čtvrt roce 138. V osadě Spáleniště byl odbor založen v roce 1921, ale již v roce 1931 byl zrušen. Národní jednota pošumavská pořádala pro lidi každou sobotu večer besídky. Předčítala se na nich díla našich spisovatelů, recitovalo a zpívaly národní písně. Konaly se také přednášky z dějin a zdravotnictví. Místní odbor Národní jednoty pošumavské se také staral o zdejší školu – zasloužil se o postavení nové budovy měšťanské školy, pořizoval pomůcky, vypomáhal v ošacovacích akcích žáků. Snažil se rovněž organizovat výrobu a prodej předmětů domácího průmyslu (košů, opálek, rohožek), a tím zlepšit životní poměry zdejší chudiny. Na počátku 30. let 20. století činnost místního odboru téměř ustala.

ODBOR VLASTENECKO-DOBROČINNÉ OBCE BARÁČNÍKŮ -VITORAZ

Místní obec baráčníků byla v Rapšachu založena na počátku srpna roku 1922. Zpočátku bylo 40 členů. V odboru se projednávaly zájmy a starosti spolku a členové se radili, jakým způsobem oslavovat státní svátky. Připravovali také sousedský ples a organizovali ochotnický kroužek. Z výtěžků odboru se připravovaly vánoční nadílky pro žáky zdejší školy.

SOKOL

197. Cvičení mužů Sokola

ochranitelku byla jmenovaná tělocvičná jednota v Jindřichově Hradci. Později se cvičilo v tělocvičně Masarykovy měšťanské školy.

Tělocvičná pobočka Sokola v Suchdolu nad Lužnicí vznikla v Rapšachu před Vánocemi roku 1924. Cvičit se začalo již v polovině ledna roku 1925 v místnosti hostince Františka Sokola. Cvičilo se každý čtvrtek, ženy od sedmi do osmi hodin a muži od osmi do devíti. Pobočka měla 37 členů. Za

196. Baráčníci

SBOR DOBROVOLNÝCH HASIČŮ

Byl to nejstarší spolek v Rapšachu. Byl založen v roce 1883. Až do doby připojení obce k Československu náležel místní hasičský sbor ke kraji skřemelickému, od května 1921 do hasičských sborů Třeboňska seskupených v župě Rožmberk.

Hasičskou strážnici nechal postavit hostinský Karel Zimmer. Sbor také krátce spolupracoval s místní obcí baráčníků.

SPOŘITELNÍ A ZÁLOŽNÍ SPOLEK

Neutěšené hospodářské a národnostní poměry v obci přiměly několik místních občanů k založení Spořitelního a záložního spolku. K ustavující valné hromadě došlo v lednu roku 1889. Obvod spolku tvořila obec Rapšach s osadami Tušť a Kunšach. Po připojení k Československu přistoupila Nová Ves u Klikova. Členové spolku museli složit podíl 10 zlatek a zápisné 1 zlatku. Roku 1890 měl spolek 25 členů. Vkladatelé byli většinou majitelé menších hospodářství a živnostníci. Teprve na počátku 20. století začal převyšovat počet vkladů počet půjček.

V roce 1914 činil rezervní fond spolku 8 046 korun. Na konci roku 1920 byl obvod spolku rozšířen o obec Halámky a měl 204 členů. Spolek podporoval různé dobročinné spolky v obci a spoření žáků, kterým dával nové vkladní knížky s vepsanou částkou 5 Kč.

OSVĚTOVÝ SBOR

V polovině října 1923 byl v obci založen místní Osvětový sbor. Bylo rozhodnuto o společném pořádání oslav svátku 28. října, při kterém měl být odhalen pomník padlých. Osvětový sbor organizoval hlavně národní svátky: První máj, 6. červenec, 28. říjen a 7. březen, den narozenin prezidenta T. G. Masaryka. Spolek ukončil svou činnost v roce 1926, kdy se v obci zvětšila působnost pobočky suchdolského Sokola.

KLUB DĚLNICKÝCH CYKLISTŮ

Klub dělnických cyklistů byl založen roku 1930. Zpočátku měl 15 členů, v roce 1932 již 40. Asi polovina z nich však byla bez zaměstnání, takže se nemohla zúčastnit všech akcí spolku a někteří mohli s těžší zaplatit příspěvky. Dne 12. července roku 1931 proběhl první větší cyklistický závod. Jela se trať Rapšach – Tušť – Kunšach – Spáleniště – Rapšach. Závodilo 12 členů a první cenou byl budík. Místní cyklisté si také opatřili stejnokroj. Pořádali výlety, taneční zábavy i divadelní představení. Činnost tohoto klubu byla ukončena v roce 1946.

OBECNÍ KNIHOVNA

**Založení knihovny bylo jednou z předních starostí spolků, které se snažily o povznese-
ní menšin a pohraničí. Tábořský odbor Národní jednoty pošumavské v roce 1920 přispěl
k založení knihovny darem sta knih.** Knihovna roku 1921 obsahovala už 200 knih. Roku 1923 vlastnila 256 svazků a v roce 1932 měla více než 400 knih. Knihovníkem byl vždy učitel. Knihovna byla umístěna v budově obecní školy a zpočátku se knihy půjčovaly v neděli dopoledne. **V roce 1985 se knihovna přestěhovala do budovy obecního úřadu. V témže roce měla 2 673 svazků a 106 čtenářů, z toho 44 dětí.**

VOLFOVA HUDBA

Účastnila se všech kulturních akcí v obci. Hrála na zábavách, při všech svátcích, svatbách a pohřbech. Skládala se ze zkušených hudebníků v čele s bratry Volfovými a klarinetistou Klímou z Klikova. Hrála lidové písně, pochody a valčíky Františka Kmocha.

V současné době funguje v obci pět spolků – Sbor dobrovolných hasičů, který má kolem 25 členů; fotbalový klub SK Rapšach (založen r. 1948) má v současnosti asi 100 členů, z toho je jedna čtvrtina aktivních sportovců; Klub českých turistů s Turistickým oddílem mládeže „Práčata“ (založen r. 1980) má asi 60 členů, ženský taneční soubor Trnky brnky (založen r. 2008) se 14 členkami a Komorní orchestr při ZŠ v Rapšachu, vedený panem Františkem Cvrčkem, který má kolem 10 členů.

TOM 2402 „PRÁČATA“

Náš oddíl vznikl na jaře roku 1980. Protože nás úplně neuspokojovala tehdy povinná náplň práce v Pionýru, založili jsme vlastně „soukromý“ turistický oddíl, který se z roku na rok rozrůstal. Abychom mu dodali nějakou legalizaci, založili jsme v roce 1983 při místní tělovýchovné jednotě odbor turistiky a při něm TOM (Turistický Oddíl Mládeže). Děti pracovaly stále „rozstrkány“ po pionýrských oddílech a mimo to jsme se scházeli jednou týdně k pravidelné oddílové činnosti. V roce 1985 se povedlo oddíl osamostatnit i v PO, takže jsme si dělali svoji činnost pod dvojí registrací, jak to bylo v těch dobách běžné.

V tomto roce jsme se také na památku velké akce - celotáborové hry s husitskou tematikou, při které jsme v husitských krojích táhli z jižních Čech až na Vysočinu - pojmenovali oddíl „Práčata“.

Od roku 1990 jsme již pouze TOMem při KČT Rapšach,
od roku 1992 členy A-TOMu.

V současné době máme okolo 60 členů. Hlavní naší činností kromě pravidelných týdenních schůzek je pěší turistika a cykloturistika. Pořádáme také pravidelné akce, jako je Novoroční pochod, Kuličkáda, Drakiáda, Maškarní karneval, Míčování, šifrování a uzlování s Práčaty.

V poslední době přibyl i geocaching — nové dobrodružství s využitím GPS. Vyvrcho-
lením celoroční činnosti je oddílový tábor u říčky Dračice, kde máme každé léto vy-
budování základnu i k pronajmutí.

Již několik let se také věnujeme TZ - turistickým závodům, kde naše děti dosahují
v rámci celé republiky velkých úspěchů.

Podrobnosti o nás najdete na www.rapsach.cz/tom

Za více než třicetiletou činnost prošlo oddílem přesně 323 členů.

PL15 VLASTIVĚDNĚ-ZEMĚPISNÁ ČÁST: SPOLKY V OBCI I.

PL16 VLASTIVĚDNĚ-ZEMĚPISNÁ ČÁST: SPOLKY V OBCI II.

4.5.6. ÚŘADY V OBCI

POŠTOVNÍ ÚŘAD

Poštovní úřad byl zřízen 18. dubna 1899. Rapšach byl přidělen do obvodu poštovního úřadu v Tušti. Pro došlou poštu (dopisy, noviny, zásilky, zboží) se jezdilo bryčkou do železniční stanice v Suchdole nad Lužnicí. Sem se také vozila dvakrát denně odesílaná pošta. Do poštovního obvodu Rapšach patřily vedle osad také obce Kunšach, Halámky, Františkov a Nová ves u Klikova. Denně docházelo průměrně sto kusů poštovních zásilek. Od roku 1920 byla zrušena pojízdná pošta obstarávaná povozníkem a zavedena pochůzka. Peněžní obrát býval za rok přes dva miliony korun. Roku 1926 se poštovní úřad nastěhoval do budovy staré školy č. p. 7. Dřívější třída se změnila v úřadovnu a byl zde vybudován byt pro poštmistra. Na počátku roku 1927 byla zřízena automobilová doprava, která umožnila, že pošta došla časně ráno do Suchdola nad Lužnicí byla do Rapšachu dopravena ještě dopoledne. Ve 30. letech 20. století býval roční peněžní obrát okolo šesti milionů korun.

ČETNICKÁ STANICE

Četnická stanice v Rapšachu byla zřízena roku 1897. Byla umístěna v domě č. p. 117. Na počátku 20. století však byla stanice přeložena do obce Lomy. V Rapšachu byla znovu zřízena teprve na konci první světové války. Po připojení Vitorazska k ČSR zde byla v domě bývalého starosty Zimmela zřízena prozatímní četnická stanice, v roce 1921 se stala definitivní. Nejvíce trestných činů se týkalo podloudnictví a krádeží, zejména dřeva v lesích. V letech 1920 až 1930 bývalo průměrně šest zatčení za rok.

POHRANIČNÍ STRÁŽ

Pohraniční stráž byla zřízena 15. prosince 1920. Zdejší úsek hranic měl počátek u lesů v Kunšachu a postupoval k severu až k chlumeckým lesům za Novou Vsí u Klikova. V prvním roce trvání byli přiděleni místnímu oddělení čtyři dozorcí, pak tři. Právě příslušníci pohraniční finanční stráže se stali vedle učitelů hlavními organizátory místního kulturního života. Snažili se u obyvatel Rapšachu posílit národní cítění.

LÉKAŘ

V předválečných letech a za první světové války obyvatelé Rapšachu chodili k lékaři buď do Tušti nebo do Suchdola nad Lužnicí. Lidé ze Spáleniště chodili k lékaři do Lomů. V roce 1923 zástupci místního odboru Národní jednoty pošumavské žádali na ministerstvu zdravotnictví o obvodního lékaře pro Rapšach, nebylo jim však vyhověno, protože pro něj nebyl vhodný byt. Lékař přišel do Rapšachu až v roce 1926, ubytován byl v obecním domě č. p. 256. Byl to doktor Leon Kropf, původem Polák. Za války byl vojenský lékařem. Od roku 1920

198. Stavba zdravotního střediska

působila v Rapšachu také porodní asistentka paní Bauerová. V šedesátých letech 20. století se zdravotní středisko nacházelo na faře. **Protože si zdejší lékař stěžoval, že místnosti jsou vlhké a nevyhovující, byla roku 1968 schválena výstavba nového zdravotního střediska. Stavba byla dokončena r. 1972 a středisko poskytovalo zdravotní péči do r. 1991. Od této doby většina místních občanů dojíždí k lékaři do Suchdola nad Lužnicí.**

Dnes se v obci nachází pouze pobočka České pošty, motorizované doručování zásilek obstarává pošta v Suchdole nad Lužnicí.

PL17 VLASTIVĚDNĚ-ZEMĚPISNÁ ČÁST: ÚŘADY V OBCI

4.5.7. OSLAVY SVÁTKŮ A VÝROČÍ

Všímáme-li si zvyků, pověr a obyčejů na Rapšašsku, zjistíme, že podobné zvyky jsou známy z celého Vitorazska. Mezi nejznámější zvyky patřily masopustní průvody, velikonoční kolda, pálení čarodějnic, dožínky, posvícení a Štědrý večer. Jako štědrovečerní jídlo se podávaly ryby s omáčkami, houbové kaše a vánočky. Až do osmdesátých let 19. století se zdejší obyvatelé oblékali do krojů podobných jako v blízkém Pošumaví.

Lidé se zde často scházeli k večerním rozhovorům, vyprávění, předčítání českých knih a k besedám. V obci byli velice oblíbení komedianti a loutkáři. Často se zde zdrželi dlouho, protože Rapšach byl jejich poslední stací.

Za první republiky se v obci pravidelně konaly poutě, byly čtyři do roka. První vždy první neděli v květnu, druhá koncem června („petropavlovská“), třetí první neděli v září (obžínková) a čtvrtá okolo 15. listopadu („lipoltská“).

Rapšach žil bohatým společenským životem, většina místních spolků pořádala oslavy, zábavy a plesy. Zejména oslavy státních svátků probíhaly důstojně a za hojné účasti obyvatel. Patřil k nim např. 7. březen (narozeniny prezidenta Osvoboditele T. G. Masaryka), 6. července (Den upálení mistra Jana Husa) a 28. říjen (Den vzniku samostatného Československa).

Tyto oslavy měly obdobný průběh – za zvuků Volfovy hudby procházely obcí proudy občanů směřující od měšťanské školy k pomníku padlých, v předvečer památky mistra Jana Husa ke hranici, připravené na pastvinách u cesty do Suchdola, aby tu vyslechly slova přednášejícího. Slavnost uzavíral vždy zpěv hymny.

Členové Sokola se v zimě roku 1930/1931 věnovali také sborovému zpěvu. Tohoto svého nově nabytého umění využili při oslavách narozenin prezidenta republiky, kdy v zaplněném sálu hostince „U Korbelů“ zaznělo po obvyklém proslovu a vystoupení smyčcového kvarteta suchdolského Sokola několik sborových písní. Sokolové také každý rok pořádali maškarní ples, v květnu roku 1931 poprvé uspořádali slavnost Svátku matek a na konci června Dětský den.

Od roku 1946 se 28. května v obci konaly také oslavy narozenin nového prezidenta Edvarda Beneše, od roku 1945 oslavy VŘSR. V červnu 1946 byl na rapšašské návsi poprvé před přihlížejícími obyvateli zahájen tzv. „Týden dětské radosti“ – vztyčily se státní vlajky, zapěly dětské sbory a na závěr zazněla hymna. V tomto roce také k tradičním pořadatelům plesů přibyl další – Rodičovské sdružení, které v říjnu uspořáda-

199. Oslava 28. října v roce 1946

lo posvícenskou zábavu a čistý výtěžek věnovalo potřebám školy. Veřejné oslavy 28. října uspořádala místní osvětová rada s tímto programem – budíček, slavnostní bohoslužby, průvod obcí, fanfáry, vztyčení státní vlajky, slavnostní projev, slib příslušníků „Svazu brannosti“ a hymna. Rada také pořádala v červnu 1947 na cvičišti měšťanské školy oslavu 30. výročí bitvy u Zborova, která byla spojena s lehkooatletickými závody.

K velkým akcím patřila oslava Svátku práce. V roce 1950 se konala společně v Suchdole nad Lužnicí. Občané a děti z Rapšachu, Spáleniště a Kunšachu v počtu asi 700 osob vytvořilo ukázněný průvod. Do pochodu hrála hudba z Rapšachu v počtu 24 hudebníků, za průvodem jely dva alegorické vozy. Sraz byl v Tušti. Ze všech okolních vesnic se dostavily průvody a vytvořily mohutný proud, který dorazil na suchdolské náměstí, kde si vyslechl projev. Pak se účastníci vraceli domů. O rok později se žáci zdejší školy účastnili prvomájových oslav v Třeboni. V čele průvodu nesli budoucí horníci a hutníci učni heslo: „*Střední škola v Rapšachu heslo míru nese: splnili jsme lánskou akci nej-líp na okrese*“. Ostatní děti nesly v průvodu holubice míru, připevněné na kruzích a švihadlech.

200. Divadelní představení „Sedm sester“

dením náš lid, národ i stát kráčí ke konečnému vítězství, k socialismu“ a v listopadu oslava narozenin J. V. Stalina, kdy žáci „...poděkovali slavnostní výzdobou a slovy básní svému velkému učiteli Stalinovi za jeho bratrskou pomoc, neustálou pozornost, moudré a přátelské rady a pokyny naší svobodné vlasti“. V roce 1952 na oslavě Mezinárodního dne žen zase děti z národní školy maminkám předvedly „...jak je mají rády a jak po boku s nimi bojují školní prací za uhájení míru pro všechny ženy, maminky, děti a všechny lidi na celém světě.“ Tradiční vánoční besídky tehdy také nahradily besídky „Dědy Mráze“.

V obci se pravidelně slavil masopust, např. 14. února 1956 dopoledne chodily „maškary“, odpoledne pochovávaly „masopust“ a pak jezdily na voze s harmonikou a vybíraly peníze i uzené maso „pro muzikanty“ na večerní tancovačku.

V druhé polovině 50. let přijíždějí často do Rapšachu různé soubory a předvádějí své estrády. Po vystoupení Československého státního souboru písní a tanců zdejší „...muži dlouho vzpomínali na krásné zuby zpěvaček a ženy na pestrost a nádheru národních krojů“. Estrády také pořádali vojáci útvaru Pohraniční stráž a místní skupina Československého svazu mládeže ve spolupráci s brigádou na meliorace.

Ke společenským akcím uspořádaným v obci v závěru 50. a v průběhu 60. let lze ještě přičíst dožínkové, posvícenské, Josefské, Mikulášské a silvestrovské zábavy a nejrůznější oslavy – výročí založení pionýrské organizace, Den vítězství (9. 5.), Vítězný únor (25. 2.), Den pohraniční stráže...

Během roku 1962 bylo v obci uspořádáno 37 akcí (přednášky, divadla, taneční zábavy), kromě toho bylo v místním kině promítnuto 124 filmů. Průměrná účast na akcích činila 99 osob.

I v 70. letech se v Rapšachu konaly plesy (Požárnický, Sokolský, Baráčnický, Svazácký, Československého svazu žen, SRPŠ...) a oslavy (Stavění a bourání máje, 1. máj, osvobození Rudou armádou, VŘSR, Vítězného února...)

V 80. letech se počet společenských akcí ještě zvyšuje, např. v roce 1983 jich bylo v obci uspořádáno úctyhodných 98. Nutno ovšem podotknout, že značnou část akcí tvořily nejruznější přednášky a besedy, které většina obyvatel považovala za „nepovinně povinné“. Ale i přesto se v tomto roce v Rapšachu konaly tři plesy a sedm tanečních zábav.

V 90. letech 20. století společenský život v obci skomírá, lidé najednou mají mnoho jiných možností, jak trávit volný čas – cestování do ciziny, sledování zahraničního televizního vysílání, poslech dříve rušených rozhlasových stanic, domácí videa, příliv knih, časopisů a novin...

201. Z našeho Zikmundohraní

Dnes, kdy většina lidí opět pociťuje potřebu setkávat se na společných a společenských akcích, mají obyvatelé Rapšachu smůlu – chybí místo, kde by se tak dělo, kulturní sál. A tak i přes veškerou snahu různých organizátorů úspěch akcí většinou závisí na počasí a mnoho z nich, např. plesy, se nemohou konat vůbec. Kulturní a společenské akce, které se v obci konají v posledních letech, by se daly lehce spočítat – vánoční žakovské besídky, Vítání občánků, Dětský den, Stavění máje, Velikonoční jarmark, Zikmundohraní a znovu obnovený Masopustní průvod. Kromě toho pořádá Komorní orchestr při ZŠ a MŠ v Rapšachu v místním kostele vánoční a velikonoční koncert. Ze sportovních akcí nutno připomenout dva fotbalové turnaje – O Pohár obce Rapšach a FIRMCUP Rapšach.

Do budoucna si lze jen přát, aby se našlo místo, kde se budou moci občané Rapšachu setkávat, slavit výročí a bavit se se svými sousedy.

PL18 VLASTIVĚDNĚ-ZEMĚPISNÁ ČÁST: OSLAVY SVÁTKŮ A VÝROČÍ

4.6. CÍRKEVNÍ PAMÁTKY

V Rapšachu se nacházejí tři církevní památky - kostel sv. Zikmunda, fara a hřbitov.

4.6.1. KOSTEL SV. ZIKMUNDA

Kostel sv. Zikmunda byl založen pravděpodobně na počátku 14. století, podle rapšašské kroniky se tak stalo krátce před r. 1330. Za husitských válek v 15. století byl velmi poškozen. Zničena byla celá východní část (kněžiště), takže musela být znovu postavena. K opravě však došlo až na konci 18. století, neboť až do té doby zůstával Rapšach bez duchovního. Občané byli přiděleni k duchovní správě v Krabonoši, také na bohoslužby chodili do krabonošského kostela.

Teprve za vlády císaře Josefa II., který se snažil o zvýšení vzdělanosti lidu, stává se rapšašským farářem Josef Joachim Warhaník a zdejší kostel vstává z trosek. Opravena v gotickém slohu je také jeho západní část, kostel je opatřen jednoduchou šindelovou střechou a na hřebenu střechy vystavěna menší věž zvaná „dachrajta“ (Dachreiter).

Po roce 1870 zesílila germanizace a německy se vyučovalo i ve školách. Již před tímto rokem místní faráři rozhodovali, kdo zde bude učit a většinou přijímali za učitele také Čechy. I po roce 1870, kdy ve školách působili učitelé Němci, se zachovalo v nižších třídách vyučování náboženství v českém jazyce. V kostele se kázalo 3 neděle česky a teprve až 4. německy.

Od roku 1889 až do roku 1931 zde působil jako kněz Karel Velíšek. Krátce po jeho příchodu se začalo s opravami kostela a s odstraňováním zdi kolem něj. Ke kostelu byla přistavěna 32 metrů vysoká věž s hodinami a na kostele provedeny větší opravy, které stály třináct tisíc rakouských zlatých. Věž v dolní části nad vchodem pod kružbou byla vyplněna reliéfem, znázorňujícím Nejsvětější trojici, tato výzdoba věže byla pořízena za dvě stě rakouských zlatých.

Vpravo ode dveří, jimiž se vchází do kostela z fary, spatříme ve zdi železnou desku, kterou sem dal vsadit v polovině 19. století Martin Swoboda, spolumajitel františkovských hamrů. Německý nápis na desce, která je tu snad i náhrobním kamenem, vypovídá: „**Sladké odpočínutí budiž přáno v roce 1802 v Pánu zesnulé paní Kateřině Swobodové, matce v pokoji ji následovavšího Tomáše Ignáta Swobody z Eisenfelsu, zakladatele františkovské železářny v roce 1793! Želena je nejmladším synem Martinem Swobodou, který ji na památku věnoval tuto desku roku 1844.**“

202. Kostel v zimě

203. Deska na kostele

Za 1. světové války byly odebrány z kostelní věže dva zvony. Byl to zvon polední a umíráček. Tyto zvony byly koupeny rok před začátkem války místními věřícími místo dřívějších starých a již puklých zvonů. V obci zbyl pouze zvon „jedenáctý“, který volal hospodyně k chystání oběda. Tímto zvonom dal také zvonit farář Karel Velíšek dne 31. července 1920, kdy občané vítali úřední komisi provádějící zábor této části Vitorazska ve prospěch Československé republiky. Nové zvony byly koupeny teprve v roce 1924 z příspěvků sebraných ve farnosti a z darů zdejších rodáků, žijících v Americe. Velikostí a zvukem byly podobny dřívějším zvonům. Větší z nich je laděn do Cis dur a je na něm obraz patrona kostela sv. Zikmunda a obraz Jana Křtitele. Napsáno na něm je: „Válka vzala, láska dala.“ Zvon vážil 260 kg a jeho cena byla 8 830 Kč. Menší zvon, laděný do Gis dur, vážil 75 kg a stál 2 410 Kč.

204. Reliéf nad hlavním vchodem

ke, české zpěvníky nahradil německými. Dne 18. února 1942 zabrali Němci dva největší zvony z kostelní věže. Prostřednímu nepomohlo ani to, že byl ulit už v roce 1790, byl památkově chráněn a i za první světové války byl v obci ponechán. Až do 29. září 1946, kdy se konal slavný „návrat zvonů“, zůstal na věži pouze zvon nejmenší.

V dnešní době kostel zoufale volá po generální opravě, snad se brzy dočká nové fasády, aby mohl být opět důstojnou dominantou obce.

4.6.2. FARA

O rapšašské faře byla zmínka již v soupise dolnorakouských far, měst a míst v kraji z roku 1338. V roce 1382 se zde nacházela fara s farním kostelem svatého Zikmunda. Nedá se zjistit, ke které složce církevní organizace fara v Rapšachu tehdy náležela, protože nejsou prameny osvětlující církevní organizaci v Dolním Rakousku té doby. Stejně jako kostel byla fara na počátku 15. století za husitských válek velmi poškozena. Od roku 1784, kdy byla v Rapšachu fara obnovena, staví se za faráře Josefa Joachima Warhaníka nová farní budova s č. p. 37. Dřívější fara byla mnohem nižší, kryta šindelem a stávala v místech dnešního domu s č. p. 8. Dnes fara svému účelu neslouží, duchovní dojíždí k bohoslužbám z Českých Velenic a v budově byly zřízeny tři byty pro obyvatele Rapšachu.

205. Fara

4.6.3. HŘBITOV

206. Hřbitov

ván občanům osady Londýna pro jejich jednoduchou, dřevěnou zvonici, pro hřbitovní kapli opatřil tento správce zvon větší.

V roce 1890 byla zbořena zeď kolem kostela a kolem starého hřbitova postavena zeď ze struskových cihel. Již dlouho před rokem 1890 se pohřbívalo na hřbitově, který se rozkládal na vyvýšeném místě za obcí, vlevo od cesty k Františkovu. Ale hřbitov u kostela musel být v roce 1874 rozšířen a jeho zeď opravena, protože v Rapšachu i v přifařených vesnicích přibývali obyvatelé. Rozšíření hřbitova stálo 800 rakouských zlatých. O 10 let později farář Tomáš Klein nechal na svůj náklad postavit uprostřed hřbitova kapli s hrobkou, ve které sám odpočívá. Zakoupil také zvon pro kapli. Později byl daro-

PL19 VLASTIVĚDNĚ-ZEMĚPISNÁ ČÁST: CÍRKEVNÍ STAVBY V OBCI I.

PL20 VLASTIVĚDNĚ-ZEMĚPISNÁ ČÁST: CÍRKEVNÍ STAVBY V OBCI II.

207. Hřbitov z ptačího pohledu

4.7. POVĚSTI Z RAPŠACHU A OKOLÍ

4.7.1. POVĚST O ZALOŽENÍ KOSTELA V RAPŠACHU

Před mnoha sty lety při lovu zvěře zabloudila v hlubokých lesích nad Lužnicí jakási bohatá hraběnka se vším svým dvořanstvem. Darma čekajíc po kolik dnů na vysvobození z lesního bludiště, slíbila před družinou sdílející se svou paní krutý její osud, že podaří-li se jí zachránit život, dá při řece stavět kostel. Konečně po deseti dnech slábnoucí už volání dokonale vyhladovělých zbloudilců zaslechl chudý uhlíř, který v těchto tehdy liduprázdných končinách žil a pálil dřevo na uhlí. Dostalo se mu za vyproštění ze spleti mohutných kořenů, bujného kapradí a řezajících trav lesního labyrintu královské odměny, a hraběnka slib splnila. Záhy začal se stavět kostel v místech, kde rozkládá se obec Tušť.

208. Kostel měl stát původně v Tušti

Jaký ale povstal rozruch, když po přípravných pracích ke stavbě objevilo se přes noc trámův na vrchu skoro hodinu cesty vzdáleném a průkopy, v nichž měly základy stavby spočívat, zmizely, a do stejné hloubi a tímže způsobem vykopána zem na nejvyšším místě kopce, kde už tenkrát stálo několik dřevěných chalup. Trámoví přenesli k řece, ze zasypaných průkopů zem vyházeli, ale vkrátku zmizení všeho a objevení na odlehlém kopci se opakovalo. Hraběnka viděla v tomto zázraku vůli samého Boha a rozhodla se stavět kostel ne u řeky ve Schwarzbachu (Tušti), ale na odlehlém kopci. Tak prý byl založen rapšašský kostel. A místo kostela, který už za dávných dob měl zdobit obec Tušť, mají tu jenom prostou zvonici.

(Mík, Maruna, & Svátek, 1932 - 1948)

4.7.2. POVĚST O KLÁŠTEŘE V RAPŠACHU

**209. Obrázek mnicha
nakreslila Petra Pudilová**

Podle jedné rapšašské pověsti stával na Rapšachu také klášter, který se později propadl do země. Za dlouhá staletí se na klášter zapomnělo, až se jednoho dne, někdy kolem roku 1670, v pravé poledne na poli pracujícímu muži zjevil podivná postava v kápi, která ho zapřísahala, aby nepromluvil, ať vidí, co vidí. Vydrží-li nemluvit, vysvobodí zdejší starý klášter ze zakletí. Postavila se vedle muže a již jen s prstem na ústech mu opět naznačovala, aby ani slůvka nepromluvil. Náhle se země otevřela a tam, kde se ještě před chvílí pouze pole, objevila se nejdříve špička věže s křížkem, poté střecha, zdi, velká chrámová okna, pilíře a velká klášterní zahrada. Muž nevěřil svým očím, přesto se ovládl a nepromluvil. Náhle se z kláštera ozval zpěv mnichů a to muže tak vylekalo, že až vykřikl. Vzápětí bylo všechno opět pryč, země se znovu nad klášterem zavřela, zmizela také tajemná mnišská postava a ze země se ozval pouze její dutý hlas: „Proč jsi jen promluvil, teď mu-

síme na vysvobození čekat dalších 333 let!“ Poté hlas umkl a země se znovu naposled zachvěla.

Dnes je těžké posoudit jak pravdivý základ má tato pověst, ale dle propočtů je možné, že se tajemná postava v kápi může znovu objevit. Pokud byste ji proto spatřili, zachovejte klid a rozvahu a hlavně nemluvte.

(Děti ZŠ v Rapšachu)

4.7.3. POVĚST O HORNÍCÍCH Z KLIKOVA

Byla a je jedna malá vesnička, která se jmenuje Klikov. Těžila se zde železná ruda. Den za dnem chodili horníci do dolu a den za dnem si po těžké dřině zašli na pivko. A tak roky ubíhaly, dny plynuly, až jednoho dne zůstala hospoda prázdná. Manželkám horníků to bylo divné. Muži se nevracejí domů...

Všechny ženy se sešly ve výčepu. Radily se a uradily se: půjdeme se tam podívat. Když přišly k dolu, zděsily se. Spatřily zavalený vchod, nikde ani živáčka. Z dolu se ozývalo temné a bolestivé „Pomóóoc!“ Ženy se nešťastníkům snažily zuby nehty pomoci, ale nic se jim nedařilo. Rychle svolaly všechny lidi z vesnice, aby také pomohli. Druhého dne ráno se k zavaleným mužům prokopali. Nikomu však již nebylo pomoci. Ženy se rozhodly a pochovaly své muže v dole. Prý by si to určitě přáli – dali dolu svůj pot a krev, dali mu své životy a budou tak mít klid. I dnes však k zavalenému dolu raději nikdo nechodí. V noci se prý z něho ozývá tajemné kopání.

(Lukáš Zelenka a Ondřej Pitra, ZŠ v Rapšachu)

4.7.4. POVĚST O FERDINANDOVÉ STUDÁNCE

Nejznámější pověst je ta, ve které Ferdinand d'Este projížděl na koni po císařské stezce vedoucí z Vídně do Prahy. Při projížděce ho u potůčku, který vedl ke studánce, přepadla banda lupičů. Zloději ho chtěli zabít a zmocnit se velkého jmění, které bylo ve studánce ukryto. Peněz se nezmocnili, protože některé pošlapal kůň a jiné uštkla zmije. Ta prý také od té doby hlídá studánku před zloději. Peníze ukládané ve studánce vybíral jen Ferdinand d'Este. Po jeho smrti se jmění zmocnil jeho synovec, který peníze používal na opravy císařských cest. Povídá se rovněž, že v zimě tato studánka nikdy nezamrzne, ale neví se proč. Ve slunečný den jsou na dně vidět peníze, které do studánky Ferdinand d'Este ukládal. Na každého, kdo se snažil ukrást Ferdinandovy peníze, byl uvalen trest smrti nebo do roka zemřel.

Jiná pověst povídá o tom, že když se voják napil vody ze studánky, válku přežil ve zdraví a vrátil se domů. Když do studánky hodil voják pravou minci, do roka zbohatl.

(Jaroslav Kolář a Aneta Zimmerlová, ZŠ v Rapšachu)

4.7.5. POVĚST O POKLADU V DRAČICI

Živo bylo ještě před sto padesáti lety v údolí Dračice, kde do hukotu vody v peřejích se mísívaly údery kladiv z hamrů. Dnes však už jen vodou staletí omleté a hlazené balvany trčí po věky nehnuté z jejího řečiště, při němž stávaly kdysi k zalesněné stráni příkrčené domky dělníků. Žili tu v tichém, jen zpěvem ptactva a šuměním vody oživovaném, a všemu světu skrytém údolí s ženami a dětmi ve štěstí, veselými zůstávali i při nejhrubší práci. Bylo dílo, byl i chleba.

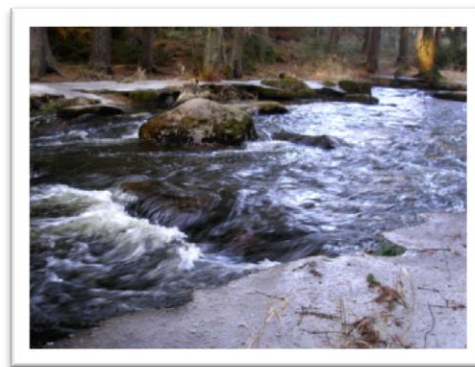

Ale jedno jaro jejich životní plány zhatilo. Pršelo, pršelo. Ze spoust sněhu vzniklá voda s vodou z oblak řtila se a valila korytem, hučelo to dnem i nocí, i největší balvany skryly hlavy v záplavě. Hráze, postavené v řece k zadržování vody, se protrhly, a zkáze propadlo všechno, co při nich stálo. Bylo po hamrech, bylo po výdělku. Mezi zdmi opuštěných stavení, z nichž voda skoro všechno odnesla, zůstalo jen nanesené klestí, bláto, smetí.

Správce hamrů, vida tehdy zmar všeho, svou skříňku s penězi, jež byl v lakomství, využívaje píce a dobroty sloužícího mu lidu, nashromáždil a skrýval, hodil v zoufalství do bouřící řeky, kde se vlny mezi balvany vztekaly nejvíce. Beze stopy pak zmizel v lesích, kde některá větev mu byla vysvobozením.

Častokrát už chudí, na březích Dračice živořící políčkaři vydávali se tajně za noci k pokladu, mezi balvany v písku zatopenému, aby těšili se z lesku peněz, ale vždy marně. Také zapřahali prý i dva páry koní, aby silnými háky na řetězech převraceli balvany a lid dohrabal se zlata, ale ani to nepomohlo. Snad proto vyhlíží řečiště Dračice v jejích peřejích tak podivně, jako by lita saň tu byla řádila. Poklad však na jejím dně leží dál.

(Mik, Maruna, & Svátek, 1932 - 1948)

210. Kde je poklad?

PL21 VLASTIVĚDNĚ-ZEMĚPISNÁ ČÁST: POVĚSTI Z RAPŠACHU A OKOLÍ

5. ZÁVĚR

Milí žáci,

naše společné putování historií a současností Rapšachu a také jeho přírodou končí. Snažili jsme vám zprostředkovat alespoň část zajímavé cesty vědění, spojené s různými zážitky a setkáním s pozoruhodnými živočichy a rostlinami v prostředí různou měrou ovlivněným osudy a činností lidí, kteří tu vybudovali svůj domov, zapustili zde kořeny a našli právě tady nejen pracovní uplatnění, ale i naplnění svého života.

Přejeme vám mnoho štěstí v dalším objevování a bádání. Ať vám střípky poznání nashromážděné o této oblasti i nadále pomohou odhalovat tajemství nespočetných krásných míst naší české země.

Vaši učitelé – autoři

6. SEZNAM OBRÁZKŮ

1. JAROSLAV MARUNA	7
2. TURISTICKÁ ZNAČKA	7
3. CYKLOTURISTICKÉ ZNAČENÍ	7
4. RAPŠACH - ZAČÁTEK	8
5. JEDNA Z NEJSTARŠÍCH POHLEDNIC RAPŠACHU	8
6. RAPŠACH NA OBRÁZKU Z OBECNÍ KRONIKY	9
7. POHLEDNICE Z RAPŠACHU I.	10
8. RAPŠACH - KONEC	10
9. „SVĚT“ KOLEM RAPŠACHU	11
10. POHLEDNICE Z RAPŠACHU II.	11
11. RYBNÍKY KOLEM BENÁTEK	11
12. ABSOLUTNÍ GEOGRAFICKÁ POLOHA RAPŠACHU	12
13. RELATIVNÍ GEOGRAFICKÁ POLOHA RAPŠACHU	12
14. RAPŠACH NA MAPĚ EVROPY	13
15. RAPŠACH NA MAPĚ ČR	13
16. RAPŠACH NA MAPĚ JČ KRAJE	14
17. RAPŠACH NA MAPĚ OKRESU JINDŘICHŮV HRADEC	14
18. ODKUD K NÁM JEZDÍ ŽÁCI	15
19. SUCHDOL NAD LUŽNICÍ Z PTAČÍHO POHLEDU	15
20. NOVÁ VES NAD LUŽNICÍ	16
21. DVORY NAD LUŽNICÍ	16
22. HALÁMKY	17
23. KLIKOV	17
24. FRANTIŠKOVSKÝ MLÝN PO POŽÁRU	18
25. TUŠŤ	19
26. DOMOVNÍ ČÍSLO, VYROBENÉ V KLIKOVSKÉ HRNČÍRNĚ	19
27. HRANICE VITORAZSKÉHO ÚZEMÍ V ROCE 1339	20
28. ČÁST VITORAZSKA, PŘIDĚLENÁ V ROCE 1920 K ČR	21
29. POLE KOLEM RAPŠACHU - FOTO Z ROKU 1935	23
30. POMNÍČEK PADLÝCH NA NÁVSI JEŠTĚ S PŮVODNÍ DESKOU	25
31. TOMÁŠ GARRIGUE MASARYK	25
32. CHALUPA NA LONDONĚ - FOTO Z ROKU 1923	26
33. HAVÁRIE LETADLA U RAPŠACHU V ROCE 1929	27
34. VČELA JE V PRŮČELÍ POŠTY DODNES	27
35. DŮM Č. P. 7 DO ROKU 1932...	28
36. ...A PO PŘESTAVBĚ V ROCE 1933	28
37. VOLEBNÍ VÝSLEDKY V RAPŠACHU V ROCE 1935	28
38. EDVARD BENEŠ	29
39. MOBILIZAČNÍ VYHLÁŠKA	29
40. HRANIČNÍ SLOUP	30
41. NĚMECKÁ MAPA SUDET	31
42. DOPISNICE Z ROKU 1940	33
43. EMIL HÁCHA	33
44. ZNÁMKY PROTEKTORÁTU	33
45. POVOLENÍ K POBYTU V OBCI RAPŠACH	34

46. NOVÁ DESKA NA PAMÁTNÍKU V TUŠTI	35
47. ARMÁDA POCHODUJE RAPŠACHEM PŘI OSLAVĚ 28. ŘÍJNA 1945	38
48. ZIMA V RAPŠACHU	39
49. KLEMENT GOTTWALD	40
50. RAPŠACH V ROCE 1951	41
51. ZPRÁVA O MOŽNOSTI PŘIJMOUT VYSÍDLENCE	42
52. SEZNAM VYSÍDLENÝCH ZE DNE 25. 5. 1953	43
53. ANTONÍN ZÁPOTOCKÝ	44
54. BRIGÁDA MLÁDEŽE NA MELIORACI ZAVODNĚNÝCH LUK V OKOLÍ RAPŠACHU	46
55. BUDOVÁNÍ MELIORACÍ	47
56. DRŮBEŽÁRNA NA LONDONĚ SE DNES POSTUPNĚ MĚNÍ V RUINU	48
57. ANTONÍN NOVOTNÝ	48
58. LUDVÍK SVOBODA	50
59. BUDOVÁNÍ SILNICE A CHODNÍKŮ V LONDONSKE ULICI	50
60. VÝSTAVBA PRODEJNY JEDNOTY	50
61. VÝSTAVBA KABIN NA HŘIŠTI	51
62. GUSTÁV HUSÁK	51
63. STAVBA RESTAURACE A SÁLU UVÁZLA NA MRTVÉM BODĚ	52
64. BÝVALÉ ZDRAVOTNÍ STŘEDISKO	52
65. VÁCLAV HAVEL	53
66. BUDOVA RADNICE	54
67. BYTOVKA OBECNÍHO ÚŘADU	55
68. SPRÁVNÍ BUDOVA DNEŠNÍ FARMY BRONCO RAPŠACH	56
69. KAPLIČKA NA HŘBITOVĚ	56
70. POZVÁNKA NA SRAZ RODÁKŮ	57
71. VÁCLAV KLAUS	58
72. VELIKONOČNÍ JARMARK	59
73. ZREKONSTRUOVANÁ SILNICE A CHODNÍKY	59
74. SLAVNOSTNÍ OTVÍRÁNÍ NÁVSI 26. KVĚTNA 2012	60
75. ŠKOLA V Č. P. 193, DNES ZŠP	61
76. KOSTEL NA POHLEDU Z ROKU 1917	61
77. PŮVODNÍ PŮDORYS DNEŠNÍ MATEŘSKÉ ŠKOLY	62
78. JAN MÍK	62
79. DĚLNÍCI, PRACUJÍCÍ NA STAVBĚ ŠKOLY	63
80. ŠKOLA KRÁTCE PO DOSTAVBĚ	64
81. BERNARD KARAS	65
82. RAZÍTKO NSDAP V GMÜNDU	66
83. SLAVOMIL MAREK	69
84. NA CHMELOVÉ BRIGÁDĚ	70
85. ČESTMÍR MAREK	70
86. FRANTIŠEK KUBAL	72
87. 21. SRPEN 1968	73
88. ŽÁCI 9. TŘÍDY VE ŠKOLNÍM ROCE 1971/72	74
89. JOSEF KOCINA	75
90. KLEPÁKŮV MLÝN U BRANDLÍNA	75
91. FERDINAND STASEK A ŘEDITEL ŠKOLY JOSEF KOCINA	76
92. HUSITÉ TÁHNOU NA KLEPÁK	76

93. POCHOD PRAHA - PRČICE	76
94. KAREL SNĚTINA	77
95. PANÍ UČITELKA KUCHVÁLKOVÁ V DOBĚ, KDY UČILA V RAPŠACHU...	77
96. ...A PŘI OSLAVÁCH 70. VÝROČÍ ŠKOLY (SPOLU S PANÍ UČITELKOU HRUBEŠOVOU)	77
97. PRVNÍ FOTOGRAFIE PŮDNÍ VESTAVBY	78
98. NOVINKA - PŘÍSTUP K INTERNETU	78
99. ŠKOLNÍ AKADEMIE K 75. VÝROČÍ ŠKOLY	79
100. JEDEN Z PRVNÍCH KONCERTŮ „RAPŠAŠSKÝCH CVRČKŮ“	80
101. „NÁŠ“ MARIO	80
102. BAREVNÝ DEN	81
103. ŘEDITEL PARTNERSKÉ ŠKOLY V RAKOUSKÉM RASTENFELDU PAN HEINZ TRAPPL	81
104. ŠKOLA BĚHEM REKONSTRUKCE STŘECHY A OKAPŮ	82
105. RAPŠAŠSKÉ ZIKMUNDOHRANÍ	82
106. NAŠI REPREZENTANTI - MEDAILISTÉ - NA MEZINÁRODNÍM MISTROVSTVÍ V TZ V KEŽMAROKU	83
107. TITANIC OPĚT VYPLOUVÁ	84
108. ÚVODNÍ SCÉNKA ZIKMUNDOHRANÍ	84
109. VELIKONOČNÍ JARMARK	85
110. ŠKOLA V ROCE 2012	87
111. VÝLOV RYBNÍKA SVĚT	88
112. BOHATSTVÍ TŘEBOŇSKA	88
113. PASTVINY KOLEM RAPŠACHU	88
114. OREL MOŘSKÝ - FOTO J. ŠEVČÍK	89
115. MAPA CJKO TŘEBOŇSKO	90
116. ŘEKA DRAČICE	91
117. PP „PÍSKOVNA U DRAČICE“	91
118. BLATA „NA ŠUDERNÁCH“	91
119. PR „BUKOVÉ KOPCE“	91
120. CELKOVÝ POHLED NA PÍSKOVNU	91
121. OZNAČENÍ - „PŘÍRODNÍ PAMÁTKA“	92
122. HRANICE PŘÍRODNÍ PAMÁTKY	92
123. CESTA K PÍSKOVNĚ	92
124. DRAČICE V ZIMĚ	92
125. ČLENITÝ POVRCH PÍSKOVNY	93
126. EOLICKÝ RELIÉF	93
127. PÍSEČNÉ DUNY	93
128. RONOvé RÝHY	93
129. OSYPY	93
130. SKALNÍ VÝCHOZY I	94
131. SKALNÍ VÝCHOZY II	94
132. ŠTĚRKOPÍSEK	94
133. VSTUP DO PÍSKOVNY I	94
134. VSTUP DO PÍSKOVNY II	94
135. TŮŇKA I	94
136. TŮŇKA II	94
137. DO ŽIVOTA I	95
138. DO ŽIVOTA II	95

139. BLATNICE SKVRNITÁ	95
140. SKOKAN ZELENÝ	95
141. ROSNIČKA ZELENÁ	95
142. „STARÉ“ TÁBOŘIŠTĚ U DRAČICE V ROCE 1991...	97
143. ...A V ROCE 1992	97
144. POPRVÉ S POLNÍ KUCHYNÍ	97
145. PAVINEC HORSKÝ	97
146. LEBKA FERNANDOZE, ALVAREZOVA DRUHA	98
147. BLATA „NA ŠUDERNÁCH“ I.	99
148. BLATA „NA ŠUDERNÁCH“ II	99
149. „BORKOVÁNÍ“	99
150. BLATA „NA ŠUDERNÁCH“ III	100
151. BLATA „NA ŠUDERNÁCH“ IV	100
152. BLATA „NA ŠUDERNÁCH“ V	100
153. VÁŽKA ČTYŘSKVRNNÁ	101
154. ŠIDÉLKO PÁSKOVANÉ	101
155. SKOKAN HNĚDÝ (<i>FOTO F. CÍRAL</i>)	101
156. ŽABÍ SNŮŠKA	102
157. KVĚT ROJOVNÍKU	102
158. ROJOVNÍK BAHENNÍ	102
159. LEKNÍN BÍLÝ	103
160. KVETOUCÍ BRUSNICE BORŮVKA	103
161. ŘÍČKA DRAČICE	103
162. „PEKLO“	104
163. OZNAČENÍ RYBÁŘSKÉHO REVÍRU	104
164. ZONACE CHKO TŘEBOŇSKO	105
165. STRATIGRAFICKÁ TABULKA	106
166. ZKAMENĚLÉ DŘEVO	106
167. DRAČICE NA JAŘE	107
168. ŘEKA DRAČICE NAD FRANTIŠKOVEM	108
169. ZJEDNODUŠENÁ VODÁCKÁ MAPA LUŽNICE	109
170. ROZVODÍ LUŽNICE	110
171. BUKOVÉ KOPCE NA JAŘE	111
172. ŠŤAVEL KYSELÝ	111
173. PAN KAREL CHADT	112
174. LETECKÝ SNÍMEK NOVÉ VSI U KLIKOVA Z ROKU 1952	113
175. NOVÁ VES V SOUČASNOSTI	113
176. ZÁMEČEK NOVÁ HUŤ JE DNES PŘESTAVĚN NA PENZION	114
177. KUNŠACH V ROCE 1952	114
178. KUNŠACH DNES	114
179. SILNIČNÍ SÍŤ PŘED 100 LETY	115
180. PARNÍ LOKOMOTIVA Z KONCE 19. STOLETÍ	115
181. SILNIČNÍ SÍŤ DNES	116
182. DNES JIŽ SOTVA POSTŘEHNUTELNÉ POZŮSTATKY ŽELEZÁREN V MYTI	117
183. NASKLÁDANÉ BORKY	117
184. BORKA	117
185. SOUČASNÁ TĚŽBA RAŠELINY U HRANIC	118

186. MÓDA V ROCE 1905	118
187. SLAVNOSTNÍ DĚTSKÉ OBLEČENÍ V ROCE 1952	119
188. A TAKHLE SE OBLÉKÁTE VY	119
189. OBCHOD PANA ŠLECHTY	128
190. HRNČÍRNA PANA WOLFA	129
191. HOSTINEC P. NOVÁKA	129
192. HOSTINEC P. KORBELA	130
193. TYPICKÝ „FÍRKANT“	131
194. HORNÍ KOČVARŮV RYBNÍK	131
195. STÁDO NA PASTVINĚ	133
196. BARÁČNÍCI	134
197. CVIČENÍ MUŽŮ SOKOLA	134
198. STAVBA ZDRAVOTNÍHO STŘEDISKA	137
199. OSLAVA 28. ŘÍJNA V ROCE 1946	138
200. DIVADELNÍ PŘEDSTAVENÍ „SEDM SESTER“	139
201. Z NAŠEHO ZIKMUNDOHRANÍ	140
202. KOSTEL V ZIMĚ	141
203. DESKA NA KOSTELE	141
204. RELIÉF NAD HLAVNÍM VCHODEM	142
205. FARA	142
206. HŘBITOV	143
207. HŘBITOV Z PTAČÍHO POHLEDU	143
208. KOSTEL MĚL STÁT PŮVODNĚ V TUŠTI	144
209. OBRÁZEK MNICHA NAKRESLILA PETRA PUDILOVÁ	144
210. KDE JE POKLAD?	146

7. CITOVANÁ LITERATURA

- Brož, J. (nedatováno). Když se žení čerti. *píseň*. Žalman a spol.
- Hadač, J. (2003). *Nad lužní řekou (toulky Suchdolskem)*. Třeboň: Carpio.
ISBN:80-86434-04-4
- Chábera, S., & kolektiv. (1985). *Jihočeská vlastivěda / Neživá příroda*. České Budějovice: Jihočeské nakladatelství.
- Kroupa, S. (2005). *Zázraky před jižní hranicí*. České Budějovice: Veduta.
- Mík, J., Maruna, J., & Svátek, F. (1932 - 1948). *Kronika obce Rapšach na Vitorazsku*. Rapšach.
- Šmíd, Z. (2005). *Lužnice / Putování s řekou*. Praha: Ladislav Horáček - Paseka.
ISBN: 978-80-7185-933-8
- Woldřich, J., & Stejskal, J. (1937). *Geologická stavba a nerostné bohatství jižních Čech*. Praha: Dr. Ed. Grégr a syn.

OBSAH

1. NA ÚVOD	5
1.1. MOTO	5
1.2. PODĚKOVÁNÍ AUTORŮM	6
1.3. RAPŠACH – KDE TO JE?	7
1.3.1. OBEC RAPŠACH VE ZKRATCE – ZAČÁTEK I KONEC	8
1.3.1.1. Co říká Wikipedie?	8
1.3.1.2. „Svět“ kolem Rapšachu	11
1.3.2. RAPŠACH – ABSOLUTNÍ A RELATIVNÍ GEOGRAFICKÁ POLOHA	12
1.3.3. RAPŠACH – POLOHA NA MAPĚ EVROPY A ČESKÉ REPUBLIKY	13
1.3.4. RAPŠACH – OKOLNÍ OBCE	15
1.3.4.1. Suchdol nad Lužnicí	15
1.3.4.2. Nová Ves nad Lužnicí	16
1.3.4.3. Dvory nad Lužnicí	16
1.3.4.4. Halámky	17
1.3.4.5. Klikov	17
1.3.4.6. Františkov	18
1.3.4.7. Tušř	18
2. DĚJEPISNÁ ČÁST	20
2.1. STRUČNÝ PŘEHLED DĚJIN OBCE	20
2.1.1. HISTORIE VITORAZSKA	20
2.1.2. OD NEJSTARŠÍ HISTORIE K VYPUKNUTÍ I. SVĚTOVÉ VÁLKY	22
2.1.3. I. SVĚTOVÁ VÁLKA A PŘIPOJENÍ VITORAZSKA K ČSR	23
2.1.4. OBDOBÍ PRVNÍ REPUBLIKY	26
2.1.5. OBDOBÍ DRUHÉ REPUBLIKY A II. SVĚTOVÉ VÁLKY	30
Období druhé republiky	30
Období druhé světové války	33
2.1.6. PRVNÍ VYSÍDLENÍ – ROK 1945	34
2.1.7. POVÁLEČNÉ ZMĚNY	39
2.1.8. DRUHÉ VYSÍDLENÍ – ROK 1952 A 1953	42
2.1.9. OD ROKU 1954 DO ROKU 1989	45
Padesátá léta:	45
Šedesátá léta	47
Sedmdesátá léta	51
Osmdesátá léta	51
2.1.10. SAMETOVÁ REVOLUCE A POREVOLUČNÍ ZMĚNY	53
2.1.11. PRVNÍ DESETILETÍ 21. STOLETÍ	57
2.1.12. SOUČASNOST A VÝHLED DO BUDOUCNOSTI	59
2.2. STRUČNÉ DĚJINY ŠKOLSTVÍ V RAPŠACHU	61
2.2.1. ŠKOLSTVÍ V RAPŠACHU OD ROKU 1920 DO ROKU 1925	62
2.2.2. ŠKOLSTVÍ V RAPŠACHU OD ROKU 1925 DO ROKU 1937	64
2.2.3. ŠKOLSTVÍ V RAPŠACHU OD ROKU 1938 DO ROKU 1945	66
2.2.4. ŠKOLSTVÍ V RAPŠACHU OD ROKU 1945 DO ROKU 1948	68
2.2.5. ŠKOLSTVÍ V RAPŠACHU OD ROKU 1949 DO ROKU 1958	69

2.2.6.	ŠKOLSTVÍ V RAPŠACHU OD ROKU 1963 DO ROKU 1989	72
2.2.7.	ŠKOLSTVÍ V RAPŠACHU PO SAMETOVÉ REVOLUCI DO KONCE DRUHÉHO TISÍCLETÍ	77
2.2.8.	ŠKOLSTVÍ V RAPŠACHU V PRVNÍM DESETILETÍ 21. STOLETÍ	80
2.2.9.	ŠKOLSTVÍ V RAPŠACHU V SOUČASNOSTI	83
2.2.10.	VÝHLED DO BUDOUCNOSTI	84

3. PŘÍRODOVĚDNÁ ČÁST 88

3.1.	PŘÍRODA REGIONU VE ZKRATCE	88
3.1.1.	TŘEBOŇSKO	88
3.1.2.	RAPŠACH A OKOLÍ	91
3.2.	PŘÍRODA VYBRANÝCH MÍST V OKOLÍ	91
3.2.1.	PŘÍRODNÍ PAMÁTKA PÍSKOVNA U DRAČICE	91
3.2.1.1.	Poloha a hranice	91
3.2.1.2.	Přírodní památka	92
3.2.1.3.	Výlet do historie. Povrch	93
3.2.1.4.	Proměny pískovny v ročních obdobích	94
3.2.1.5.	Pozoruhodní obyvatelé	95
3.2.1.6.	Říše rostlin a hub	97
3.2.2.	BLATA „NA ŠUDERNÁCH“	99
3.2.2.1.	Vznik a vývoj	99
3.2.2.2.	Poloha	100
3.2.2.3.	Pozoruhodní obyvatelé	100
3.2.2.4.	Rostlinná říše	102
3.2.3.	PŘÍRODNÍ REZERVACE DRAČICE	103

4. VLASTIVĚDNĚ – ZEMĚPISNÁ ČÁST 105

4.1.	GEOLOGIE OBLASTI	105
4.2.	ZEMĚPISNÉ ZAJÍMAVOSTI	107
4.2.1.	ŘEKA DRAČICE	107
4.2.1.1.	Základní údaje	108
4.2.1.2.	Z kroniky obce Rapšach (zapsáno roku 1932)	108
4.2.2.	„Odskočení“ k řece Lužnici	109
4.2.3.	BUKOVÉ KOPCE	111
4.2.4.	VESNICE, KTERÉ MUSELY ZMIZET Z MAPY	111
4.2.4.1.	Nová Ves u Klikova, neboli Najdorf	112
4.2.4.2.	Kunšach	114
4.3.	DOPRAVA V REGIONU DŘÍVE A DNES	115
4.3.1.	DOPRAVA V OBCI PŘED STO LETY	115
4.3.2.	ŽELEZNIČNÍ DOPRAVA V REGIONU	115
4.3.3.	SILNIČNÍ DOPRAVA V OBCI A REGIONU DNES	116
4.4.	TĚŽBA NEROSTNÝCH SUROVIN V REGIONU	117
4.5.	JAK SE TU ŽILO DŘÍVE A DNES	118
4.5.1.	JAK SE OBLÉKALI VAŠI RODIČE A PRARODIČE	118
4.5.2.	JAK SE MĚNIL VZHLED RAPŠACHU	120
4.5.3.	ŘEMESLA, OBCHOD A SLUŽBY DŘÍVE A DNES	128
4.5.4.	ZEMĚDĚLSTVÍ V REGIONU DŘÍVE A DNES	131
4.5.5.	SPOLKY V OBCI DŘÍVE A DNES	134
	Národní jednota pošumavská	134

Odbor vlastenecko-dobročinné obce baráčníků -Vitoraz	134
Sokol	134
Sbor dobrovolných hasičů	134
Spořitelní a záložní spolek	135
Osvětový sbor	135
Klub dělnických cyklistů	135
Obecní knihovna	135
Volfova hudba	135
4.5.6. ÚŘADY V OBCI	137
Poštovní úřad	137
Četnická stanice	137
Pohraniční stráž	137
Lékař	137
4.5.7. OSLAVY SVÁTKŮ A VÝROČÍ	138
4.6. CÍRKEVNÍ PAMÁTKY	141
4.6.1. KOSTEL SV. ZIKMUNDA	141
4.6.2. FARA	142
4.6.3. HŘBITOV	143
4.7. POVĚSTI Z RAPŠACHU A OKOLÍ	144
4.7.1. POVĚST O ZALOŽENÍ KOSTELA V RAPŠACHU	144
4.7.2. POVĚST O KLÁŠTEŘE V RAPŠACHU	144
4.7.3. POVĚST O HORNÍCÍCH Z KLIKOVA	145
4.7.4. POVĚST O FERDINANDOVÉ STUDÁNCE	145
4.7.5. POVĚST O POKLADU V DRAČICI	145
5. ZÁVĚR	147
6. SEZNAM OBRÁZKŮ	149
7. CITOVANÁ LITERATURA	154

